matura

ZGODNE ZWYTYCZNYMI CKE

Zadania maturalne z odpowiedziami

wiedza o społeczeństwie

- **Teoria** w skrócie
- Rozwiązania **krok po kroku** #PlatformaOperon
- Wzorcowo rozwiązany **arkusz**

REPETYTORIUM

OPERON

REPETYTORIUM

matura

wiedza o społeczeństwie

zakres rozszerzony

Artur Derdziak

OPERON
Edukacja jest podróżą
2022

Projekt okładki: **Paweł Kwacz**
Redaktor prowadzący: **Izabela Kozak**
Redakcja językowa: **Monika Turała**, **Marlena Dobrowolska**
Redakcja graficzna i skład: **Zespół**
Korekta: **Marlena Dobrowolska**

Zdjęcia: Britannica/George Grantham Bain Collection/Library of Congress, FoKa / Forum, International Committee of the Red Cross, Kampania Nigdy Więcej/www.nigdywiecej.org, Krajowa Rada Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego/krbrd.gov.pl, Narodowe Archiwum Cyfrowe, OTOZ Animals, Polska Akcja Humanitarna/pah.org.pl, gpointstudio/Shutterstock, K.Jagielski/Shutterstock, Longfin Media/Shutterstock, Shutterstock, Wikimedia Commons, Wikimedia Commons/Bundesarchiv, B 145 Bild-F078072-0004/Katherine Young/CC BY-SA 3.0, Wikimedia Commons/Bundesarchiv, Bild 183-39998-0427/CC-BY-SA 3.0

© Copyright by OPERON Sp. z o.o. & Artur Derdziak
Gdynia 2022

Wszelkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie w całości lub we fragmentach bez zgody wydawcy zabronione.
N7779

Wydawca:
OPERON Sp. z o.o.
81-212 Gdynia, ul. Hutnicza 3
tel. centrali 58 679 00 00
e-mail: info@operon.pl
www.operon.pl

ISBN 978-83-8197-277-2

Spis treści

1. Człowiek w społeczeństwie

Teoria z przykładami . . . 12
Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania . . . 19

2. Różnorodność kulturowa

Teoria z przykładami . . . 26
Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania . . . 32

3. Struktura społeczna i problemy społeczne

Teoria z przykładami . . . 44
Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania . . . 49

4. Aspekty etniczne życia społecznego

Teoria z przykładami . . . 60
Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania . . . 67

5. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja

Teoria z przykładami . . . 76
Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania . . . 83

6. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna

Teoria z przykładami . . . 90
Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania . . . 95

7. Rywalizacja o władzę

Teoria z przykładami . . . 104
Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania . . . 110

8. Modele sprawowania władzy

Teoria z przykładami . . . 120
Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania . . . 125

9. Sprawowanie władzy w Rzeczypospolitej Polskiej

Teoria z przykładami . . . 134
Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania . . . 140

10. Kontrola władzy

Teoria z przykładami . . . 150
Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania . . . 157

11. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej

Teoria z przykładami . . . 166
Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania . . . 173

12. Prawa człowieka i ich ochrona międzynarodowa

Teoria z przykładami . . . 182
Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania . . . 188

13. Ład międzynarodowy
Teoria z przykładami . . . 196
Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania . . . 202
14. Integracja europejska
Teoria z przykładami . . . 212
Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania . . . 218
15. Polska polityka zagraniczna
Teoria z przykładami . . . 228
Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania . . . 232
16. Edukacja i nauka
Teoria z przykładami . . . 242
Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania . . . 248
17. Pisma procesowe . . . 256
18. Wypowiedzi argumentacyjne . . . 260
Wzorcowo rozwiązany arkusz maturalny . . . 264
Odpowiedzi do zadań . . . 292

Garść formalności

– co warto wiedzieć o maturze od 2023 roku

W roku 2023 po czteroletnim liceum i w roku 2024 po pięcioletnim technikum zdajesz maturę na podstawie wymagań egzaminacyjnych opracowanych na czas pandemii COVID-19. Znajdziesz je tu: **gov.pl**

Informatory i aneksy do *Informatorów* do każdego z przedmiotów opublikowano na stronie CKE tu: **cke.gov.pl**

Egzaminy zdawane **obowiązkowo pisemnie** to:

Język polski
Poziom podstawowy
Próg zdania **30%**
240 min

Matematyka
Poziom podstawowy
Próg zdania **30%**
180 min

Język obcy nowożytny
Poziom podstawowy
Próg zdania **30%**
120 min

Wybrany przedmiot dodatkowy
Poziom rozszerzony
Próg zdania – w 2023 r. bez progu; od 2025 r. 30%
od 180 do 210 min
(w zależności od wybranego przedmiotu)

Egzaminy zdawane **obowiązkowo ustnie** to:

Język polski
Bez określania poziomu Próg zdania **30%** **30 min**

Język obcy nowożytny
Bez określania poziomu Próg zdania **30%** **15 min**

Egzaminy zdawane **dodatkowo** to:

Wybrane przez ucznia przedmioty dodatkowe od 1 do 5 wytypowane do rekrutacji na studia
Poziom rozszerzony

Egzamin z języka obcego na poziomie dwujęzycznym (jako przedmiot dodatkowy) zdawany obowiązkowo przez ucznia szkół/ oddziałów dwujęzycznych

Dyplom zawodowy lub dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe przez ucznia technikum uprawniający go do zwolnienia z obowiązkowego przedmiotu dodatkowego na poziomie rozszerzonym

Ważne terminy dotyczące wyboru przedmiotów zdawanych na maturze:

30 września wstępna deklaracja

7 lutego ostateczna deklaracja

Wiedza o społeczeństwie w liczbach

– struktura i przebieg egzaminu z WOS-u

Egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie składa się z 1 arkusza zawierającego wiązki zadań oraz dwa zadania rozszerzonej odpowiedzi. Egzamin trwa **180 minut**.

W roku szkolnym 2024/2025:

Rodzaj zadań	Liczba zadań	Punktowanie	Łączna liczba punktów	Udział % punktacji w całym arkuszu
zamknięte • zadania wyboru wielokrotnego • zadania typu prawda – fałsz • zadania na dobieranie	8–11	za każdą poprawną odpowiedź zdający otrzymuje 1 lub 2 punkty	9–12	15–20%
otwarte • zadania z luką • zadania krótkiej odpowiedzi dotyczące podania nazwy/nazwiska/liczby • zadania polegające na uzasadnieniu, porównaniu, wyjaśnieniu zjawisk lub procesów w tym: otwarte, rozszerzonej odpowiedzi • napisanie fragmentu pisma procesowego lub urzędowego • napisanie dłuższej wypowiedzi argumentacyjnej	29–34 w tym: 2 RO	za każdą poprawną odpowiedź zdający otrzymuje 1 lub 2 punkty pismo formalne: 5 lub 7 punktów wypowiedź argumentacyjna 5 lub 7 punktów	48–51 w tym: 12 za RO	80–85% w tym: 20% za RO
Cały arkusz	37–45		60	100%

W roku szkolnym 2022/2023 oraz 2023/2024:

- egzamin zostanie przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych opublikowanych w komunikacie CKE
- zmiany dotyczą numerów wymagań szczegółowych, lecz nie ich treści
- na egzaminie nie będzie obowiązywał próg zaliczenia – jego wynik nie będzie miał wpływu na zdanie matury

Zadania rozszerzonej odpowiedzi na maturze z WOS-u

1

Napisanie fragmentu pisma procesowego, np. zażalenia, pozwu, apelacji, odwołania, skargi na podstawie różnych materiałów (na ogół: opisu sytuacji i przepisów prawnych). To zadanie zawsze odnosi się do bloku Prawo i prawa człowieka. Za rozwiązanie tego zadania możesz otrzymać maksymalnie 5 lub 7 punktów, w zależności od złożoności polecenia.

2

Napisanie wypowiedzi argumentacyjnej. Może wymagać rozważenia postawionej tezy na podstawie materiału i wiedzy własnej lub na porównaniu problemu albo na napisaniu np. wystąpienia publicznego, krótkiego artykułu w odpowiedzi na informację z materiału źródłowego. Za rozwiązanie tego zadania możesz otrzymać maksymalnie 5 lub 7 punktów, w zależności od złożoności polecenia.

Niezbędne i ważne na egzaminie z wiedzy o społeczeństwie

Zanotuj sobie w punktach plan wypowiedzi argumentacyjnej – będzie Ci łatwiej przejść do pisania pracy, gdy pewne pomysły będą już zapisane.

Dokładnie czytaj polecenia i skup się na czasownikach operacyjnych.

Podczas czytania tekstów źródłowych, na podstawie których udzielasz odpowiedzi w zadaniu, możesz podkreślać fragmenty zawierające odpowiedzi (pojedyncze wyrazy, zwroty, zdania czy akapity).

Odpowiadaj w sposób zwięzły i prosty – nie pisz stylem ozdobnym.

Zacznij od zadań, które potrafisz wykonać. Zwracaj uwagę również na liczbę punktów – najpierw rozwiązuj zadania punktowane najwyżej.

Nie zapominaj o uzasadnianiu swoich odpowiedzi. Aby otrzymać punkt, musisz zapisać poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.

Repetytorium OPERONU

Uczę się tego, **czego naprawdę potrzebuję.**
Jak chcę, **gdzie** chcę i **kiedy** chcę.

Czego potrzebujesz?

Przypomnieć sobie najpierw teorię w pigułce z danego działu?

Znajdziesz to na początku każdego działu w module **Teoria z przykładami**.

Teoria z przykładami

przypomnij najważniejsze treści

Potrzeby człowieka i ich hierarchia

Koncepcje zachowania się człowieka

behawiorystyczna | poznawcza | psychoanalityczna | humanistyczna

Osobowość – zespół względnie stałych cech i mechanizmów wewnętrznych człowieka, które warunkują specyficzne zachowania jednostki oraz przebieg procesów psychicznych.

Elementy osobowości:
- tożsamość (osobista i społeczna)
- mentalność (indywidualistyczna i kolektywistyczna)
- potrzeby
- postawa
- temperament (typy Hipokratesa: choleryk, sangwinik, melancholik, flegmatyk)
- zdolności
- inteligencja (intelektualna, emocjonalna, wieloraka)

Koncepcje osobowości
- Zygmunt Freud (id, ego, superego): siła napędowa działania człowieka to libido
- Alfred Adler: siła napędowa działania człowieka to poczucie bycia słabym i niepełnowartościowym
- Carl Gustaw Jung (introwertyk, ekstrawertyk): odbiór świata oparty na racjonalności i irracjonalności
- Hans Jürgen Eysenck (neurotyzm, psychotyczność): uzupełnienie koncepcji Junga

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 1. 0–2 pkt

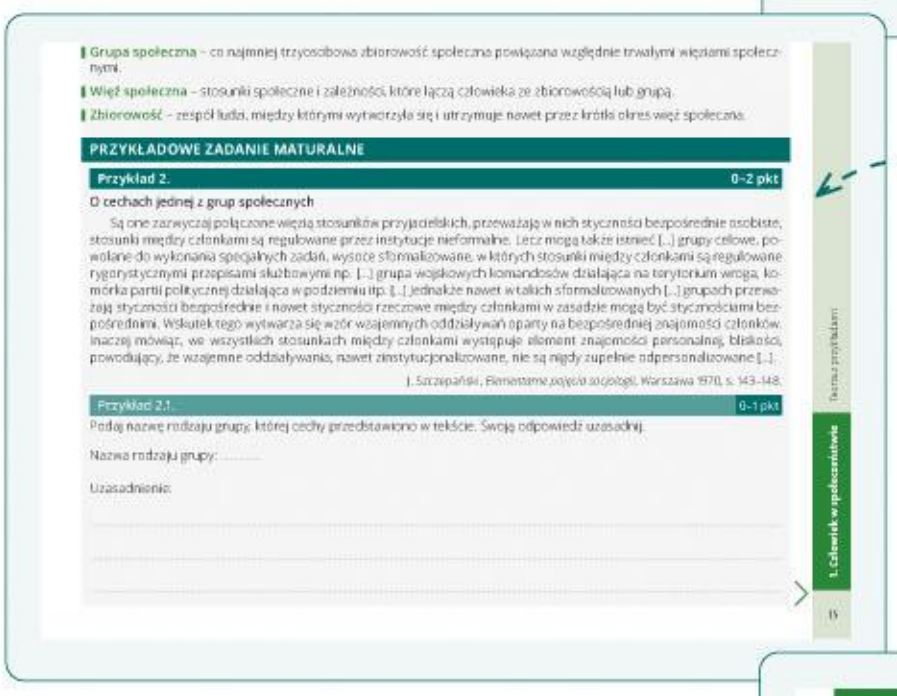
Tekst 1. O elemencie osobowości człowieka

Uważam, że jestem odpowiednią kandydatką na to stanowisko pracy. Łatwo nawiązuję kontakty, szybko dostosowuję się do zmian i lubię podejmować nowe wyzwania. Jestem osobą pracowitą, dokładną, powierzone mi zadania

Pamiętasz teorię, ale chcesz przećwiczyć sposób rozwiązania zadań egzaminacyjnych?

Przejdź do **Przykładu zadania maturalnego**. Znajdziesz tam wskazówki krok po kroku do rozwiązania zadania oraz poprawną lub przykładową odpowiedź.

Dowiesz się także, jak jest punktowane zadanie, które analizujesz.

Grupa społeczna – co najmniej trzyosobowa zbiorowość społeczna powiązana względnie trwałymi więziami społecznymi.

Więź społeczna – stosunki społeczne i zależności, które łączą człowieka ze zbiorowością lub grupą.

Zbiorowość – zespół ludzi, między którymi wytworzyła się i utrzymuje nawet przez krótki okres więź społeczna.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 2. 0–2 pkt

O cechach jednej z grup społecznych

Są one zazwyczaj połączone więzią stosunków przyjacielskich, przeważają w nich styczności bezpośrednie osobiste, stosunki między członkami są regulowane przez instytucje nieformalne. Lecz mogą także istnieć [...] grupy celowe, powołane do wykonania specjalnych zadań, wysoce sformalizowane, w których stosunki między członkami są regulowane rygorystycznymi przepisami służbowymi np. [...] grupa wojskowych komandosów działająca na terytorium wroga, komórka partii politycznej działająca w podziemiu itp. [...] jednakże nawet w takich sformalizowanych [...] grupach przeważają styczności bezpośrednie i nawet styczności rzeczowe między członkami w zasadzie mogą być stycznościami bezpośrednimi. Wskutek tego wytwarza się wzór wzajemnych oddziaływań oparty na bezpośredniej znajomości członków. Inaczej mówiąc, we wszystkich stosunkach między członkami występuje element znajomości personalnej, bliskości, powodujący, że wzajemne oddziaływania, nawet zinstytucjonalizowane, nie są nigdy zupełnie odpersonalizowane [...].

J. Szczepański, *Elementarne pojęcia socjologii*, Warszawa 1970, s. 143–148.

Przykład 2.1. 0–1 pkt

Podaj nazwę rodzaju grupy, której cechy przedstawiono w tekście. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Nazwa rodzaju grupy: .....

Uzasadnienie:

Temat przykładowy

1. Człowiek w społeczeństwie

15

Ćwicz w każdym dziale tematycznym swoje umiejętności. Znajdziesz tu **zadania krótsze**, na których rozwiązanie poświęcisz mniej czasu, oraz **zadania dłuższe**, wymagające większej pracy. Wybieraj zadanie do rozwiązania w zależności od tego, jakim czasem dysponujesz.

Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania

Ćwicz się rozwiązywaniem zadania

Zadania krótsze

Zadanie 1. 0–2 pkt

O jednym z czynników wpływających na zachowanie się człowieka

Potrzeby nie tylko mobilizują człowieka do działania, ale decydują także o jakości życia. Dążenie do zaspokojenia potrzeb jest dla człowieka z jednej strony koniecznością dla podtrzymania życia (w sferze fizjologicznej). Z drugiej strony – w sferze psychologicznej – stanowi ono uwarunkowanie możliwości i kierunków rozwoju człowieka. Uzyskanie czynników koniecznych do zaspokojenia potrzeby dostarcza korzyści w postaci redukcji istniejącego braku. Dzięki temu człowiek osiąga stan równowagi i może sprawnie funkcjonować, wykonywać czynności, pełnić określone role. Eliminacja dotychczas występujących niedoborów jest również bodźcem do poszukiwania nowych, innych celów. Wraz ze wzrostem liczby zaspokojonych potrzeb poszerza się wachlarz możliwości jednostki.

J. Bieńkowska, *Poszukiwanie metod skutecznego motywowania pracowników*, „Acta Universitatis Lodzienesis. Folia Oeconomica", 2010, vol. 234, https://link.operon.pl/1 (dostęp: 11.05.2022).

Zadanie 1.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Zachowanie się człowieka pod wpływem czynnika wymienionego w tekście jest zgodne z koncepcją

A. behawiorystyczną. B. poznawczą. C. psychoanalityczną. D. humanistyczną.

Zadanie 1.2. 0–2 pkt

Sformułuj dwa argumenty potwierdzające pozytywny i negatywny wpływ stopnia realizacji potrzeb na odgrywanie przez człowieka ról społecznych.

Argument pozytywny:

Argument negatywny:

Czujesz się pewniej po rozwiązaniu tych zadań?

Zapewnij sobie dogodne warunki i przejdź do etapu przygotowań związanych z **Tworzeniem wypowiedzi**. W publikacji znajdziesz przykłady zadań wymagających napisania **pisma procesowego lub urzędowego** oraz zadania zawierające tematy **wypowiedzi argumentacyjnej**.

Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 1.

Materiał źródłowy 1. Fragment Konstytucji RP

Art. 2.
Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

Art. 45.
Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483

Materiał źródłowy 2. Ustawa Prawo o ruchu drogowym

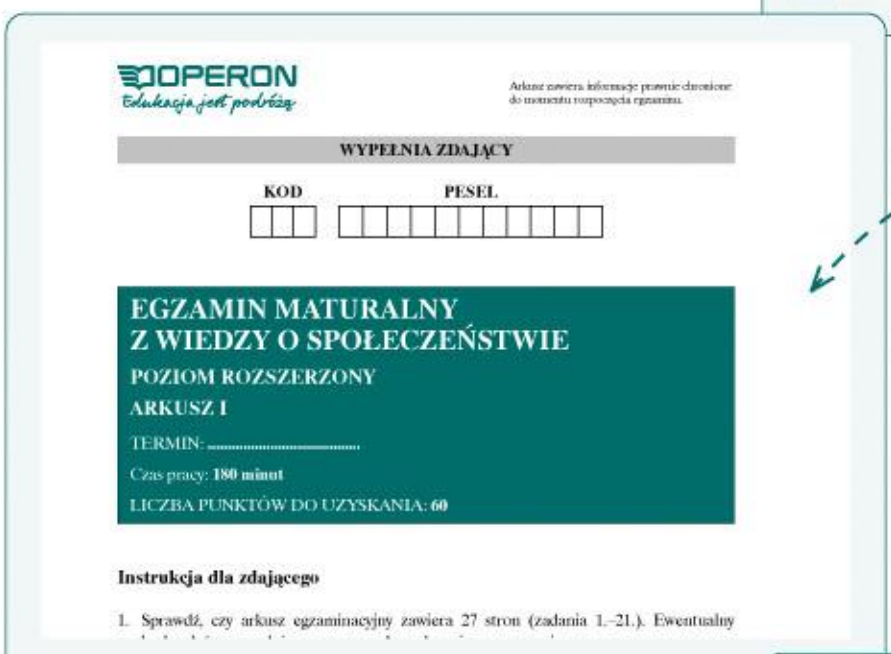
Art. 135. 1. Policjant:
2) zatrzyma wydane w kraju prawo jazdy za pokwitowaniem w przypadku ujawnienia czynu polegającego na:
a) kierowaniu pojazdem z prędkością przekraczającą dopuszczalną o więcej niż 50 km/h na obszarze zabudowanym; […].

Dz.U. 1997 nr 98 poz. 602

Materiał źródłowy 3. Taryfikator mandatów

Przekroczenie dopuszczalnej prędkości:

- do 10 km/h – 50 zł
- o 11–15 km/h – 100 zł
- o 16–20 km/h – 200 zł
- o 21–25 km/h – 300 zł
- o 26–30 km/h – 400 zł
- o 31–40 km/h – 800/1600 zł
- o 41–50 km/h – 1000/2000 zł

OPERON
Edukacja jest podróżą

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD PESEL

EGZAMIN MATURALNY
Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE
POZIOM ROZSZERZONY
ARKUSZ I

TERMIN: .....

Czas pracy: **180 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **60**

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 27 stron (zadania 1.–21.). Ewentualny

Chcesz się przekonać, że arkusz da się rozwiązać?

Poznaj zasady i dobre praktyki. Rozwiązany arkusz znajdziesz na końcu publikacji.

Szybkie sprawdzenie odpowiedzi – tu zweryfikujesz, czy udało Ci się dobrze rozwiązać zadanie.

Zestawienie krótkich odpowiedzi jest na końcu książki. Wyróżniono je w każdym dziale.

Odpowiedzi do zadań

1. Człowiek w społeczeństwie

Zadania krótsze

Zadanie 1. 0–3 pkt

Zadanie 1.1. 0–1 pkt
Odpowiedź: C

Zadanie 1.2. 0–2 pkt
Odpowiedź: np.: Argument pozytywny: Kiedy człowiek ma zrealizowane potrzeby, to jego poziom satysfakcji z życia jest wysoki i bez przeszkód może odgrywać role społeczne, które zostały mu powierzone, koncentrując się na z związanych z nimi obowiązkach.

Zadanie 4.4. 0–1 pkt
Odpowiedź: 1. nacior, 2. babka, 3. wnyka

Zadania dłuższe

Zadanie 5. 0–3 pkt

Zadanie 5.1. 0–1 pkt
Odpowiedź: P, F, P

Zadanie 5.2. 0–1 pkt
Odpowiedź: Każda grupa, do której należymy, wywiera na nas wpływ. Dostarcza nam ona określonych norm postępowania i wartości. W związku z tym, że jest to gang, który nie działa zgodnie z obowiązującymi normami społecznymi, może doprowadzić do przyjęcia przez jej członków

Jeśli napotkasz trudność przy rozwiązywaniu zadania, udzielaniu odpowiedzi na polecenie, pisaniu tekstu, a odpowiedź na końcu książki jest inna niż Twoja, możesz w serwisie skorzystać z **zasad oceniania do każdego zadania** oraz **odpowiedzi krok po kroku do każdego zadania**. Nadal masz trudność? Zamiast godzinami szukać rozwiązania w internecie, zobacz w kilka sekund, jak rozwiązać KAŻDE zadanie, które okaże się trudne – film lub opis, zależnie od tego, co pomoże zrozumieć dane zagadnienie skuteczniej.

Jak chcesz się uczyć?

z książki

z serwisu

Wolisz wersję drukowaną, z własnymi notatkami? – Masz ją przed sobą.
Preferujesz formę elektroniczną? – Ucz się z serwisu.
Wybierz tę formę nauki, która Ci odpowiada.

Kiedy i gdzie chcesz się uczyć?

na korytarzu szkolnym,
na przerwie, na okienku lekcyjnym

w autobusie lub pociągu,
w drodze do szkoły

w bibliotece

w swoim pokoju

Nie stresuj się w nieoczekiwanych sytuacjach – gdy zapomnisz książki, spóźni się autobus, wypadnie Ci okienko lub po prostu masz trudniejszy dzień. Telefon masz pod ręką.

Kontynuuj naukę zgodnie ze swoim rytmem. Ucz się tak, jak lubisz i możesz – nie tracąc czasu i dopasowując to do okoliczności.

1

Człowiek w społeczeństwie

Teoria z przykładami

przypominam najważniejsze treści

Potrzeby człowieka i ich hierarchia

Koncepcje zachowania się człowieka

behawiorystyczna	poznawcza	psychoanalityczna	humanistyczna

Osobowość – zespół względnie stałych cech i mechanizmów wewnętrznych człowieka, które warunkują specyficzne zachowania jednostki oraz przebieg procesów psychicznych.

Elementy osobowości:
- tożsamość (osobista i społeczna)
- mentalność (indywidualistyczna i kolektywistyczna)
- potrzeby
- postawa
- temperament (typy Hipokratesa: choleryk, sangwinik, melancholik, flegmatyk)
- zdolności
- inteligencja (intelektualna, emocjonalna, wieloraka)

Koncepcje osobowości:
- Zygmunt Freud (*id*, *ego*, *superego*): siła napędowa działania człowieka to libido
- Alfred Adler: siła napędowa działania człowieka to poczucie bycia słabym i niepełnowartościowym
- Carl Gustaw Jung (introwertyk, ekstrawertyk): odbiór świata oparty na racjonalności i irracjonalności
- Hans Jürgen Eysenck (neurotyzm, psychotyczność): uzupełnienie koncepcji Junga

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 1. 0–2 pkt

Tekst 1. O elemencie osobowości człowieka

Uważam, że jestem odpowiednią kandydatką na to stanowisko pracy. Łatwo nawiązuję kontakty, szybko dostosowuję się do zmian i lubię podejmować nowe wyzwania. Jestem osobą pracowitą, dokładną, powierzone mi zadania zawsze staram się wykonywać bardzo sumiennie. Bardzo dobrze odnajduję się w pracy zespołowej, jak również w zadaniach wymagających indywidualnego podejścia.

https://link.operon.pl/7779-listmotywacyjny (dostęp: 11.05.2022).

Tekst 2. Definicje zaufania

1. «przekonanie, że jakiejś osobie lub instytucji można ufać»
2. «przekonanie, że czyjeś słowa, informacje itp. są prawdziwe»
3. «przekonanie, że ktoś posiada jakieś umiejętności i potrafi je odpowiednio wykorzystać»

Słownik Języka Polskiego, https://link.operon.pl/ge (dostęp: 11.05.2022).

Przykład 1.1. 0–1 pkt

Podaj, jakim pojęciem określamy element osobowości człowieka, który został przedstawiony w tekście 1.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, jakie są składniki osobowości.

Krok 3: Przeczytaj tekst 1. i zastanów się, dla którego ze składników osobowości jest on charakterystyczny.

Krok 4: Wpisz pojęcie, jakim w socjologii określa się ten składnik osobowości.

Odpowiedź: tożsamość

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 1.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij zależność między przedstawionymi w tekście cechami człowieka a zasadą zaufania.

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, co oznacza słowo *zależność* i w jaki sposób należy ją sformułować.

Krok 3: Przeczytaj tekst 1. i definicje zamieszczone w tekście 2.

Krok 4: Sformułuj zdanie wyrażające zależność między cechami przedstawionymi w tekście 1. a zasadą zaufania wynikającą z tekstu 2.

Odpowiedź: Jeżeli człowiek przedstawia się jako osoba rzetelna i kompetentna, to jesteśmy mu skłonni zaufać, ponieważ zgodnie z zasadną zaufania przyjmujemy, że osoba posiada takie umiejętności i jej słowa są zgodne z prawdą.

1 pkt – poprawna odpowiedź
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Grupy społeczne i role społeczne

Klasyfikacja grup społecznych

WIELKOŚĆ GRUPY	TYP WIĘZI SPOŁECZNYCH	STOPIEŃ SFORMALIZOWANIA	SPOSÓB UZYSKANIA CZŁONKOSTWA	STOPIEŃ TRWAŁOŚCI WIĘZI
małe i duże	pierwotne i wtórne	formalne i nieformalne	inkluzywne, ograniczone, ekskluzywne	krótkotrwałe i długotrwałe

Wpływ grupy na jednostkę
- grupa odniesienia pozytywnego: grupa atrakcyjna dla jednostki, z którą się ona utożsamia i chce do niej przynależeć
- grupa odniesienia negatywnego: grupa, która stanowi zagrożenie dla jednostki
- konformizm: zmiana zachowania lub opinii człowieka spowodowana rzeczywistym lub wyobrażonym naciskiem ze strony grupy lub osoby
- nonkonformizm: odrzucenie panujących w grupie zwyczajów, poglądów czy zasad ze względu na własny system wartości
- internalizacja: mechanizm procesu socjalizacji polegający na uznaniu za własne postaw, poglądów, norm i wartości narzuconych z zewnątrz

Stereotyp – uproszczony obraz grup społecznych, osób lub obyczajów.

Grupa społeczna – co najmniej trzyosobowa zbiorowość społeczna powiązana względnie trwałymi więziami społecznymi.

Więź społeczna – stosunki społeczne i zależności, które łączą człowieka ze zbiorowością lub grupą.

Zbiorowość – zespół ludzi, między którymi wytworzyła się i utrzymuje nawet przez krótki okres więź społeczna.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 2. 0–2 pkt

O cechach jednej z grup społecznych

Są one zazwyczaj połączone więzią stosunków przyjacielskich, przeważają w nich styczności bezpośrednie osobiste, stosunki między członkami są regulowane przez instytucje nieformalne. Lecz mogą także istnieć [...] grupy celowe, powołane do wykonania specjalnych zadań, wysoce sformalizowane, w których stosunki między członkami są regulowane rygorystycznymi przepisami służbowymi np. [...] grupa wojskowych komandosów działająca na terytorium wroga, komórka partii politycznej działająca w podziemiu itp. [...] Jednakże nawet w takich sformalizowanych [...] grupach przeważają styczności bezpośrednie i nawet styczności rzeczowe między członkami w zasadzie mogą być stycznościami bezpośrednimi. Wskutek tego wytwarza się wzór wzajemnych oddziaływań oparty na bezpośredniej znajomości członków. Inaczej mówiąc, we wszystkich stosunkach między członkami występuje element znajomości personalnej, bliskości, powodujący, że wzajemne oddziaływania, nawet zinstytucjonalizowane, nie są nigdy zupełnie odpersonalizowane [...].

J. Szczepański, *Elementarne pojęcia socjologii*, Warszawa 1970, s. 143–148.

Przykład 2.1. 0–1 pkt

Podaj nazwę rodzaju grupy, której cechy przedstawiono w tekście. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Nazwa rodzaju grupy: .....

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.
Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie ma charakter dwuelementowy i użyto w nim liczby pojedynczej.
Krok 3: Zapoznaj się z tekstem źródłowym i ustal cechę wspólną podanych przykładów grup.
Krok 4: Przypomnij sobie, dla jakiego kryterium podziału grup charakterystycznym elementem jest wspólna cecha ustalona w kroku wcześniejszym.
Krok 5: Podaj nazwę rodzaju grupy.
Krok 6: Uzasadnij swoje zdanie za pomocą odpowiedniego argumentu/odpowiednich argumentów.

Odpowiedź: grupa mała
Uzasadnienie: Jest to grupa mała, ponieważ kryterium, które zostało wymienione w tekście do opisu podanych przykładów, to bezpośrednie styczności osobiste, które są cechą charakterystyczną dla tego rodzaju grupy.

1 pkt – podanie poprawnej nazwy wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 2.2. 0–1 pkt

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wspólną cechą podanych w tekście przykładów grup jest występowanie między ich członkami styczności bezpośrednich.	P	F
Przedstawiony w tekście rodzaj grupy może mieć zarówno charakter formalny, jak i nieformalny.	P	F
Opisany w tekście rodzaj grupy został wyodrębniony ze względu na kryterium zorganizowania grup.	P	F

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.
Krok 2: Zapoznaj się z każdym podanym stwierdzeniem.
Krok 3: Skonfrontuj każde podane stwierdzenie z tekstem źródłowym oraz własną wiedzą.
Krok 4: Zgodnie z poleceniem zaznacz przy każdym stwierdzeniu poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: P, F, P

1 pkt – podanie trzech poprawnych odpowiedzi
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Normy społeczne – zbiór nakazów i zakazów dotyczących zachowania się człowieka.

Klasyfikacja norm społecznych:
- religijne
- moralne
- obyczajowe
- prawne

Rodzina jako grupa społeczna

Rodzina – podstawowa grupa społeczna składająca się z rodziców i ich dzieci, zarówno biologicznych, jak i adoptowanych.

Stosunki prawnorodzinne:
- **pokrewieństwo**: stosunek między członkami rodziny w związku z biologicznym pochodzeniem od wspólnego przodka (wstępni i zstępni; linia prosta i linia boczna)
- **powinowactwo**: związek między małżonkiem a krewnymi współmałżonka (linia prosta i linia boczna)
- **przysposobienie** (adopcja): uznanie cudzego dziecka za własne

Funkcje rodziny

prokreacyjna	socjalizacyjna	kulturowa
seksualna	ekonomiczna	opiekuńczo-zabezpieczająca
rekreacyjna	stratyfikacyjna	kontrolna

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 3. **0–5 pkt**

Badania statystyczne na temat modelu rodziny w Polsce. Tabela 1.

Preferowany model rodziny	Wskazania respondentów według terminów badań						
	'97	'00	'04	'06	'12	'13	'20
Partnerski – mąż (partner) i żona (partnerka) mniej więcej tyle samo czasu przeznaczają na pracę zawodową i oboje w równym stopniu zajmują się domem i dziećmi	37%	38%	47%	41%	48%	46%	58%
Tradycyjny – jedynie mąż (partner) pracuje, zarabiając wystarczająco na zaspokojenie potrzeb rodziny, żona (partnerka) zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci itp.	38%	42%	27%	32%	22%	23%	14%
Nieproporcjonalny żeński – zarówno mąż (partner), jak i żona pracują zawodowo, mąż (partner) poświęca więcej czasu na pracę zawodową, żona (partnerka) oprócz pracy zawodowej zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci itp.	23%	19%	23%	24%	27%	22%	20%
Nieproporcjonalny męski* – zarówno mąż (partner), jak i żona (partnerka) pracują zawodowo, żona (partnerka) poświęca więcej czasu na pracę zawodową, mąż (partner) oprócz pracy zawodowej zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci itp.	–	–	–	–	–	6%	5%
Odwrócony – jedynie żona (partnerka) pracuje, zarabiając wystarczająco na zaspokojenie potrzeb rodziny, mąż (partner) zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci itp.	1%	0%	1%	1%	1%	1%	1%
Trudno powiedzieć	1%	1%	1%	2%	2%	2%	3%

*W badaniach z lat 1997–2012 nie było możliwości wyboru modelu nieproporcjonalnego męskiego

Badania statystyczne na temat modelu rodziny w Polsce. Tabela 2.

Realizowany model rodziny*	Wskazania respondentów według terminów badań	
	2013	2020
Partnerski – mąż (partner) i żona (partnerka) mniej więcej tyle samo czasu przeznaczają na pracę zawodową i oboje w równym stopniu zajmują się domem i dziećmi	27%	37%
Tradycyjny – jedynie mąż (partner) pracuje, zarabiając wystarczająco na zaspokojenie potrzeb rodziny, żona (partnerka) zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci itp.	20%	17%
Nieproporcjonalny żeński – zarówno mąż (partner), jak i żona (partnerka) pracują zawodowo, mąż (partner) poświęca więcej czasu na pracę zawodową, żona (partnerka) oprócz pracy zawodowej zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci itp.	23%	21%
Nieproporcjonalny męski – zarówno mąż (partner), jak i żona (partnerka) pracują zawodowo, żona (partnerka) poświęca więcej czasu na pracę zawodową, mąż (partner) oprócz pracy zawodowej zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci itp.	8%	4%
Odwrócony – jedynie żona (partnerka) pracuje, zarabiając wystarczająco na zaspokojenie potrzeb rodziny, mąż (partner) zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci itp.	3%	1%
Ani mężczyzna, ani kobieta nie pracują zawodowo	14%	12%
Inna sytuacja/Trudno powiedzieć	5%	7%

*Odpowiedzi respondentów żyjących w związku małżeńskim lub mieszkających z partnerem/partnerką (n=641)

Modele życia małżeńskiego Polaków, Komunikat z badań CBOS, Warszawa, grudzień 2020.

Przykład 3.1. 0–1 pkt

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

W XX w. Polacy byli zwolennikami patriarchalnego modelu rodziny.	P	F
Ponad połowa polskich rodzin funkcjonuje w partnerskim modelu rodziny.	P	F
Najwięcej Polaków żyje w rodzinach, w których wychowaniem dzieci i prowadzeniem domu zajmuje się kobieta.	P	F

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zapoznaj się z każdym podanym stwierdzeniem.

Krok 3: Skonfrontuj każde podane stwierdzenie z danymi statystycznymi.

Krok 4: Zgodnie z poleceniem zaznacz przy każdym stwierdzeniu poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: P, F, P

1 pkt – podanie trzech poprawnych odpowiedzi
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 3.2. 0–2 pkt

Wyjaśnij, dlaczego w 2020 r. występuje różnica procentowa dotycząca modelu partnerskiego między tabelą 1. a tabelą 2. Użyj dwóch argumentów.

Argument 1.:

.....

.....

.....

Argument 2.:

.....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zapoznaj się z tabelami statystycznymi i ustal, jakiego zagadnienia dotyczyły postawione pytania.

Krok 3: Zastanów się nad różnicami w zakresie pytań postawionych respondentom.

Krok 4: Sformułuj argumenty.

Odpowiedź: Argument 1. Tabela 1. przedstawia model preferowany, a tabela 2. – realizowany, co oznacza, że część osób, która preferuje taki model, w codziennym życiu go nie realizuje.
Argument 2. Różnica wynika z tego, że za preferowanym modelem mogły się wypowiadać osoby, które jeszcze nie założyły rodziny, a planują taki model realizować w przyszłości, a w przypadku tabeli 2. mamy do czynienia jedynie z faktycznym stanem rzeczy.

2 pkt – podanie dwóch poprawnych argumentów
1 pkt – podanie jednego poprawnego argumentu
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Przykład 3.3. 0–1 pkt

Na podstawie tabeli 1. podaj model rodziny, który w przedstawionym okresie odnotował największą zmianę dotyczącą nastawienia Polaków do jego realizacji w swoim życiu rodzinnym. Swoją odpowiedź uzasadnij odpowiednimi danymi.

Model rodziny: .....

Uzasadnienie .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zapoznaj się z danymi w tabeli 1.

Krok 3: Porównaj dane między pierwszym a ostatnim rokiem badań we wszystkich modelach rodziny.

Krok 4: Ustal różnice w każdym modelu rodziny.

Krok 5: Podaj model rodziny, w którym jest największa różnica między pierwszym a ostatnim rokiem badań.

Krok 6: Wpisz uzasadnienie wraz z podaniem odpowiednich danych, które świadczą o poprawnym ustaleniu modelu rodziny.

Odpowiedź: model tradycyjny
Uzasadnienie: W przedstawionym okresie największa zmiana w preferowanym modelu rodziny dotyczyła modelu tradycyjnego, którego popularność spadła o 24 punkty procentowe.

1 pkt – podanie poprawnej nazwy modelu i uzasadnienie wyboru
0 pkt – błędna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 3.4. 0–1 pkt

Na podstawie tabeli 2. wyciągnij wniosek dotyczący podejścia do wychowania dzieci w przedstawionym okresie.

.....

.....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zapoznaj się z tabelą 2. i zwróć uwagę na statystyki odnoszące się do postawionego pytania.

Krok 3: Porównaj dane statystyczne z lat 2013 i 2020.

Krok 4: Sporządź konkluzję wynikającą z przesłanek opartych na danych statystycznych.

Krok 5: Wpisz poprawny wniosek.

Odpowiedź: W przedstawionym okresie spadła liczba rodzin, w których wychowaniem dzieci zajmowała się tylko matka, a wzrosła liczba rodzin, w których ten obowiązek jest równomiernie rozłożony na oboje rodziców.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wniosku
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Autoprezentacja, kształtowanie i zmiana postaw

Autoprezentacja – rodzaj komunikatu wysyłany do otoczenia z nadzieją, że zostaniemy dobrze odebrani i osiągniemy swoje cele.

Rodzaje komunikatów:
- werbalny (pisemny i ustny)
- niewerbalny (wokalika i kinezyka)

Taktyki autoprezentacji:
- obronne (suplikacja, wymówki, usprawiedliwianie, przepraszanie, samoutrudnianie)
- asertywne (ingracjacja, świecenie przykładem)

Asertywność – jasne, zdecydowane mówienie o swoich potrzebach, uczuciach i opiniach bez naruszania praw innych osób, ale z zachowaniem praw nam przynależnych.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 4. 0–3 pkt

O jednej z taktyk autoprezentacji
Tekst 1.

Nie wkładasz żadnej energii ani pracy, by osiągnąć sukces. Robisz wszystko inne, byle tylko uniknąć konfrontacji z wyzwaniem. Nie powiodło się. Odnosisz porażkę, ale twoja samoocena nie spada, bo masz usprawiedliwienie – „To przez wczorajszą balangę", „Nie mam szczęścia", „Ale niefart", „Nie postarałem się, gdybym bardziej się przyłożył, pewnie byłoby lepiej". Poczucie własnej wartości pozostaje nienaruszone.

Samoutrudnianie, Portal ABC Zdrowie, https://link.operon.pl/fq (dostęp: 11.05.2022).

Tekst 2.

Asertywno-zdobywcze taktyki autoprezentacji to zachowania ukierunkowane na zbudowanie, pozyskanie i utrwalenie jakiejś nowej tożsamości naszej osoby. Zachowania te motywowane są pragnieniem osiągnięcia sukcesu autoprezentacyjnego i pozostają charakterystyczne raczej dla osób o wysokiej samoocenie.

Asertywne taktyki autoprezentacji, Mozello, https://link.operon.pl/fp (dostęp: 11.05.2022).

Tekst 3.

Obronne taktyki autoprezentacji to zachowania ukierunkowane na ochronę, utrzymanie lub obronę zaatakowanej bądź zagrożonej tożsamości i wartości naszej osoby. Zachowania te motywowane są pragnieniem uniknięcia autoprezentacyjnej porażki i pozostają charakterystyczne raczej dla osób o niskiej samoocenie.

Obronne taktyki autoprezentacji, Mozello, https://link.operon.pl/fo (dostęp: 11.05.2022).

Przykład 4.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie – podaj numer właściwego tekstu.

Taktyka autoprezentacji przedstawiona w tekście 1. to rodzaj autoprezentacji przedstawiony w tekście ..... .

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przeczytaj zdanie, które masz dokończyć.

Krok 3: Zapoznaj się w pierwszej kolejności z tekstami 2. i 3., które charakteryzują taktyki autoprezentacji.

Krok 4: Zapoznaj się z tekstem 1., w którym przedstawiono rodzaj taktyki, którą masz rozpoznać.

Krok 5: Dokończ zdanie, wpisując odpowiedni numer tekstu, którym opisano cechy autoprezentacji podane w tekście 1.

Odpowiedź: 3

1 pkt – podanie poprawnego numeru tekstu
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 4.2. 0–2 pkt

Na podstawie tekstów 2. i 3., sformułuj argument i kontrargument do tezy: *Zastosowana przez nas taktyka autoprezentacji to przedstawienie teatralne, które odgrywamy, aby wywrzeć na kimś wrażenie i osiągnąć swoje cele.*

Argument: .....

.....

.....

Kontrargument: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zapoznaj się z tezą postawioną w zadaniu.

Krok 3: Przeczytaj teksty 2. i 3. i zastanów się, jakie jest odniesienie tezy do tych tekstów.

Krok 4: Zastanów się nad argumentem przemawiającym za tym, że człowiek może posługiwać się swobodnie jedną i drugą taktyką autoprezentacji.

Krok 5: Zastanów się nad kontrargumentem, który neguje swobodne posługiwanie się przez człowieka jedną i drugą taktyką autoprezentacji.

Krok 6: Sformułuj i zapisz argument oraz kontrargument.

Odpowiedź: Przykładowy argument: Człowiek, dążąc do osiągnięcia jakiegoś celu, może swobodnie decydować o tym, jaką taktykę autoprezentacji wybierze, aby ta przyniosła mu jak największe zyski.
Przykładowy kontrargument: Człowiek, stosując autoprezentację, nie reżyseruje jej, ponieważ wynika ona z jego tożsamości będącej elementem osobowości, która stanowi zespół względnie trwałych cech odróżniających go od innych ludzi.

2 pkt – sformułowanie poprawnych argumentu i kontrargumentu
1 pkt – sformułowanie poprawnego argumentu lub kontrargumentu
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania

uczę się rozwiązywać zadania

Zadania krótsze

Zadanie 1. 0–3 pkt

O jednym z czynników wpływających na zachowanie się człowieka

Potrzeby nie tylko mobilizują człowieka do działania, ale decydują także o jakości życia. Dążenie do zaspokojenia potrzeb jest dla człowieka z jednej strony koniecznością dla podtrzymania życia (w sferze fizjologicznej). Z drugiej strony – w sferze psychologicznej – stanowi ono uwarunkowanie możliwości i kierunków rozwoju człowieka. Uzyskanie czynników koniecznych do zaspokojenia potrzeby dostarcza korzyści w postaci redukcji istniejącego braku. Dzięki temu człowiek osiąga stan równowagi i może sprawnie funkcjonować, wykonywać czynności, pełnić określone role. Eliminacja dotychczas występujących niedoborów jest również bodźcem do poszukiwania nowych, innych celów. Wraz ze wzrostem liczby zaspokojonych potrzeb poszerza się wachlarz możliwości jednostki.

J. Bieńkowska, *Poszukiwanie metod skutecznego motywowania pracowników*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica", 2010, vol. 234, https://link.operon.pl/fr (dostęp: 11.05.2022).

Zadanie 1.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Zachowanie się człowieka pod wpływem czynnika wymienionego w tekście jest zgodne z koncepcją

A. behawiorystyczną. B. poznawczą. C. psychoanalityczną. D. humanistyczną.

Zadanie 1.2. 0–2 pkt

Sformułuj dwa argumenty potwierdzające pozytywny i negatywny wpływ stopnia realizacji potrzeb na odgrywanie przez człowieka ról społecznych.

Argument pozytywny:

.....

.....

.....

Argument negatywny:

.....

.....

.....

Zadanie 2. 0–3 pkt

O formie uprzedzenia

Co oznacza wyrok i kara dla sprawcy? Jest to kluczowy moment, w którym społeczeństwo, poprzez swoich reprezentantów – sędziów, ławników, przysięgłych, zdefiniowało jednostkę jako przestępcę, przypisało mu pewną trwałą etykietę, [...] [której] trudno się przez długi czas pozbyć, nawet mimo fikcyjnej procedury tzw. zatarcia skazania po upływie określonego czasu.

P. Sztompka, *Socjologia*, Kraków 2002, s. 412.

Ludność żydowska w trakcie drugiej wojny światowej

Zadanie 2.1. 0–1 pkt

Podaj, jakim pojęciem określamy opisane w tekście uprzedzenie.

.....

Zadanie 2.2. 0–1 pkt

Uzasadnij, odwołując się do elementów widocznych na zdjęciu, że forma uprzedzenia opisana w tekście dotyczy także przedstawionej postaci.

.....

.....

.....

.....

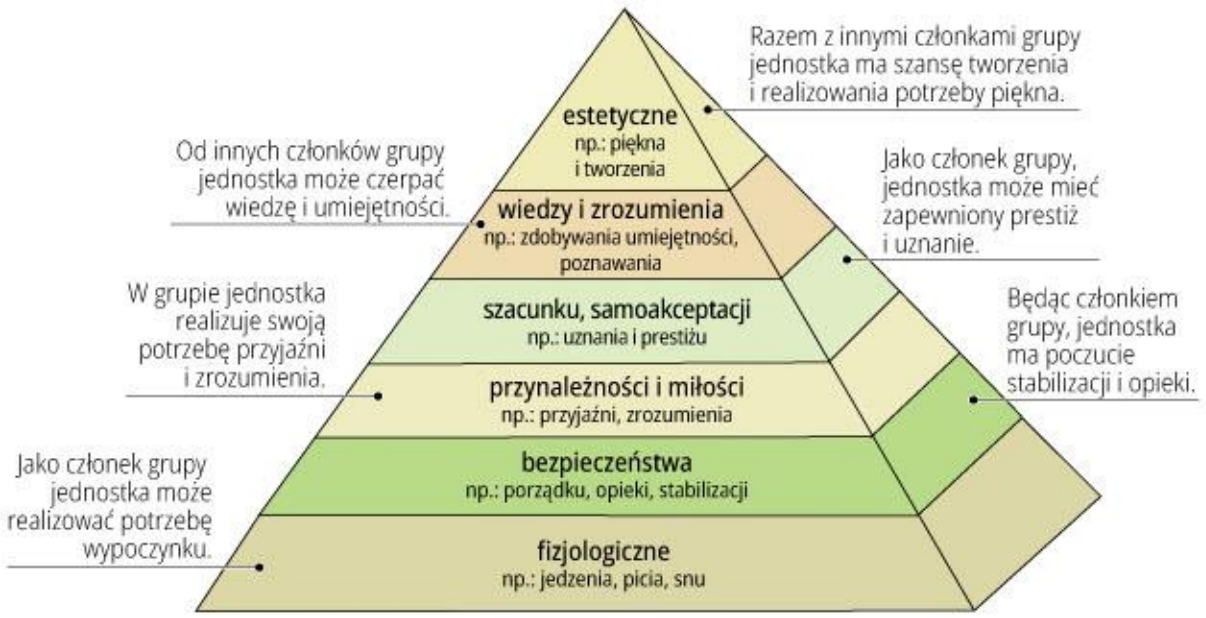
Zadanie 2.3. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Uprzedzenie wobec jednostki opisanej w tekście jest efektem naruszenia przez nią normy

A. moralnej. B. religijnej. C. obyczajowej. D. prawnej.

Zadanie 3. 0–2 pkt

Piramida potrzeb Maslowa

O motywacyjnej sile potrzeb

Z pewnością człowiek stopniowo rozwija swój wachlarz potrzeb, ale w życiu dorosłym nie kieruje się on wyłącznie jedną kategorią potrzeb. Clayton Alderfer w swojej teorii ERG stwierdził, że ludzi do działania może motywować jednocześnie kilka potrzeb. Potrzeb ludzkich nie można w pełni i bezpowrotnie zaspokoić w danym okresie życia. Mają one raczej charakter odnawialny. Niezależnie od osiągniętego w procesie rozwoju poziomu potrzeb, w danym okresie czasu, człowieka może motywować niższa potrzeba. Ponadto życie ludzkie nie przebiega statycznie, lecz wręcz przeciwnie zazwyczaj bardzo dynamicznie. Stale pojawiają się nowe okoliczności, które mogą na nowo wzbudzić określone potrzeby, a nawet cały ich wachlarz. Przykładem takiej sytuacji będzie wejście do organizacji (dziecka do szkoły, pracownika do firmy), która uaktywni wszystkie obszary braków u jednostki, bezpośrednio związanych z przynależnością do danej organizacji.

J. Bieńkowska, *Poszukiwanie metod skutecznego motywowania pracowników*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica", 2010, vol. 234, https://link.operon.pl/fs (dostęp: 11.05.2022).

Zadanie 3.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy tekst źródłowy jest zgodny z przedstawioną piramidą potrzeb. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 3.2. 0–1 pkt

Podaj, która z potrzeb z piramidy Maslowa uaktywni się w pierwszej kolejności, w sytuacji podkreślonej w tekście. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rodzaj potrzeby: .....

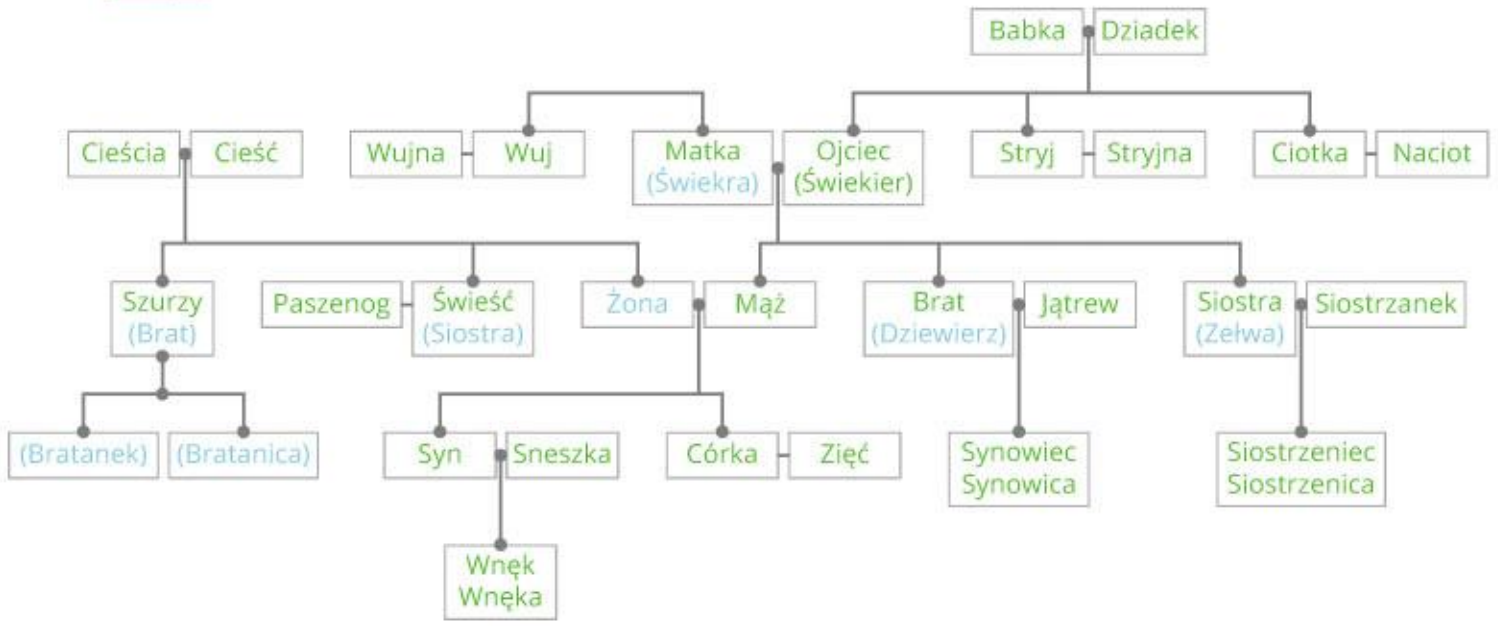
Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 4. 0–5 pkt

Drzewo genealogiczne. Stopnie pokrewieństwa względem męża, w nawiasie – względem żony.

Zadanie 4.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz dwie właściwe odpowiedzi spośród podanych.
Zaznaczony na drzewie genologicznym bratanek jest
A. zstępnym cieści i cieścia.
B. krewnym zełwy.
C. spokrewnionym w linii bocznej z bratanicą.
D. powinowatym żony.

Zadanie 4.2. 0–1 pkt

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Paszenog to zstępny świekry i świekra.	P	F
Jątrew i siostrzanek to krewni w linii prostej babki i dziadka.	P	F
Szurzy to powinowaty zełwy w linii bocznej.	P	F

Zadanie 4.3. 0–2 pkt

Wyjaśnij, kim dla męża jest cieścia. Użyj w tym celu dwóch argumentów.

Argument 1.: .....

.....

.....

Argument 2.: .....

.....

.....

Zadanie 4.4. 0–1 pkt

Uzupełnij tekst. Wpisz właściwe nazwy użyte na drzewie genealogicznym: pojęcie określające osobę spełniającą podane kryterium w zdaniu pierwszym (1.), pojęcie określające powinowatą osoby ustalonej w zdaniu pierwszym (2.) oraz pojęcie określające krewnego osoby ustalonej w punkcie drugim.

Współmałżonek siostry brata ojca męża to 1. ..... . Jego powinowatą w linii prostej jest 2. ....., która jest zarazem krewną IV stopnia w linii prostej dla 3. ..... .

Zadania dłuższe

Zadanie 5. 0–3 pkt

Przykłady grup odniesienia
Przykład 1.: Mały chłopiec, który chce zostać przyjęty do gangu podwórkowego.
Przykład 2.: Licealista, który podrabia kartę do klubu studenckiego.
Przykład 3.: Emigrant, który chce w pełni upodobnić się i rozpłynąć wśród członków swojej ojczyzny.

P. Sztompka, *Socjologia*, Kraków 2002, s. 216.

Zadanie 5.1. 0–1 pkt

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wszystkie przykłady to grupy odniesienia pozytywnego.	P	F
Przykład 1. i 2. to grupy odniesienia negatywnego.	P	F
Przykład 3. to grupa odniesienia pozytywnego.	P	F

Zadanie 5.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, dlaczego grupa podkreślona w przykładzie 1. może mieć negatywny wpływ na jej członków.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 5.3. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy przykład 3. można określić mianem resocjalizacji. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 6. 0–2 pkt

O procesach socjalizacji

Niezależnie od podejścia teoretycznego, socjologowie wyróżniają rozmaite odmiany procesów socjalizacji. Przede wszystkim odróżnia się socjalizację początkową i socjalizację permanentną. Socjalizacja początkowa dokonuje się w rodzinie, a następnie w innych grupach pierwotnych – rówieśniczych i sąsiedzkich. Jednostka zostaje tu po raz pierwszy wprowadzona w świat wzorów, reguł, oczekiwań społecznych. Uczy się podstaw społecznego współżycia.

P. Sztompka, *Socjologia*, Kraków 2002, s. 400.

Uniwersytet Trzeciego Wieku w Krakowie

Zadanie 6.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy proces socjalizacji przedstawiony w tekście to rodzaj socjalizacji pierwotnej. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 6.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz dwie właściwe odpowiedzi spośród podanych.
Proces socjalizacji podkreślony w tekście i widoczny na ilustracji to
A. socjalizacja pierwotna.
B. socjalizacja wtórna.
C. socjalizacja odwrócona.
D. resocjalizacja.

Zadanie 7. 0–2 pkt

Definicje arystokracji

1. «najwyższa warstwa społeczna uprzywilejowana dzięki urodzeniu i bogactwu»
2. «elitarna grupa ludzi wyróżniających się w jakimś środowisku»

Słownik Języka Polskiego PWN, https://link.operon.pl/sjp-arystokracja (dostęp: 11.05.2022).

Zadanie 7.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy obie przedstawione definicje arystokracji to zarazem definicje przedstawiające zbiorowości. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 7.2. 0–1 pkt

Uzupełnij tekst. Wpisz właściwe sformułowania: rodzaj grupy (1.) oraz kryterium podziału grup (2.).

Podkreślony fragment tekstu świadczy o tym, iż arystokracja to grupa 1. ....., ponieważ zastosowane w tym przypadku kryterium podziału grup opiera się na 2. ..... .

Zadanie 8. 0–2 pkt

O sporze polsko-krzyżackim

Podczas zjazdu wyszehradzkiego rozstrzygnięta została także sprawa polsko-krzyżacka, [która] dotyczyła zwrotu przez Krzyżaków Pomorza Gdańskiego, ziemi dobrzyńskiej, ziemi chełmińskiej i Kujaw. Zakonnicy, jeszcze przed zjazdem, próbowali propagandowo zyskać popleczników. Przygotowali list podpisany przez dominikańskich przeorów z klasztorów położonych na terenie Zakonu, w którym ci twierdzili, że Krzyżacy bronią Polski przed najazdami niewiernych. [...] W dniu 26 listopada król Jan i król Karol Robert ogłosili swój werdykt. Polskę reprezentował Kazimierz, a Krzyżaków wysocy rangą bracia. W myśl tego werdyktu Krzyżacy zwracali Polsce Kujawy i ziemię dobrzyńską. Jednocześnie Pomorze pozostawało przy Zakonie jako wieczysta jałmużna dla zbawienia dusz przodków polskiego władcy. Ponadto strony miały zrezygnować ze wzajemnych odszkodowań wojennych.

W. Duch, *Zjazd w Wyszehradzie w 1335. Czyli Jan Luksemburski uznaje Kazimierza Wielkiego za króla Polski*, https://link.operon.pl/ft (dostęp: 11.05.2022).

Zadanie 8.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Metoda rozwiązania sporu polsko-krzyżackiego przedstawiona w tekście to

A. negocjacja. B. mediacja. C. arbitraż. D. sąd.

Zadanie 8.2. 0–1 pkt

Podaj, jaki rodzaj konfliktu społecznego został przedstawiony w tekście. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rodzaj konfliktu: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 9. 0–2 pkt

Mowa ciała Winstona Churchila

Zadanie 9.1. 0–1 pkt

Podaj, jakim pojęciem określamy rodzaj mowy ciała widoczny na zdjęciu.

.....

Zadanie 9.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, co w kulturze europejskiej oznacza gest wykonany przez Churchilla.

.....

.....

.....

.....

2

Różnorodność kulturowa

Teoria z przykładami

przypominam najważniejsze treści

Historyczne formy organizacji społeczeństwa

Teorie rozwoju społeczeństw

TEORIA LINEARNA	TEORIA CYKLICZNA	TEORIA DYCHOTOMICZNA
społeczeństwo powstaje w wyniku ewolucji historycznej, w czasie której przechodzi od prostych form organizacji do bardziej złożonych Przedstawiciele: A. Comte, K. Marks, H. Spencer	społeczeństwo przechodzi cykl oparty na rozwiązaniach ustrojowych lub społeczno-kulturowych Przedstawiciele: G. Vico, P. Sorokin	społeczeństwo ma charakter dwudzielny, a jego rozwój bierze swój początek w małych grupach budowanych na więziach naturalnych, które przekształcają się pod wpływem czynników ekonomicznych w duże grupy połączone więziami zrzeszeniowymi i stanowionymi Przedstawiciele: C.H. Cooley, F. Tönnies

Podział społeczeństw ze względu na strukturę społeczną

AMORFICZNE	MORFICZNE
społeczeństwa jednolite, pozbawione struktury lub o strukturze szczątkowej	społeczeństwa złożone o rozbudowanej strukturze społecznej

Historyczne formy organizacji społeczeństw

SPOŁECZEŃSTWA TRADYCYJNE	
pierwotne	**feudalne (rolnicze, chłopskie)**
• oparte na gospodarce naturalnej (zbieractwo, myślistwo, prymitywne rolnictwo) • związane z kulturą przedpiśmienną • tradycyjny podział ról społecznych i pracy według płci • rodzajami tego społeczeństwa są społeczeństwa zbieracko-łowieckie i nomadyczne	• gospodarka oparta na uprawie roli i hodowli zwierząt, skupiająca się wokół wiosek i folwarków • niewielka ruchliwość społeczna • miasta pełnią funkcję pomocniczą (działalność administracyjna, religijna i handlowa) • dualizm kulturowy

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 1. 0–3 pkt

Etnologiczne określenia ludów pierwotnych

Opis 1. „ludy niepiśmienne" (brak znajomości pisma, co ogranicza przekaz, ale nie wyklucza bogatej kultury duchowej, przekazywanej ustnie)

Opis 2. „społeczności przedindustrialne" (uboga kultura materialna, oparta na gospodarce przyswajającej – zbieractwo, łowiectwo, proste formy rolnictwa; uzależnienie od natury, wolne tempo rozwoju)

Opis 3. „społeczeństwa plemienne" (mała liczebność grup, brak organizacji państw i miast)

Opis 4. „społeczeństwa proste" (brak lub nieliczne rozwinięte instytucje społeczne, niewielkie różnice w zamożności członków, duża rola grup rodowych i sąsiedzkich, wierzenia religijne o charakterze animistycznym

Encyklopedia PWN, http://link.operon.pl/7779-ludypierwotne (dostęp: 25.05.2022).

Przykład 1.1. 0–1 pkt

Podaj, jaką wspólną nazwą, ze względu na strukturę społeczną, możemy określić społeczeństwa przedstawione w podanych definicjach.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, jak dzielimy społeczeństwa ze względu na strukturę.

Krok 3: Przeczytaj poszczególne definicje i zastanów się, dla jakiego społeczeństwa są one charakterystyczne.

Krok 4: Wpisz pojęcie, jakim w socjologii określa się ten rodzaj społeczeństwa.

Odpowiedź: społeczeństwo amorficzne

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 1.2. 0–1 pkt

Z podanych definicji ludów pierwotnych wybierz tę, która nie pasuje do definicji społeczeństwa nomadycznego. Wpisz prawidłowy numer opisu. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Niepasujący opis: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie ma charakter dwuelementowy.

Krok 3: Przypomnij sobie cechy społeczeństwa nomadycznego.

Krok 4: Przeczytaj poszczególne definicje i zastanów się, która z nich jest sprzeczna z twoją wiedzą na temat społeczeństwa nomadycznego.

Krok 5: Wpisz numer definicji, którą uznałeś/uznałaś za niepasującą do cech społeczeństwa nomadycznego.

Krok 6: Uzasadnij swoją odpowiedź, podając, jaka cecha podana w definicji jest sprzeczna z definicją społeczeństwa nomadycznego.

Odpowiedź: 2
Uzasadnienie: Cechami społeczeństwa nomadycznego są pasterstwo i koczowniczy tryb życia, a definicja wskazuje na społeczeństwo zbieracko-łowieckie.

1 pkt – podanie poprawnego numeru opisu wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 1.3. 0–1 pkt

Wyjaśnij, dlaczego podkreślona w opisie 2. nazwa definiująca lud pierwotny nie zawsze jest równoznaczna z definicją społeczeństwa pierwotnego.

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, jakie znasz rodzaje społeczeństw.

Krok 3: Ustal, jakie społeczeństwo można także określić mianem społeczeństwa przedindustrialnego.

Krok 4: Wpisz wyjaśnienie, które wykaże, że definicje społeczeństwa przedindustrialnego spełnia także inne społeczeństwo.

Odpowiedź: Społeczeństwem przedindustrialnym nazywamy także społeczeństwo feudalne (chłopskie, rolnicze), które nie jest już społeczeństwem pierwotnym, a występowało przed społeczeństwem przemysłowym.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Współczesne formy organizacji społeczeństwa

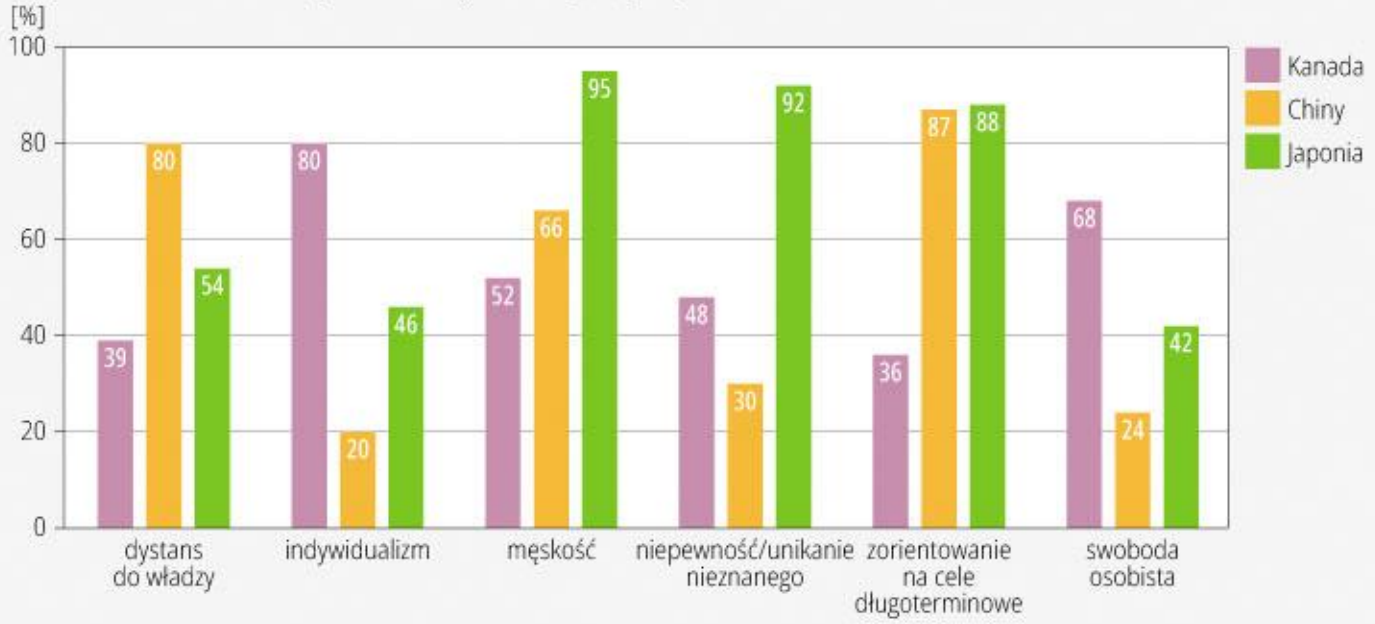
Współczesne formy organizacji społeczeństwa:
- **społeczeństwo postindustrialne (poprzemysłowe)**: automatyzacja i robotyzacja produkcji, ponadnarodowe korporacje, wzrost zatrudnienia w sektorze usług do poziomu ponad 50%, kultura masowa (A. Touraine, D. Bell)
- **społeczeństwo informacyjne (sieciowe)**: postęp w dziedzinie technologii informacyjnej, powszechny dostęp do informacji za pośrednictwem internetu; informacja to towar, który jest gromadzony, przetwarzany i odsprzedawany
- **społeczeństwo globalne („globalna wioska")**: swobodny przepływ towarów, kapitału, usług i informacji na świecie, nieograniczone możliwości komunikowania się i przemieszczania się ludzi, ponadpaństwowe wspólnoty ekonomiczno-polityczne (H.M. McLuhan)
- **społeczeństwo masowe**: wysoka gęstość zaludnienia związana z postępem urbanizacji, duży wpływ środków masowego przekazu na świadomość ludzi, zanik tradycyjnych wartości, dominacja treści kulturowych o niskiej wartości, bierność polityczna
- **społeczeństwo konsumpcyjne**: wzrost zamożności społeczeństwa, powiększenie katalogu dóbr niezbędnych do życia, głównym wyznacznikiem pozycji społecznej jest konsumpcja dóbr materialnych, duży wpływ środków masowego przekazu na świadomość ludzi, kult indywidualizmu, zanik podstawowych relacji społecznych
- **społeczeństwo otwarte**: społeczeństwo oparte na tolerancji, pluralizmie, prawach obywatelskich, możliwości krytyki i zmiany władzy

– **społeczeństwo zamknięte**: społeczeństwo ksenofobiczne, oparte na sztywnych regułach postępowania w formie nakazów i zakazów narzuconych przez władzę
– **społeczeństwo wolnego czasu**: społeczeństwo, w którym w wyniku automatyzacji i informatyzacji doszło do skrócenia czasu pracy (ośmiogodzinny dzień pracy, pięciodniowy tydzień pracy), dzięki czemu ludzie mają czas dla rodziny, na życie kulturalne i samorealizację

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 2. 0–4 pkt

Stopień indywidualizmu i kolektywizmu w poszczególnych państwach

Hofstede Insights, http://link.operon.pl/7779-hofstedeinsights (dostęp: 25.05.2022).

Przykład 2.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Państwo, którego społeczeństwo charakteryzuje się największym kolektywizmem, to
A. Kanada. B. Chiny. C. Japonia.

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.
Krok 2: Przypomnij sobie, co oznacza kolektywizm i jak brzmi przeciwne mu pojęcie.
Krok 3: Ustal, który słupek danych świadczy o poziomie kolektywizmu.
Krok 4: Porównaj dane odnoszące się do poszczególnych państw.
Krok 5: Zaznacz poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: B

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 2.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, jaka zależność występuje między poziomem indywidualizmu w społeczeństwie a stosunkiem do swobód obywatelskich.

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.
Krok 2: Zwróć uwagę, że musisz ze sobą porównać dwa słupki danych oraz wszystkie państwa.
Krok 3: Wyciągnij wniosek dotyczący analizy porównawczej.
Krok 4: Zapisz wyjaśnienie, pamiętając, że musisz odwołać się w nim do poziomu indywidualizmu i swobód obywatelskich.

Odpowiedź: Im większy poziom indywidualizmu, tym większe oczekiwania w zakresie swobód obywatelskich. / Im mniejszy stopień indywidualizmu, tym mniejsze oczekiwania w zakresie swobód obywatelskich.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 2.3. 0–2 pkt

Udowodnij na przykładzie dwóch wybranych państw, że im bardziej społeczeństwo jest kolektywistyczne, tym mniej jest egalitarne. W swojej odpowiedzi odwołaj się do danych i państwa o niższym poziomie kolektywizmu.

Państwo 1.:

.....

.....

Państwo 2.:

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.
Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie ma charakter dwuelementowy.
Krok 3: Przypomnij sobie, co oznacza kolektywizm i jakie jest pojęcie mu przeciwne.
Krok 4: Ustal, który słupek danych świadczy o poziomie kolektywizmu.
Krok 5: Przypomnij sobie, co oznacza pojęcie egalitaryzmu, i zastanów się, który słupek danych świadczy o relacjach służbowych.
Krok 6: Wpisz argumenty, które udowodnią postawioną tezę.

Odpowiedź:
Państwo 1.: Japonia – w porównaniu z Kanadą, która charakteryzuje się indywidualizmem – ma średni poziom kolektywizmu – 46 pkt. Równocześnie można zaobserwować, że akceptacja egalitaryzmu, wyrażona w dystansie do władzy, jest mniejsza niż w Kanadzie – wynosi 54 pkt.
Państwo 2.: Chiny – w porównaniu z Japonią – mają wyższy poziom kolektywizmu, który wynosi 20 pkt. Równocześnie mają także dużo niższy poziom akceptacji egalitaryzmu niż Japonia, który wyrażony w dystansie do władzy wynosi 80 pkt.

2 pkt – poprawne wyjaśnienia w odniesieniu do dwóch państw
1 pkt – poprawne wyjaśnienie w odniesieniu do jednego państwa
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Różnorodność kulturowa

Rodzaje kultury

materialna	duchowa	społeczna	osobista

Kultura symboliczna – sfera czynności, wartości i przeżyć autotelicznych niezwiązanych z zaspokajaniem potrzeb człowieka jako istoty biologicznej i społecznej.

Rodzaje kultury symbolicznej

KULTURA ELITARNA (WYSOKA)	KULTURA LUDOWA	KULTURA MASOWA (POPULARNA)
oryginalna twórczość wyrażana przede wszystkim za pomocą sztuki, nastawiana na intelektualne przeżycia odbiorców	kultura rozpatrywana w aspekcie lokalnym i narodowym, określana mianem folkloru opartego m.in. na własnej tradycji, strojach, rzemiośle artystycznym, obyczajach, muzyce poszczególnych regionów	formy masowego udziału odbiorców w jednolitych wytworach kultury, przekazywanych przez środki masowego przekazu, dominacja treści o niskiej wartości artystycznej, komercjalizacja kultury, upowszechnienie treści kulturowych, które są teoretycznie nieosiągalne dla człowieka

Kultura narodowa – zespół działań, norm, wartości i symboli, które naród uważa za własne ze względu na ich powstanie na bazie wspólnej tradycji i doświadczeń historycznych.

Pluralizm kulturowy – uznanie praw różnych mniejszości do życia według własnych przekonań i wartości kulturowych.

Relatywizm kulturowy – dostrzeganie różnorodności kultur, które można zrozumieć tylko w kontekście ich własnych zasad i wartości.

Etnocentryzm – ocenianie innych kultur na podstawie wzorców charakterystycznych dla społeczności, w której żyje jednostka.

Kontrkultura – negacja istniejących norm i wartości kulturowych obowiązujących w danym społeczeństwie i tworzenie własnej rzeczywistości.

Obrzędy przejścia i ich znaczenie

Rodzaje religii

MONOTEISTYCZNE	POLITEISTYCZNE
wiara w jednego boga (np.: chrześcijaństwo, islam, judaizm)	wiara w wielu bogów

Obrzęd – zespół czynności i praktyk o znaczeniu symbolicznym, towarzyszących uroczystościom o charakterze religijnym lub świeckim.

Obrzęd przejścia – rytuał o ustalonej formie i przebiegu, który podkreśla przejście jednostki z jednego etapu życia do następnego.

Fazy obrzędu przejścia

faza preliminalna (wyłączenia): odseparowanie jednostki od dotychczasowego życia → **faza liminalna** (marginalizacji): czas oczekiwania, w którym jednostka jest zawieszona między dwoma stanami życia (opuszczonym i przyszłym) → **faza postliminalna** (włączenia): włączenie jednostki do określonej grupy społecznej

Współczesne spory światopoglądowe

- aborcja
- eutanazja
- prawa mniejszości
- klonowanie
- modyfikacje genetyczne

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 3. **0–2 pkt**

Obrzędy przejścia

Fotografia 1.

Fotografia 2.

Fotografia 3.

Przykład 3.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy na wszystkich fotografiach przedstawiono postliminalną fazę obrzędu przejścia. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie ma charakter dwuelementowy.

Krok 3: Przypomnij sobie, jakie są fazy obrzędu przejścia i co oznacza pojęcie *postliminalna*.

Krok 4: Przeanalizuj ilustracje i skonfrontuj swoją wiedzę o fazach obrzędu przejścia z informacjami przedstawionymi na zdjęciach.

Krok 5: Wpisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 6: Zapisz uzasadnienie swojego zdania.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: tak
Uzasadnienie: Na każdym zdjęciu przedstawiono moment włączenia jednostki do określonej grupy za pośrednictwem odpowiednich rytuałów, a to jest trzecia faza – postliminalna.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformuowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 3.2. 0–1 pkt

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Przedstawione na fotografiach obrzędy przejścia mają charakter sakralny.	P	F
Fotografia 1. przedstawia przejście ze sfery *sacrum* do *profanum*.	P	F
Etap inicjacji chrześcijańskiej został przedstawiony na fotografii 3.	P	F

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zapoznaj się z każdym podanym stwierdzeniem.

Krok 3: Skonfrontuj każde podane stwierdzenie z odpowiednimi fotografiami.

Krok 4: Zgodnie z poleceniem zaznacz przy każdym stwierdzeniu poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: P, F, P

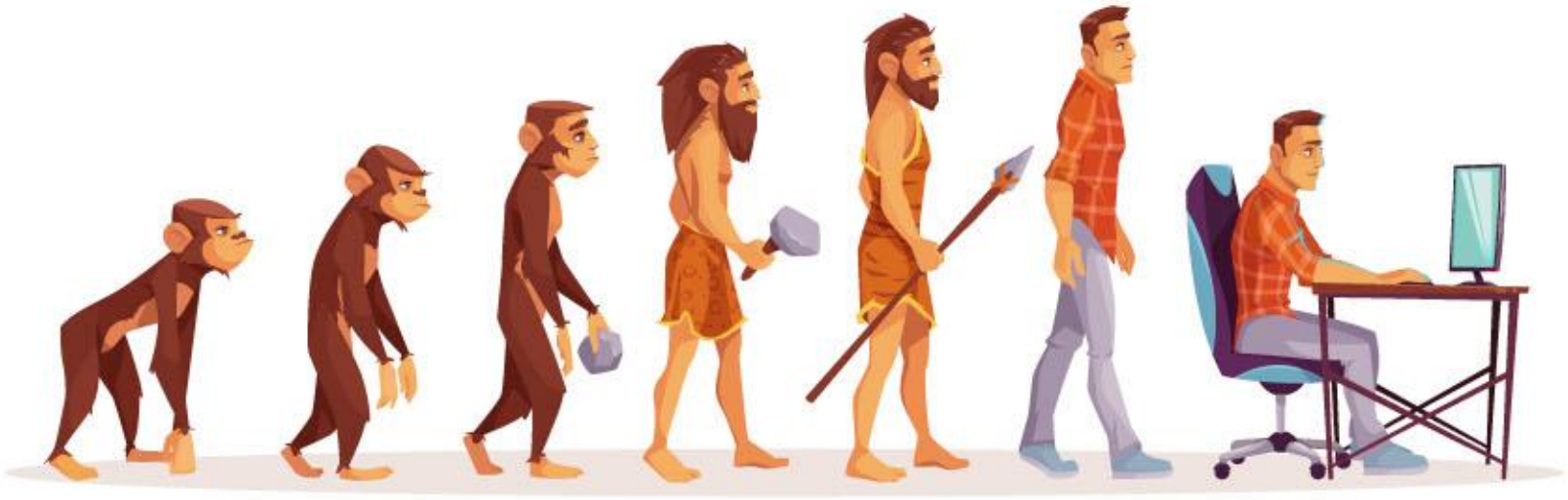
1 pkt – poprawne zaznaczenie trzech odpowiedzi
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

uczę się rozwiązywać zadania

Zadania krótsze

Zadanie 10. 0–2 pkt

Ewolucja człowieka

Zadanie 10.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Zaprezentowana na ilustracji ewolucja człowieka przedstawia rozwój społeczeństwa zgodny z teorią
A. linearną.
B. cykliczną.
C. dychotomiczną.

Zadanie 10.2. 0–1 pkt

Udowodnij, że ostatni etap rozwoju człowieka przedstawiony na ilustracji jest charakterystyczny dla społeczeństwa informacyjnego.

.....

.....

.....

Zadanie 11. 0–2 pkt

O Wigilii

Kiedyś, 24 grudnia wstawano bardzo wcześnie, aby zapewnić sobie w nadchodzącym roku chęć do pracy i krzepkość, już od świtu zwracano uwagę na różne na pozór mało znaczące wydarzenia, ponieważ istniało przekonanie, że przebieg Wigilii ma wpływ na przyszłe życie człowieka i powodzenie w gospodarstwie przez najbliższy rok. Od rana zastanawiano się, kto pierwszy do chaty zajrzy – mężczyzna czy kobieta? Jeżeli pierwszy był mężczyzna, oznaczało to pomyślność, a w gospodarstwie narodziny byczków. Jeżeli przyszła kobieta, to nie była pomyślna wróżba na nowy rok. Na ziemi przemyskiej dbano m.in., aby do chaty w Wigilię nie wszedł obdarty dziad, ponieważ oznaczało to biedę w następnym roku. Mile widziany był natomiast młody, silny, bogaty mężczyzna i aby nieco pomóc szczęściu, od rana chodził sąsiad do sąsiada z życzeniami. Często w ten dzień także rodzice przestrzegali swe pociechy: kto jest niegrzeczny i dostanie lanie w Wigilię, ten cały rok będzie zbierał baty.

Wigilia, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, https://www.gov.pl/web/kultura/wigilia (dostęp: 25.05.2022).

Zadanie 11.1. 0–1 pkt

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Tekst przedstawia tradycyjną obrzędowość doroczną w kulturze polskiej.	P	F
Przedstawione w tekście tradycje są charakterystyczne wyłącznie dla katolików.	P	F
Przedstawiona w tekście tradycja Wigilii ma charakter religijny.	P	F

Zadanie 11.2. 0–1 pkt

Podaj, jakim pojęciem określamy przedstawiony w tekście sposób myślenia w naukach zajmujących się badaniem zjawisk społeczno-kulturowych.

.....

Zadanie 12. 0–2 pkt

Ewolucja telefonu osobistego

Zadanie 12.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Przedstawione na zdjęciu telefony to rodzaj kultury
A. osobistej.
B. duchowej.
C. materialnej.
D. społecznej.

Zadanie 12.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy zdjęcie przedstawia ewolucję w zakresie kultury symbolicznej. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

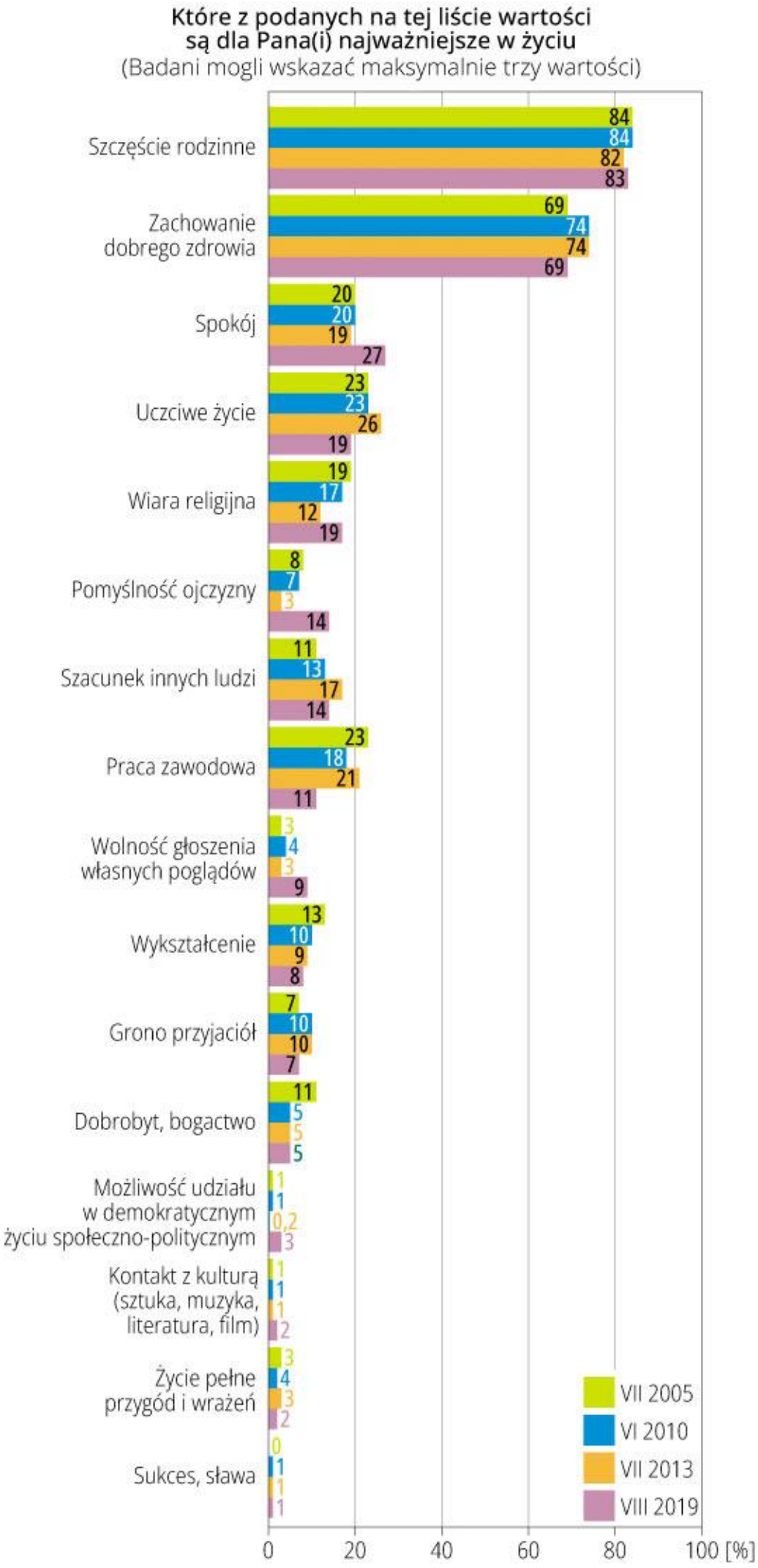
Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 13. 0–2 pkt

System wartości Polaków

System wartości Polaków w 2019 roku, Komunikat badań CBOS, Warszawa, luty 2020.

Zadanie 13.1. 0–1 pkt

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Tradycyjnie od lat Polacy za najważniejszą wartość uznają szczęście rodzinne.	P	F
W przedstawionym okresie wartością, która straciła najwięcej punktów, jest praca zawodowa.	P	F
W przedstawionym okresie najbardziej zmieniło się znaczenie spokoju, które wzrosło o 7 punktów procentowych.	P	F

Zadanie 13.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, dlaczego suma procentowa wskazanych przez respondentów wartości w każdym roku jest większa od 100%.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 14. 0–2 pkt

W pogoni za wyobrażeniami

Kolonializm bowiem nie tylko podbija ziemie i kolonizuje ciała, ale także umysły. Oświeceniowa idea racjonalności wyniosła Zachód na piedestał, dała prawo do uniwersalizacji jego wartości. Skutecznie pacyfikuje inne światy. Europa jest umownym punktem odniesienia dla wszystkich innych historii. „Wszystkie inne historie (afrykańska, chińska, indyjska itd.) stają się zatem nieuchronnie wariacjami meta-narracji określonej jako »Historia Europy«. Typ narracji charakterystyczny dla opowiadania »Historii Europy« stanowi Historię wyższej rangi (pisanej wielką literą), a na przykład historia Indii jest w stosunku do niej niższa (dlatego pisana małą literą), »podporządkowana« (*subaltern*). Pozycja podmiotu niższego rangą może być zatem wyrażona tylko poprzez Historię wyższą, nadrzędną, bowiem »Europa« stanowi milczące odniesienie wiedzy historycznej". W języku hiszpańskim, wraz z podbojem Ameryki, powstał nawet czasownik „europeizować" (*europeizar*), dobrze oddający aspiracje konkwistadorów. Europeizowano ludność tubylczą za pomocą miecza, krzyża, a potem także edukacji. Kto wie, czy ten ostatni sposób nie był najbardziej okrutny [...].

M.F. Gawrycki, *W pogoni za wyobrażeniami. Próba interpretacji polskiej literatury podróżniczej poświęconej Ameryce Łacińskiej*, Warszawa 2010, s. 23–24.

Zadanie 14.1. 0–1 pkt

Wyjaśnij, na czym polega deformacja w postrzeganiu kultur pozaeuropejskich.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 14.2. 0–1 pkt

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Tekst przedstawia europocentryczne podejście do kultury.	P	F
Z tekstu wynika, że wartości kultury europejskiej są uniwersalne i powinny być przyjmowane przez inne społeczności.	P	F
Prowadzona polityka europeizacji ograniczyła rozwój kultur pozaeuropejskich.	P	F

Zadanie 15. 0–2 pkt

Wybrane stroje w poszczególnych krajach

Polska

Czechy

Ukraina

Białoruś

Rosja

O zespole Tulia

Tulia to polski zespół wokalny wykonujący muzykę folkową, założony w Szczecinie w 2017 roku. W czerwcu 2018 roku wystąpiły z piosenką „Jeszcze Cię nie ma" podczas koncertu „Premiery" w ramach 55. Krajowego Festiwalu Piosenki Polskiej w Opolu, na którym zdobyły trzy statuetki: nagrodę jurorów i publiczności oraz nagrodę specjalną od ZAiKS. Co ciekawe, dziewczyny z zespołu Tulia na koncertach i w teledyskach noszą stroje opoczyńskie. Jak możemy przeczytać w serwisie mazopolska.pl, uważają one tradycyjny strój opoczyński za najładniejszy i dlatego w nim występują.

K. Piotrowska, *Tulia – kim są dziewczyny z zespołu, który reprezentuje Polskę na Eurowizji 2019?*, http://link.operon.pl/7779-radiozet-tulia (dostęp: 25.05.2022).

Zadanie 15.1. 0–1 pkt

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Stroje przedstawione na ilustracji to przejaw folkloru występującego w poszczególnych państwach.	P	F
Tulia to przykład ludowego zespołu pieśni i tańca.	P	F
Stroje opoczyńskie noszone przez zespół Tulia zaliczane są do rodzajów strojów przedstawionych na ilustracji.	P	F

Zadanie 15.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, co wspólnego ma podkreślony fragment tekstu ze strojami przedstawionymi na ilustracji.

.....

.....

.....

.....

Zadania dłuższe

Zadanie 16. 0–2 pkt

Charakterystyka jednej ze społeczności

Społeczność w sensie holistycznym posiada charakter wspólnoty, jest grupą względnie zamkniętą i autonomiczną, o wysokim stopniu samowystarczalności społeczno-ekonomicznej. Cechuje ją wysoki stopień stabilności, tj. zdolności do przeciwstawienia się siłom zewnętrznym. Jej stabilność utrzymywana jest poprzez względną surowość norm i wartości. W obliczu presji zewnętrznej utrzymuje swój charakter zarówno co do struktury, jak też funkcji. System kontroli normatywnej regulujący zachowanie jednostek jest stosunkowo niewielki. Dominuje regulacja poprzez mniej wyraźnie sformułowane, lecz wyraźnie ukształtowane oczekiwania dotyczące zachowania się, wzmacniane poprzez uczucia i podtrzymującą ją moralność, jak też poprzez zrutynizowane formy zachowania zwyczajowego i towarzyszące im normy obyczajowe. Wszechwładna rola tradycji sprawia, iż występuje w niej jednolitość wzorów i modeli kultury, co stabilizująco wpływa na jej organizację społeczną. Występujące konflikty społeczne wynikają przede wszystkim z niespełnienia oczekiwań w obrębie zespołu ról. Zespoły ról posiadają na ogół niski stopień zagęszczenia.

A. Komendera, [...] *jako system społeczny*, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny. Prace Filozoficzne 4", z. 95, Kraków 1985, s. 228–229.

Zadanie 16.1. 0–1 pkt

Podaj nazwę społeczności, która została scharakteryzowana w tekście.

.....

Zadanie 16.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, jaki rodzaj kultury symbolicznej jest charakterystyczny dla społeczności przedstawionej w tekście.

.....

.....

.....

Zadanie 17. 0–2 pkt

Człowiek w pracy

Fotografia 1.

Fotografia 2.

Zadanie 17.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, która fotografia przedstawia dominującą w społeczeństwie postindustrialnym strukturę zatrudnienia. Wpisz odpowiedni numer ilustracji. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Fotografia: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 17.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, dlaczego postaci przedstawionej na fotografii 1. nie można zaliczyć do przedstawicieli społeczeństwa tradycyjnego.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 18. 0–3 pkt

Symbole religijne

Ilustracja 1.

Ilustracja 2.

Ilustracja 3.

Zadanie 18.1. 0–1 pkt

Wyjaśnij, jaka cecha łączy ze sobą wszystkie przedstawione symbole religijne.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 18.2. 0–2 pkt

Z trzech przedstawionych ilustracji symboli religijnych wybierz te, których nie można uznać za związane z poniższą zasadą wiary. W każdym przypadku odpowiedź uzasadnij.
Nie ma Boga prócz Allaha, a Muhammad jest Jego Wysłannikiem.

MZR, http://link.operon.pl/7779-mzr-szahada (dostęp: 25.05.2022).

Symbol niezwiązany z podaną zasadą: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Symbol niezwiązany z podaną zasadą: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 19. 0–2 pkt

W pogoni za wyobrażeniami

Orientalista, zdaniem Saida, opisuje Wschód całkowicie na potrzeby Zachodu, przekładając oświeceniowy model wiedzy na rzeczywistość pozaeuropejską. W rezultacie mamy do czynienia z jednostronną, tendencyjną i subiektywną nauką, która jednakże aspiruje do formułowania „prawdy obiektywnej". Indyjka Leela Gandhi, analizując pracę Saida, stwierdza, że to, w jaki sposób Wschód został zdobyty, każe nam przemyśleć, w jaki sposób Wschód został poznany (Gandhi 2008: 66). Na tym fałszywym fundamencie opiera się cała zachodnia wiedza o Oriencie, czy szerzej o świecie nie-zachodnim. Jak dowodzi jej rodak Homi Bhabha, „stereotypizacja jest nie tylko stanowieniem fałszywego obrazu, który staje się kozłem ofiarnym praktyk dyskryminacyjnych. Jest to znacznie bardziej ambiwalentny tekst projekcji i introjekcji, metaforycznych i metonimicznych strategii, przemieszczenia, winy, agresywności; maskowanie i rozszczepianie »oficjalnych« i »fantazmatycznych« systemów wiedzy" (Bhabha 1986: 169).

M.F. Gawrycki, *W pogoni za wyobrażeniami. Próba interpretacji polskiej literatury podróżniczej poświęconej Ameryce Łacińskiej*, Warszawa 2010, s. 24–25.

Zadanie 19.1. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Według orientalistów kultury wschodnie uległy stereotypizacji.	P	F
Naukowcy pozaeuropejscy uważają, że poglądy Europejczyków na temat Orientu są wypaczone.	P	F
Postrzeganie innych kultur przez Europejczyków uległo deformacji ze względu na rozpowszechnienie XVIII-wiecznych idei na całym świecie.	P	F

Zadanie 19.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy przedstawieni w tekście naukowcy mają jednakowe zdanie na temat postrzegania Orientu przez Europejczyków. Swoją odpowiedź uzasadnij, odwołując się do użytych przez nich argumentów.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 20. 0–3 pkt

O kulturze masowej

W socjologicznych badaniach opinii publicznej spopularyzowany został termin „komunikacja masowa" stosowany dla określenia procesu przekazywania szerokiej publiczności informacji oraz różnego rodzaju treści kulturalnych za pomocą wydawnictw periodycznych i nieperiodycznych o masowym nakładzie, radia, filmu i telewizji. Termin ten, podobnie jak wiele innych pojęć stosowanych w dziedzinie nauk społecznych, został zaczerpnięty z języka potocznego i nie jest wolny od dwuznaczności. Pozwala on np. przypuszczać, że w procesie komunikacji chodzi o wzajemną łączność porozumiewających się ze sobą osób lub zbiorowości, gdy w istocie pojęcie to odnosi się w zasadzie do jednostronnego procesu oddziaływania grup dysponentów środków komunikacji na szerokie rzesze publiczności. Wymienione powyżej główne środki komunikacji masowej służą nie tylko do przekazywania informacji i kształtowania opinii publicznej w węższym sensie związanym z problematyką politycznej natury. Potencjalnie przynajmniej stanowią one w nowoczesnym społeczeństwie narzędzie najszerszego rozpowszechniania kultury i kształtowania postaw społecznych.

A. Kłoskowska, *Modele społeczne i kultura masowa*, „Przegląd Socjologiczny", t. 13, nr 2, Łódź 1959, s. 46.

Kubki z obrazami van Gogha

Zadanie 20.1. 0–2 pkt

Na podstawie zamieszczonego tekstu i zdjęcia sformułuj argument oraz kontrargument do tezy: *Kultura masowa stanowi zagrożenie dla człowieka.*

Argument: .....

.....

.....

Kontrargument: .....

.....

.....

Zadanie 20.2. 0–1 pkt

Uzupełnij tekst. Wpisz właściwe sformułowania: synonim kultury masowej (1.), rodzaj kultury (2.) oraz pojęcie określające oparcie zasad propagowania kultury na mechanizmach rynkowych (3.).

We współczesnej socjologii coraz częściej spotyka się pojęcie (1.) ....., zastępujące termin *kultura masowa*.

Przedstawiony na ilustracji kubek jest przykładem propagowania przez kulturę masową kultury (2.) .....,

co świadczy o jej (3.) .....

Zadanie 21. 0–2 pkt

Modele socjalizacji

Fotografia 1.

Fotografia 2.

Zadanie 21.1. 0–1 pkt

Podaj, jakim pojęciem określamy model socjalizacji przedstawiony na fotografii 1.

.....

Zadanie 21.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy fotografie przedstawiają ten sam model socjalizacji. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

3

Struktura społeczna i problemy społeczne

przypominam najważniejsze treści

Ruchliwość społeczna i jej rodzaje

Rodzaje ruchliwości społecznych

ruchliwość strukturalna	ruchliwość prowadząca do zmian społecznych wskutek zanikania jednych klas społecznych i powstawania nowych
ruchliwość wymienna	zastępowanie jednych osób przez inne wskutek zmiany miejsca zamieszkania lub przechodzenia na emeryturę
ruchliwość wertykalna (pionowa)	zmiana pozycji społecznej na skutek awansu lub degradacji
awans społeczny	przejście jednostki z grupy o niższym statusie społecznym do wyższej
degradacja społeczna	przejście jednostki z grupy o wyższym statusie społecznym do niższej
ruchliwość wewnątrzpokoleniowa	awans społeczny zachodzący w okresie życia jednostki
ruchliwość międzypokoleniowa	zmiana pozycji społecznej przez jednostkę w stosunku do jej rodziców
ruchliwość horyzontalna (pozioma)	zmiana przez jednostkę grupy społecznej przy jednoczesnym zachowaniu pozycji społecznej

Ruchliwość społeczna – zjawisko polegające na zmianie pozycji społecznej na skutek przechodzenia jednostek między grupami.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 1. 0–2 pkt

Wyniki badań na temat ruchliwości społecznej w Krakowie, przeprowadzone w 1962 r.

Zawód informatorów a zawód rodziców

Zawód informatorów	Zawód rodziców						
	rolnicy	rzemieślnicy	robotnicy	chłopo-robotnicy	pracownicy umysłowi	inni	brak danych
Robotnicy	25,9%	20,1%	35,3%	5,3%	7,9%	4,2%	1,3%
Pracownicy administracyjno-biurowi	11,7%	17,8%	29,9%	–	24,9%	12,5%	3,2%

R. Dyoniziak, *Awans społeczny a poczucie sukcesu lub zawodu życiowego*, [w:] http://link.operon.pl/7779-rdyoniziak-ramu (dostęp: 25.05.2022).

Przykład 1.1. 0–1 pkt

Podaj, jakim pojęciem określamy przedstawiony w tabeli rodzaj ruchliwości społecznej.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, jakie rodzaje ruchliwości społecznej występują w społeczeństwie i czym się one charakteryzują.

Krok 3: Przeanalizuj dane zawarte w tabeli i skonfrontuj je z wiadomościami na temat cech poszczególnych rodzajów ruchliwości społecznej.

Krok 4: Zapisz pojęcie, jakim w socjologii określa się ten rodzaj ruchliwości społecznej.

Odpowiedź: ruchliwość międzypokoleniowa

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 1.2. 0–1 pkt

Udowodnij, że w tabeli przedstawiono również degradację społeczną. Sformułuj argument, w którym odwołasz się do odpowiednich danych statystycznych.

.....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, co oznacza pojęcie *degradacja społeczna* i czym się ono charakteryzuje.

Krok 3: Przeanalizuj dane zawarte w tabeli i skonfrontuj je z wiadomościami na temat degradacji społecznej.

Krok 4: Sformułuj argument, w którym podasz odpowiednie dane procentowe z tabeli świadczące o degradacji społecznej.

Odpowiedź: Degradacja społeczna dotyczy części robotników, których rodzice w 7,9% byli pracownikami umysłowymi.

1 pkt – podanie poprawnego wyjaśnienia
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Procesy migracyjne

Rodzaje migracji

Mobilność przestrzenna (migracja) – zjawisko przemieszczania się ludzi w przestrzeni.

Kryteria podziałów procesów migracyjnych w Europie
- migracje stałe i czasowe
- migracje legalne i nielegalne
- migracje dobrowolne i przymusowe
- migracje zarobkowe i polityczne

Struktura społeczeństwa polskiego

Struktura klasowo-warstwowa społeczeństwa polskiego

Dyferencjacja społeczna inteligencji – zróżnicowanie społeczne inteligencji polegające na jej rozproszeniu między poszczególnymi klasami ze względu na pełnione przez nią funkcje oraz sytuację materialną.

***Homo sovieticus* (homosos)** – model osobowości człowieka będący efektem wychowania w systemie sowieckim.
– *homo sovieticus* według Aleksandra Zinowiewa: człowiek obojętny, apatyczny, przyzwyczajony do marnego życia, roszczeniowy, pozbawiony samodzielnego myślenia, indywidualności i wrażliwości etycznej, który dostosował się do istniejącego systemu i warunków życia

– *homo sovieticus* według Józefa Tischnera: zniewolony przez system komunistyczny, klient komunizmu przyzwyczajony do zaspokajania swoich potrzeb przez państwo, amoralny, cyniczny, niezdolny do poświęceń, nieporadny i roszczeniowy; nie potrafi zaadaptować się w nowym systemie

Wybrane problemy społeczne w Rzeczypospolitej Polskiej

ubóstwo	bezrobocie	alkoholizm	przestępczość	sieciohol izm
fonoholizm	rozwody	narkomania	mowa nienawiści	samobójstwa

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 2. 0–2 pkt

Tekst 1. Definicja homososa

homo sovieticus to człowiek podporządkowany kolektywowi (organizacji partyjnej), dla jego postawy charakterystyczna jest ucieczka od wolności i odpowiedzialności, koniunkturalizm, oportunizm, agresja wobec słabszych oraz uniżoność wobec silniejszych; zachowania roszczeniowe połączone z lenistwem, brakiem samodzielnego myślenia i działania, oczekiwaniem, „że ktoś coś załatwi"

Encyklopedia PWN, http://link.operon.pl/7779-homosovieticus (dostęp: 25.05.2022).

Tekst 2. O syndromie *homo sovieticus*

Dosyć często, szczególnie wśród osób z najmłodszych pokoleń, mamy do czynienia z zachowaniami, w których przejawia się szczególna forma roszczeniowości i wygody. Osoby takie zostały ukształtowane według zasady „weź tabletkę". Chcą mieć wszystko gotowe, bez konieczności myślenia i twórczego wysiłku – oczekują gotowych rozwiązań czy stuprocentowo pewnych porad i wierzą, że takie na pewno istnieją. Bezkrytycznie uważają, że najważniejszym obowiązkiem pracodawcy jest inwestować w ich talent i są głęboko (bezpodstawnie) przekonane o swojej wartości na rynku pracy. Przykład z rozmowy ze świeżo upieczonym absolwentem: „Mam wyższe wykształcenie, więc należy mi się wysoka płaca". „A co pan umie?". „No przecież mówię, że mam wyższe wykształcenie, skończyłem jedną z najlepszych szkół". W pracy przeważnie dużo rzeczy im się nie podoba, bywają bardzo krytykanckie, ale mało skłonne do inicjatywy i wymagania od siebie. Mylą wolność ze swobodą – uważają, że wolność to brak odpowiedzialności. Chcą żyć swobodnie (ich zdaniem „w sposób wolny"), dlatego za wszelką cenę unikają odpowiedzialności i wysiłku. Dążą do maksymalnej wygody. Uważają się za osoby niezależne, nie dostrzegając przy tym, że nie kształtując w sobie wewnętrznej wolności i umiejętności myślenia, niezauważalnie uzależniają się od systemu, w którym żyją.

R. Korach, *Jak syndrom* homo sovieticus *przeszkadza, a jak pomaga w pracy*, Infor, 16 listopada 2009, https://link.operon.pl/gf (dostęp: 25.05.2022).

Przykład 2.1. 0–1 pkt

Podaj nazwę systemu ideologicznego, w którym doszło do wykształcenia cech osobowości człowieka przestawionych w tekście 1.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, jakie znasz ideologie.

Krok 3: Zapoznaj się z tekstem 1. i zwróć uwagę na sformułowania, które są charakterystyczne dla określonego systemu ideologicznego.

Krok 4: Zgodnie z poleceniem podaj nazwę odpowiedniego systemu ideologicznego.

Odpowiedź: system komunistyczny (sowiecki)

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 2.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy cechy pracownika opisane w tekście 2. spełniają definicję homososa z tekstu 1. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.

Krok 3: Zapoznaj się z cechami pracownika opisanymi w tekście 2.

Krok 4: Porównaj cechy pracownika z tekstu 2. z cechami *homo sovieticus* opisanego w tekście 1.

Krok 5: Zapisz prawidłowe rozstrzygnięcie.

Krok 6: Sformułuj argument, który uzasadni twoje rozstrzygnięcie.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: tak
Uzasadnienie: Pracownik przedstawiony w tekście 2. jest roszczeniowy, oczekuje, że jego potrzeby zostaną spełnione, mało skłonny do własnej inicjatywy oraz unikający odpowiedzialności, a takie same cechy zostały przypisane człowiekowi sowieckiemu.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Problemy życia społecznego

Rodzaje ubóstwa

UBÓSTWO SKRAJNE	UBÓSTWO USTAWOWE	UBÓSTWO RELATYWNE
jednostka lub rodzina dysponuje tylko środkami niezbędnymi do zapewnienia minimum egzystencji (skromne wyżywienie i mieszkanie)	jednostka dysponuje dochodami, które umożliwiają ubieganie się o przyznanie świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej	poziom konsumpcji jednostki jest poniżej 50% średnich wydatków w danym kraju

Niekonwencjonalne formy przystosowania się do zmiany systemowej po 1989 r.
- zbieractwo
- kłusownictwo
- eksploatacja starych budynków (złomiarstwo, ceglarstwo)
- eksploatacja wysypisk przemysłowych
- praca w „szarej strefie"

Nierówność społeczna – nierówny podział dóbr materialnych i niematerialnych w społeczeństwie.

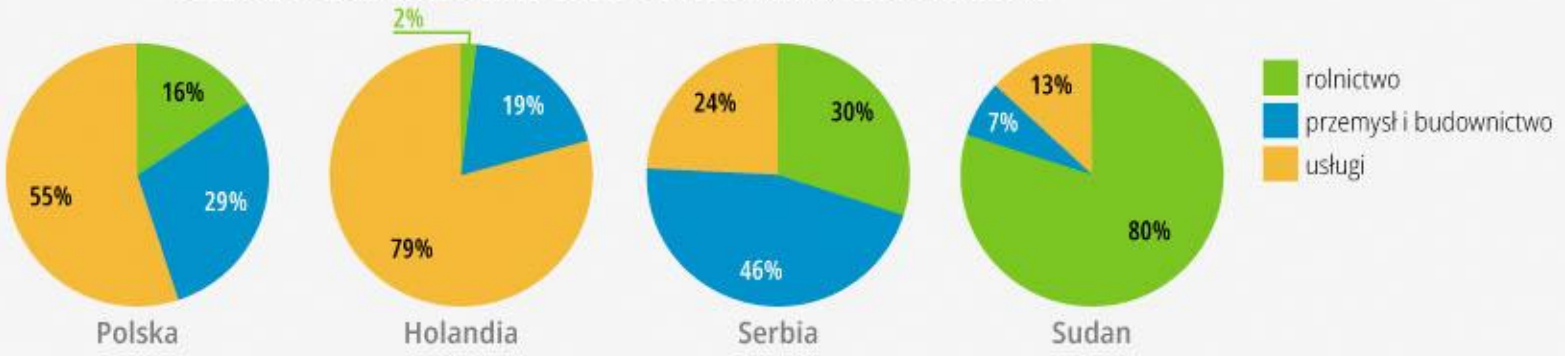
Nierówność szans życiowych – utrudniony dostęp części społeczeństwa do edukacji, kultury i awansu społecznego.

Wykluczenie społeczne – brak lub ograniczenie możliwości uczestnictwa, wpływania i korzystania z podstawowych instytucji publicznych i rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 3. 0–2 pkt

Struktura zatrudnienia w Polsce oraz Holandii, Serbii i Sudanie

Przykład 3.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz dwie właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Z przedstawionych wykresów struktury zatrudnienia wynika, że cechy społeczeństwa postindustrialnego spełnia
A. Polska. B. Holandia. C. Serbia. D. Sudan.

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, jaki warunek dotyczący struktury zatrudnienia musi być spełniony, aby społeczeństwo można było uznać za postindustrialne.

Krok 3: Zapoznaj się z wykresami i ustal, które spełniają kryterium społeczeństwa postindustrialnego.

Krok 4: Zgodnie z poleceniem zaznacz dwie poprawne odpowiedzi.

Odpowiedź: A i B

1 pkt – zaznaczenie poprawnych odpowiedzi
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 3.2 — 0–1 pkt

Na podstawie struktury zatrudnienia Sudanu wyciągnij wniosek dotyczący formy organizacji tego społeczeństwa.

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, jakie znasz formy organizacji społeczeństw i czym się one charakteryzują.

Krok 3: Zapoznaj się danymi dotyczącymi struktury zatrudnienia w Sudanie.

Krok 4: Zastanów się, którą charakterystyczną cechę formy organizacji społeczeństwa przedstawiono na wykresie.

Krok 5: Sformułuj wniosek dotyczący formy organizacji społeczeństwa w Sudanie.

Odpowiedź: W Sudanie najwięcej osób jest zatrudnionych w rolnictwie, co świadczy o tym, że jest to społeczeństwo feudalne (rolnicze), ponieważ ten sektor jest podstawą utrzymania takiego społeczeństwa.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wniosku
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania

uczę się rozwiązywać zadania

Zadania krótsze

Zadanie 22. 0–2 pkt

O jednej z koncepcji struktury społecznej

Dom Boży, uważany za jeden, dzieli się zatem na trzy: jedni modlą się, drudzy walczą, inni wreszcie pracują. Te trzy części współżyjące ze sobą nie cierpią na tym rozdziale; usługi przez jednych świadczone są warunkiem działania dwu części pozostałych; każda po kolei podejmuje się ulżyć całości. I tym sposobem ta troista całość jest jednak jednolita, i tym sposobem prawo mogło zatriumfować, a świat zażywać pokoju.

Historia powszechna – Od imperium Karola Wielkiego do kryzysu XIV wieku, t. 8, red. A.H. Stachowski, Warszawa 2007, s. 119.

Zadanie 22.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przedstawiona w tekście koncepcja struktury społecznej jest określana mianem

A. funkcjonalno-strukturalnej.
B. konfliktowej.
C. dychotomicznej.
D. gradacyjnej.

Zadanie 22.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy przedstawiona w tekście koncepcja jest wytworem integracyjnej teorii społeczeństwa. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

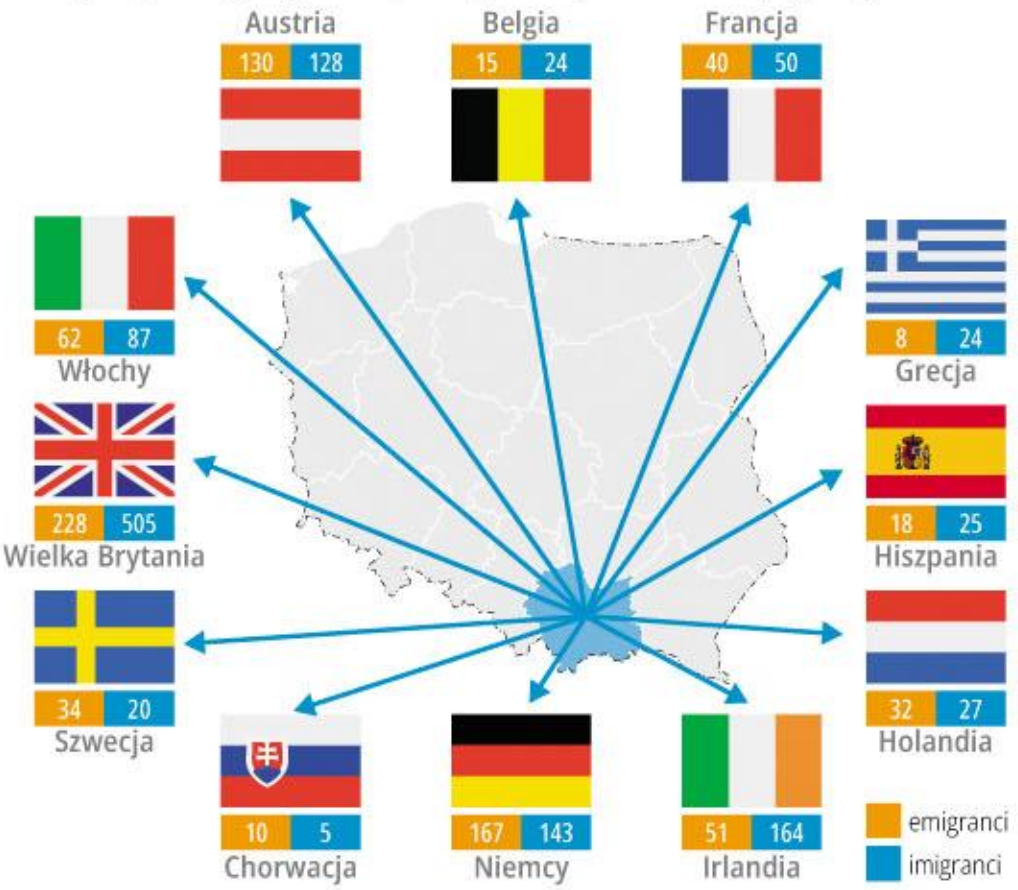
Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 23. 0–2 pkt

Emigracja i imigracja do wybranych krajów Unii Europejskiej w 2009 r.

Emigracja i imigracja do wybranych krajów Unii Europejskiej w 2009 r. – wykres woj. 2010, https://krakow.stat.gov.pl/rocznik-statystyczny-wojewodztwa-malopolskiego-2013-861/dane-wojewodzkie-2010-902/ludnosc-wyznania-religijne---dane-wojewodzkie-2010-1171/emigracja-i-imigracja-do-wybranych-krajow-unii-europejskiej-w-2009-r---wykres-woj-2010-1568/ (dostęp: 25.05.2022).

Zadanie 23.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz dwie właściwe odpowiedzi spośród podanych.
Przedstawione na infografice zjawisko nosi nazwę
A. migracji.
B. impatriacji.
C. mobilności przestrzennej.
D. ruchliwości wertykalnej.

Zadanie 23.2. 0–1 pkt

Na podstawie infografiki oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Najmniej popularnym państwem, w którym osiedlili się mieszkańcy województwa małopolskiego w 2009 r., była Grecja.	P	F
Więcej osób wyjechało z województwa małopolskiego niż do niego przybyło.	P	F
Najwięcej osób do województwa małopolskiego przybyło z Irlandii.	P	F

Zadanie 24. 0–2 pkt

O jednej z cech osobowości

W dużym więc uproszczeniu człowiek roszczeniowy uważa, że mu się należy, ale zapytany, z jakiego tytułu, nie jest w stanie udzielić obiektywnego wyjaśnienia. Najczęściej natomiast przybierze ono formę swojskiego „bo tak", nierzadko przystrojonego w emocjonalne epitety, ideologiczne frazesy, populizm, zrzucające odpowiedzialność za cokolwiek, co jest przedmiotem roszczenia na państwo, organizacje, społeczeństwo, rodziców, szefa, przypadkowe osoby.

A.J. Wichura, *Człowiek roszczeniowy: kim jest i jak go ujarzmić?*,
http://link.operon.pl/7779-czlowiekinfo-rozczeniowy (dostęp: 25.05.2022).

Zadanie 24.1. 0–1 pkt

Dokończ zadanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Przedstawiona cecha osobowości jest charakterystyczna dla
A. choleryka.
B. introwertyka.
C. homososa.
D. neurotyka.

Zadanie 24.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, dlaczego człowieka przedstawionego w tekście możemy uznać, zgodnie z poglądami Józefa Tischnera, za „zniewolonego przez system komunistyczny klienta komunizmu".

.....

.....

.....

.....

Zadanie 25. 0–2 pkt

O formach przystosowania się do zmiany systemowej

Wielu z tych ludzi mimo wszystko pracowało, tyle że w „szarej strefie", zdobywając zarobki i różne bezpośrednie dobra za pomocą nieformalnych, ukrytych („ulotnych") prac, często półlegalnych; prac eksploatujących materialne pozostałości socjalistycznej industrii czy też – można by rzec eksploatujące nowe „nisze ekologiczne" [...]. Te nieformalne sposoby zarobkowania i pozyskiwania dóbr, dokładnie opisywane w tej pracy, to zatem wszelkie pozyskiwanie złomu i rozbiórki starych budynków (infrastruktur): złomiarstwo, ceglarstwo, kopanie węgla w biedaszybach, zbieranie grzybów i jagód, ziół dziko rosnących, zdobywanie drzewa i gałązek jodłowych, korzystanie z wysypisk przemysłowych (złom, metale kolorowe, tworzywa sztuczne, ubrania, chemia – wszystko, co może się przydać), kłusownictwo. Zjawiska te olbrzymią falą zalały Polskę w latach 2002–2005, można tu się powołać chociażby na szereg artykułów prasowych ukazujących rozmiary i różne przejawy tego zjawiska [...]; opisywane są tam właśnie praktyki zarobkowego zbierania grzybów, jagód, ślimaków winniczków, śmieci, gumy, odpadów wtórnych, cegły, złomu stalowego i kolorowego, kłusowania. Ten świat nieustannej pracy i poszukiwania możliwości przetrwania stanowić będzie zatem kolejny element mojego pola badawczego. To, chciało by się rzec, poza Polską „prywatną", „państwową" i „na zasiłku" kolejny, czwarty wymiar strategii radzenia sobie w nowej rzeczywistości – to strategie i aktywności „ekologiczne" czy też jeszcze inaczej – to Polska „łowiecko-zbieracka".

T. Rakowski, *Łowcy, zbieracze, praktycy niemocy. Etnografia człowieka zdegradowanego*,
http://link.operon.pl/7779-trakowski-lowcy (dostęp: 31.05.2022).

Zadanie 25.1. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

W wyniku polskiej transformacji ustrojowej po 1989 r. pojawiły się cztery strategie dostosowania się do nowych warunków.	P	F
Strategia „ekologiczna" to konwencjonalna forma przystosowania się do zmiany systemowej.	P	F
Nieformalne sposoby zarobkowania miały charakter zarówno legalny, jak i nielegalny.	P	F

Zadanie 25.2. 0–1 pkt

Odnosząc się do podkreślonego zwrotu, uzasadnij, że tekst opisuje niekonwencjonalne formy przystosowania się do gospodarczej zmiany systemowej.

.....

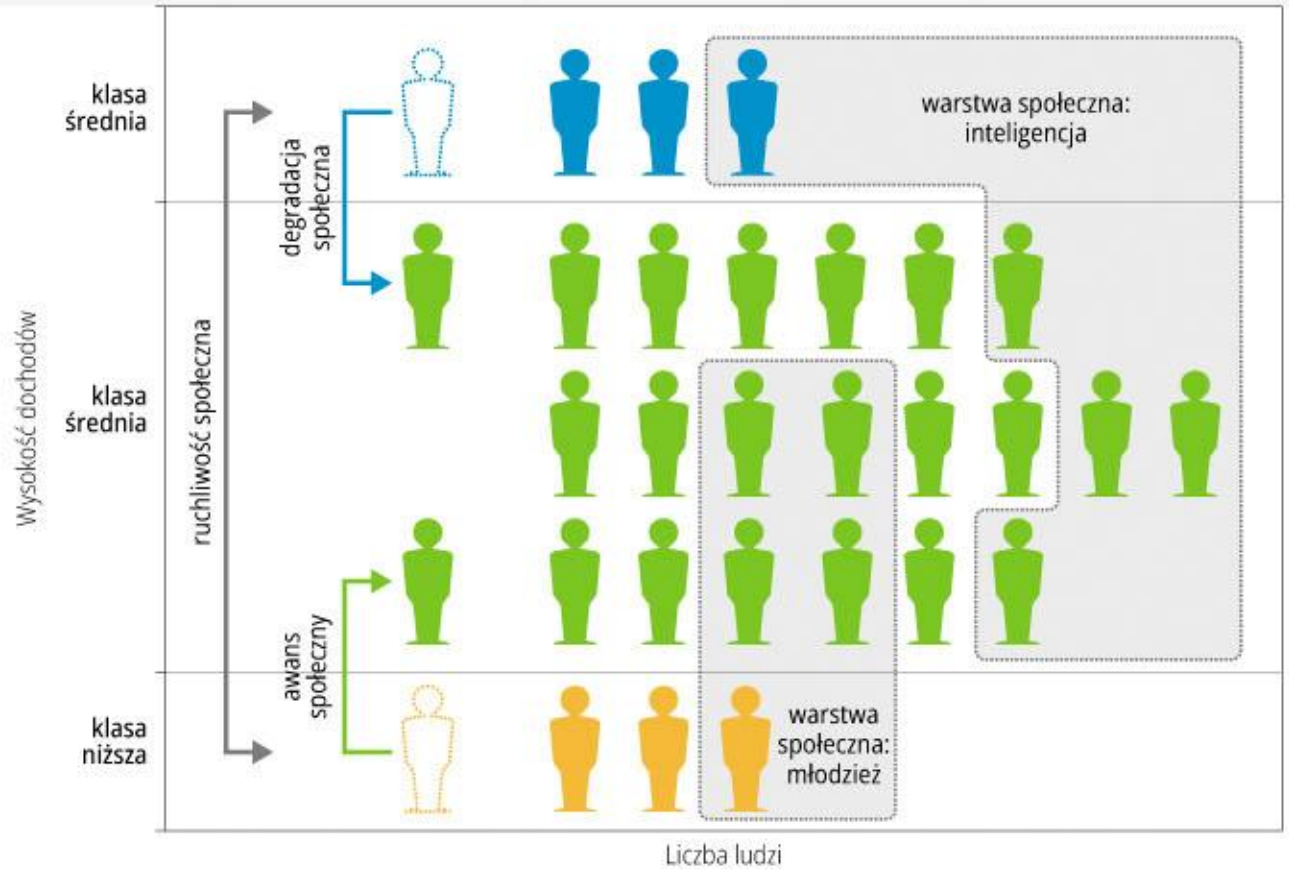
.....

.....

Zadania dłuższe

Zadanie 26. 0–2 pkt

Ruchliwość i struktura społeczna

Zadanie 26.1. 0–1 pkt

Podaj, jakim pojęciem określamy ruchliwość społeczną przedstawioną na wykresie.

.....

Zadanie 26.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy pojęcia *klasa społeczna* i *warstwa społeczna* są tożsame. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

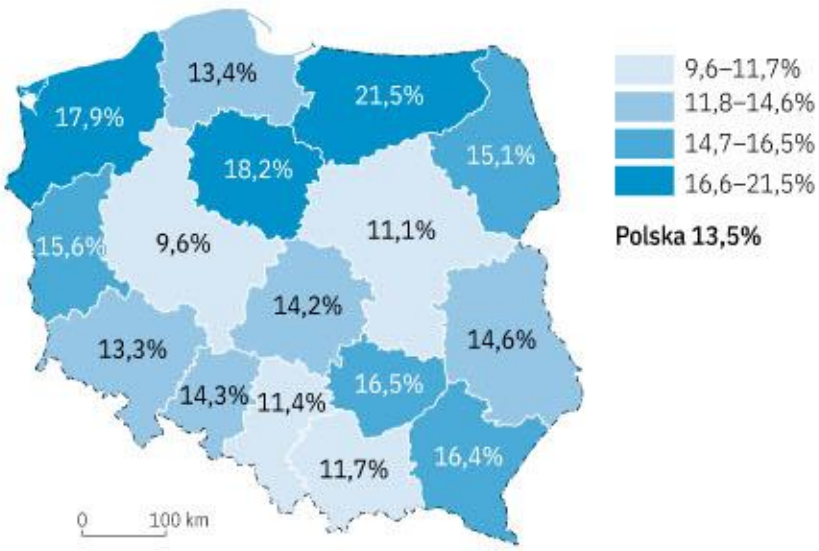
.....

.....

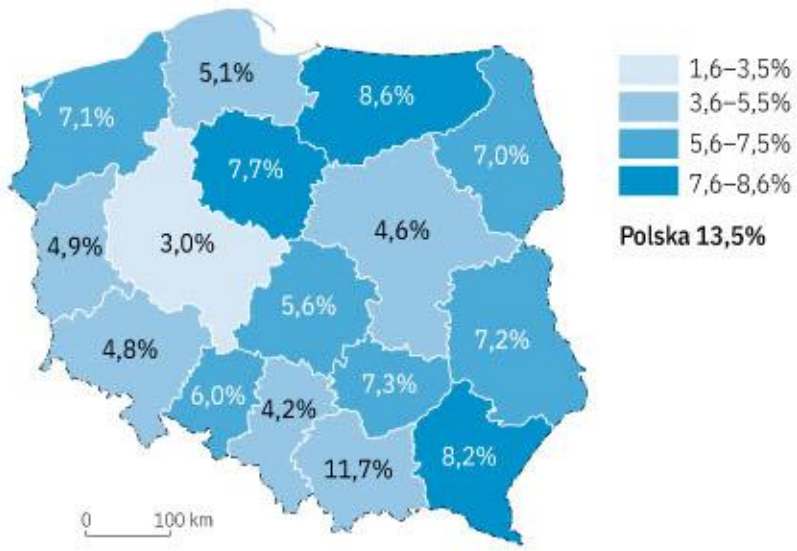
.....

Zadanie 27. 0–2 pkt

Bezrobocie w Polsce w 2014 r.

Bezrobocie w Polsce w 2021 r.

https://www.gov.pl/web/rodzina/poziom-bezrobocia-rejestrowanego-na-koniec-2021-roku-pierwsza-taka-sytuacja-od-ponad-trzech-dekad (dostęp: 06.07.2022).

Zadanie 27.1. 0–1 pkt

Uzupełnij tekst. Wpisz obok numerów 1. i 2. właściwe nazwy województw.

Mieszkańcy województwa (1.) ..... borykają się od lat z największą stopą bezrobocia w Polsce. Oprócz nich wśród trzech województw z najwyższą stopą bezrobocia w Polsce w obu badaniach znaleźli się także mieszkańcy województwa (2.) .....

Zadanie 27.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy najlepsza sytuacja na rynku pracy w obu badaniach dotyczy tych samych trzech województw. Swoją odpowiedź uzasadnij, przytaczając odpowiednie nazwy województw.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 27.3. 0–2 pkt

Porównaj stopę bezrobocia na obu mapach.

Podobieństwo: .....

.....

.....

.....

Różnica: .....

.....

.....

.....

Zadanie 28. 0–4 pkt

O piramidzie wieku i płci

Kształt piramidy wskazuje, jaki typ społeczeństwa reprezentuje dane państwo. Wyróżniamy typy: progresywny, zastojowy i regresywny. W typie progresywnym (rozwojowym) piramida przyjmuje kształt trójkąta. Oznacza to, że największy udział w ogóle społeczeństwa mają dzieci i młodzież do 15. roku życia, a najmniejszy – ludzie w wieku poprodukcyjnym. Takie społeczeństwo jest również nazywane młodym. W typie zastojowym piramida przyjmuje kształt zbliżony do dzwonu, w której wszystkie grupy wiekowe są do siebie zbliżone ilościowo. Typ regresywny charakteryzuje się najniższym udziałem w ogóle społeczeństwa dzieci i młodzieży do 5. roku życia oraz postępującym starzeniem się społeczeństwa. Piramida przyjmuje kształt grzybka.

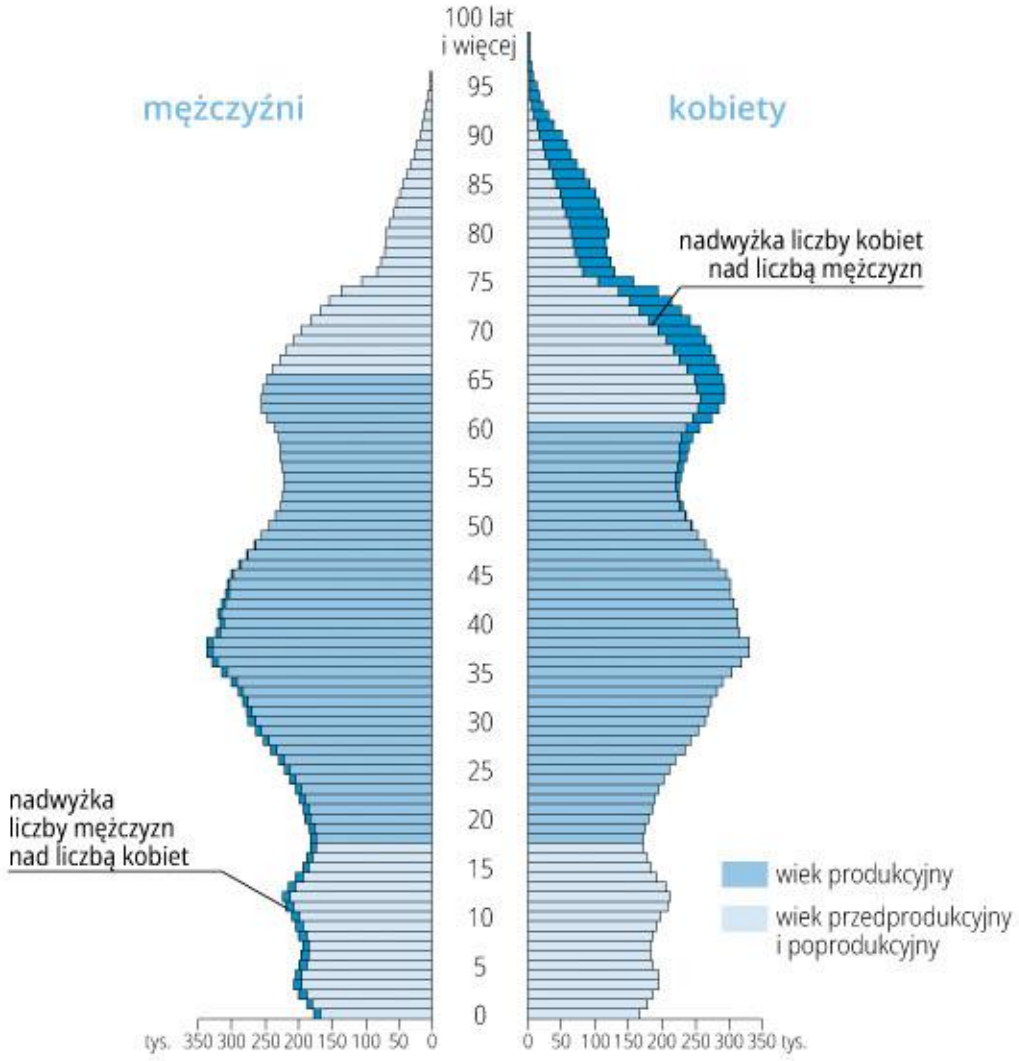
Na podstawie: Naukowiec.org, http://link.operon.pl/7779-piramidawiekuiplci (dostęp: 25.05.2022).

Typy społeczeństwa

Kształt piramidy – typ społeczeństwa

Piramida wieku i płci w Polsce w pierwszej połowie 2021 r.

https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/ludnosc-stan-i-struktura-ludnosci-oraz-ruch-naturalny-w-przekroju-terytorialnym-stan-w-dniu-30-06-2021,6,30.html (dostęp: 25.05.2022).

Zadanie 28.1. **0–2 pkt**

Na podstawie tekstu źródłowego i danych statystycznych podaj, który model piramidy wieku i płci występuje w Polsce. Swoją odpowiedź uzasadnij dwoma argumentami odwołującymi się do tekstu i piramidy z danymi statystycznymi.

Model piramidy: .....

Argument 1.: .....

.....

.....

.....

Argument 2.: .....

.....

.....

.....

Zadanie 28.2. **0–1 pkt**

Na podstawie danych statystycznych sformułuj wniosek dotyczący konsekwencji struktury społecznej w Polsce dla zmian na rynku pracy.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 28.3. 0–1 pkt

Na podstawie danych statystycznych rozstrzygnij, czy kobiety w Polsce żyją dłużej od mężczyzn. Swoją odpowiedź uzasadnij, odwołując się do informacji zamieszczonych na piramidzie z danymi statystycznymi.

Rozstrzygnięcie: .....

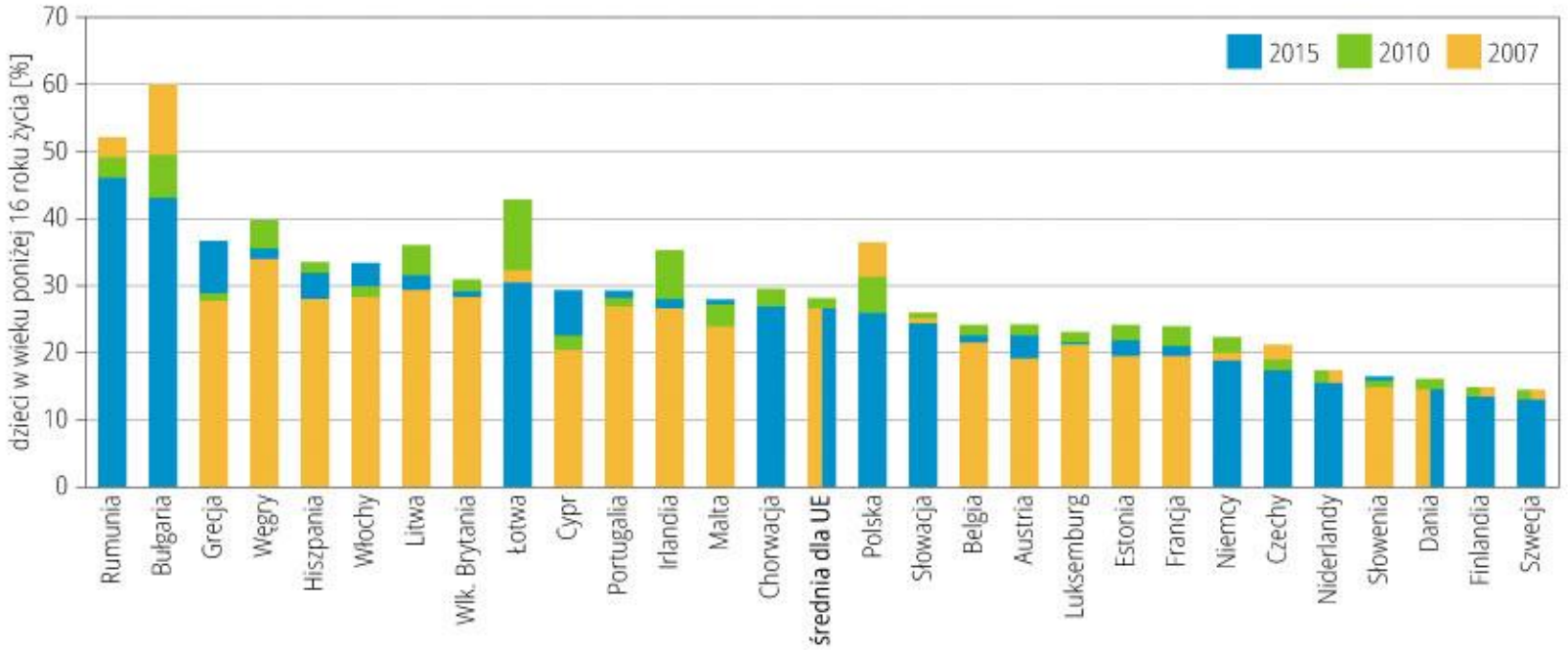
Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 29. 0–3 pkt

Dzieci i młodzież poniżej 16. roku życia zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w latach 2007–2015

Komisja Europejska, http://link.operon.pl/7779-eceuropa-ubostwospoleczne (dostęp: 31.05.2022).

Zadanie 29.1. 0–2 pkt

Odnosząc się do danych na wykresie, sformułuj argument i kontrargument do tezy: *Kryzys ekonomiczny z okresu 2007–2010 doprowadził do pogłębienia nierówności społecznych w krajach UE.*

Argument: .....

.....

.....

.....

Kontrargument: .....

.....

.....

.....

Zadanie 29.2. 0–1 pkt

Na podstawie wykresu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Rumunia to państwo, które w latach 2007–2015 miało największy odsetek dzieci zagrożonych ubóstwem.	P	F
Poziom zagrożenia ubóstwem dzieci w Polsce w 2015 r. był poniżej średniej unijnej.	P	F
W 2015 r. we wszystkich krajach UE odnotowano spadek zagrożenia dzieci ubóstwem w stosunku do lat poprzednich.	P	F

Zadanie 30. 0–2 pkt

O inteligencji w PRL i III RP

Po wojnie, w okresie PRL inteligencja stanowiła szczególną i na swój sposób wyróżnioną grupę w strukturze społecznej. W okresie tym, po usunięciu ze struktury społeczeństwa polskiego ziemiaństwa i mieszczaństwa, to właśnie inteligencja stała się ich sukcesorką. Odgrywała jednocześnie rolę elity kulturalnej i intelektualnej oraz politycznej, a ponadto zastępowała nieistniejącą elitę ekonomiczną. Wypełniała zatem jednocześnie funkcje, które w naturalnych warunkach realizują co najmniej 3 różne grupy społeczne. To w największym stopniu decydowało o wysokiej pozycji inteligencji w społeczeństwie polskim tego okresu. [...] Jednocześnie inteligencja w latach 70. i 80. odegrała ważną rolę w tworzeniu i działalności opozycji demokratycznej. Inteligenci w znacznym stopniu stali się projektodawcami pomysłu ideowo-politycznego, jakim była „Solidarność", inteligencja poparła ją szczególnie aktywnie, widząc w niej spełnienie tradycyjnego w kręgach inteligenckich marzenia o aktywizacji ludu pod swoim przewodnictwem. Inteligencja najbardziej entuzjastycznie akceptowała także przekształcenia realizowane po 1989 r. [...]

W nowych realiach, dalsze pełnienie przez inteligencję dotychczasowych funkcji, a więc także związana z nimi jej pozycja społeczna, stały się problematyczne. W wielopartyjnym systemie politycznym oraz wolnorynkowej gospodarce wypełnianie bowiem funkcji zastępczych staje się zbędne, role są bardziej autentyczne oraz rozdzielane zwykle według kryteriów merytorycznych i za pośrednictwem mechanizmów opartych najczęściej na swobodnej rywalizacji, a nie środowiskowej kooptacji i zbiorowej autoafirmacji. W tych nowych realiach zaznaczył się więc wyraźny podział i silne zróżnicowanie wewnątrz inteligencji. W czasach PRL wyodrębniano 2 jej odłamy, w zależności od obszaru, na którym jej przedstawiciele pełnili swoje misje: inteligencję humanistyczną, operującą w obszarze ducha (kultury), oraz inteligencję techniczną, pracującą na rzecz rozwoju materialnego (cywilizacyjnego). [...] Nowe podziały ukształtowały się inaczej. Jedna część inteligencji podjęła samodzielną działalność gospodarczą, czyli skoncentrowała się na zadaniach wypełnianych zwykle przez mieszczaństwo, burżuazję, przedsiębiorców. Druga część przyjęła funkcje ekspercko-doradcze, ale pełnione w sposób komercyjny, często także na własny rachunek. Dotyczy to głównie takich kategorii zawodów inteligenckich, jak: prawnicy, ekonomiści, częściowo inżynierowie i lekarze, ale również artyści, architekci, także dziennikarze, specjaliści nauk społecznych i inni pracujący w obiegu i przetwarzaniu informacji. Trzecią część stanowią ci, którzy pozostali na dotychczasowych stanowiskach i w odgrywanych wcześniej rolach, przede wszystkim w publicznych instytucjach oświatowych, naukowych, kulturalnych, artystycznych. Zachowali oni status stosunkowo najsilniej oparty na wypełnianiu misji i pełnieniu służby, podczas gdy przedstawiciele inteligencji grupy pierwszej i drugiej realizują już swoje zadania na podstawie kontraktów, kierując się zupełnie inną motywacją i inaczej rozumiejąc obowiązek.

W. Sienkiewicz, *Inteligencja w Polsce*, http://link.operon.pl/7779-sztetl-inteligencja (dostęp: 31.05.2022).

Zadanie 30.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy w społeczeństwie polskim w wyniku transformacji ustrojowej doszło do dyferencjacji inteligencji. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

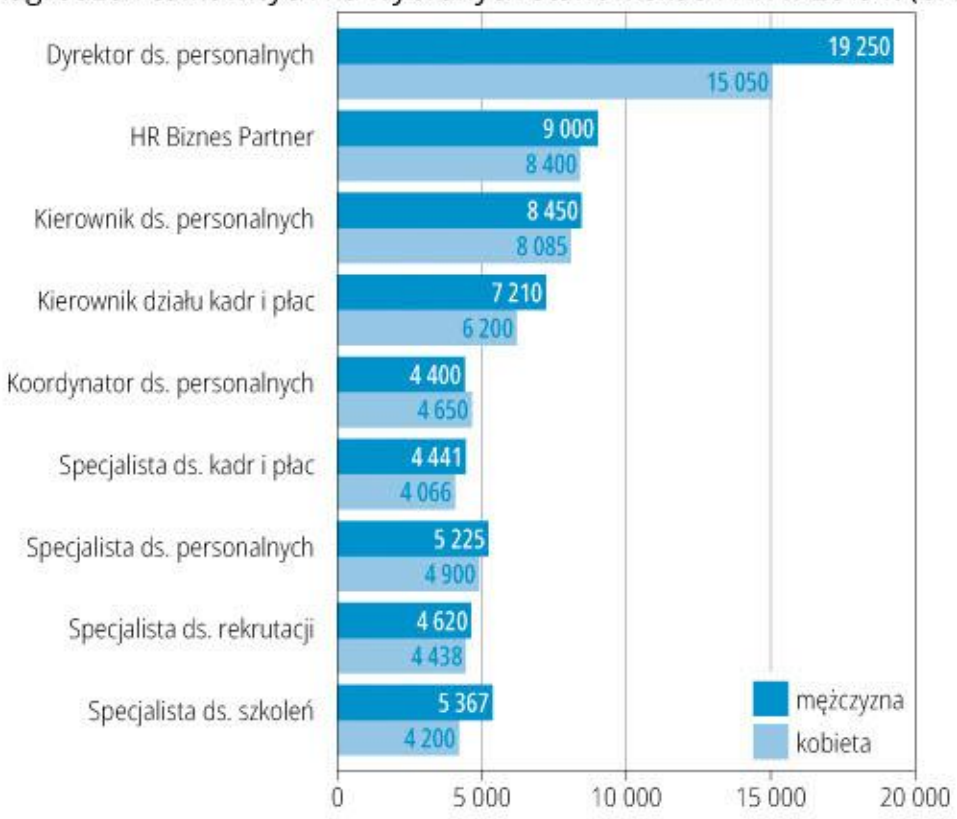
Zadanie 30.2. 0–1 pkt

Na podstawie teksu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Zarówno w okresie PRL, jak i III RP przedstawiciele inteligencji są zaliczani do kategorii ludzi wykształconych.	P	F
Obecnie podobną funkcję jak w okresie PRL pełnią przedstawiciele inteligencji zatrudnieni w publicznych placówkach oświatowych, naukowych, kulturalnych i artystycznych.	P	F
Przedstawiciele inteligencji nigdy nie angażowali się w działalność polityczną.	P	F

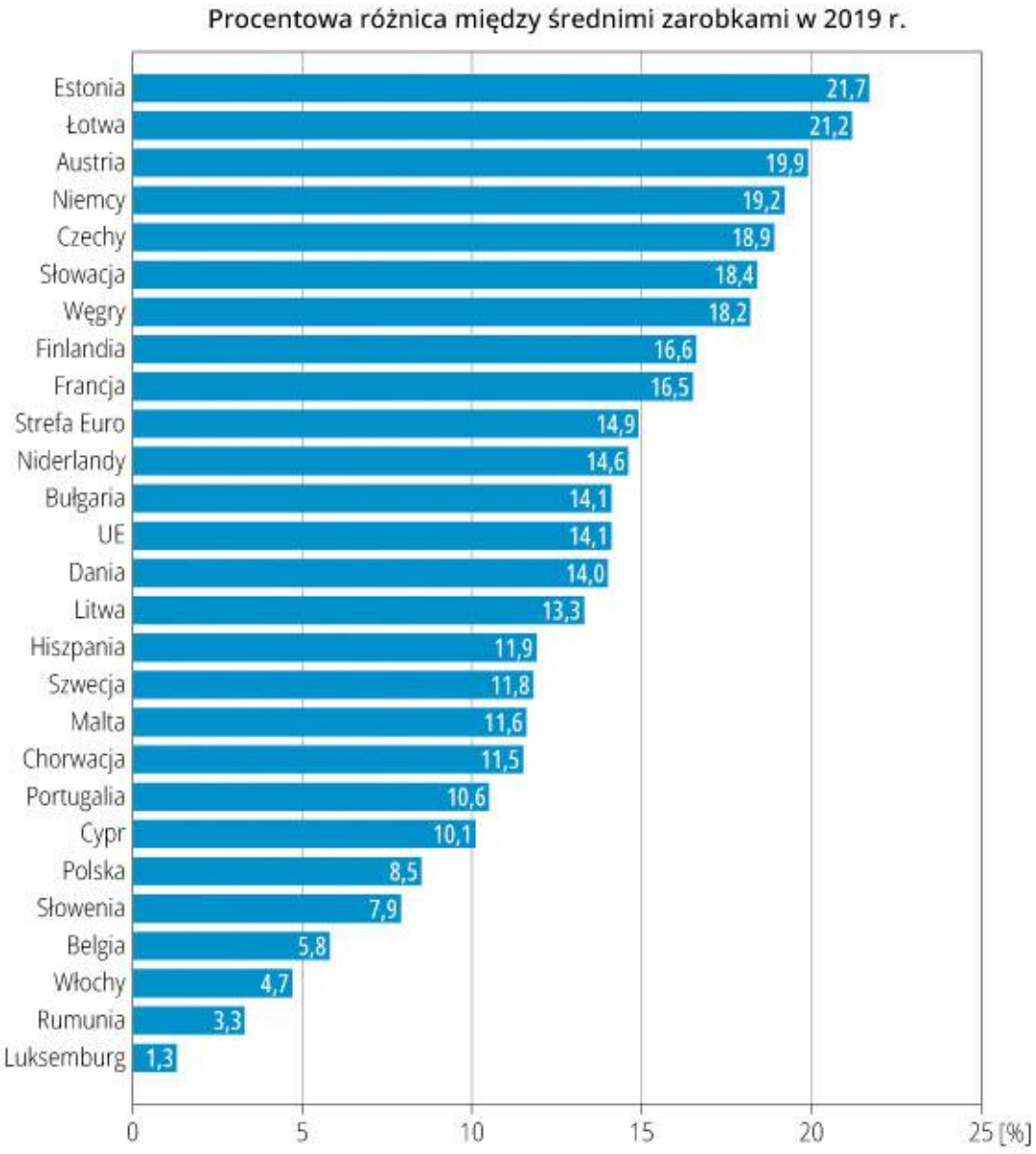
Zadanie 31. 0–4 pkt

Wykres 1. Mediana wynagrodzeń całkowitych na wybranych stanowiskach HR w 2019 r. (brutto w PLN)

Business Insider, http://link.operon.pl/7779-zarobkihr (dostęp: 31.05.2022).

Wykres 2. Luka płacowa w zarobkach kobiet i mężczyzn

Business Insider, http://link.operon.pl/7779-lukaplacowa (dostęp: 31.05.2022).

Zadanie 31.1. 0–2 pkt

Na podstawie wykresu 1. sformułuj argument i kontrargument do tezy: *W Polsce nie jest realizowana zasada równości kobiet i mężczyzn*. W swojej odpowiedzi odwołaj się do danych statystycznych.

Argument: .....

.....

.....

Kontrargument: .....

.....

.....

Zadanie 31.2. 0–1 pkt

Na podstawie wykresu 2. wyciągnij wniosek dotyczący równości mężczyzn i kobiet w Polsce na tle Unii Europejskiej.

.....

.....

.....

Zadanie 31.3. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Luka płacowa w Polsce w zarobkach kobiet i mężczyzn zatrudnionych na stanowisku dyrektora ds. personalnych jest najbardziej zbliżona do luki występującej
A. w Estonii.
B. w Niemczech.
C. we Francji.
D. w Portugalii.

4

Aspekty etniczne życia społecznego

Teoria z przykładami

przypominam najważniejsze treści

Koncepcje narodu

Czynniki narodowotwórcze

język ojczysty	terytorium	wspólne pochodzenie	kultura
świadomość narodowa	stosunek do dziedzictwa narodowego	symbole narodowe	

Koncepcje tożsamości narodowej

ANTROPOLOGICZNA (ETNICZNO-KULTUROWA)	POLITOLOGICZNA (POLITYCZNA)	EKONOMICZNA
naród powstał w procesie historycznym w wyniku oddziaływania czynników kulturowych	naród to społeczność dążąca do stworzenia lub utrzymania własnego państwa	naród to wspólnota powstała w wyniku wspólnego gospodarowania na określonym terenie, na którym ma miejsce produkcja oraz dystrybucja dóbr i usług

Koncepcje kształtowania się narodów europejskich

PAŃSTWO → NARÓD

- **od państwa do narodu:** początkiem dla uformowania się narodu było państwo, w którym w wyniku ewolucji historycznej ukształtowała się wspólnota kulturowa

NARÓD → PAŃSTWO

- **od narodu do państwa:** początkiem narodu była wspólnota kulturowa, która zaczęła dążyć do stworzenia własnego państwa

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 1. **0–2 pkt**

O narodzie

Lata badań i wysiłek rzeszy naukowców i myślicieli zaowocowały powstaniem szeregu definicji narodu, które często różnią się w poszczególnych kwestiach, ale zasadniczo zgodne są, iż dana zbiorowość narodowa powinna posiadać: wspólny język, terytorium, na którym mieszka przynajmniej znaczna jej część i które uważa za swą ziemię ojczystą; dziedzictwo kulturowe, z którym znaczna część zbiorowości identyfikuje się jako z własnym; wspólną, dość bogatą symbolikę i to, co w niektórych definicjach narodu określa się jako wspólny zasób uczuć i myśli; przeświadczenie o wspólnym pochodzeniu etnicznym znacznej większości, trzonu, zbiorowości; znaczne poczucie wspólnoty między ludźmi różnych klas i warstw społecznych; istnienie świadomości odrębności narodowej, poczucia bycia narodem oraz partycypowanie w kulturze narodowej; istnienie w przeszłości lub obecnie państwa traktowanego jako swoje, w przypadku braku państwowości całkowicie odrębnej bądź połączonej więzami federacyjnymi lub konfederacyjnymi z innym organizmem państwowym istnienie woli stworzenia jej lub uzyskania pewnej autonomii.

J. Prokopiuk, *Teoretyczne koncepcje narodu jako podmiotu bezpieczeństwa narodowego* „Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa" nr 2, s. 104.

Przykład 1.1. 0–1 pkt

Podaj nazwę koncepcji narodowej, której czynniki narodowotwórcze zostały podkreślone w tekście.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przeczytaj podkreślony fragment tekstu źródłowego i zastanów się, z jaką koncepcją narodu jest on związany.

Krok 3: Wpisz poprawną nazwę koncepcji narodowej.

Odpowiedź: koncepcja antropologiczna (etniczno-kulturowa)

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 1.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy tekst uwzględnia proces przekształcania się wspólnoty etnicznej na drodze od narodu do państwa. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie ma charakter dwuelementowy.

Krok 3: Przypomnij sobie, na czym polega proces kształtowania się narodów na drodze od narodu do państwa.

Krok 4: Porównaj swoją wiedzę na temat cech drogi od narodu do państwa z informacjami zawartymi w tekście.

Krok 5: Wpisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 6: Uzasadnij swoje zdanie za pomocą odpowiedniego argumentu.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: tak
Uzasadnienie: W tekście jest mowa o dążeniu narodu do stworzenia państwa, a to jest cecha przekształcania się wspólnoty etnicznej w naród, który w konsekwencji dąży do stworzenia swojej państwowości.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Postawy narodowe

- **patriotyzm** – postawa miłości do własnej ojczyzny, poszanowanie jej tradycji oraz kultury, wyrażająca się w gotowości do pracy na jej rzecz, walki w jej obronie oraz wypełniania konstytucyjnych obowiązków, połączona z szacunkiem wobec innych narodów i państw
- **nacjonalizm** – postawa społeczno-polityczna charakteryzująca się podporządkowaniem wszelkich wartości interesowi własnego narodu
- **szowinizm** – postawa charakteryzująca się bezkrytycznym stosunkiem do własnego narodu oraz pogardą i nienawiścią wobec innych; skrajna odmiana nacjonalizmu
- **rasizm** – postawa lub ideologia uznająca, że wartość człowieka jest uzależniona od jego rasy
- **antysemityzm** – postawa niechęci i wrogości wobec Żydów
- **apartheid** – doktryna głosząca konieczność osobnego rozwoju przedstawicieli odmiennych ras
- **ksenofobia** – postawa niechęci i wrogości wobec cudzoziemców i cudzoziemszczyzny, wywołana strachem przed tym, co obce
- **ksenofilia** – postawa sympatii do cudzoziemców i cudzoziemszczyzny
- **internacjonalizm** – postawa zakładająca równouprawnienie i współpracę wszystkich narodów, bez podziału na lepszych i gorszych
- **kosmopolityzm** – postawa społeczno-polityczna wychodząca z założenia, że ojczyzną człowieka jest cały świat

Ojczyzna – kraj, w którym się urodziliśmy lub żyli nasi przodkowie.

Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce

Mniejszości narodowe w Polsce: Białorusini, Czesi, Litwini, Niemcy, Ormianie, Rosjanie, Słowacy, Ukraińcy, Żydzi

Mniejszości etniczne w Polsce: Karaimi, Łemkowie, Romowie, Tatarzy

Język regionalny w Polsce: język kaszubski

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 2. **0–2 pkt**

Sanktuarium religijne na Podlasiu

Przykład 1.1. **0–1 pkt**

Podaj nazwę wyznania religijnego, z którym związane jest sanktuarium przedstawione na fotografii.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zapoznaj się z informacjami zawartymi na ilustracji, aby ustalić odpowiednie wyznanie.

Krok 3: Przypomnij sobie, które sanktuarium charakteryzuje się górą krzyży.

Krok 4: Wpisz poprawną nazwę wyznania religijnego.

Odpowiedź: prawosławie

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 1.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Sanktuarium przedstawione na zdjęciu jest miejscem pielgrzymek przede wszystkim mniejszości narodowej
A. niemieckiej. B. białoruskiej. C. czeskiej. D. łemkowskiej.

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zwróć uwagę, jakie wyznanie jest związane z przedstawionym sanktuarium.

Krok 3: Zapoznaj się mniejszościami wymienionymi w odpowiedziach.

Krok 4: Ustal, które z nich to mniejszości narodowe, a które – etniczne.

Krok 5: Przypomnij sobie, jakie wyznanie dominuje wśród poszczególnych mniejszości narodowych.

Krok 6: Zgodnie z poleceniem zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: B

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Polonia i Polacy za granicą

Rodzaje polskiej emigracji
- emigracja polityczna
- emigracja zarobkowa

Tożsamość Polaków mieszkających za granicami państwa polskiego

SENTYMENTALNA	ZAGROŻONA	REZYDUALNA
świadomość polskiego pochodzenia bez aspiracji do przynależności do narodu	słaba znajomość kultury i języka polskiego przy zachowaniu świadomości związków rodzinnych z Polską	świadomość bycia Polakiem bez możliwości rozwijania polskiej kultury z powodów politycznych

Karta Polaka – dokument potwierdzający przynależność do narodu polskiego, wydawany osobom nieposiadającym obywatelstwa polskiego, które wykażą się podstawową znajomością języka polskiego oraz polskimi korzeniami.

Tożsamość narodowa

Wielowarstwowość tożsamości narodowej

Szwajcaria	Belgia	Hiszpania	Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej
• wspólnota, w której obowiązują cztery języki narodowe: niemiecki, francuski, włoski i retoromański • tożsamość kantonalna i polityczna	• wspólnota Walonów i Flamandów • obowiązują trzy języki urzędowe: niderlandzki, francuski i niemiecki • państwo federalne, dwie strefy językowe (języki flamandzki i waloński)	• wspólnota Kastylijczyków, Katalończyków, Galisyjczyków i Basków • podzielona jest na 17 wspólnot autonomicznych • tendencje separatystyczne przejawiają przede wszystkim Baskowie i Katalończycy • język urzędowy: kastylijski (potocznie zwany hiszpańskim), baskijski, kataloński, galicyjski i aranejski	• wspólnota Anglików, Walijczyków, Szkotów i Irlandczyków, którzy na swoim terytorium posiadają dużą samodzielność • języki: angielski, gaelicki szkocki, scots, walijski, irlandzki

Polityka wobec mniejszości narodowych i emigrantów

ASYMILACJA (UNIFIKACJA)	AKULTURACJA	INTEGRACJA	WIELOKULTUROWOŚĆ
przystosowanie się imigrantów do zmian społeczno-kulturowych obowiązujących w państwie, w którym przyszło im żyć	wyrzeczenie się własnej kultury i przyjęcie nowej, obowiązującej w danym kraju	przyjęcie nowej kultury obowiązującej w danym państwie bez odrzucania kultury rodzimej	uznanie przez społeczeństwo zróżnicowania kulturowego, co umożliwia funkcjonowanie obok siebie ludzi odmiennych kulturowo

Rdzenne grupy autochtoniczne w wybranych państwach

Autochtoni – rdzenna ludność tubylcza, żyjąca na danym terenie przed jego podbojem lub kolonizacją.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 3. **0–4 pkt**

Mapa konturowa świata

Charakterystyka wybranych ludów autochtonicznych

Opis A

Wielkie Równiny (suchy step wyżynny) zamieszkiwały koczownicze plemiona, m.in. Arapaho, Czarne Stopy, Czejenowie, Kiowa, Komancze i Siuksowie; podstawą ich gospodarki było myślistwo (polowania na bizony); zmiany zachodzące pod wpływem kontaktów z Europejczykami doprowadziły w XVIII w. do rozkwitu myślistwa i bujnego rozwoju kultury; gospodarka Indian mieszkających na Preriach (wysoki step i lasostep), m.in. Osedżowie, Paunisi, Kaddo, Mandanowie, Omaha, miała charakter mieszany: przez część roku zajmowali się uprawą ziemi i mieszkali w stałych wioskach, jesienią polowali na bizony, prowadząc koczowniczy tryb życia; organizacja plemienna; szamanizm; tajne stowarzyszenia; najmniejszą jednostką społeczną była wielka patrylinearna rodzina.

Encyklopedia PWN, http://link.operon.pl/528521 (dostęp: 1.06.2022).

Opis B

Aborygeni prowadzili koczowniczy tryb życia, ich gospodarka była wyłącznie przyswajająca. Podstawowymi zajęciami były łowiectwo, zbieractwo, w rejonach nadbrzeżnych rybołówstwo. Koczujące grupy miały niezwykle ubogi inwentarz ruchomy. Aborygeni nie znali żadnych lądowych środków transportu i komunikacji, nie budowali trwałych domostw. Podstawowe przedmioty codziennego użytku wyrabiali z drewna i kamienia, obrabiali również kości, muszle, włókna roślinne, skórę, sierść i włosy.

Encyklopedia PWN, http://link.operon.pl/528521 (dostęp: 1.06.2022).

Opis C

Zamieszkują [obszar] od obwodu archangielskiego do półwyspu Tajmyr; ok. 36 tys. (pocz. XXI w.); język nieniecki z grupy samodyjskiej; pierwsze szkoły oraz gramatykę języka stworzyli misjonarze prawosławni w XIX w., obecne pismo jest oparte na cyrylicy, literatura w języku nienieckim jest nieliczna, ukazuje się dwujęzyczna prasa; zachodni N. przyjęli prawosławie, zaś zauralscy pozostali animistami, religijne i lecznicze funkcje wypełniają szamani; N. zajmują się koczowniczą hodowlą reniferów, polowaniem na zwierzęta futerkowe, w tym polarne lisy i wiewiórki, oraz rybołówstwem.

Encyklopedia PWN, http://link.operon.pl/528521 (dostęp: 1.06.2022).

Przykład 3.1. 0–2 pkt

Uzupełnij tabelę – do każdego opisu dopisz nazwę właściwego państwa i numer (1–5), którym oznaczono je na mapie.

	Nazwa państwa	Numer na mapie
Opis A		
Opis B		
Opis C		

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest wieloelementowe.

Krok 3: Przeczytaj opisy ludów autochtonicznych i ustal, z jakimi państwami są one związane.

Krok 4: Wstaw do tabeli nazwy państw, które są związane z poszczególnymi opisami.

Krok 5: Ustal, jakimi numerami na mapie oznaczono wpisane przez ciebie do tabeli państwa.

Krok 6: Wstaw do tabeli poprawne nazwy i numery państw.

Odpowiedź:

	Nazwa państwa	Numer na mapie
Opis A	USA	4
Opis B	Australia	1
Opis C	Rosja	2

2 pkt – podanie trzech poprawnych nazw wraz z przyporządkowaniem właściwych numerów
1 pkt – podanie dwóch poprawnych nazw wraz z przyporządkowaniem właściwych numerów albo podanie trzech poprawnych nazw państw
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 3.2. 0–2 pkt

Porównaj politykę wobec autochtonów w państwach oznaczonych na mapie numerami 2 i 4.

Podobieństwo: .....

.....

.....

Różnica: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie wymaga podania zarówno podobieństwa, jak i różnicy.

Krok 3: Ustal, jakie państwa zostały oznaczone na mapie numerami 2 i 4.

Krok 4: Przypomnij sobie, czym charakteryzuje się polityka tych państw wobec autochtonów.

Krok 5: Wpisz podobieństwo w polityce obu państw wobec autochtonów.

Krok 6: Wpisz różnicę, jaka występuje w polityce tych państw wobec autochtonów.

Odpowiedź: Podobieństwo: W obu państwach gwarantuje się możliwość podtrzymywania własnej kultury przez ludy autochtoniczne.
Różnica: W Rosji funkcjonują autochtoniczne okręgi autonomiczne, a w USA takich rozwiązań się nie stosuje.

2 pkt – sformułowanie poprawnego podobieństwa i różnicy
1 pkt – sformułowanie poprawnego podobieństwa albo różnicy
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania

uczę się rozwiązywać zadania

Zadania krótsze

Zadanie 32. 0–2 pkt

Mieszkanie jednego z ludów autochtonicznych

Zadanie 32.1. 0–1 pkt

Podaj nazwę ludu autochtonicznego, który słynie z budowy domu widocznego na fotografii.

.....

Zadanie 32.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz dwie właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Autochtoni budujący domy widoczne na ilustracji mieszkają na obszarze dzisiejszej

A. Kanady.
B. Danii.
C. Norwegii.
D. Szwecji.

Zadanie 33. 0–2 pkt

Festiwal kultury jednej z mniejszości w Polsce

Zadanie 33.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Mniejszość etniczna w Polsce, z którą związany jest festiwal kultury przedstawiony na zdjęciu, to

A. Białorusini. B. Żydzi. C. Łemkowie. D. Romowie.

Zadanie 33.2. 0–1 pkt

Na podstawie ilustracji podaj dwa elementy stroju, które są charakterystyczne dla kultury mniejszości związanej z przedstawionym festiwalem.

1. .....

2. .....

Zadanie 34. 0–2 pkt

Tekst 1. Definicja jednej z polityk stosowanych przez państwa wobec mniejszości

Całokształt zmian, którym podlegają jednostki, odłączając się od swojej grupy i przystosowując się do życia w innej grupie, różniącej się od niej swą kulturą.

Encyklopedia PWN, http://link.operon.pl/528521 (dostęp: 07.06.2022).

Tekst 2. Wyznanie pewnego siedemnastowiecznego kleryka

Canonicus cracoviensis, natione Polonus, gente Ruthenus, origine Judaeus (tłum. kanonik krakowski, narodowości polskiej, z urodzenia Rusin, z pochodzenia Żyd)

Cyt za: W. Liźniewicz, *Naród*, cz. 1, http://link.operon.pl/7779-kontrowersyjnyblog-narod (dostęp: 01.06.2022).

Zadanie 34.1. 0–1 pkt

Podaj, jakim pojęciem określamy politykę państwa wobec mniejszości zdefiniowaną w tekście 1.

.....

Zadanie 34.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy tożsamość narodowa przedstawiona w tekście 2. jest efektem polityki państwa określonej w tekście 1. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

Zadanie 35. 0–3 pkt

Przeciwdziałanie negatywnym postawom narodowym

Stowarzyszenie Nigdy Więcej, http://link.operon.pl/7779-nigdywiecej (dostęp: 01.06.2022).

Zadanie 35.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy przedstawiona ilustracja ma na celu zwalczanie rasizmu. Swoją odpowiedź uzasadnij, odwołując się do elementów graficznych.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 35.2. 0–2 pkt

Wymień dwa rozwiązania funkcjonujące w Rzeczypospolitej Polskiej, które służą przeciwdziałaniu problemowi związanemu z ilustracją.

1. .....

.....

2. .....

.....

Zadania dłuższe

Zadanie 36. 0–3 pkt

Stosunek Polaków do praw mniejszości narodowych

Jak Pan(i) myśli, czy przedstawiciele mniejszości narodowych lub etnicznych powinni:	2005			2015		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach					
· mieć możliwość nauki swojego języka w szkołach polskich na dodatkowych lekcjach	82	11	7	79	15	6
· mieć możliwość uczenia się w swoim języku	61	29	10	63	30	7
· otrzymywać pomoc finansową od państwa na podtrzymywanie własnej kultury, tradycji	41	43	16	43	47	10
· mieć możliwość porozumiewania się w swoim języku w urzędach lokalnych w miejscowościach, w których mieszkają	37	52	12	41	51	8
· mieć możliwość umieszczania tablic z nazwami miejscowości we własnym języku obok tablic z nazwami polskimi, tam gdzie mieszkają	26	63	11	32	60	8
· być zwolnieni z wymogu przekroczenia progu 5% głosów w skali kraju, aby wejść do Sejmu	18	57	25	19	61	20

Tożsamość narodowa i postrzeganie praw mniejszości narodowych i etnicznych, Komunikat z badań CBOS, Warszawa, lipiec 2015.

Zadanie 36.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy Polacy są zwolennikami podtrzymywania przez mniejszości narodowe lub etniczne swojej kultury. Swoją odpowiedź uzasadnij, odwołując się do danych z tabeli.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 36.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, odwołując się do danych statystycznych, jaki jest stosunek Polaków do przyznawania praw mniejszościom narodowym lub etnicznym w sferze publicznej.

.....

.....

.....

Zadanie 36.3. 0–1 pkt

Na podstawie danych statystycznych oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

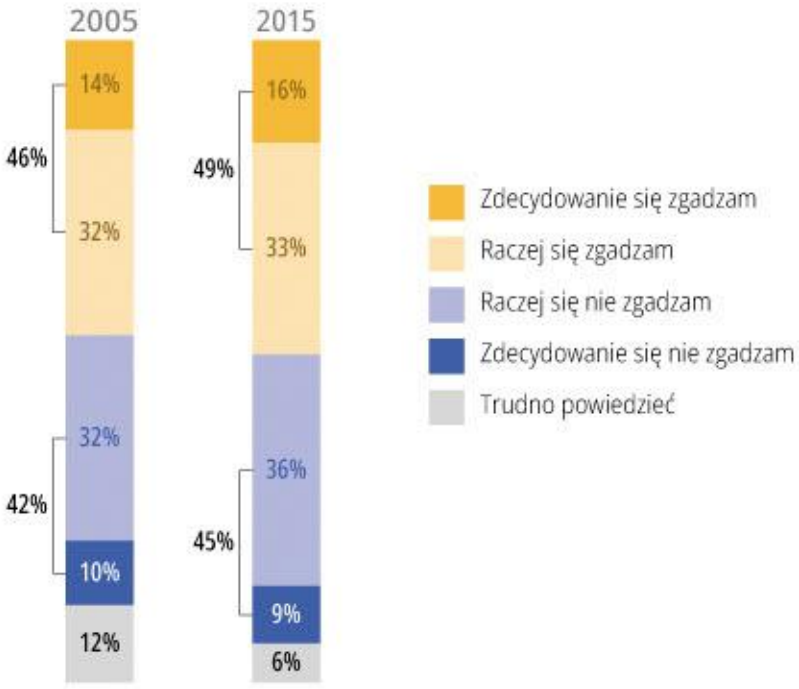
W okresie od 2005 do 2015 r. o 3% zmalała liczba respondentów popierających możliwość uczenia się w polskich szkołach języka mniejszości narodowych na dodatkowych lekcjach.	P	F
W okresie od 2005 do 2015 r. zmalała liczba respondentów, którzy odpowiedzieli „trudno powiedzieć" w sprawie praw mniejszości narodowych i etnicznych.	P	F
W okresie od 2005 do 2015 r. odnotowano największy wzrost poparcia dla prawa mniejszości do umieszczania tablic z nazwami dwujęzycznymi.	P	F

Zadanie 37. 0–2 pkt

O tożsamości narodowej i postrzeganiu praw mniejszości narodowych oraz etnicznych

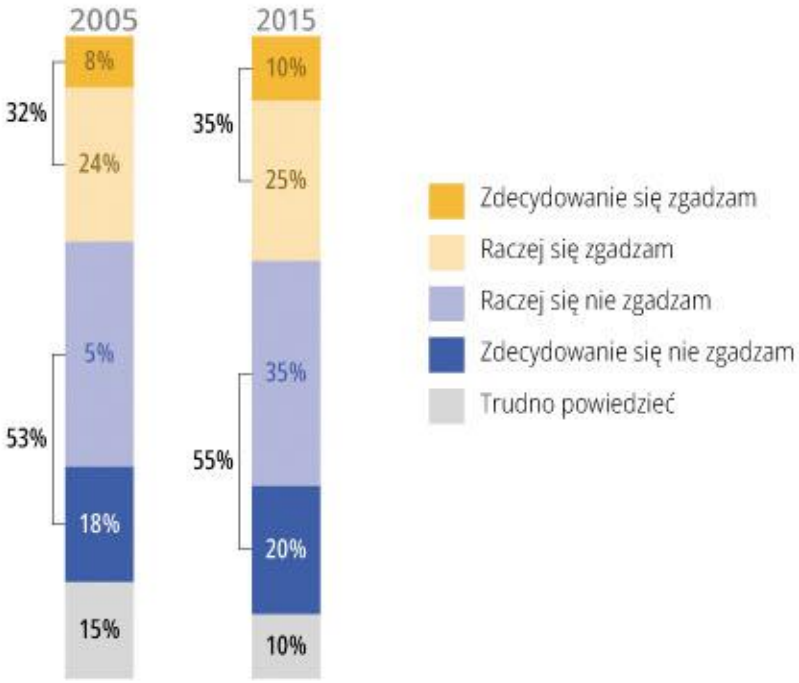
Wykres 1.

Proszę powiedzieć, czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że osoby mieszkające na stałe w Polsce, które nie są Polakami, powinny jak najszybciej przyjąć polską kulturę i język jako własne

Wykres 2.

Proszę powiedzieć, czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że Polacy mieszkający na stałe w innych krajach niż Polska, powinni jak najszybciej przyjąć kulturę i język tych krajów jako własne

Tożsamość narodowa i postrzeganie praw mniejszości narodowych i etnicznych, Komunikat z badań CBOS, Warszawa, lipiec 2015.

Zadanie 37.1. 0–1 pkt

Na podstawie danych statystycznych oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Z wykresu 1. wynika, że poglądy na temat współistnienia w jednym społeczeństwie ludzi różnych kultur są podzielone, z niewielką przewagą idącą w kierunku polityki asymilacyjnej.	P	F
Zgodnie z wykresem 2. większość Polaków uważa, że rodacy mieszkający poza granicami Polski powinni zachować swoją kulturę.	P	F
Z obu wykresów wynika, że Polacy są zwolennikami prowadzenia przez poszczególne państwa polityki asymilacyjnej.	P	F

Zadanie 37.2. 0–1 pkt

Przeanalizuj oba wykresy i wyjaśnij, na czym polega asymetria poglądów respondentów na temat prawa do zachowania tożsamości kulturowej.

.....

.....

.....

Zadanie 38. 0–2 pkt

O wielowarstwowości tożsamości narodowej Belgów

Podstawowym celem obu głównych Wspólnot jest zwiększenie uczestnictwa społeczeństwa w życiu kulturalnym. Jednak wydaje się, iż celem pośrednim tak szeroko zakrojonych działań władz jest też kształtowanie tożsamości zbiorowej każdej ze Wspólnot. Władze chcą, aby w czasach uniformizacji kultury to właśnie dziedzictwo stało się tym, co wyróżniać będzie jedną społeczność od drugiej. Zatem konflikt kulturowy nakłada się na istniejące podziały polityczne i gospodarcze, tworząc z kwestii możliwego konsensusu rzecz jeszcze bardziej zawiłą niż była do tej pory. A więc, podkreślenie swej niezależności jest niewątpliwie jedną z podstaw aktywnej polityki rządów każdej ze Wspólnot. Konflikt – w tej sytuacji – powoduje pozytywne następstwa dla kultury tych Wspólnot. Czy jednak wpływa pozytywnie na całą Belgię? Postępujące w tym kierunku działania spowodować mogą – w najgorszym wypadku – rozpad państwa.

E. Antipow, *Analiza polityk kulturalnych: Wspólnoty Flamandzkiej i Wspólnoty Francuskiej w latach 2001–2006...* [w:] *Obok siebie. Spojrzenie na problemy współczesnej Belgii*, praca zbiorowa pod red. K. Szczerskiego i R. Bociek, http://link.operon.pl/7779-uj-oboksiebie (dostęp: 01.06.2022).

Zadanie 38.1. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Rząd belgijski dąży do podkreślenia odrębności kulturowej Walonów i Flamandów.	P	F
Belgowie stanowią monolit kulturowy.	P	F
Zarówno Flamandowie, jak i Walonowie prowadzą działania mające podkreślić ich odrębność kulturową.	P	F

Zadanie 38.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy władze Wspólnot w Belgii prowadzą politykę kulturalną zgodnie z terminem podkreślonym w tekście.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 39. 0–2 pkt

Spór o minarety w Szwajcarii

Ujmując rzecz syntetycznie, można odwołać się do znanego szwajcarskiego intelektualisty, Maxa Frischa, który powiedział kiedyś, że „demokracja oznacza wzajemne mieszanie się w swoje sprawy". [...]

Wydaje się, że to celne sformułowanie użyte przez Maxa Frischa zawiera w sobie także istotny element wyjaśnienia i prognozowania analizowanego tutaj konfliktu. Można bowiem przyjąć, że szwajcarski spór o minarety stanowi odsłonę dylematu o wiele głębszego i szerszego niż tylko budowanie wieżyczek przy meczetach lub jego zakaz. Ścierają się ze sobą dwie przeciwstawne koncepcje umiejscowienia człowieka i społeczności w przestrzeni. Pierwsza z nich, opierając się na rzeczywistości rodziny i domu, skłonna jest przyznać autochtonom w danej przestrzeni pełne prawo do określania zasad jej użytkowania. Imigrant, podobnie jak gość w czyimś domu, nie może rościć sobie prawa do zaprowadzania własnych reguł. Druga z kolei koncepcja traktuje przestrzeń jako rzecz należącą jednakowo do wszystkich. Każdy ma równe prawo do jej użytkowania, byleby tylko nie szkodził pozostałym użytkownikom. Można zatem sformułować hipotezę, że nieodległa przyszłość Szwajcarii, ale zapewne także wielu innych krajów europejskich, zmagających się dziś z problemem obcych kulturowo imigrantów, zależeć będzie w dużej mierze od tego, która z tych dwóch perspektyw przeważy. Czy społeczeństwa przyjmujące imigrantów wykażą się posiadaniem na tyle dojrzałej tożsamości, by zgodnie określać zasady, na których opierać się będzie otwartość na nowych przybyszów? Bo – jak trafnie napisał Ryszard Kapuściński – zmierzyć się z sytuacją wielokulturowości, uczestniczyć w świecie wielokulturowym może tylko ten, kto ma silne i dojrzałe poczucie tożsamości. Czy do najwyżej dziś cenionych praw – wolności, równości i tolerancji – dopisane zostanie prawo autochtonów do „swojego miejsca"?

A. Porębski, *Wielokulturowość i tożsamość Szwajcarii*, Repozytorium Uniwersytetu Jagiellońskiego, http://link.operon.pl/uj-aporebski (dostęp: 01.06.2022).

Zadanie 39.1. 0–1 pkt

Wyjaśnij, kim w świetle powyższego tekstu są autochtoni.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 39.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, z którą: pierwszą czy drugą, przedstawioną w tekście koncepcją umiejscowienia człowieka i społeczności w przestrzeni jest zgodna polityka wielokulturowości państw. Wpisz odpowiedni numer koncepcji. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Numer koncepcji: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 40. 0–3 pkt

O narodowości Szwajcarów

Istnieje wiele definicji narodu. Studiując przypadek Szwajcarii, właściwym wydaje się skoncentrowanie się na definicji zaproponowanej przez amerykańskiego historyka Benedicta Andersona w jego dziele zatytułowanym „Wspólnoty wyobrażone". Definiuje on naród jako wyobrażoną wspólnotę polityczną, [...] nieuchronnie ograniczoną i suwerenną. Naród szwajcarski opiera się przede wszystkim na tym wyobrażeniu, jak również na politycznej woli przynależności. Podkreślić należy, że we współczesnym świecie państwa dążą do monoetniczności, jednego języka urzędowego na swoim terytorium i czasem również jednej religii dominującej. Na tym tle Szwajcaria jest przypadkiem szczególnym ze swoimi czterema językami, dwiema religiami i wieloma grupami etnicznymi.

A. Pogorzelska-Kliks, *Ewolucja tożsamości narodowej mieszkańców szwajcarskiego kantonu Valais*, Katowice 2007, s. 90.

Zadanie 40.1. 0–1 pkt

Podaj nazwę koncepcji narodowotwórczej, która będzie zgodna z poglądami Benedicta Andersona.

.....

Zadanie 40.2. 0–2 pkt

Na podstawie tekstu sformułuj argument i kontrargument do tezy: *Szwajcarzy to nie naród.*

Argument: .....

.....

.....

.....

Kontrargument: .....

.....

.....

.....

Zadanie 41. 0–3 pkt

Tekst 1. Jedna z definicji modelu polityki państwa wobec grup mniejszościowych

Całokształt zmian, którym podlegają jednostki, odłączając się od swojej grupy i przystosowując się do życia w innej grupie, różniącej się od niej swą kulturą.

Encyklopedia PWN, http://link.operon.pl/528521 (dostęp: 01.06.2022).

Tekst 2. Model polityki wobec Polaków w jednym z państw zaborczych

W XIX wieku zaznaczył się w powiecie oleckim stopniowy spadek ludności posługującej się językiem polskim. W roku 1852 było jej jeszcze 65%, w roku 1861 – 58%, w 1890 – 46%, a w 1910 – tylko 19%. Od połowy XIX wieku działalność germanizacyjną prowadziło powstałe 22 lutego 1848 roku w Lecu (Giżycku) Centralne Stowarzyszenie dla Rozpowszechniania Niemczyzny na Mazurach, które w swoich założeniach programowych głosiło m.in., że chodzi mu o „wzmocnienie niemieckiego żywiołu na wschodzie, aby prowincja stała się prawdziwym wschodem Niemiec, potężnym szańcem przeciw Słowiańszczyźnie, a Mazur wychowany był w bliskości niemieckiego wychowania i obyczaju". Proces ten przyspieszały także inne czynniki, jak nieznajomość pod koniec tego stulecia języka polskiego przez wielu nauczycieli, urzędników i pastorów oraz rozwój instytucji i organizacji wciągających ludność mazurską do udziału w życiu publicznym i gospodarczym w celu jej zintegrowania z mieszkańcami niemieckich grup językowych.

R. Demby, *Olecko. Czasy, ludzie zdarzenia*, http://link.operon.pl/7779-olecko-germanizacja (dostęp: 01.06.2022).

Zadanie 41.1. 0–1 pkt

Podaj, jakim pojęciem określamy model polityki państwa wobec grup mniejszościowych przedstawiony w tekście 1.

.....

Zadanie 41.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy polityka wobec Polaków opisana w tekście 2. jest zgodna z definicją przedstawioną w tekście 1. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 41.3 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz dwie właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Polityka germanizacji prowadzona wobec Polaków, która została opisana w tekście 2., miała doprowadzić do

A. akulturacji Polaków.
B. integracji z narodem niemieckim.
C. powstania społeczeństwa wielokulturowego.
D. wzmocnienia wpływów niemieckich na Mazurach.

5

Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja

Teoria z przykładami

przypominam najważniejsze treści

Władza

Władza – rodzaj asymetrycznej relacji społecznej; organy władzy państwowej; sposób rządzenia lub upoważnienie do wymuszania określonego postępowania przez osoby i jednostki nadrzędne wobec podmiotów podrzędnych.

Rodzaje władzy

WŁADZA POLITYCZNA	WŁADZA PUBLICZNA	WŁADZA PAŃSTWOWA
realizowana w zbiorowościach na podstawie władztwa opartego na normach prawnych lub pozaprawnych	oparta na normach prawnych o charakterze państwowym, a także samorządowym	realizowana na podstawie norm prawnych w strukturze organizacyjnej, jaką jest państwo

Legitymizacja władzy – uznanie przez społeczeństwo prawa do podejmowania decyzji przez władcę.

Rodzaje legitymizacji

LEGITYMIZACJA PRZEZ TRADYCJĘ	LEGITYMIZACJA PRZEZ CHARYZMĘ	LEGITYMIZACJA Z MOCY PRAWA (LEGALNA)
przekonanie, że osoba sprawująca władzę ma do niej prawo utrwalone przez tradycję i boskie pochodzenie	przekonanie, że osoba może sprawować władzę ze względu na posiadane wyjątkowe predyspozycje	uznanie prawa do sprawowania władzy na drodze wyboru dokonanego przez obywateli na podstawie obowiązujących w państwie procedur i przepisów prawa

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 1. **0–3 pkt**

Władca Japonii z małżonką

Przykład 1.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Podstawą legitymizacji władzy przez parę przedstawioną na ilustracji jest

A. tradycja. B. charyzma. C. prawo. D. demokracja.

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie rodzaje legitymizacji i czym się one charakteryzują.

Krok 3: Zapoznaj się z ilustracją i ustal, jakie widoczne na niej elementy mogą sugerować rodzaj legitymizacji.

Krok 4: Zastanów się, co oznaczają poszczególne odpowiedzi.

Krok 5: Porównaj swoją wiedzę na temat zaproponowanych odpowiedzi z informacjami zawartymi na ilustracji.

Krok 6: Zaznacz poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: A

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 1.2. 0–2 pkt

Uzupełnij tabelę. Podaj trzy państwa zaznaczone na mapie, których podstawa legitymizacji władzy jest taka sama jak w przypadku pary przedstawionej na zdjęciu. Wpisz do tabeli nazwę państwa i numer (1–5), jakim zostało ono oznaczone na mapie.

Nazwa państwa	Numer na mapie

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.
Krok 2: Zwróć uwagę na to, że odpowiedź jest wieloelementowa.
Krok 3: Zapoznaj się z mapą i ustal, które państwa zostały oznaczone poszczególnymi numerami.
Krok 4: Przypomnij sobie, jakie rodzaje legitymizacji występują w państwach zaznaczonych na mapie.
Krok 5: Wpisz do tabeli poprawne nazwy i numery państw.

Nazwa państwa	Numer na mapie
Wielka Brytania	1
Hiszpania	4
Szwecja	5

Państwo

Koncepcje genezy państwa

- **teistyczna** (św. Augustyn, św. Tomasz z Akwinu): państwo jest wynikiem działania istoty nadprzyrodzonej
- **umowy społecznej** (Thomas Hobbes, John Locke, Jean-Jacques Rousseau): państwo jest wynikiem umowy zawartej między członkami społeczeństwa lub między nimi a władcą
- **marksistowska** (Karol Marks, Fryderyk Engels): państwo powstało na skutek rozpadu społeczeństwa, w wyniku którego klasa posiadająca utworzyła struktury państwa, aby zabezpieczyć swoje interesy przed klasą nieposiadającą
- **podboju i przemocy** (Ludwik Gumplowicz, Eugen Dühring): państwo powstało w wyniku podboju ludów słabszych przez silniejsze, które przejęły nad nimi władzę

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 2. 0–2 pkt

Tekst 1. O jednej z teorii powstania państw

Istotą tej umowy ma być podporządkowanie swojej indywidualnej woli innego człowieka. Ma na myśli przeniesienie na innego człowieka prawa do rozporządzania „siłami i władzami". Gdy ludzie podporządkowują się zgodnie suwerenowi, to uzyskuje on wystarczające siły, by utrzymywać jedność i zgodę tych jednostek – w czego wyniku następuje zjednoczenie tych jednostek oraz władzy.

B.A. Jelonek, *Idea* [...], http://link.operon.pl/7779-repwroc-bjelonek (dostęp: 02.06.2022).

Tekst 2. Przepisy Konstytucji RP

Art. 126.
Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej jest najwyższym przedstawicielem Rzeczypospolitej Polskiej i gwarantem ciągłości władzy państwowej. [...]

Art. 127.
Prezydent Rzeczypospolitej jest wybierany przez Naród w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich i w głosowaniu tajnym. [...]

https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm (dostęp: 02.06.2022).

Przykład 2.1. 0–1 pkt

Podaj, jakim pojęciem określamy koncepcję powstania państwa przedstawioną w tekście 1.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.
Krok 2: Przeczytaj tekst 1.
Krok 3: Przypomnij sobie, jakie znasz koncepcje powstania państwa i czym się one charakteryzują.
Krok 4: Wpisz poprawną nazwę koncepcji powstania państwa.

Odpowiedź: koncepcja umowy społecznej

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 2.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy sposób przekazywania władzy w Polsce przedstawiony w tekście 2. jest zgodny z koncepcją państwa, o której mówi tekst 1. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.
Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie ma charakter dwuelementowy.
Krok 3: Przeanalizuj tekst 2.
Krok 4: Ustal, w jaki sposób władza jest przekazywana prezydentowi w RP.
Krok 5: Ustal, w jaki sposób władza powstaje w tekście 1.
Krok 6: Porównaj sposób przekazania władzy w Polsce ze sposobem powstania władzy opisanym w tekście 1.
Krok 7: Wpisz poprawne rozstrzygnięcie.
Krok 8: Uzasadnij swoje zdania za pomocą odpowiedniego argumentu.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: tak
Uzasadnienie: Prezydent RP jest wybierany przez naród, który przekazuje mu władzę, co jest zgodne z koncepcją umowy społecznej, zgodnie z którą społeczeństwo samo przekazuje władzę suwerenowi.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Atrybuty państwa

TERYTORIUM PAŃSTWA	SUWERENNOŚĆ WEWNĘTRZNA	SUWERENNOŚĆ ZEWNĘTRZNA	PRZYMUSOWOŚĆ (OBYWATELSTWO)
obszar lądowy zakreślony granicami oraz teren sięgający w głąb ziemi, a także strefa przybrzeżna i powietrzna; w skład terytorium wchodzą również placówki dyplomatyczne oraz samoloty i statki znajdujące się pod banderą państwa	niezależność władzy państwowej w podejmowaniu decyzji dla dobra państwa i obywateli	niezależność od innych państw w podejmowaniu decyzji	sformalizowana przynależność jednostki do państwa, nakładająca na nią obowiązek przestrzegania określonego porządku prawnego i dająca jej pewne uprawnienia

Obywatel – obywatelstwo

Zasady przyznawania obywatelstwa w Polsce

z mocy prawa	nadanie przez Prezydenta RP	uznanie przez wojewodę	przywrócenie przez ministra do spraw wewnętrznych

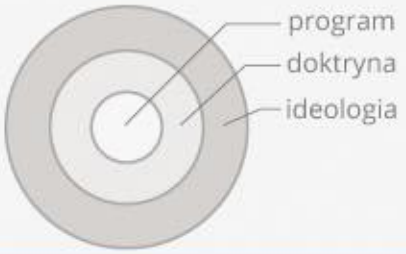
Bezpaństwowiec (apatryda) – osoba, która nie nabyła obywatelstwa państwa z mocy prawa albo utraciła dotychczasowe obywatelstwo i nie nabyła obywatelstwa innego państwa.

Koncepcje polityki

KLASYCZNA	KONSENSUALNA	KOERCYJNA	KONFLIKTOWA	BEZ IDEOLOGII
celem polityki jest dobro wspólne obywateli, a jego osiągnięcie wymaga odpowiedzialnego zarządzania państwem	polityka to umiejętność dojścia do porozumienia (konsensusu), które umożliwia wyeliminowanie przemocy w stosunkach między obywatelami	polityka to rodzaj stosowania prawomocnych środków regulacji życia publicznego w celu utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego	obszar nieustannej walki pomiędzy klasami, które dążą do zdobycia władzy	polityka to rywalizacja o rynek polityczny oparty na mechanizmach popytu i podaży

Ideologia – uporządkowany zbiór wartości, przekonań i poglądów na temat funkcjonowania państwa, gospodarki i społeczeństwa.

Doktryna – zbiór poglądów wynikających z określonej ideologii, zawierających wskazania teoretyczne i praktyczne na temat ich realizacji w danym czasie i przestrzeni.

Ideologia – doktryna – program

WSPÓŁCZESNE IDEOLOGIE I DOKTRYNY

Konserwatyzm	Ideologia zakładająca konieczność zachowania istniejącego ładu społecznego, który został zbudowany na religii, tradycji i historii.
Liberalizm	Ideologia głosząca wolność człowieka, który w swoim funkcjonowaniu nie powinien być ograniczony, ponieważ jest istotą indywidualną i racjonalną; jedynym ograniczeniem jest zakaz naruszania wolności drugiego człowieka.
Socjaldemokracja	Ideologia wywodząca się z socjalizmu, która zakłada, że najwyższą wartością jest człowiek, z natury dobry, lecz niepozbawiony wad; według tej myśli ideologicznej człowiekowi należy zapewnić odpowiednie warunki rozwoju poprzez zagwarantowanie praw socjalnych.
Katolicka nauka społeczna	Ideologia zakładająca, że najwyższą wartością jest człowiek i jego nienaruszalne prawa, państwo powinno kierować się subsydiarnością i udzielać jednostce pomocy, kiedy ta znajdzie się w trudnej sytuacji, której sama nie będzie w stanie pokonać.
Faszyzm	Ideologia totalitarna o skrajnie nacjonalistycznym charakterze, która odrzuca zasady demokracji i stoi na stanowisku, że jednostka powinna być w pełni podporządkowana państwu; wyraża się ekspansjonizmem, militaryzacją państwa i kultem siły.
Nazizm	Odmiana faszyzmu w III Rzeszy nacechowana rasizmem i antysemityzmem.
Komunizm	Ideologia totalitarna głosząca równość i wspólnotę w organizacji życia społecznego, którą można osiągnąć poprzez dyktaturę proletariatu; zakłada stworzenie bezklasowego społeczeństwa, w którym nie ma własności prywatnej, a wszyscy są równi.
Regionalizm	Prąd kulturowy i polityczny dążący do ochrony, popierania rdzennej kultury, promowania autonomicznych instytucji politycznych w poszczególnych regionach.
Separatyzm	Doktryna polityczna głosząca konieczność oderwania określonego terytorium od danego państwa, dążąca do usamodzielnienia się politycznego określonych grup społecznych, mających świadomość odrębności narodowej, kulturowej i religijnej.
Nacjonalizm	Ideologia związana z myślą narodową, stawiającą interes własnego narodu ponad wszelkie inne wartości; ogromną wagę przykłada się do takich wartości, jak: tradycja, język i kultura narodowa.

Ruchy społeczne

- **Antyglobalizm** – ruch społeczny wyrażający sprzeciw wobec postępującej globalizacji.
- **Alterglobalizm** – ruch społeczny głoszący konieczność powstrzymania czysto ekonomicznego charakteru globalizacji.
- **Feminizm** – ruch postulujący równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz likwidację wszystkich form dyskryminacji kobiet.
- **Ekologizm** – ruch społeczny, który zajmuje się problemami degradacji środowiska naturalnego oraz walką o jego zachowanie dla następnych pokoleń.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 3. 0–2 pkt

Rozważania o rewolucji francuskiej

My wiemy, a co ważniejsze, czujemy wewnętrznie, że religia stanowi podstawę społeczeństwa obywatelskiego, źródła wszelkiego dobra i wszelkiej otuchy. W Anglii jesteśmy tak głęboko o tym przekonani, że żadna rdza zabobonu, jaką zakamuflowane absurdy ludzkiego umysłu starały się pokryć w ciągu wieków religię, nie skłoni dziewięćdziesięciu dziewięciu na stu Anglików do przedłożenia bezbożności nad wiarę. Nigdy nie będziemy takimi głupcami, by wzywać ludzi atakujących istotę danego systemu, żeby rozprawili się z jego nadużyciami, usunęli jego wady czy udoskonalili konstrukcję. Jeśli nasze religijne zasady będą się domagały kiedykolwiek rozjaśnienia, nie wezwiemy na pomoc ateistów. Nie rozświetlimy naszej świątyni tym bezbożnym ogniem. Jaśnieć w niej będą inne światła. Będzie napełniona zapachem innym niż ten, jaki wydaje zapowietrzony towar importowany przez szmuglerów fałszywej metafizyki. [...]
Wiemy i jesteśmy z tego dumni, że człowiek jest ze swej natury zwierzęciem religijnym, że ateizm przeciwny jest nie tylko rozumowi, ale także instynktom, a jego żywot jest krótki. Lecz gdybyśmy w chwili zamętu, w pijackim delirium wywołanym trunkiem zaczerpniętym z piekielnego alembiku kipiącego tak wściekle we Francji, odkryli naszą nagość, odrzucając tę chrześcijańską religię, która odtąd była naszą dumą, otuchą i stanowiła istotne źródło cywilizacji naszej i wielu innych narodów, to (jako iż wiemy dobrze, że umysł nie znosi próżni) ogarnąłby nas lęk, by jakiś dziki, zgubny i hańbiący zabobon nie zajął jej miejsca.

E. Burke, *Rozważania o rewolucji francuskiej*, tłum. D. Lachowska, Kraków 1994, s. 106–107.

Przykład 3.1. 0–1 pkt

Podaj nazwę ideologii politycznej, której zwolennikiem jest autor przytoczonego tekstu.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przeczytaj tekst.

Krok 3: Przypomnij sobie, jakie znasz ideologie.

Krok 4: Porównaj cechy znanych ci ideologii z informacjami zamieszczonymi w tekście.

Krok 5: Wpisz poprawną nazwę ideologii politycznej.

Odpowiedź: konserwatyzm

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 3.2. 0–1 pkt

Oceń – z punktu widzenia liberalizmu – zaprezentowane poglądy. Odpowiedź uzasadnij.

Ocena: .....

Uzasadnienie: .....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie ma charakter dwuelementowy.

Krok 3: Przeczytaj ponownie tekst źródłowy.

Krok 4: Ustal, jaka kwestia ideologiczna została w nim przedstawiona.

Krok 5: Zastanów się, jakie podejście do kwestii przedstawionej w tekście jest charakterystyczne dla liberalizmu.

Krok 6: Wpisz ocenę pozytywną albo negatywną. Pamiętaj, że nie oceniasz z własnego punktu widzenia, ale według stosunku liberalizmu do przedstawionego zagadnienia.

Krok 7: Sformułuj uzasadnienie oceny.

Odpowiedź: Ocena: negatywna
Uzasadnienie: Liberalizm postuluje wolność jednostki, a religia, którą zgodnie z poglądami autora tekstu powinniśmy się kierować, ogranicza go w tej wolności.

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Polskie tradycje demokratyczne

Niedemokratyczny charakter polskich rozwiązań polityczno-ustrojowych z okresu tzw. Polski Ludowej:
- monizm
- kierownicza rola gremiów decyzyjnych PZPR
- system fikcji ustrojowych

Modele demokratyzacji

LINIOWY	CYKLICZNY	DIALEKTYCZNY
stopniowy, jednokierunkowy wzrost demokracji	naprzemienne okresy demokracji i despotyzmu	rozwój klasy średniej, która doprowadza w sposób gwałtowny do upadku reżimu autorytarnego i tworzy rząd demokratyczny; po jego upadku jest on ponownie zastąpiony reżimem niedemokratycznym, co w konsekwencji prowadzi do ponownego obalenia autorytaryzmu i ukształtowania się zrównoważonej demokracji

Lustracja – weryfikacja osób zajmujących kluczowe funkcje państwowe pod kątem ich współpracy ze służbami bezpieczeństwa w latach 1944–1990.

Dekomunizacja – zmiana ustroju polegająca na rozmontowaniu komunizmu poprzez likwidację rozwiązań prawnych, instytucjonalnych i personalnych, stanowiących dziedzictwo reżimu komunistycznego; usunięcie członków partii komunistycznej z zajmowanych stanowisk w systemie demokratycznym.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 4. 0–2 pkt

Polskie tradycje demokratyczne

My, Rady Stanu, szlachta i rycerstwo królestwa Polskiego, narodów tak polskiego, jako i litewskiego, niemniej z Rusi, Prus, Żmudzi, Mazowsza, Inflant tudzież ze wszystkich innych prowincji i ziem do tej Rzeczypospolitej należących, to sobie głównie niniejszym pismem, czyli dyplomem, zastrzegamy, aby przyszły nasz książę i pan świeżo przez nas obrany był obowiązanym dać nam przywilej, czyli pismo, przez które by niżej wyrażone artykuły zawierające w sobie pewne nasze prawa i prerogatywy, zostały uznane i zatwierdzone, a to w sposób następujący:
1. Iż za żywota naszego my i potomkowie nasi, królowie polscy i ciż, wielkie książęta Litewskie, Ruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Kijowskie, Wołyńskie, Inflanckie i innych państw, nie mamy mianować ani obierać jakiego, składać żadnym sposobem ani kształtem wymyślonym, króla, na państwo sukcesora naszego sadzać, a to dlatego, aby zawdy wiecznymi czasy po zejściu naszym i potomków naszych wolne obieranie zostało wszem stanom koronnym; dla czego i tytułu dziedzica używać nie mamy ani potomkowie nasi, królowie polscy.
2. A iż w tej zacnej Koronie narodu polskiego i litewskiego, ruskiego, inflanckiego i innych niemało jest różnowierstwa, przestrzegając na potem jakich sedycyj i tumultu, z tej przyczyny rozerwania albo niezgody w religii, warowali to sobie niektórzy obywatele korony konfederacją osobliwą, że w tej mierze w sprawie religii mają być w pokoju zachowani, którą my obiecujemy trzymać w pokoju czasy wiecznymi.

Historia.org, http://link.operon.pl/7779-historiaorg (dostęp: 02.06.2022).

Przykład 4.1 0–1 pkt

Podaj nazwę dokumentu, w którym określono powyższe zasady.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.
Krok 2: Przeczytaj tekst źródłowy i zwróć uwagę na kwestie, jakie zostały w nim poruszone.

Krok 3: Przypomnij sobie, jakie historyczne wydarzenie jest związane z przedstawionym tekstem.

Krok 4: Zapisz poprawną nazwę dokumentu.

Odpowiedź: artykuły henrykowskie

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 4.2. 0–1 pkt

Podaj dwie współczesne fundamentalne zasady demokracji, które zostały określone w punktach 1. i 2. przedstawionego dokumentu.

1.: .....

2.: .....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Ponownie przeczytaj tekst i zwróć uwagę, jakie kwestie zostały poruszone w punktach 1. i 2.

Krok 3: Ustal, jakie współczesne prawa odpowiadają rozwiązaniom przedstawionym w punktach 1. i 2.

Krok 4: Wpisz poprawne nazwy zasad demokracji, które mają odzwierciedlenie w punktach 1. i 2.

Odpowiedź: 1.: zasada suwerenności narodu
2.: zasada poszanowania praw człowieka i praw mniejszości (wolność myśli, sumienia i wyznania)

1 pkt – podanie dwóch poprawnych zasad
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania

uczę się rozwiązywać zadania

Zadania krótsze

Zadanie 42. 0–2 pkt

Założenia programowe jednej z partii politycznych

Rzeczpospolita Polska, aby właściwie służyć dobru wspólnemu i odpowiedzieć na wyzwania współczesności, musi stać się nowoczesną republiką. Jej władza winna oprzeć się na solidnym fundamencie, którym jest ukształtowany w toku tysiącletniej historii naród polski. To naród powinien być podmiotem władzy w państwie, a państwo powinno tworzyć warunki dla zachowania tożsamości narodowej, rozwoju jego elit oraz umocnienia niepodległości politycznej i gospodarczej. To naród jest naszą naturalną wspólnotą, gwarantującą ciągłość kultury, trwale zakorzenionej w dziedzictwie europejskim. Organiczny rozwój, charakterystyczny dla życia narodu, sprzyja adaptowaniu się państwa do zmiennych warunków historycznych. Dlatego też realizacja dobra narodu musi zawsze stać w centrum zadań państwa polskiego i znaleźć właściwe odzwierciedlenie w Konstytucji.

http://link.operon.pl/7779-konf-zalozenia (dostęp: 02.06.2022).

Zadanie 42.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przedstawione założenia programowe są charakterystyczne dla ruchów

A. separatystycznych.
B. regionalnych.
C. narodowych.
D. feministycznych.

Zadanie 42.2. 0–1 pkt

Podaj nazwę ideologii, na podstawie której zostały zbudowane przedstawione założenia programowe.

.....

Zadanie 43. 0–2 pkt

O sposobie nabycia obywatelstwa polskiego

Art. 4. Obywatelstwo polskie nabywa się:
1) z mocy prawa;
2) przez nadanie obywatelstwa polskiego;
3) przez uznanie za obywatela polskiego;
4) przez przywrócenie obywatelstwa polskiego.

Dz.U. 2012 poz. 161

Zadanie 43.1. 0–1 pkt

Do podanych organów państwowych w Polsce dopasuj przepis prawny, który dotyczy uprawnień danego organu do nadania obywatelstwa polskiego. Wpisz właściwe numery.

Prezydent RP – przepis .....

Wojewoda – przepis .....

Zadanie 43.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy na podstawie zamieszczonych przepisów prawnych można starać się o nabycie obywatelstwa w drodze repatriacji. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 44. 0–2 pkt

Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i rad narodowych

Art. 1

1. Wybory do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i rad narodowych odbywają się w oparciu o program Frontu Jedności Narodu, będącego wyrazem wspólnej patriotycznej postawy wszystkich świadomych i aktywnych obywateli wobec zasadniczych interesów narodu i państwa socjalistycznego. Przewodnią siłę ideową Frontu Jedności Narodu stanowi Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, a podstawę polityczną – współdziałanie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej ze Zjednoczonym Stronnictwem Ludowym i Stronnictwem Demokratycznym oraz współpraca wszystkich organizacji ludu pracującego miast i wsi.

Ustawa z dnia [...] Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i rad narodowych

Zadanie 44.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy przedstawione w tekście zasady wyborów do sejmu miały charakter demokratyczny. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 44.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przedstawione w tekście rozwiązanie dotyczące wyborów do sejmu jest określane jako

A. monizm polityczny.
B. dualizm polityczny.
C. trójlojalizm polityczny.
D. pluralizm polityczny.

Zadanie 45. 0–2 pkt

O różnym podejściu do lustracji

Lustracja może się odnosić do procedury czystki dekomunizacyjnej bądź dekomunizacji, tj. działań prowadzących do „wykluczenia możliwości piastowania przez byłych wysokich urzędników reżimu komunistycznego istotnych stanowisk politycznych i rządowych". W ujęciu czystki dekomunizacyjnej pojęcie to funkcjonuje w Czechach, gdzie brak jest terminu „dekomunizacja", zaś dwie ustawy lustracyjne przewidują zakaz pełnienia określonych stanowisk przez generalnie wskazane grupy dygnitarzy, agentów i informatorów poprzedniego reżimu. W ujęciu dekomunizacji termin ten występuje u Wojciecha Sadurskiego, który widzi w niej proces ujawniania informacji o działalności na rzecz reżimu komunistycznego, opierającej się głównie – ale nie wyłącznie! – na współpracy z tajną policją.

M. Krotoszyński, *Lustracja w Polsce w świetle modeli sprawiedliwości okresu tranzycji*, Warszawa 2014, s. 35.

Zadanie 45.1. 0–1 pkt

Wyjaśnij, na czym polega różnica w lustracji przeprowadzonej w Czechach i w Polsce.

.....

.....

Zadanie 45.2. 0–1 pkt

Podaj, jakim pojęciem określamy proces przemian ustrojowych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, który umożliwił przeprowadzenie działań opisanych w tekście źródłowym.

.....

Zadania dłuższe

Zadanie 46. 0–3 pkt

O jednej z władz wykonawczych w Polsce

Artykuł 39.

Prezydenta Rzeczypospolitej wybierają na lat siedem bezwzględną większością głosów Sejm i Senat, połączone w Zgromadzenie Narodowe. Zgromadzenie Narodowe zwołuje Prezydent Rzeczypospolitej w ostatnim kwartale siedmiolecia swego urzędowania.

Jeżeli zwołanie nie nastąpi na 30 dni przed upływem siedmiolecia, Sejm i Senat łączą się z samego prawa w Zgromadzenie Narodowe na zaproszenie Marszałka Sejmu i pod jego przewodnictwem.

https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19210440267/O/D19210267.pdf (dostęp: 03.06.2022).

Zadanie 46.1. 0–2 pkt

Udowodnij, że powyższy artykuł nie pochodzi z obecnej Konstytucji RP. Swoją odpowiedź uzasadnij dwoma argumentami odwołującymi się do zamieszczonego fragmentu konstytucji i obecnie obowiązujących regulowań prawnych.

Argument 1.: .....

.....

.....

Argument 2.: .....

.....

.....

Zadanie 46.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy przedstawiony artykuł pochodzi z konstytucji PRL. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 47. 0–2 pkt

Skutki ideologii totalitarnej

We wspomnieniach więźniów powtarzają się opisy stosów wychudzonych, zamarzniętych trupów układanych w sągi, pospiesznego grzebania zwłok z tabliczką z numerem więźnia przymocowaną do dużego palca u nogi. Ale te obrazy zachowały się tylko w ludzkiej pamięci. Śmierć w obozach była powszechna, bez mała dwa miliony ludzi straciło życie za drutami sowieckich łagrów, ale jak dotychczas nie znamy ani jednej fotografii, która by przedstawiała więźnia zmarłego w obozie z głodu i wycieńczenia.

T. Kizny, *Fotografie Gułagu. Obraz i pamięć*, http://link.operon.pl/7779-gulaginfo-fotografie (dostęp: 03.06.2022).

Zadanie 47.1. 0–1 pkt

Oceń – z punktu widzenia praw człowieka – postępowanie względem więźniów w reżimie totalitarnym. Odpowiedź uzasadnij.

Ocena: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 47.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy tekst i zdjęcie dotyczą postępowania na podstawie tej samej ideologii. Swoją odpowiedź uzasadnij, odwołując się do informacji zawartych w tekście i na fotografii.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 48. 0–2 pkt

Tekst 1. Dziecko w oknie życia

Alarm ostrzegający o otwarciu okna życia rozległ się w domu sióstr salezjanek przy ul. Armii Krajowej 9 w Piotrkowie Trybunalskim. Okazało się, że ktoś pozostawił w nim dziewczynkę. Siostra Aneta Siara, przełożona domu opowiada, że dziecko musiało przyjść na świat chwilę wcześniej. Świadczył o tym fakt, że pępowina była świeża, a na całym ciele dziecka były ślady krwi.

bż/gp, *W nocy dzwonek obudził zakonnice, w oknie życia była dziewczynka. „Przyszła na świat chwilę wcześniej"*, http://link.operon.pl/7779-bzgp-oknozycia (dostęp: 03.06.2022).

Tekst 2. Ustawa o obywatelstwie

Art. 4. Obywatelstwo polskie nabywa się:
1) z mocy prawa;
2) przez nadanie obywatelstwa polskiego;
3) przez uznanie za obywatela polskiego;
4) przez przywrócenie obywatelstwa polskiego.

Dz.U. 2012 poz. 161

Zadanie 48.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, który przepis artykułu zamieszczonego w tekście 2. będzie miał zastosowanie w procedurze nabycia obywatelstwa polskiego w sytuacji opisanej w tekście 1. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 48.2. 0–1 pkt

Podaj, jakim pojęciem określamy zasadę przyznania obywatelstwa polskiego w sytuacji przedstawionej w tekście 1.

.....

Zadanie 49. 0–3 pkt

O założeniach programowych jednej z ideologii

Widzieliśmy już wyżej, że pierwszym krokiem rewolucji robotniczej jest wydźwignięcie proletariatu do stanowiska klasy panującej, wywalczenie demokracji. Proletariat użyje swego panowania politycznego na to, by krok za krokiem wyrwać z rąk burżuazji cały kapitał, scentralizować wszystkie narzędzia produkcji w ręku państwa, tzn. w ręku zorganizowanego jako klasa panująca proletariatu, i możliwie szybko zwiększyć masę sił wytwórczych. Początkowo może się to oczywiście dokonać tylko za pomocą despotycznych wtargnięć w prawo własności i w burżuazyjne stosunki produkcji, a więc za pomocą posunięć, które ekonomicznie wydają się niedostateczne i nieuzasadnione, które jednak w przebiegu ruchu przerastają same siebie i są nieuniknione jako środki przewrotu w całym sposobie produkcji. Posunięcia te będą oczywiście w różnych krajach odpowiednio różne.

M. Marks, *Manifest* [...], Warszawa 2007, s. 14.

Zadanie 49.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przedstawione założenia programowe zostały oparte na ideologii

A. liberalnej.
B. konserwatywnej.
C. socjaldemokratycznej.
D. komunistycznej.

Zadanie 49.2. 0–2 pkt

Rozstrzygnij, czy przedstawione złożenia są zgodne z zasadami demokracji. Swoją odpowiedź uzasadnij dwoma argumentami odwołującymi się do tekstu i zasad demokracji.

Rozstrzygnięcie: .....

Argument 1.: .....

.....

.....

Argument 2.: .....

.....

.....

Zadanie 50. 0–3 pkt

O obywatelstwie polskim

Art. 9.

1. Może być uznana za obywatela polskiego osoba o nieokreślonym obywatelstwie lub nieposiadająca żadnego obywatelstwa, jeżeli zamieszkuje w Polsce na podstawie zezwolenia na osiedlenie się lub zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich, co najmniej 5 lat.

Dz.U. 1962 nr 10 poz. 49

Zadanie 50.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy organem państwowym uprawnionym do podjęcia decyzji na podstawie zacytowanego artykułu jest Prezydent RP. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 50.2. 0–2 pkt

Udowodnij, że przedstawiony artykuł nie pochodzi z obecnie obowiązującej ustawy o obywatelstwie. Swoją odpowiedź uzasadnij dwoma argumentami odwołującymi się do zapisów podanego artykułu i obecnie obowiązującej ustawy.

Argument 1.: .....

.....

.....

Argument 2.: .....

.....

.....

Zadanie 51. 0–3 pkt

Tekst 1. O dekomunizacji i lustracji w krajach socjalistycznych

Pokazowym przykładem dekomunizacji i lustracji były Niemcy Wschodnie (NRD). Jednak trzeba zauważyć, że było im nieco łatwiej, ponieważ po wchłonięciu NRD przez Niemcy Zachodnie, kwestia lustracji i dekomunizacji została tak naprawdę narzucona. Niemcy Zachodnie niemalże skolonizowały NRD, co ułatwiło proces wymiany wojska czy władzy – tłumaczy dr hab. Tadeusz Rutkowski. Oprócz NRD, także Czechosłowacja szybko rozwiązała kwestię lustracji. Węgry, Bułgaria, czy Rumunia, trochę później. Zakres ustaw przyjmowanych przez wymienione kraje był jednak niejednolity. W przypadku Czechosłowacji i Węgier wprowadzono ograniczenia w dostępie do najważniejszych stanowisk w państwie osobom, które w przeszłości współpracowały ze służbami. Po rozpadzie Czechosłowacji obostrzenia te pozostały w Czechach, natomiast Słowacja zaniechała stosowania ustawy, przyjmując za priorytet zgromadzenie i opracowanie archiwów służb.

K. Opozda, *Ekspert o lustracji: Polska wypada źle na tle innych krajów, jesteśmy niemal na końcu*, http://link.operon.pl/interia-kopozda (dostęp: 03.06.2022).

Tekst 2. O dekomunizacji i lustracji w Polsce

Ustawa z 1997 roku obowiązywała przez 10 lat. W 2007 roku weszła w życie nowa ustawa lustracyjna, uchwalona kilka miesięcy wcześniej. Według nowej ustawy, funkcję badacza oświadczeń lustracyjnych powierzono utworzonemu na tę potrzebę Instytutowi Pamięci Narodowej. Lustracją objęte są takie osoby jak np. prezydent, parlamentarzyści czy posłowie do Parlamentu Europejskiego. Każda z wymienionych w ustawie osób ma obowiązek złożenia oświadczenia lustracyjnego, jednak przyznanie się do współpracy z dawnymi tajnymi służbami nie wyklucza piastowania wysokiej funkcji publicznej – decyzję taką podejmują wyborcy lub pracodawca.

K. Opozda, *Ekspert o lustracji: Polska wypada źle na tle innych krajów, jesteśmy niemal na końcu*, http://link.operon.pl/interia-kopozda (dostęp: 03.06.2022).

Zadanie 51.1. 0–2 pkt

Na podstawie tekstów 1. i 2. sformułuj argument oraz kontrargument do tezy: *W Polsce nie została przeprowadzona czystka dekomunizacyjna.*

Argument: .....

.....

.....

Kontrargument: .....

.....

.....

Zadanie 51.2. 0–1 pkt

Na podstawie tekstów 1. i 2. oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Proces zjednoczenia Niemiec ułatwił przeprowadzenie lustracji i dekomunizacji NRD.	P	F
W Czechach osoby współpracujące z reżimem komunistycznym mają ograniczony dostęp do najważniejszych funkcji państwowych.	P	F
W Polsce przyjęto takie same rozwiązania lustracyjne jak na Węgrzech.	P	F

6

Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna

przypominam najważniejsze treści

Organizacje pozarządowe w Polsce

- **Społeczeństwo obywatelskie** – zespół instytucji pozarządowych, dobrowolnych organizacji, związków zawodowych, stowarzyszeń i fundacji będących formą inicjatywy i aktywności obywateli, prowadzących do ich samodzielnego rozwoju niezależnie od ingerencji państwa.
- **Kapitał społeczny** – zjawisko kulturowe obejmujące obywatelskie nastawienie wobec członków społeczeństwa, normy społeczne wspierające działania wspólne oraz zaufanie interpersonalne i zaufanie obywateli do instytucji publicznych.
- **Organizacja pozarządowa (NGO)** – organizacja zrzeszająca osoby fizyczne lub prawne, skupiająca ludzi wokół wspólnych spraw i niedziałająca dla osiągnięcia zysku.
- **Think tank** (ang. „zbiornik myśli") – organizacja pozarządowa zajmująca się niezależnymi badaniami i analizami dotyczącymi spraw publicznych.
- **Stowarzyszenie** – dobrowolne, samorządne, trwałe zrzeszenie o celach niezarobkowych, zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym przez co najmniej 7 osób.
- **Stowarzyszenie zwykłe** – uproszczona forma stowarzyszenia, nieposiadająca osobowości prawnej ani obowiązku rejestracji w Krajowym Rejestrze Sądowym, założona przez co najmniej 3 osoby.
- **Fundacja** – organizacja pozarządowa ustanowiona przez fundatora dla realizacji celów społecznie lub gospodarczo użytecznych, zgodnych z podstawowymi interesami państwa.
- **Organizacja pożytku publicznego** (OPP) – status uzyskiwany przez organizacje pozarządowe, stowarzyszenia lub fundacje (z wyjątkiem związków zawodowych, organizacji pracodawców, samorządów zawodowych i fundacji należących do partii politycznych fundacji Skarbu Państwa), które prowadzą działalność w obszarze pożytku publicznego; status OPP uprawnia m.in. do otrzymania od obywateli 1% podatku z podatku dochodowego od osób fizycznych.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 1. **0–3 pkt**

Tekst 1. Ustawa o stowarzyszeniach

Art. 1.
1. Obywatele polscy realizują prawo zrzeszania się w stowarzyszeniach, zgodnie z przepisami Konstytucji oraz porządkiem prawnym określonym w ustawach.
2. W zakresie swoich celów statutowych stowarzyszenia mogą reprezentować interesy zbiorowe swoich członków wobec organów władzy publicznej.
3. Stowarzyszenia mają prawo wypowiadania się w sprawach publicznych.

Art. 2.
1. Stowarzyszenie jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem o celach niezarobkowych.
2. Stowarzyszenie samodzielnie określa swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne oraz uchwala akty wewnętrzne dotyczące jego działalności.
3. Stowarzyszenie opiera działalność na pracy społecznej swoich członków. Do prowadzenia swych spraw stowarzyszenie może zatrudniać pracowników, w tym swoich członków.

Art. 3.
1. Prawo tworzenia stowarzyszeń przysługuje obywatelom polskim mającym pełną zdolność do czynności prawnych i niepozbawionym praw publicznych.

Dz.U. 1989 nr 20 poz. 104

Tekst 2. Ustawa o fundacjach

Art. 1. Fundacja może być ustanowiona dla realizacji zgodnych z podstawowymi interesami Rzeczypospolitej Polskiej celów społecznie lub gospodarczo użytecznych, w szczególności takich, jak: ochrona zdrowia, rozwój gospodarki i nauki, oświata i wychowanie, kultura i sztuka, opieka i pomoc społeczna, ochrona środowiska oraz opieka nad zabytkami.

Art. 2.
1. Fundacje mogą ustanawiać osoby fizyczne niezależnie od ich obywatelstwa i miejsca zamieszkania bądź osoby prawne mające siedziby w Polsce lub za granicą.
2. Siedziba fundacji powinna znajdować się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. [...]

Art. 5.
1. Fundator ustala statut fundacji, określający jej nazwę, siedzibę i majątek, cele, zasady, formy i zakres działalności fundacji, skład i organizację zarządu, sposób powoływania oraz obowiązki i uprawnienia tego organu i jego członków. Statut może zawierać również inne postanowienia, w szczególności dotyczące prowadzenia przez fundację działalności gospodarczej, dopuszczalności i warunków jej połączenia z inną fundacją, zmiany celu lub statutu, a także przewidywać tworzenie obok zarządu innych organów fundacji.

Dz.U. 1984 nr 21 poz. 97

Przykład 1.1. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonych tekstów oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Stowarzyszenia mogą realizować takie same cele jak fundacje.	P	F
Obywatele polscy mogą się zrzeszać w stowarzyszenia i fundacje.	P	F
Zarówno stowarzyszenie rejestrowe, jak i fundacja działają na podstawie statutu.	P	F

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zapoznaj się z każdym podanym stwierdzeniem.

Krok 3: Skonfrontuj każde podane stwierdzenie z podanymi tekstami.

Krok 4: Zgodnie z poleceniem zaznacz przy każdym stwierdzeniu poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: P, F, P

1 pkt – zaznaczenie trzech poprawnych odpowiedzi
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 1.2. 0–2 pkt

Na podstawie tekstów podaj dwie różnice dotyczące procedury zakładania stowarzyszenia i fundacji.

Różnica 1.: .....

.....

Różnica 2.: .....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zapoznaj się z odpowiednimi artykułami zamieszczonymi w tekstach 1. i 2.

Krok 3: Porównaj zapisy i ustal różnice.

Krok 4: Pamiętaj, aby w każdej odpowiedzi odwołać się do obu organizacji.

Krok 5: Wpisz poprawne odpowiedzi.

Odpowiedź: Różnica 1.: Stowarzyszenia mogą być zakładane tylko przez obywateli polskich, a fundacje – także przez cudzoziemców.
Różnica 2.: Stowarzyszenia mogą być zakładane tylko przez osoby fizyczne, a fundacje – także przez osoby prawne.

2 pkt – podanie dwóch poprawnych różnic
1 pkt – podanie jednej poprawnej różnicy
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Związki zawodowe w Polsce

Największe centrale związków zawodowych w Polsce

Związki zawodowe – organizacje społeczne, które reprezentują pracowników, chronią ich interesy i dążą do poprawy warunków pracy i płacy.

Organizacje pracodawców – organizacje powołane w celu ochrony praw i reprezentowania interesów pracodawców wobec związków zawodowych, organów władzy i administracji rządowej oraz organów samorządu terytorialnego.

Spółdzielnia – dobrowolne zrzeszenie o nieograniczonej liczbie osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, które w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą.

Spółdzielnia socjalna – rodzaj spółdzielni, którą mogą tworzyć tylko osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.

Kultura polityczna społeczeństwa

Kultura polityczna – całokształt istniejących rozwiązań i praktyki ich stosowania w sferze politycznej, obejmujący instytucje polityczne, zwyczaje polityczne, nieformalne zasady postępowania oraz zachowania polityczne uczestników życia publicznego; jakość rozwiązań i zachowań polityków funkcjonujących w danym państwie; całokształt indywidualnych postaw i orientacji politycznych uczestników danego systemu.

Rodzaje kultury politycznej

ZAŚCIANKOWA (PARAFIALNA)	PODDAŃCZA (PODPORZĄDKOWANA)	UCZESTNICZĄCA (UCZESTNICTWA)
• członkowie społeczeństwa nie przejawiają świadomości politycznej • brakuje wyspecjalizowanych ról politycznych w społeczeństwie • społeczeństwo nie oczekuje zmian inicjowanych przez system polityczny	• społeczeństwo jest świadome istnienia systemu politycznego, ale nie ma wobec niego żądań • społeczeństwo biernie akceptuje decyzje polityczne	• społeczeństwo jest świadome istnienia systemu politycznego i go akceptuje • członkowie społeczeństwa dążą do pełnej wiedzy o systemie i jego strukturach, potrafią aktywnie wyrażać i realizować własne interesy

Partycypacja obywatelska (polityczna) – działania, dzięki którym obywatele wpływają na decyzje podejmowane na poziomie lokalnym i krajowym, np. uczestnictwo w procesie wyborczym.

Opinia publiczna – rodzaj opinii wygłoszonej publicznie przez społeczeństwo w celu wywarcia wpływu na aparat władzy; ogół postaw, przekonań i poglądów środowiska wobec postępowania jego członków, które zostały wyrażone w sposób jawny i powszechny.

Sondaż – rodzaj statystycznego badania opinii publicznej, mający na celu zbieranie danych i wyciągnięcie wniosków na podstawie zmiennych ilościowych na podstawie badań przeprowadzanych na reprezentatywnej próbie badawczej.

Nieposłuszeństwo obywatelskie

Obywatelskie nieposłuszeństwo – działania w obronie interesów jednostki lub grupy, niekiedy niezgodne z prawem, podejmowane przez obywateli w celu zmiany niesprawiedliwego prawa za pomocą metod pokojowych, w sposób jawny i ze świadomością grożących im konsekwencji.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 2. **0–2 pkt**

O prawie obywatelskiego nieposłuszeństwa

„Sprzeciw sumienia jest złamaniem prawa z tego powodu, że sprawca staje przed moralnym zakazem posłuszeństwa mu bądź to o charakterze ogólnym (pacyfista sprzeciwiający się istnieniu poborowej armii), bądź też szczególnym (odmowa uznania eutanazji za morderstwo)". Z kolei w opinii Johna Rawlsa, wyrażonej w dziele „Teoria sprawiedliwości", w „społeczeństwie bliskim sprawiedliwemu" (*nearly just society*) akty społecznego nieposłuszeństwa mają na celu uświadomienie większości obywateli, że zasady sprawiedliwości kształtujące kooperację wolnych i równych ludzi nie są respektowane przez twórców prawa (*policymakers*). Zdaniem Rawlsa, podejmowane akty nieposłuszeństwa powinny być działaniem otwartym, politycznym, negującym przemoc, świadomie łamiącym pewne nakazy i mającym na celu zmianę prawa lub postanowienia władz.

M. Pieniążek, *Obywatelskie nieposłuszeństwo jako gwarancja praw podmiotowych*, http://link.operon.pl/studiaprawnicze–mpieniazek (dostęp: 03.06.2022).

Protesty przeciwko godzinie policyjnej w Holandii w związku z pandemią COVID-19

Przykład 2.1. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu wyjaśnij, na czym polega różnica między sprzeciwem sumienia a obywatelskim nieposłuszeństwem.

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przeczytaj tekst źródłowy.

Krok 3: Zwróć uwagę na cechy sprzeciwu sumienia i cechy obywatelskiego nieposłuszeństwa.

Krok 4: Porównaj ze sobą cechy sprzeciwu sumienia i cechy obywatelskiego nieposłuszeństwa oraz ustal, jaka jest między nimi różnica.

Krok 5: Sformułuj poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: Sprzeciw sumienia ma charakter indywidualny i wynika z osobistych poglądów, które stoją w sprzeczności z obowiązującym prawem, a obywatelskie nieposłuszeństwo polega na próbie uświadomienia społeczeństwu, że prawo jest niesprawiedliwe z punktu widzenia społeczeństwa.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 2.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy protest na zdjęciu jest zgodny z definicją obywatelskiego nieposłuszeństwa przedstawioną w tekście. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie ma charakter dwuelementowy.

Krok 3: Zapoznaj się z tekstem źródłowym i ustal, jakie cechy musi spełniać protest, aby można było go uznać za prawo obywatelskiego nieposłuszeństwa.

Krok 4: Przeanalizuj ilustrację i ustal, jaki jest sposób zachowania się osób protestujących.

Krok 5: Porównaj charakter działania osób przedstawionych na ilustracji z warunkami, jakie musi spełniać prawo obywatelskiego nieposłuszeństwa, które przedstawiono w tekście.

Krok 6: Wpisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 7: Podaj argument potwierdzający twoje rozstrzygnięcie, w którym odwołasz się do obu materiałów źródłowych.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: nie
Uzasadnienie: Z tekstu wynika, że obywatelskie nieposłuszeństwo musi być prowadzone w sposób jawny i bez przemocy, a na ilustracji osoby protestujące są zamaskowane i rzucają jakimiś przedmiotami w swoich oponentów.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Rodzaje mediów

Media – środki masowego przekazu.

Agencje prasowe – instytucje zajmujące się pozyskiwaniem, gromadzeniem, opracowaniem i udostępnianiem zdobytych informacji innym podmiotom rynku medialnego.

Marketing społeczny – rodzaj projektowania, wprowadzania i kontroli programów, które zwiększają akceptację idei społecznych, z wykorzystaniem w tym celu wybranych technik marketingowych.

Kampania społeczna – zespół różnych niekomercyjnych działań skierowanych w określonym czasie do członków społeczeństwa lub wybranej zbiorowości po to, aby podnieść ich świadomość, zmienić sposób myślenia lub zachowania względem jakiegoś problemu społecznego.

Reklama społeczna – rodzaj reklamy stosowany w kampaniach społecznych, by zachęcić lub zniechęcić odbiorców do określonego postępowania; jej celem jest zwiększenie świadomości społeczeństwa oraz zmiana postaw społecznych ze względu na ważny interes publiczny.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 3. **0–2 pkt**

Plakat reklamowy z prowadzonej kampanii

Przykład 3.1. 0–1 pkt

Podaj, jaki rodzaj reklamy został przedstawiony na zamieszczonym plakacie.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, jak możemy podzielić reklamy.

Krok 3: Skonfrontuj swoją wiedzę na temat rodzajów reklam z informacjami zamieszczonymi na ilustracji.

Krok 4: Zgodnie z poleceniem podaj rodzaj reklamy, który został przedstawiony na plakacie.

Odpowiedź: reklama społeczna

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 3.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, odnosząc się do treści zamieszczonych na plakacie, na jaki problem zwraca uwagę przedstawiona ilustracja.

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przeanalizuj treści zamieszczone na plakacie.

Krok 3: Zastanów się, do jakich współczesnych problemów mogą się one odnosić.

Krok 4: Sformułuj poprawną odpowiedź na postawione polecenie.

Odpowiedź: Plakat zwraca uwagę na problem zmian klimatycznych (globalnego ocieplenia), o czym świadczy informacja, że tylko 1°C dzieli nas od katastrofy.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

uczę się rozwiązywać zadania

Zadania krótsze

Zadanie 52. 0–2 pkt

Towar oferowany klientowi

Zadanie 52.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz dwie właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Elementy kompozycji marketingowej widoczne na ilustracji to

A. produkt.
B. cena.
C. dystrybucja.
D. promocja.

Zadanie 52.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy przedstawiony towar to przykład marketingu zaangażowanego społecznie. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 53. 0–2 pkt

Relacja w radiu na temat ataków dżihadystów na chrześcijan

W niedzielnym ataku islamiści podszyli się pod robotników i zaczęli strzelać, gdy byli już na terenie wioski Shafa w stanie Borno. Po spaleniu domów, budynków publicznych i kościoła oraz splądrowaniu sklepów z żywnością i aptek zaatakowali dwie kolejne wioski – Azare i Tashan Alade.

Polskie Radio, http://link.operon.pl/kb-ataki (dostęp: 06.06.2022).

Zadanie 53.1. 0–1 pkt

Podaj, jaką funkcję mediów spełniło radio, publikując zamieszczoną relację.

.....

Zadanie 53.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy przedstawiony tekst zawiera opinię dziennikarza. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 54. 0–2 pkt

Reklamy społeczne

Reklama 1.

Prawo Drogowe, http://link.operon.pl/7779-prawodrogowe-nieskreslaj (dostęp: 06.06.2022).

Reklama 2.

Krajowa Rada Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, http://link.operon.pl/7779-krbrd-nieskreslajzycia (dostęp: 06.06.2022).

Zadanie 54.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz dwie właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Celem reklamy 1. jest

A. zniechęcenie do przekraczania prędkości.
B. poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym.
C. zwrócenie uwagi na problem prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu.
D. zniechęcenie osób niepełnosprawnych do kierowania pojazdami.

Zadanie 54.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy reklama 2. dotyczy tej samej kampanii społecznej, co reklama 1. Swoją odpowiedź uzasadnij, odwołując się do informacji zawartych na obu ilustracjach.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadania dłuższe

Zadanie 55. 0–2 pkt

Plakat OTOZ Animals

Udowodnij, odwołując się do informacji zawartych na plakacie, że przedstawiona organizacja jest zaliczana do organizacji pożytku publicznego. Sformułuj dwa argumenty.

Argument 1.: .....

.....

.....

.....

Argument 2.: .....

.....

.....

.....

Zadanie 56. 0–2 pkt

Prawo o stowarzyszeniach

Art. 1.
1. Obywatele polscy realizują prawo zrzeszania się w stowarzyszeniach, zgodnie z przepisami Konstytucji oraz porządkiem prawnym określonym w ustawach.
2. Prawo zrzeszania się w stowarzyszeniach może podlegać ograniczeniom przewidzianym jedynie przez ustawy, niezbędnym do zapewnienia interesów bezpieczeństwa państwowego lub porządku publicznego oraz ochrony zdrowia lub moralności publicznej albo ochrony praw i wolności innych osób.

Art. 2.
1. Stowarzyszenie jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem o celach niezarobkowych.

Art. 3.
1. Prawo tworzenia stowarzyszeń przysługuje obywatelom polskim mającym pełną zdolność do czynności prawnych i nie pozbawionym praw publicznych.

Art. 4.
1. Cudzoziemcy mający miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mogą zrzeszać się w stowarzyszeniach, zgodnie z przepisami obowiązującymi obywateli polskich.
2. Cudzoziemcy nie mający miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mogą wstępować do stowarzyszeń, których statuty przewidują taką możliwość.

Dz.U. 1989 nr 20 poz. 104

Zadanie 56.1. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonego tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Stowarzyszenie to rodzaj organizacji NGO.	P	F
Cudzoziemcy mogą być członkami stowarzyszeń utworzonych w Polsce.	P	F
Prawo zakładania stowarzyszeń przysługuje osobom prawnym.	P	F

Zadanie 56.2. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu rozstrzygnij, czy cudzoziemcy mają prawo zakładać stowarzyszenia na terytorium Polski. Swoją odpowiedź uzasadnij, odwołując się do odpowiedniego przepisu prawnego.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 57. 0–3 pkt

O kulturze politycznej

Przykładem takiego działania jest zwycięstwo mieszkańców lubelskiego osiedla Poręba w walce o budowę masztu telefonii komórkowej. Władze wyraziły zgodę na budowę masztu, co spotkało się ze zdecydowanym sprzeciwem mieszkańców, którzy obawiali się problemów ze zdrowiem. Po bitwie z policją, wojewoda i prezydent miasta kazali wstrzymać budowę. Mieszkańcy czuli się pokrzywdzeni. Nie spytano się lokatorów pobliskich mieszkań, czy chcą tego masztu. Twierdzili, że prezydent ich okłamał, mówiąc, że budowa nie dojdzie do skutku, po czym wysłał na mieszkańców oddziały policji. Mieszkańcy poprosili firmę ERA o ekspertyzę, czy promieniowanie z masztu będzie szkodliwe. Nigdy nie dostali odpowiedzi. Akcja protestacyjna Lublinian była na tyle skuteczna, że na 150 złożonych wniosków o budowę masztów 40 ratusz odrzucił, argumentując na ogół decyzję błędami formalnymi albo technicznymi. Najważniejsze jednak okazywały się powody społeczne i przekonanie, że mieszkańcy Lublina potrafią dopiąć swego.

K. Jurek, *Elementy kultury politycznej i przykładowy ich wpływ na postrzeganie państwa i demokracji przez Polaków, Kultura i Historia,* http://link.operon.pl/7779-kih-kjurek (dostęp: 06.06.2022).

Zadanie 57.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przedstawione w tekście zachowanie obywateli to przykład politycznej kultury

A. zaściankowej.
B. poddańczej.
C. uczestniczącej.
D. parafialnej.

Zadanie 57.2. 0–2 pkt

Udowodnij, odwołując się do tekstu, że przedstawione w tekście wydarzenie to przykład niekonwencjonalnej partycypacji politycznej. Podaj dwa argumenty.

Argument 1.: .....

.....

.....

Argument 2.: .....

.....

.....

Zadanie 58. 0–3 pkt

Frekwencja wyborcza w Polsce

Zadanie 58.1. 0–1 pkt

Na podstawie zaprezentowanych danych wyciągnij wniosek dotyczący zmiany, jaka nastąpiła w przedstawionym okresie w zakresie politycznej kultury uczestniczącej Polaków.

.....

.....

Zadanie 58.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy prezentowane dane przedstawiają udział obywateli w konwencjonalnej formie partycypacji obywatelskiej. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 58.3. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonych danych oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Z danych statystycznych wynika, że prezydentem RP w 2015 r. został Andrzej Duda.	P	F
Dwie najwyższe frekwencje wyborcze w Polsce odnotowano wtedy, kiedy wybory prezydenckie wygrał kandydat wywodzący się z SLD.	P	F
Najniższą frekwencję w Polsce odnotowano w wyborach prezydenckich, które zakończyły się po I turze wyborczej.	P	F

Zadanie 59. 0–2 pkt

Badania dotyczące sformalizowanych zasobów kapitału społecznego w województwie podkarpackim
Poziom członkostwa w organizacjach społecznych ze względu na status zawodowy (w %)

Status zawodowy	Przynależy do organizacji społecznej	Nie przynależy do organizacji społecznej	Ogółem
Wyżsi urzędnicy i wolne zawody	43,4	56,6	100,0
Prywatni przedsiębiorcy	29,1	70,9	100,0
Pracownicy średniego szczebla	31,7	68,3	100,0
Pracownicy fizyczni i robotnicy	21,5	78,5	100,0
Emeryci i renciści	34,9	65,1	100,0
Uczniowie i studenci	23,4	76,6	100,0
Gospodynie, bezrobotni i reszta	26,8	73,2	100,0

H. Kotarski, *Kapitał ludzki i kapitał społeczny a rozwój województwa podkarpackiego*, Rzeszów 2013, s. 144.

Zadanie 59.1. 0–1 pkt

Na podstawie tabeli wyciągnij wniosek dotyczący wpływu statusu zawodowego na poziom przynależności do organizacji społecznych.

.....

Zadanie 59.2. 0–1 pkt

Na podstawie tabeli oceń, czy stopień sformalizowanego kapitału społecznego w województwie podkarpackim jest wysoki czy niski. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Ocena: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 60. 0–3 pkt

O kulturze politycznej w Niemczech

Europejska Ankieta Społeczna plasuje Niemcy w czołówce społeczeństw zainteresowanych polityką: 63% respondentów z byłych Niemiec Zachodnich i 62% respondentów z byłej NRD deklaruje zainteresowanie sferą polityki. Dane te wskazują, że w przypadku społeczeństwa tzw. nowych landów nie potwierdza się często cytowana opinia, zgodnie z którą poziom zaangażowania obywateli w życie polityczne jest wprost proporcjonalny do długości ich doświadczenia z procesami demokratycznymi. Zgodnie z tym założeniem niski poziom zainteresowania życiem politycznym w krajach postkomunistycznych wynika z faktu, iż system demokratyczny został w tych krajach wprowadzony nieco ponad 20 lat temu. Rozwój kultury politycznej we wschodnich landach wyraźnie obiega zatem od analogicznych procesów w pozostałych społeczeństwach transformacyjnych. Przyczyn tego można upatrywać zarówno w sięgających XIX w. podwalinach systemu demokratycznego, zakładającego zaangażowanie wszystkich warstw społecznych w życie polityczne, jak i w niskim stopniu dystansu władzy, jaki występuje w Niemczech. Zainteresowanie życiem politycznym oraz zaufanie do polityków jest pochodną relatywnie wysokiej skłonności polityków do konsultacji swoich decyzji z obywatelami oraz postrzeganiem aktywności publicznej jako wartości pozytywnej. Niski stopień dystansu władzy obrazuje także frekwencja wyborcza w Republice Federalnej Niemiec po 1990 r., która potwierdza wysoki stopień zainteresowania obywateli życiem politycznym. W ciągu ostatnich dwóch dekad XX w. frekwencja w wyborach parlamentarnych oscylowała między 77% a 80%, najwyższa była w wyborach w 1998 r., kiedy wyniosła 82,2%.

M. Sus, *Kultura polityczna w Polsce i w Niemczech*, Interakcjie, http://link.operon.pl/7779-interakcje-msus (dostęp: 06.06.2022).

Zadanie 60.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Z tekstu wynika, że Niemcy mają kulturę polityczną

A. parafialną.
B. poddańczą.
C. zaściankową.
D. uczestniczącą.

Zadanie 60.2. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonego tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Poziom kultury politycznej mieszkańców dawnej NRD nie odbiega od poziomu kultury państw postkomunistycznych.	P	F
Poziom zainteresowania obywateli polityką w części postkomunistycznej Niemiec jest o 1 punkt procentowy mniejszy od mieszkańców części demokratycznej.	P	F
Zaangażowanie poszczególnych obywateli Niemiec w życie polityczne jest wprost proporcjonalne do długości ich doświadczenia z procesami demokratycznymi.	P	F

Zadanie 60.3. 0–1 pkt

Wyjaśnij, z czego wynika pozytywny wpływ działalności polityków w Niemczech na kulturę polityczną obywateli tego państwa.

.....

.....

.....

7

Rywalizacja o władzę

Teoria z przykładami

przypominam najważniejsze treści

Myśl polityczna i demokratyzacja

Pluralizm polityczny – jedna z fundamentalnych zasad demokracji, która gwarantuje w państwie istnienie różnych partii politycznych rywalizujących o władzę.

Partia polityczna – dobrowolna organizacja dążąca do zdobycia lub utrzymania władzy po to, by zrealizować własny program polityczny.

Etapy procesu powstawania partii politycznych

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 1. 0–2 pkt

O genezie partii

W okresie tym osłabieniu ulegają cenzusy wyborcze, a ustroje polityczne stają się tym samym bardziej demokratyczne. W polityce dominuje walka mieszczaństwa ze szlachtą, choć pojawia się już ruch robotniczy (na początku z reguły nielegalny). W okresie tym istnieją zalążki formalnych struktur partyjnych. Charakteryzując ten okres, M. Weber mówił czasem o *partiach notabli* (*Honoratiorenpartei*), mając na myśli wielką rolę, jaką w ich funkcjonowaniu odgrywała nieliczna grupa ludzi bogatych, żyjących *„dla polityki"* (notabli – *honoratiores*), czyli tych, którzy pełnili funkcje bez wynagrodzenia.

M. Chałubiński, *Socjologia polityki Maxa Webera*, http://link.operon.pl/7779-mchalubinski-socjologia (dostęp: 17.06.2022).

Przykład 1.1. 0–1 pkt

Podaj, jakim pojęciem Max Weber określił przedstawiony w tekście etap rozwoju partii politycznych.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, jakie etapy rozwoju partii przedstawił Max Weber.

Krok 3: Przypomnij sobie cechy charakterystyczne poszczególnych etapów rozwoju partii.

Krok 4: Porównaj swoją wiedzę z informacjami zawartymi w tekście.

Krok 5: Podaj nazwę ustalonego przez ciebie etapu rozwoju partii.

Odpowiedź: kluby polityczne

1 pkt – podanie poprawnego pojęcia
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi

Przykład 1.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Kolejnym etapem rozwoju partii, który nastąpił bezpośrednio po okresie przedstawionym w tekście, był etap

A. partii masowych. B. klubów politycznych. C. koterii arystokratycznych. D. partii wyborczych.

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, jakie są cechy charakterystyczne poszczególnych etapów rozwoju partii politycznych wymienionych w odpowiedziach.

Krok 3: Porównaj swoją wiedzę na temat zaproponowanych odpowiedzi z informacjami zawartymi w tekście.

Krok 4: Zaznacz poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: A

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi

Partie polityczne

Funkcje partii politycznych
- kształtowanie opinii społecznej
- wyborcza
- rządzenia

Typy partii politycznych ze względu na program społeczno-polityczny

konserwatywne	chrześcijańsko-demokratyczne (chadeckie)	liberalne
socjaldemokratyczne	chłopskie	ekologiczne

System partyjny – działające w kraju partie polityczne, relacje i normy zachodzące między nimi, powiązania na linii partie – organy państwowe.

System jednopartyjny – system, w którym ma prawo funkcjonować tylko jedna partia, która sprawuje władzę.

System partii hegemonicznej – system partyjny, w którym działają mniejsze ugrupowania polityczne, ale tylko jedna ma zagwarantowane prawo do sprawowania władzy.

System dwupartyjny – system partyjny, w którym działa wiele partii, ale tylko dwie mają realne szanse na zdobycie władzy.

System wielopartyjny – system partyjny, w którym działa wiele partii i co najmniej trzy mają realne szanse na zdobycie władzy.

Warianty sytemu wielopartyjnego

SYSTEM PARTII DOMINUJĄCEJ	SYSTEM DWUBLOKOWY	SYSTEM KOOPERACJI	SYSTEM ROZBICIA PARTYJNEGO
system, w którym spośród wielu partii w parlamencie tylko jedna jest w stanie zdobyć większość i samodzielnie utworzyć rząd	odmiana systemu dwupartyjnego, który cechuje się funkcjonowaniem wielu partii zorganizowanych w dwa bloki wyborcze	system, w którym partie polityczne prowadzą odrębne kampanie wyborcze do parlamentu, a po wyborach rezygnują z rywalizacji i przystępują do współpracy	brak partii politycznej, która uzyskałaby większość parlamentarną, nie ma możliwości utworzenia samodzielnego rządu przez partię, która wygrywa wybory, więc zawierana jest koalicja

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 2. **0–2 pkt**

O władzy na Kubie

Najważniejszym organem władzy „wyrażającym suwerenną wolę całego ludu" jest jednoizbowe Zgromadzenie Narodowe Władzy Ludowej (art. 69 konstytucji i nast.). W skład Zgromadzenia Narodowego wchodzi obecnie 614 członków, wybieranych bezpośrednio z list Komunistycznej Partii Kuby na pięcioletnią kadencję. Listy kandydatów muszą być wcześniej zaakceptowane przez specjalne komisje.

M. Debita, *Struktura organów władzy Republiki Kuby na podstawie ustawy zasadniczej*, http://link.operon.pl/7779-uw-mdebita (dostęp: 17.06.2022).

Przykład 2.1. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu podaj nazwę systemu partyjnego obowiązującego na Kubie.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, jakie znasz systemy partyjne.

Krok 3: Przypomnij sobie cechy charakterystyczne poszczególnych systemów partyjnych.

Krok 4: Porównaj swoją wiedzę z informacjami zawartymi w tekście.

Krok 5: Podaj nazwę ustalonego przez ciebie systemu partyjnego.

Odpowiedź: system jednopartyjny

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi

Przykład 2.2. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu rozstrzygnij, czy obowiązujący na Kubie system partyjny ma charakter demokratyczny. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.

Krok 3: Przypomnij sobie, jakie znasz systemy partyjne.

Krok 4: Przypomnij sobie cechy charakterystyczne poszczególnych systemów partyjnych.

Krok 5: Porównaj swoją wiedzę z informacjami zawartymi w tekście.

Krok 6: Ustal, jaki system partyjny funkcjonuje na Kubie.

Krok 7: Rozstrzygnij, czy system partyjny funkcjonujący na Kubie jest zaliczany do systemów demokratycznych.

Krok 8: Uzasadnij swoje zdanie, wykorzystując informacje zawarte w tekście źródłowym.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: nie
Uzasadnienie: Z tekstu wynika, że tylko kandydaci jednej partii mogą zostać członkami Zgromadzenia Narodowego, co świadczy o niedemokratycznym charakterze systemu partyjnego, który uniemożliwia zasiadanie przedstawicieli o innych poglądach politycznych / brak pluralizmu politycznego.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Wybory i systemy wyborcze

- **Ordynacja wyborcza** – przepisy regulujące procedury przeprowadzania różnego rodzaju wyborów.
- **Kodeks wyborczy** – ustawa regulująca zasady przeprowadzania wyborów w Rzeczypospolitej Polskiej.
- **Większościowy system wyborczy** – system polegający na wyłonieniu kandydata do parlamentu na podstawie zdobytej przez niego największej liczby głosów w okręgu wyborczym.
- **Proporcjonalny system wyborczy** – system polegający na podziale mandatów między partie i komitety wyborcze proporcjonalnie do liczby uzyskanych przez nie głosów w skali okręgu lub kraju.
- **Mieszany system wyborczy** – system polegający na wyłonieniu części członków parlamentu według metody większościowej, a części na podstawie metody proporcjonalnej.
- **Progi wyborcze (klauzule zaporowe)** – zaporowe progi procentowe, które zapobiegają nadmiernemu rozdrobnieniu parlamentu; umożliwiają one wejście do parlamentu tylko tym ugrupowaniom, które osiągną odpowiedni próg procentowego poparcia społecznego. W podziale mandatów w okręgach wyborczych uwzględnia się wyłącznie listy kandydatów na posłów tych komitetów wyborczych, których listy otrzymały co najmniej 5% ważnie oddanych głosów w skali kraju, a w przypadku listy kandydatów na posłów koalicyjnych komitetów wyborczych uwzględnia się w podziale mandatów w okręgach wyborczych, jeżeli ich listy otrzymały co najmniej 8% ważnie oddanych głosów w skali kraju.

Metody liczenia głosów w wyborach opartych na systemie proporcjonalnym

D'Hondta	Sainte-Laguë	Hare'a-Niemeyera
polega na znalezieniu największych, kolejno po sobie następujących ilorazów liczby uzyskanych głosów; ilorazy oblicza się, dzieląc liczbę głosów przypadających każdemu komitetowi przez kolejne liczby naturalne; następnie z tak obliczonych ilorazów dla wszystkich komitetów jest wybieranych tyle największych, ile jest mandatów do obsadzenia; ta metoda faworyzuje większe partie polityczne przy podziale mandatów	polega na znalezieniu największych, kolejno po sobie następujących ilorazów z liczby uzyskanych głosów; ilorazy oblicza się, dzieląc liczbę głosów przypadających każdemu komitetowi wyborczemu przez kolejne liczby nieparzyste: 1, 3, 5, itd., a następnie z tak obliczonych ilorazów dla wszystkich komitetów wybieranych jest tyle największych, ile jest mandatów do obsadzenia; faworyzuje mniejsze ugrupowania polityczne	polega na obliczeniu zdobytych mandatów, czyli pomnożeniu ważnych głosów na dany komitet wyborczy przez liczbę mandatów do zdobycia, a następnie na podzieleniu uzyskanego wyniku przez łączną liczbę głosów oddanych w danym okręgu; uzyskany wynik przed przecinkiem oznacza liczbę zdobytych mandatów przez dany komitet wyborczy; jeżeli w odniesieniu do wszystkich komitetów wyborczych nie zostaną rozdzielone wszystkie mandaty, to pozostałe mandaty przydziela się tym listom, dla których wyliczone ilorazy wykazują kolejno najwyższe wartości po przecinku; ten rodzaj obliczania głosów jest najbardziej korzystny dla małych partii politycznych

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 3. 0–2 pkt

Wyniki wyborów proporcjonalnych (2010) i większościowych (2014) w Rumi

	Liczba głosów w 2010 r. (% głosów)	Liczba mandatów w 2010 r. (% mandatów)	Liczba głosów w 2014 r. (% głosów)	Liczba mandatów w 2014 r. (% mandatów)
Platforma Obywatelska	4556 (28,11%)	6 (28,57%)	4450 (27,74%)	15 (71,43%)
Prawo i Sprawiedliwość	2712 (16,73%)	4 (19,05%)	2292 (14,29%)	2 (9,52%)
Gospodarność	5491 (33,88%)	7 (33,33%)	4032 (25,13%)	3 (14,29%)
Samorządność Rumia	2802 (17,29%)	4 (19,05%)	2156 (13,44%)	1 (4,76%)
Nasza Rumia	-	-	2016 (12,57%)	-

P. Uziębło, *Zmiany systemu wyborczego a wyniki wyborów do organu stanowiącego gmin na przykładzie województwa pomorskiego* [w:] http://link.operon.pl/7779-politykaispoleczenstwo-puzieblo (dostęp: 17.06.2022).

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 3. 0–2 pkt

Przykład 3.1. 0–1 pkt

Na podstawie tabeli wyciągnij wniosek dotyczący reprezentatywności poglądów politycznych w organie stanowiącym Rumi w 2014 r. w stosunku do wyborów z 2010 r.

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.
Krok 2: Przypomnij sobie, co oznacza pojęcie reprezentatywności politycznej.
Krok 3: Zapoznaj się z danymi zamieszczonymi w tabeli.
Krok 4: Porównaj wyniki procentowe poszczególnych komitetów wyborczych.
Krok 5: Porównaj liczbę mandatów uzyskanych przez poszczególne komitety wyborcze.
Krok 6: Zapisz poprawny wniosek dotyczący reprezentatywności.

Odpowiedź: Reprezentatywność poglądów w organie stanowiącym zmalała. W 2010 r. liczba mandatów w radzie pokrywała się mniej więcej z liczbą uzyskanych głosów, a w 2014 r. doszło do nadreprezentacji w radzie przedstawicieli PO, którzy uzyskali 71,43% mandatów przy tylko 27,74% uzyskanych głosów.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wniosku
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi

Przykład 3.2. 0–1 pkt

Na podstawie tabeli wyjaśnij, w jaki sposób zmiana ordynacji wyborczej wpłynęła na proces podejmowania decyzji w organie stanowiącym w Rumi.

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.
Krok 2: Przypomnij sobie, w jaki sposób są podejmowane decyzje w organach stanowiących gminy.
Krok 3: Zapoznaj się z danymi zamieszczonymi w tabeli.
Krok 4: Porównaj wyniki procentowe poszczególnych komitetów wyborczych.
Krok 5: Porównaj liczbę mandatów uzyskanych przez poszczególne komitety wyborcze.
Krok 6: Zapisz poprawne wyjaśnienie.

Odpowiedź: Dzięki zmianie ordynacji wyborczej na większościową PO uzyskała bezwzględną większość w organie stanowiącym. PO może samodzielnie stanowić prawo lokalne, podejmować decyzje dotyczące Rumi, co nie byłoby możliwe w przypadku ordynacji proporcjonalnej, kiedy takiej większości by nie miała i musiałaby do realizacji swoich pomysłów szukać koalicjanta wśród radnych z innych ugrupowań zasiadających w radzie.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wniosku
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi

Cele i formy marketingu politycznego

Marketing polityczny – zespół teorii, metod, technik i praktyk społecznych, które mają na celu przekonanie obywateli, by udzielili poparcia człowiekowi, grupie lub projektowi politycznemu.

Pozytywna kampania wyborcza – zespół działań marketingowych polegających na promocji pozytywnych cech własnego programu politycznego, swoich osiągnięć i obietnic w celu zdobycia poparcia wyborców.

Negatywna kampania wyborcza – zespół działań marketingowych polegających na krytyce partii konkurencyjnych w celu zniechęcenia do ich programów politycznych i zdobycia poparcia wyborców.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 4. **0–3 pkt**

Plakat wyborczy Partii Konserwatywnej z 1978 r. (Wielka Brytania)

Tłumaczenie tekstów: *Unemployment office* (Urząd pracy), *Labour isnt' working* (Praca nie działa) *Britain's better of with the conservatives* (Wielka Brytania lepiej poradzi sobie z konserwatystami)

Przykład 4.1. **0–1 pkt**

Na podstawie zamieszczonego plakatu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Zamieszczony plakat wyborczy to przykład realizacji przez partię funkcji kształtowania opinii publicznej.	P	F
Partia za pomocą tego plakatu prezentuje wyborcom kandydatów na listach wyborczych.	P	F
Partia za pośrednictwem tego plakatu próbuje pozyskać niezdecydowanych wyborców.	P	F

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przeczytaj każde podane stwierdzenie.

Krok 3: Skonfrontuj każde podane stwierdzenie z plakatem wyborczym oraz własną wiedzą.

Krok 4: Zgodnie z poleceniem zaznacz przy każdym stwierdzeniu poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: P, F, P

1 pkt – sformułowanie poprawnego wniosku
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi

Przykład 4.2. 0–2 pkt

Rozstrzygnij, czy prezentowany plakat jest przykładem negatywnej kampanii wyborczej. Swoją odpowiedź uzasadnij dwoma argumentami odwołującymi się do zamieszczonego na plakacie elementu graficznego i tekstu.

Rozstrzygnięcie: .....

Argument odnoszący się do grafiki: .....

.....

.....

Argument odnoszący się do tekstu: .....

.....

.....

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: tak
Argument odnoszący się do grafiki: Kolejka osób stojąca do urzędu pracy ma wskazać na problem, który istniał pod rządami wcześniejszej partii.
Argument odnoszący się do tekstu: Napis *Praca nie działa* to aluzja do Partii Pracy sprawującej w Wielkiej Brytanii władzę w tym okresie, sugerująca jej nieudolność w zakresie rozwiązania problemu bezrobocia.

2 pkt – poprawne rozstrzygnięcie oraz zapisanie dwóch argumentów - jednego odnoszącego się do grafiki i jednego odnoszącego się do tekstu
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie oraz zapisanie jednego argumentu odnoszącego się do grafiki lub tekstu
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania

uczę się rozwiązywać zadania

Zadania krótsze

Zadanie 61. 0–2 pkt

O systemie partyjnym jednego z państw europejskich

Wielkimi partiami w tym państwie są koalicja CDU z CSU oraz SPD. Te dwa ugrupowania od wielu lat na zmianę sprawują władzę. System tego państwa określa się też czasami mianem dwuipółpartyjnego, ponieważ w parlamencie zasiada też niewielka liczba przedstawicieli FDP oraz Zielonych, którzy jako małe partie zapewniają koalicję CDU/CSU i SPD. W 2017 r. wybory parlamentarne wygrała chadecka koalicja CDU/CSU, jednak aby skutecznie sprawować władzę, musiała zawiązać koalicję z SPD. W parlamencie związkowym zasiedli oprócz tego przedstawiciele FDP, Zielonych, Lewicy i AfD.

Opracowanie własne.

Zadanie 61.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przedstawiony w tekście system partyjny funkcjonuje w

A. Wielkiej Brytanii.
B. Republice Francuskiej.
C. Republice Federalnej Niemiec.
D. Republice Włoskiej.

Zadanie 61.2. 0–1 pkt

Podaj nazwę wariantu systemu wielopartyjnego przedstawionego w tekście.

.....

Zadanie 62. 0–2 pkt

O działaniu politycznym

Działania realizowane w warunkach swobodnej gry konkurujących ze sobą sił politycznych, dotyczące przygotowania, wdrażania i ewaluacji strategii promujących partie polityczne, polityków, idee, projekty polityczne.

Encyklopedia PWN, http://link.operon.pl/528521 (dostęp: 17.06.2022).

Plakat

Zadanie 62.1. 0–1 pkt

Podaj, jakim pojęciem określamy działanie polityczne przedstawione w tekście.

.....

Zadanie 62.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy przestawiony plakat jest zgodny z działaniem politycznym przedstawionym w tekście. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 63. 0–2 pkt

Konstytucja PRL

Artykuł 3.
1. Przewodnią siłą polityczną społeczeństwa w budowie socjalizmu jest Polska Zjednoczona Partia Robotnicza.
2. Współdziałanie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego i Stronnictwa Demokratycznego stanowi podstawę Frontu Jedności Narodu.

https://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/kpol/1976-01.html (dostęp: 17.06.2022).

Zadanie 63.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Zapis konstytucji PRL świadczy o funkcjonowaniu w Polsce

A. systemu jednopartyjnego.
B. systemu partii hegemonicznej.
C. systemu partii dominującej.
D. systemu wielopartyjnego.

Zadanie 63.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, dlaczego przedstawiony zapis konstytucyjny uznaje się za niedemokratyczny.

.....

.....

Zadanie 64. 0–3 pkt

Wyniki wyborów do Sejmu RP w 2019 r.

	Liczba głosów	Procent głosów	Liczba mandatów	Procent mandatów
KOMITET WYBORCZY PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ	8 051 935	43,59%	235	51,09%
KOALICYJNY KOMITET WYBORCZY KOALICJA OBYWATELSKA PO .N IPL ZIELONI	5 060 355	27,40%	134	29,13%
KOMITET WYBORCZY SOJUSZ LEWICY DEMOKRATYCZNEJ	2 319 946	12,56%	49	10,65%
KOMITET WYBORCZY POLSKIE STRONNICTWO LUDOWE	1 578 523	8,55%	30	6,52%
KOMITET WYBORCZY KONFEDERACJA WOLNOŚĆ I NIEPODLEGŁOŚĆ	1 256 953	6,81%	11	2,39%
KOMITET WYBORCZY WYBORCÓW KOALICJA BEZPARTYJNI I SAMORZĄDOWCY	144 773	0,78%	0	0,00%
KOMITET WYBORCZY WYBORCÓW MNIEJSZOŚĆ NIEMIECKA	32 094	0,17%	1	0,22%
KOMITET WYBORCZY SKUTECZNI PIOTRA LIROYA-MARCA	18 918	0,10%	0	0,00%
KOMITET WYBORCZY AKCJA ZAWIEDZIONYCH EMERYTÓW RENCISTÓW	5 448	0,03%	0	0,00%
KOMITET WYBORCZY PRAWICA	1 765	0,01%	0	0,00%
Razem	18 470 710	100,00%	460	100,00%

https://sejmsenat2019.pkw.gov.pl/sejmsenat2019/pl/wyniki/sejm/pl (dostęp: 17.06.2022).

Zadanie 64.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Na podstawie wyników wyborów do Sejmu RP można stwierdzić, że w Rzeczypospolitej Polskiej funkcjonuje

A. system jednopartyjny.
B. system dwupartyjny.
C. system wielopartyjny.
D. system partii hegemonicznej.

Zadanie 64.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, dlaczego komitet mniejszości niemieckiej, mimo uzyskania mniejszego poparcia od komitetu koalicji bezpartyjni i samorządowcy, uzyskał mandat w Sejmie.

.....

.....

.....

Zadanie 64.3. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy metoda stosowania w Polsce do wyłaniania parlamentarzystów do Sejmu jest korzystniejsza dla ugrupowań, które uzyskały największe poparcie społeczne. Swoją odpowiedź uzasadnij, odwołując się do danych zamieszczonych w tabeli.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 65. 0–2 pkt

Grupy parlamentarne w aktualnej Izbie Deputowanych we Włoszech

Nazwa grupy parlamentarnej	Liczba deputowanych
CORAGGIO ITALIA	21
FORZA ITALIA – BERLUSCONI PRESIDENTE	80
FRATELLI D'ITALIA	37
ITALIA VIVA	29
LEGA – SALVINI PREMIER	133
LIBERI E UGUALI	12
MOVIMENTO 5 STELLE	157
PARTITO DEMOCRATICO	95
MISTO	66
Razem	630

https://www.camera.it/leg18/46 (dostęp: 17.06.2022).

Zadanie 65.1. 0–1 pkt

Na podstawie danych z tabeli rozstrzygnij, czy we Włoszech funkcjonuje system partii dominującej. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 65.2. 0–1 pkt

Podaj, które ugrupowanie polityczne we Włoszech uzyskało prawo stworzenia rządu.

.....

Zadania dłuższe

Zadanie 66. 0–4 pkt

Tekst 1.

Rodzaj systemu partyjnego

System [...], w którym istnieje wiele ugrupowań politycznych, lecz szansę na uzyskanie władzy mają dwa z nich. Partie te, mając wyraźną przewagę nad pozostałymi, zmieniają się wzajemnie u steru rządów.

P. Uziębło, *Systemy partyjne*, s. 3–4.

Tekst 2.

System partyjny Chile

Chile: od czasu powrotu na drogę demokracji liczą się dwie siły polityczne: Porozumienie Partii na rzecz Demokracji (Concertacion de Partidos por la Democracia) oraz Sojusz dla Chile (Alianza por Chile). Rządząca La Concertacion ma charakter centrolewicowy i tworzą ją cztery partie: Chrześcijańsko Demokratyczna Partia Chile (Partido Demócrata Cristiano de Chile), Partia na rzecz Demokracji (Partido por la Democracia), Socjalistyczna Partia Chile (Partido Socialista de Chile) oraz Socjaldemokratyczna Partia Radykalna (Partido Radical Social-Demócrata), natomiast Sojusz dla Chile tworzą ugrupowania prawicowe: Niezależna Unia Demokratyczna (Unión Demócrata Independiente) oraz Odnowa Narodowa (Renovación Nacional). Poza parlamentem znajduje się trzeci blok Razem Możemy Więcej (Juntos Podemos Mas), w skład którego wchodzą: dość silna, mająca ponad 5-procentowe poparcie, Partia Komunistyczna (Partido Comunista de Chile) oraz ekologiczno-postępowa Partia Humanistyczna (Partido Humanista).

P. Uziębło, *Systemy partyjne*, s. 8.

Zadanie 66.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przedstawiony w tekście 1. system partyjny funkcjonuje w

A. Szwajcarii.
B. Rzeczypospolitej Polskiej.
C. Francji.
D. Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej.

Zadanie 66.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy system partyjny przedstawiony w tekście 1. to ten sam system, który został opisany w tekście 2. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 66.3. 0–2 pkt

Porównaj system partyjny przedstawiony w tekście 2. z systemem partyjnym USA. Podaj jedno podobieństwo i jedną różnicę.

Podobieństwo: .....

.....

.....

Różnica: .....

.....

.....

Zadanie 67. 0–2 pkt

Tekst 1.

O przepisach dotyczących wyborów samorządowych w 2014 r.

Regulacje prawne dotyczące wyborów samorządowych, zawarte w Kodeksie wyborczym (zwanym dalej kodeksem), w najszerszym stopniu dokonały modyfikacji sposobu wyboru radnych do organu stanowiącego w gminie. Wiązało się to przede wszystkim ze zmianą systemu wyborczego w gminach, które nie są miastami na prawach powiatu. Wprowadzony w nich został większościowy system wyborczy z okręgami jednomandatowymi. Wcześniej system większościowy występował wyłącznie w gminach do 20 tys. mieszkańców. Był to jednak system, w którym możliwe było tworzenie okręgów wyborczych obejmujących większą liczbę mandatów. Natomiast w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców stosowany był proporcjonalny system wyborczy, w którym mandaty były dzielone za pomocą metody d'Hondta (Ordynacja wyborcza, art. 122–123). Można więc powiedzieć, że zmiany te miały zasadniczy charakter. W przypadku miast na prawach powiatu zachowano system proporcjonalny, choć i w tym wypadku kształt systemu został w pewien sposób zmodyfikowany, czego wyrazem stała się możliwość tworzenia większych okręgów wyborczych.

P. Uziębło, *Zmiany systemu wyborczego a wyniki wyborów do organu stanowiącego gmin na przykładzie województwa pomorskiego*, „Polityka i Społeczeństwo" 2015, nr 3 (13), http://link.operon.pl/7779-politykaispoleczenstwo-puzieblo (dostęp: 17.06.2022).

Tekst 2.

Kodeks wyborczy – stan prawny na 18.01.2022 r.

Art. 415. W gminie liczącej do 20 000 mieszkańców o wyborze na radnego rozstrzyga liczba ważnie oddanych głosów na poszczególnych kandydatów.

Art. 416.
§ 1. W gminach liczących powyżej 20 000 mieszkańców podziału mandatów pomiędzy listy kandydatów dokonuje się proporcjonalnie do łącznej liczby ważnie oddanych głosów odpowiednio na kandydatów danej listy.
§ 2. W podziale mandatów, o którym mowa w § 1, uczestniczą listy kandydatów tych komitetów wyborczych, na których listy w skali gminy oddano co najmniej 5% ważnie oddanych głosów.

https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20110210112/U/D20110112Lj.pdf (dostęp: 17.06.2022).

Zadanie 67.1. 0–1 pkt

Wyjaśnij, na czym polega różnica między aktualnymi przepisami Kodeksu wyborczego a tymi, które obowiązywały w 2014 r.

.....

.....

.....

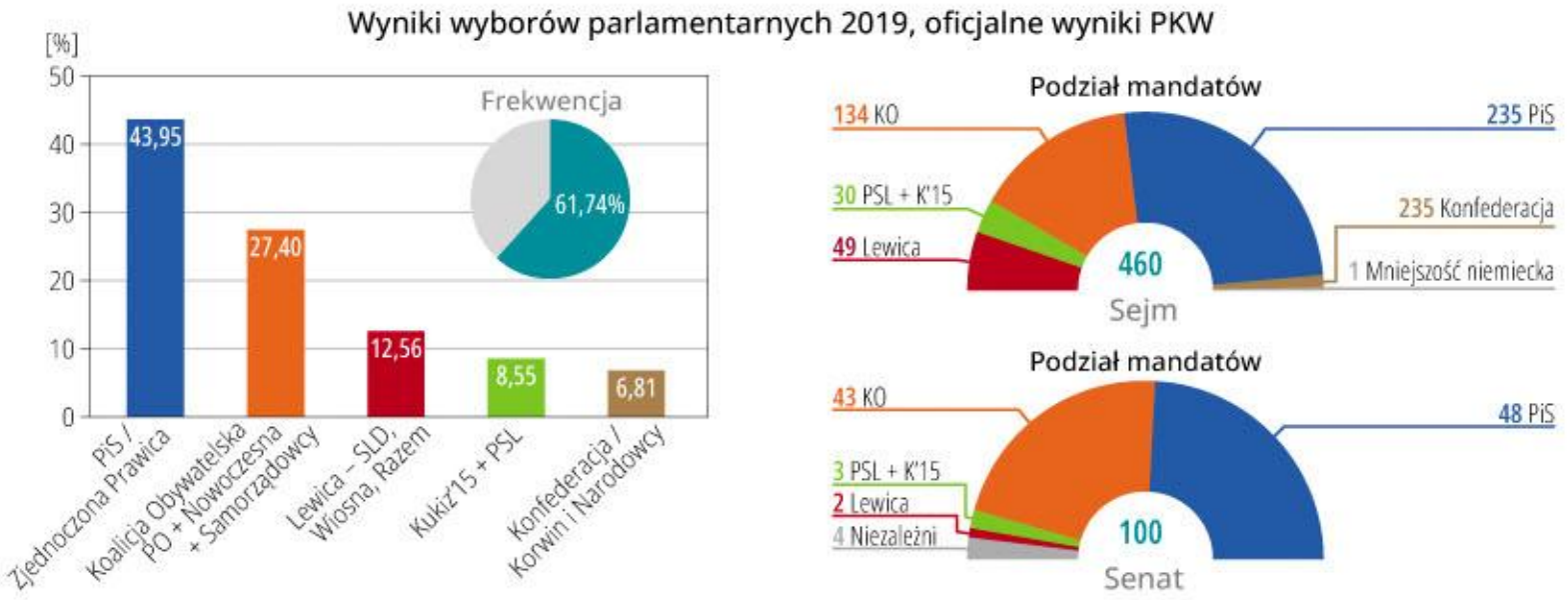
Zadanie 67.2. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonych tekstów oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Zarówno z tekstu 1., jak i z tekstu 2. wynika, że w miastach na prawach powiatu stosuje się metodę proporcjonalną przy podziale mandatów.	P	F
Zgodnie z przepisami zamieszczonymi w tekście 2. w gminach miejskich nie stosuje się metody większościowej przy podziale mandatów.	P	F
Według tekstu 1. wybory w gminach niebędących miastami na prawach powiatu przeprowadzono w jednomandatowych okręgach wyborczych.	P	F

Zadanie 68. 0–3 pkt

Wyniki wyborów do parlamentu w 2019 r.

„Dziennik Gazeta Prawna", http://link.operon.pl/7779-dgp-wyniki2019 (dostęp: 17.06.2022).

Ustawa o partiach politycznych

Art. 28.

1. Partia polityczna, która:

1) w wyborach do Sejmu samodzielnie tworząc komitet wyborczy, otrzymała w skali kraju co najmniej 3% ważnie oddanych głosów na jej okręgowe listy kandydatów na posłów albo

2) w wyborach do Sejmu weszła w skład koalicji wyborczej, której okręgowe listy kandydatów na posłów otrzymały w skali kraju co najmniej 6% ważnie oddanych głosów, ma prawo do otrzymywania przez okres kadencji Sejmu, w trybie i na zasadach określonych w niniejszej ustawie, subwencji z budżetu państwa na działalność statutową, zwanej dalej „subwencją".

Dz.U. 2001 nr 79 poz. 857

Zadanie 68.1. 0–1 pkt

Na podstawie wyników wyborów do Sejmu RP rozstrzygnij, czy liczba partii mających swoich przedstawicieli w Sejmie pokrywa się z liczbą komitetów wyborczych, które przekroczyły progi wyborcze. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 68.2. 0–1 pkt

Podaj, które z ugrupowań politycznych funkcjonujących w Sejmie uzyskało prawo do subwencji na podstawie art. 28 ust. 1 pkt 2 ustawy o partiach politycznych. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Ugrupowanie polityczne .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 68.3. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonej ustawy sformułuj argument, że prawo do subwencji dla komitetu wyborczego partii nie jest równoznaczne z jej funkcjonowaniem w parlamencie.

.....

.....

.....

Zadanie 69. 0–3 pkt

Kodeks wyborczy

Art. 413. Wybory do rad gmin, pod nadzorem Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzy wyborczych, przeprowadzają:
1) gminne komisje wyborcze;
2) obwodowe komisje wyborcze.

Art. 414. Radni są wybierani w okręgach wyborczych bezpośrednio spośród zgłoszonych kandydatów.

Art. 415. W gminie niebędącej miastem na prawach powiatu o wyborze na radnego rozstrzyga liczba ważnie oddanych głosów na poszczególnych kandydatów.

Art. 416.
§ 1. W miastach na prawach powiatu podziału mandatów pomiędzy listy kandydatów dokonuje się proporcjonalnie do łącznej liczby ważnie oddanych głosów odpowiednio na kandydatów danej listy.
§ 2. W podziale mandatów, o którym mowa w § 1, uczestniczą listy kandydatów tych komitetów wyborczych, na których listy w skali gminy oddano co najmniej 5% ważnie oddanych głosów.

Dz.U. 2020 poz. 1319

Zadanie 69.1. 0–1 pkt

Podaj nazwę systemu wyborczego, według którego wybierano radnych do gmin niebędących miastami na prawach powiatu.

.....

Zadanie 69.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy w wyborach w miastach na prawach powiatu obowiązywał próg wyborczy. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

Zadanie 69.3. 0–1 pkt

Udowodnij, że przedstawiony przepis nie pochodzi z aktualnie obowiązującej ustawy.

.....

.....

.....

Zadanie 70. 0–4 pkt

Założenia programowe polskich partii politycznych

Tekst 1.

• wycofanie zajęć z religii ze szkół i przedszkoli publicznych i pozostawienie ich realizacji w gestii kościołów i związków wyznaniowych w parafiach (dla chętnych)
• wypowiedzenie przez Polskę konkordatu oraz likwidacja Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu RP i Konferencji Episkopatu Polski

http://link.operon.pl/7779-program1 (dostęp: 08.07.2022).

Tekst 2.

Zlikwidujemy zakaz handlu w niedziele. Jednocześnie wszystkim pracownikom, nie tylko tym zatrudnionym w handlu, zostanie zagwarantowane prawo do dwóch wolnych niedziel w miesiącu. Uchylone zostaną także wprowadzone przez obecną władzę regulacje, które ograniczają konkurencję, w tym w szczególności ustawa „apteka dla aptekarza" czy restrykcje w budowie i modernizacji farm wiatrowych.

http://link.operon.pl/7779-program2 (dostęp: 08.07.2022).

Tekst 3.

Odrzucamy zdecydowanie często spotykane zarówno w historii idei, jak i w polityce przeciwstawianie bezpieczeństwa i wolności. Przyjmując personalistyczną koncepcję człowieka oraz solidarystyczną, opartą na sprawiedliwości, wizję ładu społecznego, można tę sprzeczność przezwyciężyć, wykorzystując mechanizmy i procedury demokratyczne. Tylko demokracja zapewnia jednostce podmiotowość, czyli bycie obywatelem, tylko w demokracji można budować równowagę sił społecznych, która umożliwia sprawiedliwą politykę i jest też warunkiem praworządności.

http://link.operon.pl/7779-program3 (dostęp: 08.07.2022).

Tekst 4.

Rolnictwo to jedna z najważniejszych gałęzi polskiej gospodarki. Wieś to nie tylko miejsca pracy i źródło zdrowej, tradycyjnej żywności, ale także nasza kultura i tradycja. Sprawimy, że wieś stanie się jeszcze lepszym miejscem do życia, a rolnictwo będzie bardziej opłacalne.

http://link.operon.pl/7779-program4 (dostęp: 08.07.2022).

Zadanie 70.1. **0–1 pkt**

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Założenia programowe przedstawione w tekście 1. są charakterystyczne dla partii realizujących doktryny

A. lewicowe.
B. centrowe.
C. prawicowe.
D. elitarne.

Zadanie 70.2. **0–1 pkt**

Podaj pełną nazwę partii politycznej, która głosi w Polsce założenia ideologiczne zawarte w tekście 4.

.....

Zadanie 70.3. **0–2 pkt**

Uzupełnij tabelę – do każdego logo partii dopisz numer tekstu (1.–4.), który pochodzi z jej programu, oraz nazwę ideologii, z której zostały zaczerpnięte jej przedstawione założenia.

Partia polityczna	Numer tekstu	Nazwa ideologii
PiS Prawo i Sprawiedliwość		
Platforma Obywatelska		
LEWICA		

8

Modele sprawowania władzy

Teoria z przykładami

przypominam najważniejsze treści

Modele sprawowania władzy

Makiawelizm – w polityce doktryna zakładająca osiągnięcie celu za pomocą wszystkich dostępnych środków; podstawowym mechanizmem sprawowania władzy jest racjonalne stosowanie przemocy, podstępu i kłamstwa w celu osiągnięcia zadowalających rozwiązań.

Reżim demokratyczny – sposób sprawowania władzy w państwie przez ogół obywateli, którzy swoje uprawnienia władcze realizują przeważnie w sposób pośredni przez wybranych przedstawicieli; obywatele mają zagwarantowane prawa i wolności, które umożliwiają im udział w sprawowaniu władzy, opierające się na zasadach takich jak: suwerenność narodu, praworządność, trójpodział władzy, pluralizm, poszanowanie praw człowieka i praw mniejszości.

Reżim totalitarny – sposób sprawowania władzy przez jednostkę lub grupę osób, który polega na kontrolowaniu przez aparat władzy wszelkich dziedzin życia, ingerowaniu w poglądy obywateli i zwalczaniu wszystkich przejawów jakiejkolwiek opozycji; władza ma nad obywatelami pełną kontrolę, nie istnieje pluralizm polityczny; występuje kult wodza; posłuszeństwo obywateli jest kontrolowane za pomocą rozbudowanego aparatu bezpieczeństwa i przemocy.

Reżim autorytarny – sposób sprawowania władzy przez jednostkę lub grupę osób, który charakteryzuje się zachowaniem pozorów demokracji; aparat władzy pozwala obywatelom zachować pewien zakres praw i wolności, jednak decyzje polityczne są podejmowane przez przywódców autorytarnych i zatwierdzane przez podporządkowany im parlament; wszelkie formy niezadowolenia są tłumione przez cenzurę i siły bezpieczeństwa; obywatele są bierni politycznie, a wobec osób o odmiennych poglądach politycznych stosuje się aparat przemocy.

Głowa państwa – na ogół jednoosobowy lub kolegialny organ władzy wykonawczej zajmujący najwyższą pozycję w systemie organów państwowych.

Republika – forma rządów, w której głowa państwa (prezydent lub organ kolegialny) jest wybierana na czas określony przez ogół uprawnionych do tego obywateli lub przez specjalne kolegium elektorskie.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 1. 0–3 pkt

Tekst 1. O sposobie rządzenia w Korei Północnej

Raport pokazuje, że Pjongjang, stolica Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej, zwiększył swoje możliwości technologiczne w celu kontroli oraz represjonowania swoich obywateli, co w dobie technologii cyfrowej prowadzić ma do uniemożliwienia im kontaktu ze światem zewnętrznym. Działania te obejmują sprowadzanie do kraju nowoczesnych urządzeń inwigilacyjnych oraz detektorów, a także stosowanie nadajników zakłócających sygnał w pobliżu granicy z Chinami.

Korea Północna: Zaostrzona kontrola komunikacji ze światem zewnętrznym rujnuje życie rodzin, Amnesty International, http://link.operon.pl/7779-ai-koreapolnocna (dostęp: 20.06.2022).

Tekst 2. O mechanizmie sprawowania władzy w traktacie *Książę*

Kto podbije wolne miasto, a nie zniszczy w nim wolności, niech oczekuje, że ona jego panowanie zniszczy. Bo słowo „wolność" służy ludziom za hasło do powstania, a skład dawnego rządu nie będzie ani przez przeciąg czasu, ani dla nowych dobrodziejstw zapomniany. Jakiekolwiek przedsięwzięto by ostrożności, wolność i narodowe ustawy pozostaną tak długo w pamięci i mieszkańce przy każdej sposobności będą się starali takowe odzyskać, dopóki się ich nie podzieli lub nie rozproszy, czego doznała Piza po stuletniej niewoli florenckiej.

N. Machiavelli, *Książę*, Wolne Lektury, http://link.operon.pl/7779-traktatoksieciu (dostęp: 20.06.2022).

Przykład 1.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Mechanizm sprawowania władzy opisany w tekście 1. jest charakterystyczny dla reżimu

A. demokratycznego. B. autorytarnego. C. totalitarnego. D. autokratycznego.

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, jakie są cechy charakterystyczne poszczególnych reżimów politycznych wymienionych w odpowiedziach.

Krok 3: Porównaj swoją wiedzę na temat zaproponowanych odpowiedzi z informacjami zawartymi w tekście.

Krok 4: Zaznacz poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: C

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi

Przykład 1.2. 0–1 pkt

Podaj, jakim pojęciem określamy doktrynę polityczną stworzoną przez autora tekstu 2.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przeczytaj tekst źródłowy.

Krok 3: Zwróć uwagę na autora tekstu źródłowego i tytuł utworu.

Krok 4: Ustal, jakie są założenia doktryny politycznej, z którą jest związany przedstawiony mechanizm władzy.

Krok 5: Podaj nazwę doktryny politycznej, której twórcą jest ten autor.

Odpowiedź: makiawelizm

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi

Przykład 1.3. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy sposób sprawowania władzy przedstawiony w tekście 1. jest zgodny z mechanizmem sprawowania władzy przedstawionym w tekście 2. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.

Krok 3: Zapoznaj się z tekstami 1. i 2. oraz ustal charakterystyczne cechy przedstawionych w nich mechanizmów sprawowania władzy.

Krok 4: Porównaj cechy tych mechanizmów.

Krok 5: Zapisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 6: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: tak
Uzasadnienie: W Korei Północnej władza pozbawia swoich obywateli wolności i ich kontroluje, aby nie dochodziło do buntów przeciwko niej w imię wolności, tak jak to zaproponowano w tekście 2.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Monarchie i republiki

Wybór głowy państwa w republikach
- **elekcja powszechna i bezpośrednia**: wybór głowy państwa przez ogół uprawnionych obywateli
- **elekcja powszechna, ale pośrednia**: wybór głowy państwa przez kolegium elektorskie wybrane przez obywateli
- **elekcja pośrednia**: wybór głowy państwa przez określony organ państwowy (np. parlament) lub kolegium elektorskie

Prerogatywy – osobiste uprawnienia prezydenta, które realizuje samodzielnie, niezależnie od innych organów państwowych.

Kontrasygnata – wymóg podpisania aktu prawnego, potwierdzający jego ważność, przez drugą osobę, która bierze za niego odpowiedzialność polityczną.

Egzekutywa zamknięta – system rządów, w którym prezydent jest zarazem szefem rządu wyłonionego na podstawie procedury pozaparlamentarnej.

Egzekutywa otwarta – system rządów, który charakteryzuje się parlamentarną procedurą powołania rządu oraz rozdzieleniem funkcji głowy państwa i szefa rządu.

Monarchia – forma rządów, w której reprezentantem władzy jest monarcha (dziedziczny lub elekcyjny), rządzący samodzielnie lub z innymi organami państwowymi.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 2. **0–2 pkt**

POSTANOWIENIE
PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
z dnia 27 grudnia 2021 r.

o przedłużeniu okresu użycia Polskiego Kontyngentu Wojskowego w ramach Dostosowanych Środków Wzmocnienia Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego dla Turcji, na terytorium Turcji, wschodnim akwenie Morza Śródziemnego oraz Morzu Czarnym

Na podstawie art. 3 ust. 1 pkt 1 oraz art. 2 pkt 1 lit. a w związku z art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (Dz. U. z 2021 r. poz. 396), na wniosek Rady Ministrów, postanawiam, co następuje:
§ 1. W okresie od dnia 1 stycznia 2022 r. do dnia 30 czerwca 2022 r. zostanie użyty Polski Kontyngent Wojskowy, o liczebności do 80 żołnierzy i pracowników, wyposażonych w samolot patrolowo-rozpoznawczy M-28B1R, w ramach Dostosowanych Środków Wzmocnienia Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego dla Turcji, na terytorium Turcji, wschodnim akwenie Morza Śródziemnego oraz Morzu Czarnym, zwany dalej „PKW".
§ 2. 1. PKW jest podporządkowany operacyjnie Dowódcy Sojuszniczych Sił Morskich Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego.
2. Pod względem kierowania narodowego PKW podlega Ministrowi Obrony Narodowej za pośrednictwem Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.
§ 3. Za współpracę z kierowniczymi organami Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w zakresie kierowania działalnością i zaopatrywania PKW jest odpowiedzialny Minister Obrony Narodowej.
§ 4. Liczbę oraz rodzaj uzbrojenia i sprzętu wojskowego PKW określa etat zatwierdzony przez Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.
§ 5. Postanowienie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: A. Duda
Prezes Rady Ministrów: M. Morawiecki

https://monitorpolski.gov.pl/M2021000119601.pdf (dostęp: 20.06.2022).

Przykład 2.1. **0–1 pkt**

Rozstrzygnij, czy przedstawiony akt prawny to prerogatywa Prezydenta RP. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.
Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.
Krok 3: Przypomnij sobie, co to jest prerogatywa i czym się charakteryzuje.
Krok 4: Przeanalizuj postanowienie pod względem formalnym.
Krok 5: Porównaj cechy formalne zamieszczonego postanowienia z cechami, jakie powinno spełniać postanowienie mające charakter prerogatywy.
Krok 6: Zapisz poprawne rozstrzygnięcie.
Krok 7: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem, zwracając uwagę na zawarcie w postanowieniu cech kontrasygnaty.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: nie
Uzasadnienie: Nie jest to prerogatywa, ponieważ pod aktem podpisał się także prezes Rady Ministrów, co świadczy o jego kontrasygnacie, a akty należące do prerogatyw nie mają kontrasygnaty.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 2.2. **0–1 pkt**

Wyjaśnij, jaka konstytucyjna kompetencja Prezydenta RP ma zastosowanie w przedstawionym akcie prawnym.

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.
Krok 2: Przypomnij sobie kompetencje Prezydenta RP.
Krok 3: Zapoznaj się z postanowieniem i ustal, jakiej kompetencji Prezydenta RP ono dotyczy.
Krok 4: Zapisz poprawne wyjaśnienie.

Odpowiedź: Przedstawiony akt prawny dotyczy użycia polskich sił zbrojnych, co wiąże się z konstytucyjną kompetencją Prezydenta RP, jaką jest najwyższe zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Systemy polityczne współczesnych państw

Rodzaje monarchii ze względu na pozycję głowy państwa

ABSOLUTNA	PARLAMENTARNA	KONSTYTUCYJNA
cała władza w państwie jest skupiona w rękach monarchy	monarcha panuje, ale nie rządzi, czyli pełni funkcje reprezentacyjne, jego kompetencje zostały przejęte przez inne organy państwa	monarcha dzieli władzę z organami przedstawicielskimi, a jego uprawnienia określa konstytucja

- **System prezydencki** – klasyczny trójpodział władzy, w którym parlament nie posiada żadnych uprawnień wykonawczych, a prezydent stojący zarazem na czele rządu jest formalnie pozbawiony inicjatywy ustawodawczej; władza wykonawcza i ustawodawcza pochodzą z odrębnych wyborów i są od siebie zupełnie niezależne; parlament nie może obalić rządu z przyczyn politycznych, a prezydent – rozwiązać organów władzy ustawodawczej.
- **System parlamentarny** – system charakteryzuje się podwójną egzekutywą, czyli rozdzieleniem funkcji głowy państwa i szefa rządu; trójpodział władzy opiera się na współpracy władzy wykonawczej i ustawodawczej; głowa państwa powołuje szefa rządu, a na jego wniosek ministrów; rząd musi cieszyć się poparciem parlamentu, który może go odwołać; uprawnienia głowy państwa są na ogół ograniczone – przeważnie do prawa weta.
- **System półprezydencki (mieszany, semiprezydencki, parlamentarno-prezydencki)** – połączenie systemu parlamentarnego z prezydenckim, które charakteryzuje się silną pozycją prezydenta wybieranego w wyborach powszechnych i bezpośrednich.
- **System superprezydencki** – połączenie systemu parlamentarnego z prezydenckim, w którym mamy do czynienia z zachwianiem równowagi i podziału władz; w państwie dominującą pozycję zajmuje prezydent, który kontroluje odpowiedzialny przed nim rząd; wotum nieufności wyrażone przez parlament wobec rządu może być zakwestionowane przez głowę państwa; prezydent nie odpowiada politycznie przed parlamentem, rząd natomiast ponosi odpowiedzialność polityczną przed parlamentem; kontrola prezydenta rozciąga się na administrację państwową, a także na władzę ustawodawczą i sądowniczą.
- **System kanclerski** – odmiana systemu parlamentarnego, cechuje się silną pozycją szefa rządu (kanclerza).
- **System parlamentarno-komitetowy** – charakteryzuje się jednolitością władzy; najwyższym organem reprezentującym naród jest parlament, któremu podlegają wszystkie inne organy; rząd ogrywa rolę komitetu wykonawczego parlamentu, władza wykonawcza jest wybierana przez parlament.
- **Koabitacja** (kohabitacja) – współistnienie w obrębie władzy wykonawczej prezydenta i szefa rządu pochodzących z przeciwnych obozów politycznych.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 3. **0–2 pkt**

Regulamin Sejmu RP
Art. 115
1. Wniosek o wyrażenie wotum nieufności Radzie Ministrów składa się w formie pisemnej na ręce Marszałka Sejmu.
2. Po złożeniu wniosku podpisy posłów popierających wniosek nie mogą być wycofane, a także nie mogą być pod nim składane dalsze podpisy.
3. O zgłoszeniu wniosku Marszałek Sejmu zawiadamia niezwłocznie Prezydenta i Prezesa Rady Ministrów.
4. Rozpatrzenie wniosku o wyrażenie wotum nieufności przez Sejm i poddanie go pod głosowanie następuje na najbliższym posiedzeniu Sejmu przypadającym po upływie 7 dni od dnia jego zgłoszenia i nie później niż na następnym posiedzeniu.
5. Jeżeli zgłoszono więcej niż jeden wniosek o wyrażenie wotum nieufności, są one rozpatrywane łącznie, jednak poddanie ich pod głosowanie następuje oddzielnie według kolejności zgłoszenia. W wypadku wyrażenia wotum nieufności na podstawie jednego wniosku, pozostałe wnioski nie podlegają głosowaniu.
5a. W debacie nad wnioskiem o wyrażenie wotum nieufności Marszałek Sejmu, poza kolejnością mówców zapisanych do głosu, udziela głosu wyłącznie Prezesowi Rady Ministrów.
6. W debacie nad wnioskiem o wyrażenie wotum nieufności, po wyczerpaniu listy mówców, głos może zabrać tylko Prezes Rady Ministrów.
7. Sejm wyraża Radzie Ministrów wotum nieufności większością ustawowej liczby posłów.
8. Uchwałę o wyrażeniu wotum nieufności Radzie Ministrów i wyborze nowego Prezesa Rady Ministrów Marszałek Sejmu przesyła niezwłocznie Prezydentowi i Prezesowi Rady Ministrów.

M.P. 1992 nr 26 poz. 185

Przykład 3.1. 0–1 pkt

Wyjaśnij, z jaka funkcją sejmu związane są przepisy przedstawione w art. 115 Regulaminu Sejmu RP.

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.
Krok 2: Przypomnij sobie funkcje parlamentu.
Krok 3: Przeczytaj tekst i ustal, z jaką funkcją parlamentu związany jest przedstawiony w nim mechanizm.
Krok 4: Wpisz poprawne wyjaśnienie.

Odpowiedź: Przestawione przepisy dotyczą wyrażenia wotum nieufności, które może Radzie Ministrów wyrazić sejm, a to rozwiązanie jest zaliczane do funkcji kontrolnej.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 3.2. 0–1 pkt

Uzupełnij tekst. Wpisz właściwe pojęcia: nazwa systemu rządów (1.), rodzaj egzekutywy (2.) oraz rodzaj wotum nieufności (3.).

Przedstawiony przepis prawny świadczy o funkcjonowaniu w Polsce systemu (1.)....., w którym mamy do czynienia z rozdzieleniem funkcji głowy państwa i szefa rządu. Taki dualizm władzy wykonawczej w tym systemie określa się mianem egzekutywy (2.) ..... . Pozycja prezesa Rady Ministrów jest w Polsce wzmocniona przez funkcjonowanie (3.) ..... wotum nieufności.

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.
Krok 2: Przypomnij sobie, jakie znasz systemy rządów, rodzaje egzekutywy oraz rodzaje wotum nieufności.
Krok 3: Przeczytaj dokładnie tekst do uzupełnienia.
Krok 4: Zapoznaj się z tekstem źródłowym i odszukaj w nim odpowiednie fragmenty, które są charakterystyczne dla poszczególnych punktów do uzupełnienia tekstu.
Krok 5: Wpisz w odpowiednie miejsca poprawne odpowiedzi.

Odpowiedź: (1.) parlamentarnego / parlamentarno-gabinetowego, (2.) otwartej, (3.) konstruktywnego

1 pkt – poprawne uzupełnienie trzech luk
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Funkcje legislatywy

USTROJODAWCZA	USTAWODAWCZA	KONTROLNA	KREACYJNA
prawo parlamentu do dokonywania zmian ustroju państwa, głównie poprzez dokonywanie zmian w ustawie zasadniczej (konstytucji)	prawo parlamentu do stanowienia prawa w procesie legislacyjnym	prawo parlamentu do kontroli nad rządem i innymi organami władzy wykonawczej, za pośrednictwem określonych kompetencji, takich np. jak wotum zaufania, wotum nieufności, zapytania i interpelacje	prawo parlamentu do powoływania niektórych organów władzy

Stany nadzwyczajne w Polsce

stan wojenny | stan wyjątkowy | stan klęski żywiołowej

Ustroje terytorialno-prawne

- państwo unitarne (jednolite): poszczególne jednostki podziału terytorialno-administracyjnego funkcjonują na identycznych zasadach i są podporządkowane organom centralnym; na całym obszarze państwa obowiązuje ten sam system prawny i społeczny, a jednostki podziału terytorialno-administracyjnego nie mają autonomii politycznej
- państwo złożone: poszczególne części składowe państwa mają pełną lub ograniczoną suwerenność, dzięki czemu mogą posiadać własny system organów prawodawczych, wykonawczych i sądowniczych

Federacja – państwo związkowe, którego części składowe mają samodzielność prawną i określoną autonomię polityczną bez prawa do nawiązywania stosunków międzynarodowych i secesji.

uczę się rozwiązywać zadania

Zadania krótsze

Zadanie 71. 0–2 pkt

Fragment Konstytucji RP

Art. 144.

1. Prezydent Rzeczypospolitej, korzystając ze swoich konstytucyjnych i ustawowych kompetencji, wydaje akty urzędowe.
2. Akty urzędowe Prezydenta Rzeczypospolitej wymagają dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów, który przez podpisanie aktu ponosi odpowiedzialność przed Sejmem.
3. Przepis ust. 2 nie dotyczy:

   1) zarządzania wyborów do Sejmu i Senatu,
   2) zwoływania pierwszego posiedzenia nowo wybranych Sejmu i Senatu,
   3) skracania kadencji Sejmu w przypadkach określonych w Konstytucji,
   4) inicjatywy ustawodawczej [...].

Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483

Zadanie 71.1. 0–1 pkt

Do każdego podanego pojęcia przyporządkuj odpowiedni ustęp artykułu, który się do niego odnosi – wpisz właściwe numery.

Kontrasygnata – ustęp .....

Prerogatywa – ustęp .....

Zadanie 71.2. 0–1 pkt

Na podstawie ust. 2 rozstrzygnij, czy prezes Rady Ministrów za podpisanie aktu urzędowego wydanego przez Prezydenta RP ponosi za Prezydenta odpowiedzialność konstytucyjną. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 72. 0–2 pkt

Tekst 1. Fragment Konstytucji RP

Art. 171.

1. Działalność samorządu terytorialnego podlega nadzorowi z punktu widzenia legalności.
2. Organami nadzoru nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego są Prezes Rady Ministrów i wojewodowie, a w zakresie spraw finansowych regionalne izby obrachunkowe.

Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483

Tekst 2. Uchwała budżetowa Gminy Medyka na 2020 r.

Rada Gminy Medyka z dnia 20 grudnia 2019 r.

Działając na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 4, pkt 10 i art. 51 ustawy z dnia 8 marca o samorządzie gminnym (j.t. Dz. U. z 2019 poz. 506 z późn. zm.) art. 211 i 212 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r o finansach publicznych (j.t. Dz. U. z 2019 poz. 869 z późn. zm.) Rada Gminy Medyka uchwala co następuje:

§1
1. Określa dochody gminy w kwocie 30 671 035 zł
z tego:
– dochody bieżące w kwocie 30 120 161 zł
– dochody majątkowe w kwocie 550 874 zł
(w tym ze sprzedaży majątku 118 000 zł)
2. Określa się wydatki budżetu gminy w kwocie 32 312 983 zł
z tego:
– wydatki bieżące w kwocie 29 578 441 zł
– wydatki majątkowe w kwocie 2 734 542 zł
3. Określa się deficyt budżetu gminy w kwocie 1 641 948 zł

BIP, http://link.operon.pl/7779-medyka (dostęp: 21.06.2022).

Zadanie 72.1. 0–1 pkt

Na podstawie tekstów oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Z zapisu konstytucji wynika, że nadzór nad działalnością samorządu terytorialnego dotyczy gospodarności samorządu.	P	F
Regionalne izby obrachunkowe badają uchwały i zarządzenia podejmowane przez organy jednostek samorządu terytorialnego w sprawach budżetu i jego zmian.	P	F
Wojewoda dokonuje kontroli zamieszczonej uchwały pod względem zasadności wydatków.	P	F

Zadanie 72.2. 0–1 pkt

Podaj pełną nazwę organu, który nie został wymieniony w artykule 171, a może dokonać kontroli samorządu terytorialnego, zgodnie z ustępem 1.

.....

Zadanie 73. 0–2 pkt

O sytuacji na Białorusi

Więc skoro jest tak źle, to czemu ludzie wciąż w większości popierają prezydenta? Bo, po pierwsze, wielu z nich pracuje w sferze budżetowej, chociażby aparat urzędniczy, wojskowy czy policyjny jest rozrośnięty do granic możliwości. Przy obecnej władzy ci ludzie są pewni jutra, więc nie ugryzą ręki, która ich karmi, a stanowią potężny elektorat. Po drugie, Białorusini często swoją sytuację porównują nie do państw zachodnich, ale do byłych sowieckich republik. I na tle na przykład pogrążonej w wojnie Ukrainy czy zżeranej przez korupcję Rosji życie na Białorusi prezentuje się przyzwoicie. Poza tym, wbrew stereotypowej i fałszywej opinii, nasz wschodni sąsiad to nie Korea Północna. Białorusini mogą swobodnie podróżować, korzystać z internetu i nikt nie trafia do łagrów za „myślozbrodnie". Owszem, ci którzy jawnie demonstrują swoje niezadowolenie, muszą liczyć się z konsekwencjami, ale współczesnej Białorusi daleko do stalinowskiej Rosji.

TVN24, http://link.operon.pl/7779-25-leciewladzylukaszenki (dostęp: 21.06.2022).

Zadanie 73.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Mechanizm sprawowania władzy w tekście 1. jest charakterystyczny dla reżimu

A. demokratycznego.
B. autorytarnego.
C. totalitarnego.
D. liberalnego.

Zadanie 73.2. 0–2 pkt

Na podstawie tekstu sformułuj dwa argumenty, które wyjaśnią wysokie poparcie dla prezydenta Białorusi.

Argument 1.: .....

.....

.....

Argument 2.: .....

.....

.....

Zadanie 74. 0–2 pkt

O Arabii Saudyjskiej

W ujęciu teorii polityki i czystych typów panowania Maxa Webera w Królestwie Arabii Saudyjskiej dominuje model sprawowania władzy w sposób tradycyjny. Źródłem władzy sprawowanej w sposób tradycyjny przez króla jest przede wszystkim religia (islam), która mocuje monarchę ponad przepisami prawa państwowego. Król odpowiedzialny jest tylko przed Bogiem. Każdy następny monarcha jest Strażnikiem Dwóch Świętych Meczetów, symbolu kultu religijnego znajdującego się w Mekce i Medynie, co zapewnia saudyjskiej rodzinie królewskiej pewną nobilitację w świecie islamu, mimo że Saudowie nie wywodzą swojego rodowodu od Proroka Mahometa. Można postawić tezę, że tradycyjny sposób sprawowania władzy nie wymaga atrybutów przepisów prawnych do zabezpieczenia systemu monarchicznego.

A. Oliwa, *Znaczenie rodziny królewskiej w praktyce ustrojowej i politycznej monarchii arabskich: Arabii Saudyjskiej, Jordanii i Maroka*, „Studia Orientalne" 2018, nr 1 (13), http://link.operon.pl/7779-studiaorientalne-aoliwa (dostęp: 21.06.2022).

Zadanie 74.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz dwie właściwe odpowiedzi spośród podanych

Arabia Saudyjska to monarchia

A. dziedziczna.
B. elekcyjna.
C. absolutna.
D. konstytucyjna.
E. parlamentarna.

Zadanie 74.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, na czym polega różnica w modelu sprawowania władzy w sposób tradycyjny między monarchiami europejskimi a Arabią Saudyjską.

.....

.....

.....

Zadanie 75. 0–2 pkt

Konstytucja Francji

Artykuł 6.
Prezydent Republiki jest wybierany na 5 lat w wyborach powszechnych i bezpośrednich.
Sposób wykonania niniejszego artykułu określa ustawa organiczna.

Artykuł 7.
Prezydent Republiki jest wybierany bezwzględną większością ważnie oddanych głosów. Jeżeli większość ta nie została osiągnięta w pierwszej turze głosowania, przeprowadza się w czternastym dniu drugą turę wyborów. Mogą w niej uczestniczyć tylko dwaj kandydaci, którzy, w przypadku ewentualnego wycofania się kandydatów wyżej uplasowanych, otrzymali w pierwszej turze największą liczbę głosów.

Wybory zarządza rząd. Wybór nowego prezydenta przeprowadza się najpóźniej dwudziestego dnia i najwcześniej trzydziestego piątego dnia przed upływem kadencji urzędującego prezydenta. W przypadku opróżnienia urzędu Prezydenta Republiki z jakiegokolwiek powodu lub zaistnienia przeszkody w jego sprawowaniu, stwierdzonej na wniosek rządu przez Radę Konstytucyjną bezwzględną większością głosów jej członków, funkcje Prezydenta Republiki, z wyjątkiem przewidzianych w art. 11 i 12, są tymczasowo sprawowane przez Przewodniczącego Senatu, a jeżeli ten nie może ich sprawować, przez rząd. W przypadku opróżnienia urzędu prezydenta lub w przypadku stwierdzenia przez Radę Konstytucyjną trwałej przeszkody w jego sprawowaniu, głosowanie w celu wyboru nowego prezydenta odbywa się, z wyjątkiem przypadków spowodowanych siłą wyższą i stwierdzonych przez Radę Konstytucyjną, najwcześniej dwudziestego dnia, a najpóźniej trzydziestego piątego od dnia opróżnienia urzędu lub orzeczenia trwałego charakteru przeszkody w jego sprawowaniu. [...]

http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/francja.html (dostęp: 21.06.2022).

Zadanie 75.1. 0–1 pkt

Podaj, jaki rodzaj elekcji głowy państwa występuje we Francji.

.....

Zadanie 75.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy we Francji istnieje możliwość sprawowania funkcji głowy państwa przez organ kolegialny. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 76. 0–3 pkt

Tekst 1. Ustawa zasadnicza państwa Miasto Watykan

Artykuł 1.

1. Najwyższy Kapłan – Suweren Państwa Miasto Watykan ma pełnię władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej.
2. W okresie, gdy urząd Najwyższego Kapłana pozostaje nieobsadzony, władzę tę ma Kolegium Kardynałów, które jednak może wydawać akty ustawodawcze tylko z konieczności i wyłącznie na czas wakansu, chyba że zostaną one potwierdzone przez następnie wybranego Najwyższego Kapłana zgodnie z normami prawa kanonicznego.

http://biblioteka.sejm.gov.pl/wp-content/uploads/2016/04/Watykan_pol_010116.pdf (dostęp: 21.06.2022).

Tekst 2. Konstytucja apostolska

33. Prawo wyboru Biskupa Rzymskiego przysługuje jedynie Kardynałom Świętego Kościoła Rzymskiego, z wyjątkiem tych, którzy przed dniem śmierci Papieża lub dniem, w którym nastąpił wakat Stolicy Apostolskiej, ukończyli już osiemdziesiąty rok życia. Maksymalna liczba Kardynałów wyborców nie powinna przekroczyć stu dwudziestu. Jest absolutnie wykluczone prawo czynnego wyboru z tytułu posiadania jakiejkolwiek innej godności kościelnej, podobnie jak wykluczona jest interwencja władzy świeckiej jakiegokolwiek stopnia lub porządku.

http://biblioteka.sejm.gov.pl/wp-content/uploads/2016/04/Watykan_pol_010116.pdf (dostęp: 21.06.2022).

Zadanie 76.1. 0–2 pkt

Na podstawie tekstu 1. sformułuj dwa argumenty potwierdzające tezę: *Watykan to teokratyczna monarchia absolutna*.

Argument 1. (monarchia absolutna): .....

.....

.....

Argument 2. (monarchia teokratyczna): .....

.....

.....

Zadanie 76.2. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonych tekstów oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

W Watykanie funkcję głowy państwa w określonych przypadkach sprawuje organ kolegialny.	P	F
Zasady dotyczące wyboru Biskupa Rzymu przedstawione w tekście 2. dotyczą Najwyższego Kapłana z tekstu 1.	P	F
Wybory Biskupa Rzymu mają charakter powszechny, ale pośredni.	P	F

Zadania dłuższe

Zadanie 77. 0–3 pkt

Przepisy prawne dotyczące parlamentów jednoizbowych obecnych u sąsiadów Rzeczypospolitej Polskiej

Tekst A

Artykuł 55.

Seimas tworzą przedstawiciele Narodu – 141 członków Seimasu wybranych na 4 lata w głosowaniu tajnym, przeprowadzonym na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego. Seimas uważa się za wybrany, jeżeli dokonano wyboru co najmniej 3/5 członków Seimasu. Tryb wyboru członków Seimasu określa ustawa.

https://biblioteka.sejm.gov.pl (dostęp: 21.06.2022).

Tekst B

Artykuł 76.

Konstytucyjny skład Rady Najwyższej [...] wynosi czterystu pięćdziesięciu deputowanych ludowych [...], wybieranych na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego w głosowaniu tajnym na pięć lat.

https://biblioteka.sejm.gov.pl (dostęp: 21.06.2022).

Tekst C

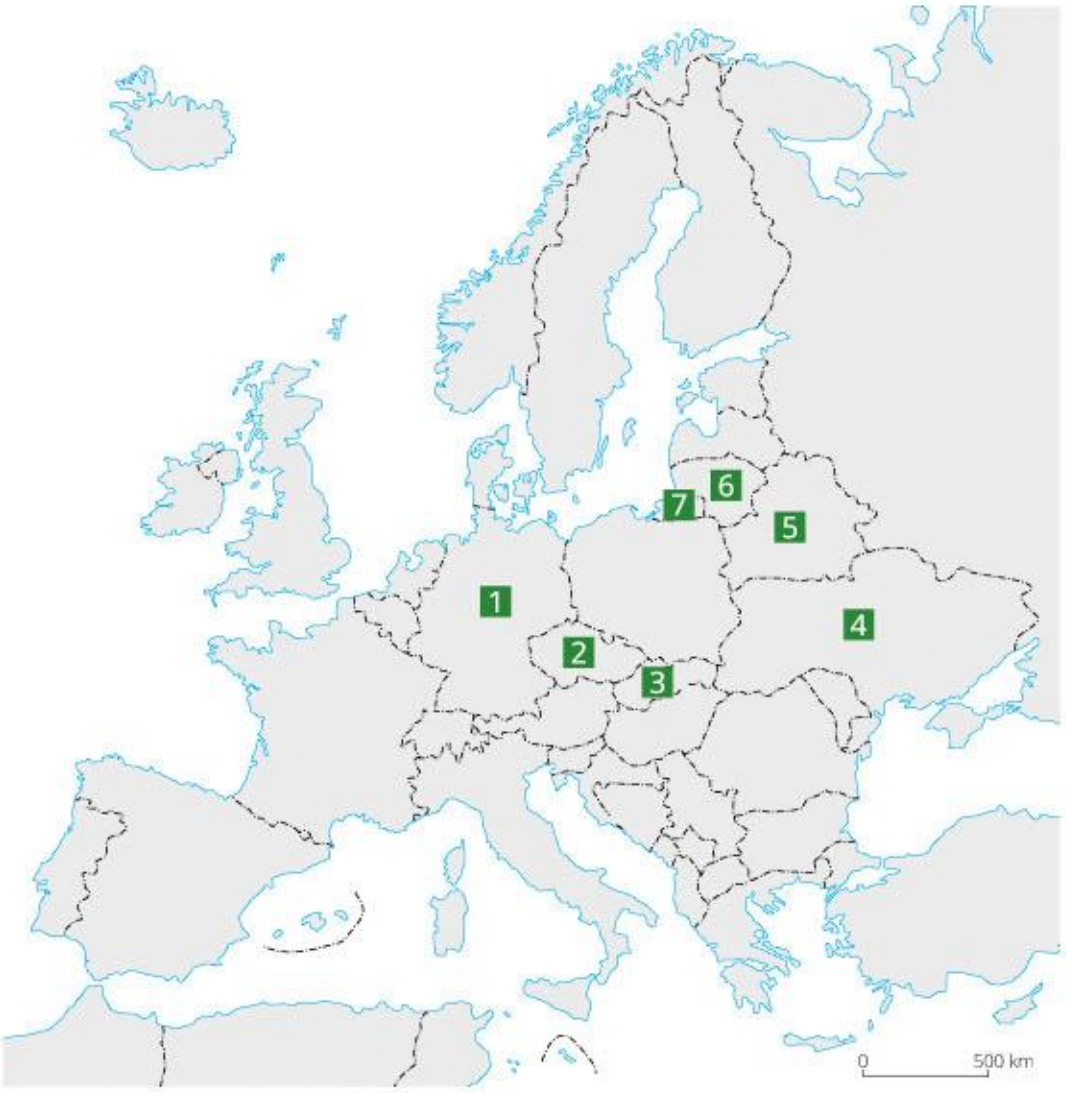
Art. 73

1. Rada Narodowa Republiki [...] składa się ze 150 posłów, którzy są wybierani na czteroletnią kadencję.

2. Posłowie są przedstawicielami obywateli. Mandat wykonują osobiście, zgodnie ze swoim sumieniem oraz przekonaniem i nie są związani nakazami.

https://biblioteka.sejm.gov.pl (dostęp: 21.06.2022).

Konturowa mapa Europy

Zadanie 77.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, który z tekstów świadczy o historycznym związku z parlamentem Polski. Podaj odpowiednią literę, którą oznaczono tekst, i uzasadnij swoją odpowiedź.

Tekst: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 77.2. 0–2 pkt

Uzupełnij tabelę – do każdego tekstu dopisz nazwę właściwego państwa i numer (1.–7.), którym oznaczono je na mapie.

	Nazwa państwa	Numer na mapie
Tekst A		
Tekst B		
Tekst C		

Zadanie 78. 0–3 pkt

Konstytucja Rosji

Artykuł 5.

1. Federacja Rosyjska składa się z republik, krajów, obwodów, miast o znaczeniu federalnym, obwodów autonomicznych i okręgów autonomicznych – równouprawnionych podmiotów Federacji Rosyjskiej.
2. Republika (państwo) ma własną konstytucję i ustawodawstwo. Kraj, obwód, miasto o znaczeniu federalnym, obwód autonomiczny i okręg autonomiczny mają własny statut i ustawodawstwo.
3. Ustrój federalny Federacji Rosyjskiej opiera się na jej integralności państwowej, jednolitości systemu władzy państwowej, rozgraniczeniu zakresów działania i kompetencji organów władzy państwowej Federacji Rosyjskiej i organów władzy państwowej podmiotów Federacji Rosyjskiej, równouprawnieniu i samookreśleniu narodów Federacji Rosyjskiej.
4. W stosunkach wzajemnych z federalnymi organami władzy państwowej wszystkie podmioty Federacji Rosyjskiej mają równe prawa.

http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/rosja.html (dostęp: 21.06.2022)

Zadanie 78.1. 0–2 pkt

Na podstawie zamieszczonego tekstu sformułuj dwa argumenty potwierdzające tezę: *Rosja to państwo złożone.*

Argument 1.: .....

.....

.....

Argument 2.: .....

.....

.....

Zadanie 78.2. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu rozstrzygnij, czy poszczególne podmioty federacji działają na podstawie tych samych aktów prawnych. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 79. 0–2 pkt

Konstytucja Francji

Artykuł 8.

Prezydent Republiki powołuje premiera. Decyzję o odwołaniu go z funkcji podejmuje w wyniku złożenia przez premiera dymisji rządu. Na wniosek premiera powołuje innych członków rządu i ich odwołuje.

Artykuł 9.

Prezydent Republiki przewodniczy Radzie Ministrów. [...]

Artykuł 12.

Prezydent Republiki może, po zasięgnięciu opinii premiera i przewodniczących izb, zarządzić rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego. Wybory powszechne odbywają się najwcześniej dwudziestego i najpóźniej czterdziestego dnia po rozwiązaniu. Zgromadzenie Narodowe zbiera się z mocy prawa w drugi czwartek po wyborach. Jeżeli zebranie się Zgromadzenia Narodowego przypada poza okresem przewidzianym na sesję zwyczajną, z mocy prawa otwarta zostaje sesja piętnastodniowa. Ponowne rozwiązanie Zgromadzenia nie może być zarządzone przed upływem roku następującego po wyborach. [...]

Artykuł 21.

Premier kieruje działalnością rządu. Ponosi odpowiedzialność za obronę narodową. Zapewnia wykonanie ustaw. Z zastrzeżeniem postanowień art. 13. sprawuje władzę reglamentacyjną i obsadza stanowiska cywilne i wojskowe. Niektóre swoje uprawnienia może przekazać ministrom. Zastępuje, w określonych przypadkach, Prezydenta Republiki w przewodniczeniu radom i komitetom przewidzianym w art. 15. W drodze wyjątku, może przewodniczyć w zastępstwie Prezydenta Republiki Radzie Ministrów, na podstawie wyraźnego upoważnienia i przy określonym porządku dziennym.

http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/francja.html (dostęp: 21.06.2022).

Zadanie 79.1. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Przedstawione rozwiązania są charakterystyczne dla semiprezydenckiego systemu politycznego.	P	F
Rada Ministrów we Francji obraduje tylko pod przewodnictwem Prezydenta.	P	F
Członkowie rządu są powoływani i odwoływani przez Prezydenta.	P	F

Zadanie 79.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy tryb obrad parlamentu we Francji jest identyczny jak w Polsce. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 80. 0–3 pkt

Tekst A

Artykuł 95.

1. Zgromadzenie Federalne składa się z dwóch izb – Rady Federacji i Dumy Państwowej.

http://libr.sejm.gov.pl (dostęp: 21.06.2022).

Tekst B

Artykuł 50.

Poprzez Bundesrat kraje związkowe współuczestniczą w procesie ustawodawczym i sprawowaniu władzy administracyjnej państwa federacyjnego oraz w sprawach związanych z Unią Europejską.

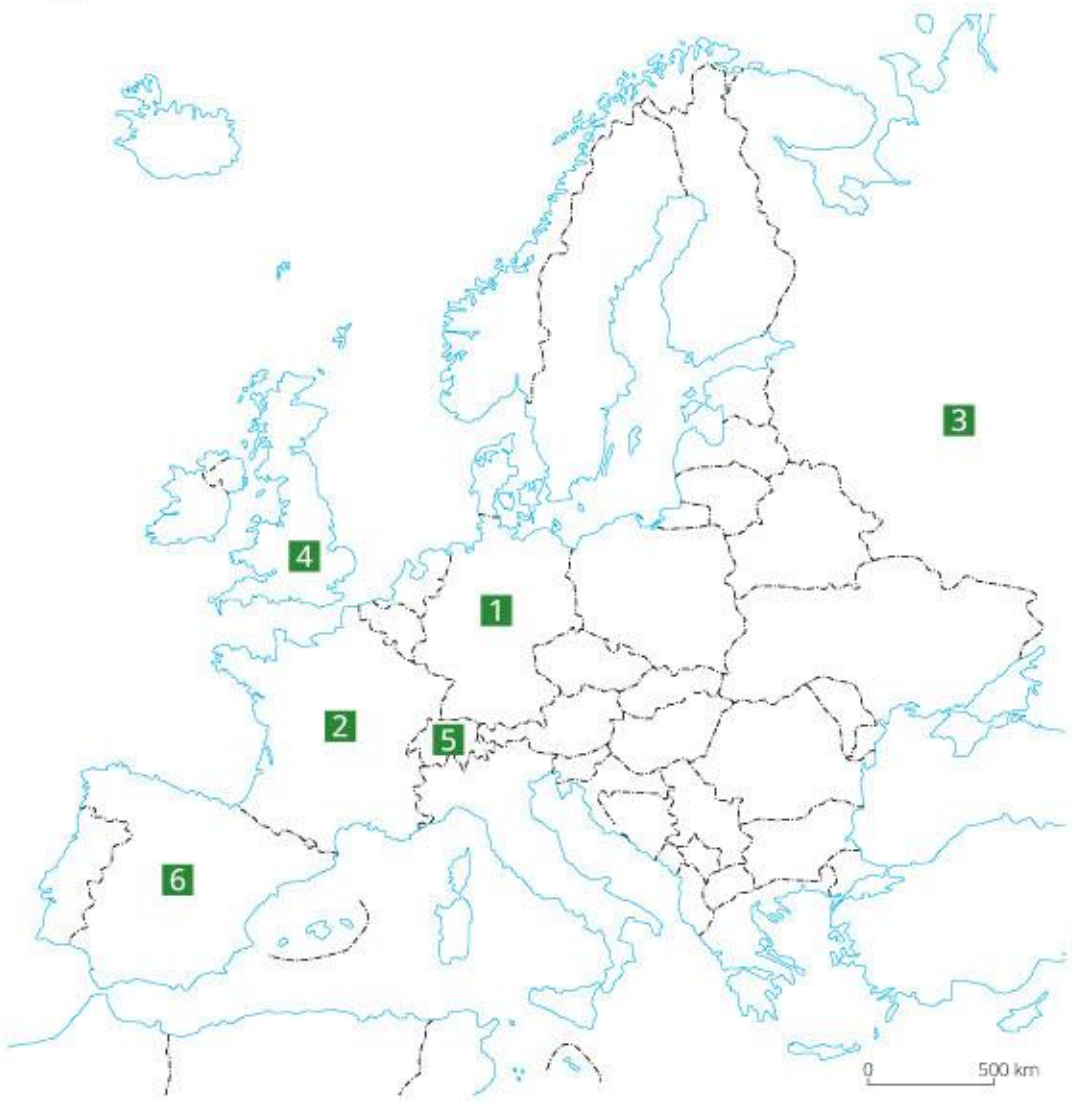
http://libr.sejm.gov.pl (dostęp: 21.06.2022).

Tekst C

Wszystkie te zmiany i reformy – choć ważne i idące z duchem czasu – nie rozwiązały jednak kluczowego problemu Izby Lordów, a zatem rosnącej liczby jej członków. Choć po wejściu w życie Ustawy o Izbie Lordów z 1999 roku w Izbie pozostało ok. 700 członków, liczba ta zaczęła z czasem gwałtownie rosnąć.

Ł. Danel, *Reforma brytyjskiej izby lordów w świetle raportu komisji Lorda Spikera z 2017 roku*, Teka of Political Science and International Relations – UMCS, 2019, 14/1 http://link.operon.pl/7779-ue-ldanel (dostęp: 21.06.2022).

Konturowa mapa Europy

Zadanie 80.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź.

Państwo, które nie ma struktury federalnej, zostało przedstawione w

A. tekście A.

B. tekście B.

C. tekście C.

Zadanie 80.2. 0–2 pkt

Uzupełnij tabelę – do każdego tekstu dopisz nazwę właściwego państwa i numer, którym oznaczono je na mapie (1.–6.).

	Nazwa państwa	Numer na mapie
Tekst A		
Tekst B		
Tekst C		

9

Sprawowanie władzy w Rzeczypospolitej Polskiej

Teoria z przykładami

przypominam najważniejsze treści

Finanse publiczne i budżet państwa

Finanse publiczne – zjawiska i procesy gromadzenia oraz podziału środków pieniężnych, będących w dyspozycji władz publicznych.

Podział finansów publicznych
- finanse państwa
- finanse jednostek samorządu terytorialnego
- finanse systemu ubezpieczeń społecznych

Funkcje finansów publicznych

ALOKACYJNA	REDYSTRYBUCYJNA	STABILIZACYJNA
funkcja polegająca na pobieraniu i gromadzeniu środków pieniężnych	funkcja polegająca na wydatkowaniu zgromadzonych środków pieniężnych na cele społeczne i gospodarcze	funkcja służąca do łagodzeniu skutków wahań cyklu koniunkturalnego, jakie powstają w wyniku realizowania funkcji alokacyjnej i redystrybucyjnej finansów publicznych

Budżet państwa – plan finansowy uwzględniający planowane dochody i wydatki państwa na następny rok budżetowy.

Źródła dochodów budżetu państwa
- dochody podatkowe (np. PIT, CIT, VAT, akcyza)
- dochody niepodatkowe (np. cła, dywidendy, wpłaty z zysku NBP)
- środki Unii Europejskiej i innych źródeł niepodlegających zwrotowi

PIT – podatek dochodowy od osób fizycznych	CIT – podatek dochodowy od osób prawnych	VAT – podatek pośredni od towarów i usług	Akcyza – podatek pośredni od niektórych wyrobów

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 1. 0–2 pkt

O podatku VAT

Podatek VAT jest wprowadzany po kolei na każdym etapie produkcji przez podmioty wnoszące wartość dodaną. Przedsiębiorca, rozliczając podatek, płaci zatem jego wysokość zależną od wartości netto sprzedaży. Co więcej, ma prawo odliczyć podatek VAT pod warunkiem, że wydatek, z którym podatek jest powiązany, ma związek z działalnością opodatkowaną. Co do zasady podatek VAT powinien być niedostrzegalny ekonomicznie (neutralny) dla przedsiębiorcy, który nie jest ostatecznym konsumentem towarów lub usług.

Poradnik Przedsiębiorcy, http://link.operon.pl/7779-poradnikprzedsiebiorcy (dostęp: 21.06.2022).

Przykład 1.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Zaprezentowany w tekście podatek zasili finanse publiczne

A. państwa.
B. samorządu terytorialnego.
C. systemu ubezpieczeń społecznych.
D. przedsiębiorcy.

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie definicję finansów publicznych i to, czym się charakteryzują.

Krok 3: Przeczytaj tekst i zastanów się, kto pobiera podatek VAT.

Krok 4: Zaznacz poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: A

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi
0 pkt – błędna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 1.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy odprowadzany przez przedsiębiorcę podatek VAT uszczupla jego dochody. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.

Krok 3: Przeczytaj tekst i ustal, kto rozlicza podatek VAT, a kto go płaci.

Krok 4: Wpisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 5: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: nie
Uzasadnienie: Przedsiębiorca co prawda odprowadza podatek VAT, ale ma prawo go odliczyć, a tak naprawdę podatek płaci konsument, który kupuje określony towar lub usługę.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Dochody i wydatki samorządu terytorialnego

Źródła dochodów samorządu terytorialnego

DOCHODY WŁASNE	DOTACJE CELOWE Z BUDŻETU PAŃSTWA	SUBWENCJA OGÓLNA
m.in. wpływy z podatków, opłat, dochody z majątku, spadki, zapisy i darowizny na rzecz jednostek samorządu terytorialnego oraz udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT)	bezzwrotne środki finansowe przekazywane przez państwo na realizację zadań zleconych lub własnych	bezzwrotna pomoc finansowa o charakterze roszczeniowym przekazywana z budżetu państwa na realizację określonych celów

Zakład Ubezpieczeń Społecznych – państwowa jednostka organizacyjna posiadająca osobowość prawną realizująca zadania z zakresu ubezpieczeń społecznych w Polsce. Jest jednostką sektora finansów publicznych.

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego – instytucja państwowa odpowiedzialna za ubezpieczenie społeczne rolników, uregulowana ustawą z 20 grudnia 1990 r.

Rodzaj ubezpieczeń społecznych

ZDROWOTNE	CHOROBOWE	EMERYTALNE	RENTOWE
obowiązkowe lub dobrowolne ubezpieczenie umożliwiające ubezpieczonemu korzystanie z bezpłatnej publicznej pomocy medycznej	ubezpieczenie dające możliwość ubiegania się o prawo do zasiłków za czas usprawiedliwionej niezdolności do pracy	ubezpieczenie zapewniające osobie dochód w momencie zaprzestania pracy zawodowej po osiągnięciu wieku emerytalnego	ubezpieczenie gwarantujące świadczenia pieniężne w przypadku utraty dochodów pieniężnych związanej z wystąpieniem niezdolności do pracy

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 2. 0–2 pkt

O ubezpieczeniu zdrowotnym
Dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne jest produktem skierowanym do tych osób, które nie są objęte obowiązkiem uiszczania składek zdrowotnych. Obowiązkowymi płatnikami składek są wszystkie osoby pracujące na umowie o pracę, zlecenia czy prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą. W tym ostatnim przypadku nawet osoby korzystają-

ce z „małego ZUS-u plus", muszą zapłacić składkę na ubezpieczenie zdrowotne. Osoby, które nie muszą płacić składki zdrowotnej, mogą się ubezpieczyć dobrowolnie w Narodowym Funduszu Zdrowia.

Business Insider, http://link.operon.pl/7779-ubezpieczenia (dostęp: 22.06.2022).

Pasek płacowy

Nazwa firmy: **DEMO**
NIP: 5482541339
REGON: 240757970

.....
(pieczęć firmy)

Pracownik: **CZESOWSKI Piotr (0005)** — **LPE/F/2016/08/1/0001** — Koszty uz.: 139,06
Za okres: **2016-08-01...31** — Oddział NFZ: 12R — Ulga podatkowa: 46,33
PESEL: **30058219048** Wymiar etatu: **1/1** Tytuł ubezpieczenia: **0110 0 0** — Zdrow.do odlicz.: 127,49

	Emerytalne	Rentowe	Chorobowe	Wypadkowe	Razem	Zdrowotne	
Podstawa:	1 906,44	1 906,44	1 906,44	1 906,44		1 645,06	Zdrow. prac.: 20,57
Ubezpieczony:	186,07	28,60	46,71	0,00	261,38	148,06	Zal. podatku: 97,00
Płatnik:	186,07	123,92	0,00	34,32	344,31	0,00	Gotówka: **0,00 PLN**
							ROR: **1400,00 PLN**

	FP	FGŚP	FEP
Podstawa:	1 906,44	1 906,44	0,00
Składka:	46,71	1,91	0,00

L.p.		godz:min	Dni	Dodatek	Potrącenie	Data i podpis
1	Wynagrodzenie zasadnicze mies.	176:00	22	1 906,44		
	Suma:			**1 906,44**	**0,00**	

Data sporządzenia: 2016-09-05 — Sporządził: mdyzio — ..... podpis

Oświadczenie płatnika składek

Oświadczam, że dane zawarte w formularzu są zgodne ze stanem prawnym i faktycznym. Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy.

© enova365 2016, 11.4.6025, sn: 40520005

KT Soft, http://link.operon.pl/7779-kt-paski (dostęp: 22.06.2022).

Przykład 2.1. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu i paska płacowego rozstrzygnij, czy składka zdrowotna ujęta w przedstawionym pasku ma charakter obowiązkowy czy dobrowolny. Wpisz poprawny rodzaj ubezpieczenia zdrowotnego. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Ubezpieczenie zdrowotne: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.

Krok 3: Przeczytać uważnie tekst.

Krok 4: Dokonaj analizy paska płacowego pod kątem informacji zamieszczonych w tekście.

Krok 5: Zapisz poprawną odpowiedź.

Krok 6: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem, odnosząc się do rodzaju umowy, na podstawie której jest zatrudniony pracownik.

Odpowiedź: ubezpieczenie zdrowotne obowiązkowe
Uzasadnienie: Przedstawiony pasek dotyczy osoby zatrudnionej na podstawie umowy o pracę, o czym świadczy wymiar etatu i wysokość składek odprowadzanych na wszystkie ubezpieczenia społeczne. W tym przypadku pracownik opłaca obowiązkowe ubezpieczenie zdrowotne.

1 pkt – podanie poprawnego rodzaju ubezpieczenia wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 2.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij na podstawie zamieszczonego paska płacowego, czy składka zdrowotna jest odprowadzana zgodnie z obowiązującymi aktualnie przepisami. Swoją odpowiedź uzasadnij informacjami dotyczącymi składki zawartymi na pasku.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.

Krok 3: Przypomnij sobie, jakie obecnie obowiązują przepisy dotyczące składki zdrowotnej.

Krok 4: Dokonaj analizy wszystkich informacji dotyczących składki zdrowotnej zamieszczonych na pasku płacowym.

Krok 5: Porównaj swoją wiedzę na temat aktualnych przepisów z rozwiązaniami zastosowanymi na pasku płacowym.

Krok 6: Wpisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 7: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: nie
Uzasadnienie: Na pasku zamieszczono informację o wysokości składki, która podlega odliczeniu od podatku dochodowego w rozliczeniu rocznym PIT, a zgodnie z obowiązującymi obecnie przepisami składki zdrowotnej nie można odliczyć.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Polityka rozwoju regionalnego

Bezrobocie – zjawisko społeczne polegające na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i pragnących ją podjąć nie znajduje zatrudnienia.

Rodzaje bezrobocia

STRUKTURALNE	FRYKCYJNE	SEZONOWE	KONIUNKTURALNE (CYKLICZNE)
długookresowe bezrobocie dotyczące osób, których wykształcenie i kwalifikacje nie odpowiadają wymaganiom pracodawców	bezrobocie związane z przerwami w zatrudnieniu z powodu poszukiwania innej pracy lub zmianą miejsca zamieszkania	bezrobocie związane z działalnością określonych sektorów gospodarki, które są uzależnione od zmian pór roku	bezrobocie będące efektem sytuacji gospodarczej w kraju

Stopa bezrobocia – stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby ludności aktywnej zawodowo.

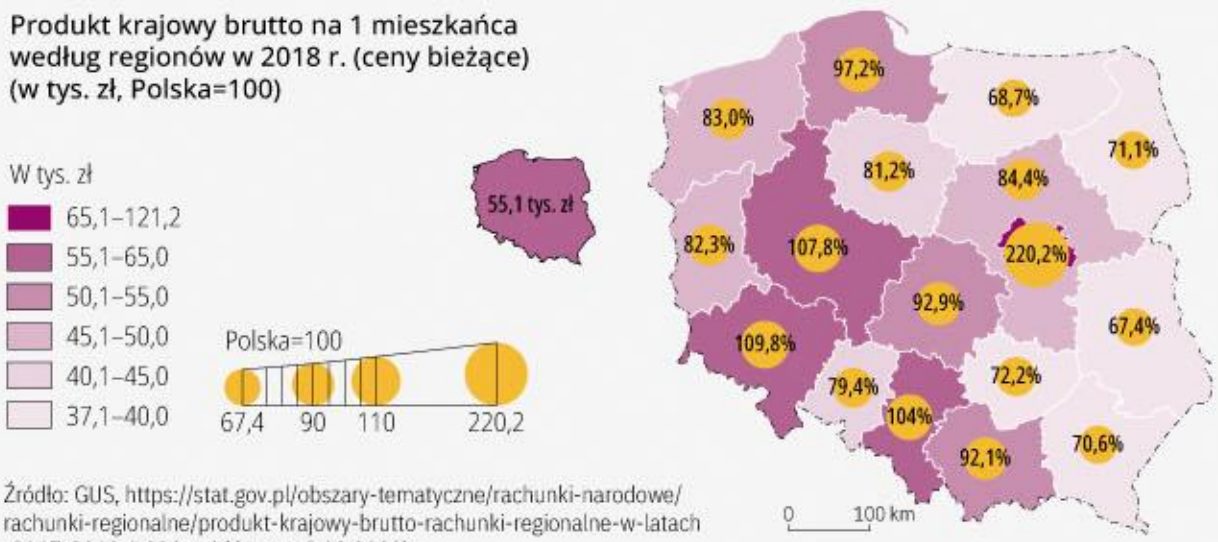
Polityka rozwoju regionalnego – działania dotyczące rozwoju obszarów (regionów) państwa i wzrostu ich konkurencyjności przy wykorzystaniu ich zasobów.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 3. 0–3 pkt

Mapa 1.

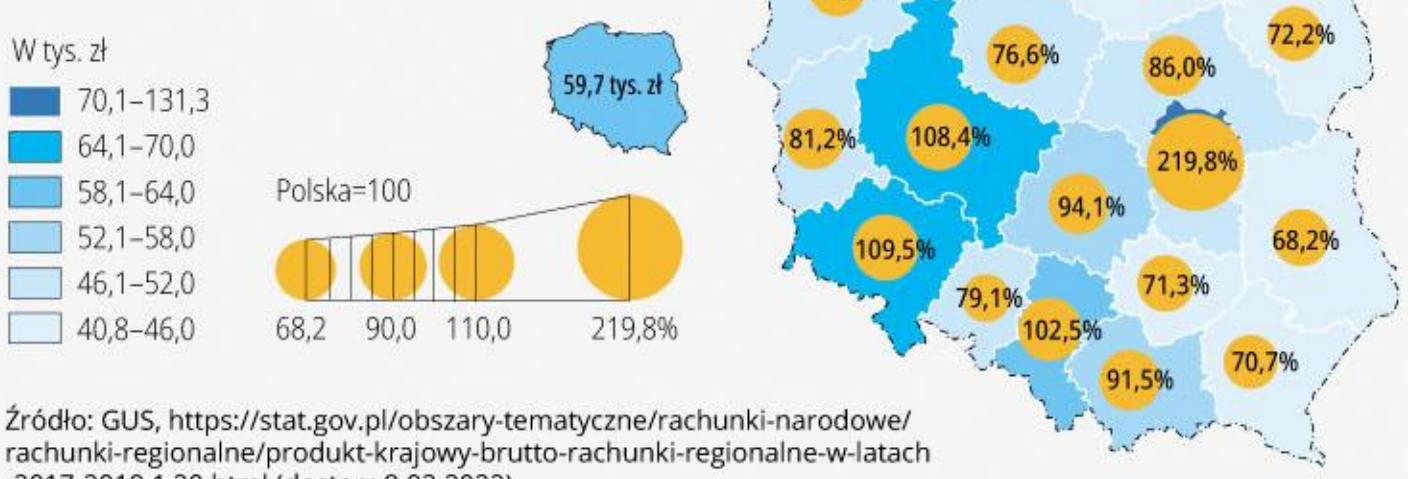
Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według regionów w 2018 r. (ceny bieżące) (w tys. zł, Polska=100)

Źródło: GUS, https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rachunki-narodowe/rachunki-regionalne/produkt-krajowy-brutto-rachunki-regionalne-w-latach-2017-2019,1,20.html (dostęp: 8.02.2022).

Mapa 2.

Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według regionów w 2019 r. (ceny bieżące) (w tys. zł, Polska=100)

Źródło: GUS, https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rachunki-narodowe/rachunki-regionalne/produkt-krajowy-brutto-rachunki-regionalne-w-latach-2017-2019,1,20.html (dostęp: 8.02.2022).

Przykład 3.1. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonych map oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wartość PKB w 2019 r. wyrażona w tys. zł na jednego mieszkańca w województwie dolnośląskim spadła w stosunku do 2018 r.	P	F
PKB na jednego mieszkańca Warszawy w obu badaniach jest ponad dwukrotnie większy od średniej krajowej.	P	F
W 2019 r. we wszystkich województwach odnotowano wzrost PKB wyrażony w tys. zł na jednego mieszkańca w stosunku do 2018 r.	P	F

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zapoznaj się z każdym podanym stwierdzeniem.

Krok 3: Skonfrontuj każde podane stwierdzenie z podanymi mapami – porównaj dane z lat 2018 i 2019.

Krok 4: Zaznacz przy każdym stwierdzeniu poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: F, P, P

1 pkt – zaznaczenie trzech poprawnych odpowiedzi
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 3.2. 0–1 pkt

Na podstawie obu map wyciągnij wniosek dotyczący specyfiki zróżnicowania ekonomicznego kraju.

.....

.....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Porównaj obie mapy.

Krok 3: Zwróć uwagę na poziom PKB w poszczególnych województwach.

Krok 4: Zastanów się, jaka charakterystyczna cecha dotycząca poziomu rozwoju ekonomicznego naszego kraju jest identyczna na obu mapach.

Krok 5: Wpisz poprawny wniosek.

Odpowiedź: Województwa znajdujące się w części zachodniej kraju są lepiej rozwinięte ekonomicznie niż w części wschodniej. / Województwa znajdujące się w części wschodniej kraju są gorzej rozwinięte ekonomicznie niż w części zachodniej.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wniosku
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi

System bezpieczeństwa narodowego

Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa (bezpieczeństwo krajowe) – transsektorowy obszar bezpieczeństwa, którego treść (cele, warunki, sposoby i środki) odnosi się do środowiska wewnętrznego państwa (środowiska krajowego).

Bezpieczeństwo zewnętrzne państwa – transsektorowy obszar bezpieczeństwa, którego treść (cele, warunki, sposoby i środki) odnosi się do środowiska zewnętrznego państwa (środowiska międzynarodowego).

Wybrane elementy systemu bezpieczeństwa narodowego

wymiar sprawiedliwości	prokuratura	siły zbrojne	Służba więzienna	Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW)
Agencja Wywiadu	Centralne Biuro Antykorupcyjne (CBA)	Straż Graniczna	Służba Ochrony Państwa	Policja

Modele relacji państwo – Kościół

Modele relacji państwo – Kościół

- **państwo neutralne światopoglądowo**: państwo nie ingeruje w kwestie religijne swoich obywateli; gwarantuje im swobodę wyznania i przekonań religijnych oraz równouprawnienie poszczególnych Kościołów i związków wyznaniowych
- **państwo wyznaniowe**: państwo charakteryzuje się ścisłym związkiem z określonym Kościołem, który ma uprzywilejowaną pozycję wobec innych związków wyznaniowych
- **państwo teokratyczne**: państwo, w którym religia pełni funkcję nadrzędną wobec ustawodawstwa świeckiego; normy prawne obowiązujące w państwie są oparte na normach religijnych; najwyższą władzę w państwie sprawują osoby duchowne
- **państwo ateistyczne**: państwo negujące istnienie Boga, promujące ateizm i przeważnie zwalczające różne formy praktyk religijnych

uczę się rozwiązywać zadania

Zadania krótsze

Zadanie 81. 0–2 pkt

O budżecie na 2022 r.

17 grudnia 2021 r. Sejm przyjął budżet na 2022 rok. Dochody budżetu państwa wyniosą w przyszłym roku 491,9 mld zł, wydatki 521,8 mld zł, natomiast deficyt nie więcej niż 29,9 mld zł.

Infor, http://link.operon.pl/7779-infor-budzet (dostęp: 22.06.2022).

Zadanie 81.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Projekt ustawy, której dotyczy tekst, został zgłoszony przez

A. co najmniej 15 posłów.
B. Prezydenta RP.
C. Senat.
D. Radę Ministrów.

Zadanie 81.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy uchwalony przez Sejm budżet realizuje zasadę równowagi budżetowej. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

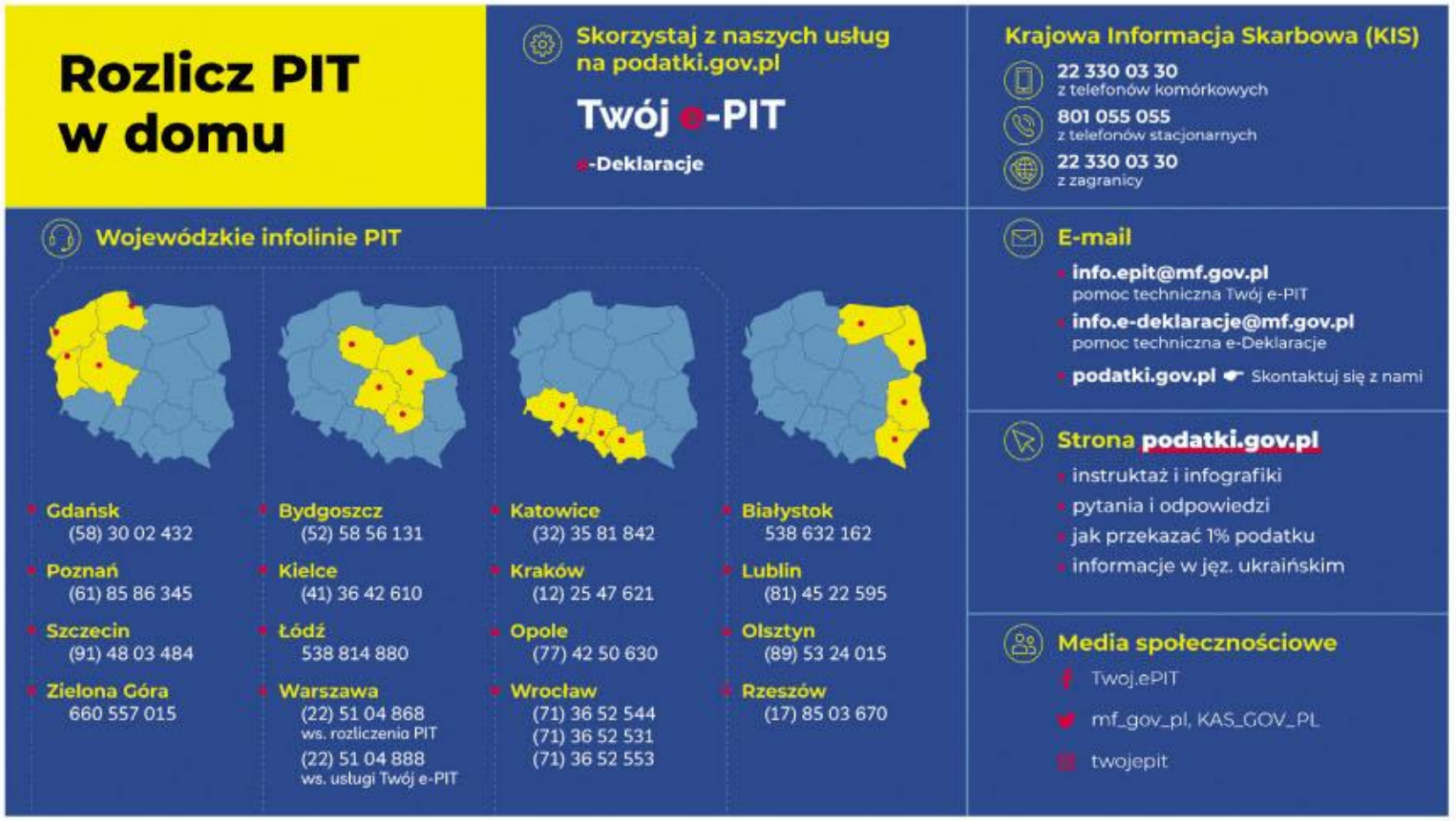
Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 82. 0–2 pkt

Infografika na temat rozliczenia podatku

https://www.gov.pl/web/finanse/e-uslugi-pozwalaja-na-szybki-kontakt-z-urzedem-skarbowym (dostęp: 22.06.2022)

Zadanie 82.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Infografika informuje o możliwości rozliczenia

A. podatku dochodowego od osób fizycznych.
B. podatku dochodowego od osób prawnych.
C. podatku od towarów i usług.
D. podatku od czynności cywilnoprawnych.

Zadanie 82.2. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonej infografiki oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Z infografiki wynika, że w każdym województwie działa infolinia udzielająca informacji na temat rozliczenia PIT.	P	F
Infografika zachęca do rozliczenia PIT w sposób elektroniczny.	P	F
Infografika informuje o możliwości zaproszenia do domu urzędnika skarbowego w celu rozliczenia PIT.	P	F

Zadanie 83. 0–2 pkt

Podatkiem dochodowym CIT opodatkowane są dochody osób prawnych i spółek kapitałowych w organizacji, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, z wyjątkiem spółek niemających osobowości prawnej. Jednak opodatkowaniu podlegają dochody spółek komandytowo-akcyjnych mających siedzibę lub zarząd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz spółek niemających osobowości prawnej mających siedzibę lub zarząd w innym państwie, jeżeli na gruncie prawa tego państwa są osobami prawnymi i objęto ich nieograniczonym obowiązkiem podatkowym. Również podatkowe grupy kapitałowe, na które składają się przynajmniej dwie spółki handlowe, są uznawane za podatników objętych omawianą daniną.

CIT, Mikroporady, http://link.operon.pl/7779-cit (dostęp: 22.06.2022).

Zadanie 83.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

CIT jest elementem realizacji przez finanse publiczne funkcji

A. alokacyjnej.
B. redystrybucyjnej.
C. stabilizacyjnej.
D. stratyfikacyjnej.

Zadanie 83.2. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu rozstrzygnij, czy Jan Iksiński zatrudniony w firmie XYZ płaci podatek CIT. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 84. 0–3 pkt

Przepisy dotyczące dochodów gminy

Przepis 1: wysokość udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych od podatników tego podatku zamieszkałych na obszarze gminy wynosi 39,34%, z zastrzeżeniem art. 89.

Przepis 2: dotacje z budżetów innych jednostek samorządu terytorialnego

Przepis 3: dotacje celowe na zadania realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego na mocy porozumień zawartych z organami administracji rządowej

Opracowane własne na podstawie Ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego.

Zadanie 84.1. 0–1 pkt

Podaj numer przepisu, który nie dotyczy dochodów własnych gminy.

Przepis nr .....

Zadanie 84.2. 0–2 pkt

Na podstawie przepisu 1. podaj argument i kontrargument do tezy: *Wzrost liczby mieszkańców gminy doprowadza do zwiększenia jej dochodów.*

Argument: .....

.....

.....

Kontrargument: .....

.....

.....

Zadanie 85. 0–2 pkt

O ubezpieczeniu społecznym rolników

Ubezpieczenie społeczne rolników uregulowane zostało ustawą z dnia 20 grudnia 1990 roku (Dz.U. z 2021 r. poz. 266, z późn. zm.). Realizację zadań wynikających z ustawy powierzono odrębnej instytucji – [...], zobowiązując ją do prowadzenia zadań wyodrębnionych z systemu powszechnego, w tym m.in. obsługi rolników w sprawach dotyczących obejmowania ubezpieczeniem społecznym rolników i opłacania składek na to ubezpieczenie, przyznawania i wypłaty świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń: emerytalno-rentowego oraz wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego, prowadzenia działalności prewencyjnej na rzecz upowszechniania zasad bezpieczeństwa pracy w gospodarstwach rolnych oraz eliminowania zagrożeń w miejscu pracy i życia rolników, prowadzenia dobrowolnej, nieodpłatnej rehabilitacji leczniczej dla osób uprawnionych do świadczeń [...], uznanych okresowo za całkowicie niezdolne do pracy w gospodarstwie rolnym, które rokują odzyskanie zdolności do pracy w gospodarstwie rolnym w wyniku leczenia i rehabilitacji lub zagrożone całkowitą niezdolnością do pracy w gospodarstwie rolnym.

Informacje ogólne o KRUS, KRUS, https://www.krus.gov.pl/krus/informacje-ogolne (dostęp: 22.06.2022).

Legitymacja emeryta-rencisty

Zadanie 85.1. 0–1 pkt

Podaj pełną nazwę instytucji zajmującej się ubezpieczeniami społecznymi przedstawionymi w tekście.

.....

Zadanie 85.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy legitymacja przedstawiona na ilustracji jest wydawana emerytom-rencistom podlegającym ubezpieczeniom społecznym w instytucji przedstawionej w tekście. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

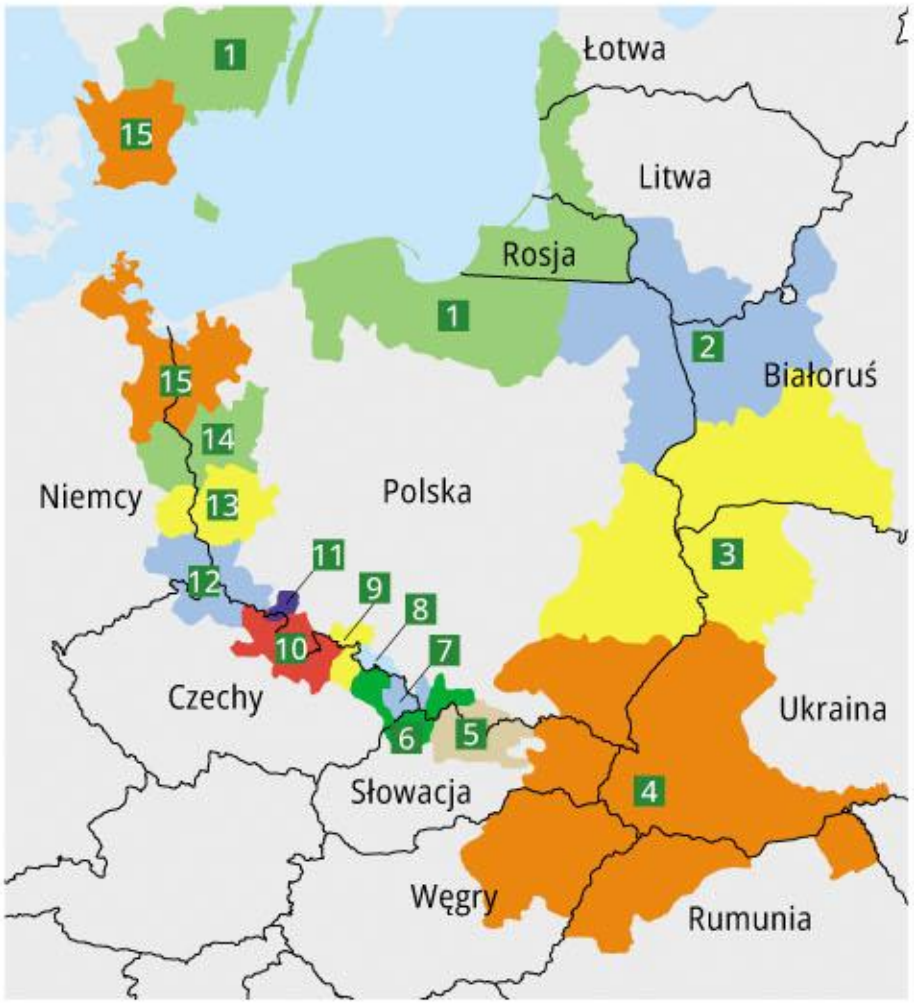
.....

.....

Zadania dłuższe

Zadanie 86. 0–3 pkt

Mapa euroregionów

1. Bałtyk
2. Niemen
3. Bug
4. Karpaty
5. Tatry
6. Beskidy
7. Śląsk Cieszyński
8. Silesia
9. Pradziad
10. Glacensis
11. Dobrava
12. Nysa
13. Sprewa-Nysa-Bóbr
14. Viadrina
15. Pomerania

O euroregionach

Tekst A

Oficjalne utworzenie euroregionu nastąpiło w dniu 29 września 1995 roku w Łucku na Ukrainie. [...] Działania, których finałem było podpisanie porozumienia, rozpoczęły się już znacznie wcześniej. Współpracę transgraniczną między wschodnimi województwami a regionami przygranicznymi Białorusi i Ukrainy zapoczątkowało podpisanie 18 grudnia 1991 roku w Tomaszowie Lubelskim *Porozumienia o współpracy przygranicznych województw/obwodów Polski i Ukrainy*.

Tekst B

Idea utworzenia euroregionu pojawiła się prawie równocześnie w kręgach politycznych i gospodarczych południowo-wschodniej Szwecji oraz północno-wschodniej Polski. Inicjatorem rozpoczęcia prac nad utworzeniem euroregionu były władze miasta Elbląga, które na przełomie lutego i marca 1997 roku zorganizowały konferencję w Malborku, poświęconą możliwościom utworzenia struktury transgranicznej w regionie południowo-wschodniego Bałtyku. Na tej konferencji powołano komitet organizacyjny. Po roku prac przedstawiciele 6 krajów podpisali 22 lutego 1998 roku Porozumienie o utworzeniu Euroregionu [...]. Aktualnie Euroregion [...] łączy w ramach współpracy transgranicznej obszary leżące na terytorium 5 krajów nadbałtyckich: Polski, Danii, Litwy, Rosji i Szwecji.

Tekst C

W dniu 14 lutego 1993 roku w Debreczynie przedstawiciele władz terytorialnych Polski, Słowacji, Węgier i Ukrainy podpisali porozumienie o utworzeniu *Związku Międzyregionalnego Euroregion* [...]. Politycznego poparcia udzielili tej inicjatywie ministrowie spraw zagranicznych Polski, Węgier i Ukrainy, podpisując *Deklarację o Współpracy Społeczności Zamieszkujących Obszar Euroregionu* [...]. Na posiedzeniu w dniach 29–30 kwietnia 1997 Rada Związku pozytywnie rozpatrzyła wniosek strony rumuńskiej o jej przyjęcie w charakterze członka zwyczajnego.

Euroregiony na granicach Polski, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2007, https://wroclaw.stat.gov.pl/download/gfx/wroclaw/pl/defaultaktualnosci/760/8/1/3/euroregiony_na_granicach_polski_2007.pdf (dostęp: 22.06.2022).

Zadanie 86.1. 0–1 pkt

Na podstawie mapy i opisu B podaj nazwę państwa, które było sygnatariuszem powstania opisanego w tekście euroregionu, a obecnie nie jest jego członkiem.

.....

Zadanie 86.2. 0–2 pkt

Uzupełnij tabelę – do każdego tekstu dopisz nazwę właściwego euroregionu i numer (1.–15.), którym oznaczono go na mapie.

	Nazwa euroregionu	Numer na mapie
Tekst A		
Tekst B		
Tekst C		

Zadanie 87. 0–2 pkt

O programie Senior+

Celem strategicznym Programu jest zwiększenie aktywnego uczestnictwa seniorów w życiu społecznym, poprzez dofinansowanie rozbudowy infrastruktury ośrodków wsparcia w środowisku lokalnym oraz zwiększenie miejsc w ośrodkach wsparcia „Senior+", tj. wsparcie działań jednostek samorządu w rozwoju na ich terenie sieci Dziennych Domów „Senior+" i Klubów „Senior+".

Celem operacyjnym Programu jest zapewnienie wsparcia seniorom – osobom nieaktywnym zawodowo w wieku 60 lat i więcej – poprzez umożliwienie im korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywności, a także obejmującej usługi w zakresie aktywności ruchowej lub kinezyterapii, oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej – w zależności od potrzeb stwierdzonych w środowisku lokalnym. W ramach Programu udostępniana jest seniorom infrastruktura pozwalająca na aktywne spędzanie wolnego czasu, a także zaktywizowanie i zaangażowanie seniorów w działania samopomocowe i na rzecz środowiska lokalnego.

Program wieloletni „Senior+" na lata 2021–2025, http://senior.gov.pl/program_senior_plus/pokaz/544 (dostęp: 22.06.2022).

Zadanie 87.1. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonego tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Program Senior+ umożliwia osobom starszym złożenie wniosku o dofinansowanie działań zwiększających ich aktywność w życiu społecznym.	P	F
Środki z programu Senior+ mogą być przeznaczone na rozbudowę infrastruktury pozwalającej na aktywne spędzanie czasu przez seniorów.	P	F
O pozyskanie środków na rozbudowę infrastruktury ośrodków wsparcia mogą starać się jednostki samorządu terytorialnego.	P	F

Zadanie 87.2. 0–1 pkt

Na postawie tekstu rozstrzygnij, czy prawo korzystania z podjętych działań w ramach programu Senior+ przysługuje tylko osobom w wieku emerytalnym. Swoją odpowiedź uzasadnij informacjami zawartymi w tekście.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 88. 0–4 pkt

Tekst 1. O programie Rodzina 500+

Rządowy program „Rodzina 500+" jest finansowym fundamentem wsparcia rodzin. Program wszedł w życie 1 kwietnia 2016 r. i przyczynił się do znacznej poprawy sytuacji materialnej rodzin, wzmocnił je i nadał należny priorytet. W efekcie uruchomienia rządowego programu „Rodzina 500+" nastąpił znaczący wzrost udziału wydatków na politykę rodzinną w PKB – z 1,78% PKB w 2015 r. do 4% PKB obecnie.

Rządowy program „Rodzina 500+" jest najbardziej znaczącą i realnie odczuwalną pomocą finansową ze strony państwa dla rodzin wychowujących dzieci.

W ramach tego programu rodzinom z dziećmi na utrzymaniu przysługuje świadczenie wychowawcze w wysokości 500 zł na dziecko w wieku do ukończenia 18. roku życia, bez względu na dochód osiągany przez rodzinę.

Prawo do świadczenia wychowawczego jest ustalane na roczny okres świadczeniowy trwający od 1 czerwca do 31 maja następnego roku kalendarzowego.

Rodzina 500 plus, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, https://www.gov.pl/web/rodzina/rodzina-500-plus (dostęp: 22.06.2022).

Tekst 2. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

Jednym z najważniejszych wyzwań dla rozwoju kraju i spójności społecznej są niekorzystne trendy demograficzne, które przejawiają się spadkiem liczby osób w wieku produkcyjnym, niską dzietnością oraz postępującym starzeniem się społeczeństwa. Sytuacja ta ma realny wpływ na gospodarkę Polski, a zwłaszcza na jej potencjał i możliwości rozwoju. W odpowiedzi na te wyzwania w ramach SOR przygotowano aktywną politykę prorodzinną, która oznacza kompleksowe i systemowe wspieranie rodzin z dziećmi.

Informacje o Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/informacje-o-strategii-na-rzecz-odpowiedzialnego-rozwoju (dostęp: 22.06.2022).

Wykres dzietności w Polsce

https://demagog.org.pl/analizy_i_raporty/wspolczynnik-dzietnosci-w-polsce-najnowsze-dane-gus/?cn-reloaded=1 (dostęp: 22.06.2022).

Zadanie 88.1. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonych tekstów i wykresu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Program Rodzina 500+ jest zgodny ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.	P	F
Z wykresu wynika, że działania podejmowane w ramach Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju przynoszą znaczące pozytywne skutki w zakresie demograficznym.	P	F
Prawo do świadczenia 500+ jest uzależnione od sytuacji materialnej rodziny.	P	F

Zadanie 88.2. 0–2 pkt

Na podstawie tekstu 1. i wykresu podaj argument i kontrargument do tezy: *Rządowy program „Rodzina 500+" poprawił sytuację demograficzną kraju.*

Argument: .....

.....

.....

Kontrargument: .....

.....

.....

Zadanie 88.3. 0–1 pkt

Na podstawie wykresu rozstrzygnij, czy w Polsce mamy do czynienia z zastępowalnością pokoleń. Swoją odpowiedź uzasadnij, odwołując się do danych.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 89. 0–3 pkt

O służbach bezpieczeństwa w Polsce

Tekst A

Jednolita, umundurowana i uzbrojona formacja przeznaczona do ochrony granicy państwowej, kontroli ruchu granicznego oraz zapobiegania i przeciwdziałania nielegalnej migracji.

https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19900780462/U/D19900462Lj.pdf (dostęp: 22.06.2022).

Tekst B

Służba właściwa w sprawach ochrony bezpieczeństwa zewnętrznego państwa i realizująca swoje zadania, co do zasady, poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej. Do jej podstawowych zadań należy: uzyskiwanie, analiza i przekazywanie właściwym organom informacji mogących mieć istotne znaczenie dla bezpieczeństwa i międzynarodowej pozycji Polski oraz jej potencjału ekonomicznego i obronnego; rozpoznawanie zagrożeń zewnętrznych godzących w bezpieczeństwo państwa i przeciwdziałanie im – w tym międzynarodowemu terroryzmowi, ekstremizmowi, międzynarodowym grupom przestępczości zorganizowanej, działaniom obcych służb specjalnych i innym czynnościom mogącym przynieść szkodę interesom RP.

https://www.bbn.gov.pl/pl/bezpieczenstwo-narodowe/system-bezpieczenstwa-n/bezpieczenstwo-publiczn/5977,Potencjal-ochronny.html (dostęp: 22.06.2022).

Tekst C

Służba specjalna, właściwa w sprawach ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego państwa i jego porządku konstytucyjnego. Do jej podstawowych zadań należy rozpoznawanie, zapobieganie i zwalczanie zagrożeń godzących w bezpieczeństwo wewnętrzne państwa oraz jego porządek konstytucyjny, w szczególności w suwerenność i międzynarodową pozycję, niepodległość i nienaruszalność terytorium, a także w obronność.

https://www.bbn.gov.pl/pl/bezpieczenstwo-narodowe/system-bezpieczenstwa-n/bezpieczenstwo-publiczn/5977,Potencjal-ochronny.html (dostęp: 22.06.2022).

Logotypy służb bezpieczeństwa

1.

2.

3.

4.

Zadanie 89.1. 0–2 pkt

Uzupełnij tabelę. Do każdego tekstu dopisz pełną nazwę właściwej służby bezpieczeństwa i numer, którym oznaczono jej logotyp (1.–4.).

	Nazwa służby bezpieczeństwa	Numer logotypu
Tekst A		
Tekst B		
Tekst C		

Zadanie 89.2. 0–1 pkt

Podaj pełną nazwę służby bezpieczeństwa, której logotyp nie pasuje do żadnego opisu.

.....

Zadanie 90. 0–2 pkt

Tekst 1. O jednej ze służb bezpieczeństwa

[...] jest służbą specjalną powołaną do spraw zwalczania korupcji w życiu publicznym i gospodarczym, w szczególności w instytucjach państwowych i samorządowych, a także do zwalczania działalności godzącej w interesy ekonomiczne państwa. [...] kieruje jego szef, nadzorowany przez prezesa Rady Ministrów. Działalność szefa [...] podlega kontroli Sejmu. Biuro, oprócz prowadzenia spraw operacyjnych i postępowań przygotowawczych, koncentruje się na działalności kontrolnej, analityczno-informacyjnej i prewencyjnej, w tym edukacyjnej.

https://www.bbn.gov.pl/pl/bezpieczenstwo-narodowe/system-bezpieczenstwa-n/bezpieczenstwo-publiczn/5977,Potencjal-ochronny.html (dostęp: 22.06.2022).

Tekst 2. Sprawozdanie z działalności jednej ze służb bezpieczeństwa

Przestępstwa skarbowe wpływają na możliwość efektywnego prowadzenia polityki gospodarczej i osiąganie wyznaczonych celów ekonomicznych i społecznych. W 2020 r. [...] zidentyfikowało m.in. mechanizmy wyłudzeń w związku z bilansowaniem VAT-u i podawaniem nieprawdziwych danych w plikach JPK. Jednostki organizacyjne Biura prowadziły 86 postępowań dotyczących wyłudzeń skarbowych, w których straty Skarbu Państwa oszacowano na ponad 6,7 mld zł.

https://[...].gov.pl/ftp/dokumenty_pdf/informacja_2020_.pdf (dostęp: 22.06.2022).

Zadanie 90.1. 0–1 pkt

Podaj pełną nazwę służby, której działalność przedstawiono w tekście 1.

.....

Zadanie 90.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij związek między podkreślonym fragmentem w tekście 2. a finansami publicznymi.

.....

.....

.....

10

Kontrola władzy

przypominam najważniejsze treści

Struktura, funkcje oraz organizacja pracy Sejmu i Senatu RP

Struktura Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (460 posłów)
- Marszałek Sejmu (kierowniczy organ jednoosobowy)
- Prezydium Sejmu (organ kolegialny Marszałek Sejmu i wicemarszałkowie)
- Konwent Seniorów (Marszałek Sejmu i wicemarszałkowie, przewodniczący lub wiceprzewodniczący klubów poselskich, przedstawiciele porozumień liczących co najmniej 15 posłów i przedstawiciele niektórych kół parlamentarnych)
- komisje sejmowe (stałe, nadzwyczajne, śledcze)

Struktura Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (100 senatorów)
- Marszałek Senatu (kierowniczy organ jednoosobowy)
- Prezydium Senatu (organ kolegialny Marszałek Senatu i wicemarszałkowie)
- Konwent Seniorów (Marszałek, wicemarszałkowie oraz senatorowie – przedstawiciele klubów senackich oraz przedstawiciele porozumień, ustanawianych dla wspólnej reprezentacji w Konwencie, a także klubów parlamentarnych, jeżeli skupiają co najmniej 7 senatorów)
- komisje senackie (stałe, nadzwyczajne)

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 1. 0–4 pkt

Mechanizmy jednej z funkcji parlamentu

Opis A
Akt organu przedstawicielskiego uznający na podstawie sprawozdania działalność finansową organu wykonawczego za prawidłową.

Opis B
W prawie konstytucyjnym procedura odpowiedzialności rządu przed parlamentem, stanowiąca typowy element parlamentarno-gabinetowej formy rządu, przybierająca postać uchwały parlamentu lub jego izby wyrażającej negatywną ocenę działalności rządu lub poszczególnych ministrów.

Opis C
W prawie konstytucyjnym uchwała parlamentu lub jego izby aprobująca program i skład nowo utworzonego rządu [...] albo politykę urzędującego rządu.

Encyklopedia PWN, http://link.operon.pl/73414 (dostęp: 22.06.2022).

Przykład 1.1. 0–1 pkt

Podaj, z jaką funkcją parlamentu związane są przedstawione mechanizmy kontroli władzy.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, jakie znasz funkcje parlamentu i czym się one charakteryzują.

Krok 3: Zapoznaj się z tekstami.

Krok 4: Skonfrontuj swoją wiedzę z informacjami zamieszczonymi w tekstach.

Krok 5: Podaj poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: funkcja kontrolna

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 1.2. 0–1 pkt

Uzupełnij tabelę – do każdego opisu dopisz poprawną nazwę przedstawionego pojęcia.

	Nazwa pojęcia
Opis A	
Opis B	
Opis C	

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zapoznaj się z każdym opisem.

Krok 3: Wpisz do tabeli przy odpowiednim opisie nazwę pojęcia, które zostało w nim scharakteryzowane.

Odpowiedź:

	Nazwa pojęcia
Opis A	absolutorium
Opis B	wotum nieufności
Opis C	wotum zaufania

1 pkt – podanie trzech poprawnych nazw
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 1.3. 0–2 pkt

Na podstawie opisu B podaj argument i kontrargument do tezy: *Przedstawiony mechanizm w polskich realiach politycznych jest nieskuteczny.*

Argument: .....

.....

.....

.....

Kontrargument: .....

.....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.
Krok 2: Przeczytaj opis B.
Krok 3: Zastanów się, w jakiej sytuacji przedstawiony mechanizm będzie nieskuteczny.
Krok 4: Wpisz poprawny argument potwierdzający tezę.
Krok 5: Zastanów się, w jakim przypadku przedstawiony mechanizm będzie miał szansę realizacji.
Krok 6: Wpisz poprawny kontrargument do postawionej tezy.

Odpowiedź: Argument: Udzielenie ministrowi lub rządowi wotum nieufności jest niemożliwe, ponieważ potrzeba do tego poparcia większości ustawowej liczby posłów, a partia rządząca, z której wywodzą się ministrowie, ma większość w parlamencie i na takie wotum nie wyrazi zgody.
Kontrargument: Udzielenie wotum nieufności rządowi lub ministrowi jest możliwe, ponieważ wynika ono z konstytucji, a partia rządząca może uznać argumenty opozycji i poprzeć ich wniosek.

2 pkt – podanie poprawnego argumentu i kontrargumentu
1 pkt – podanie poprawnego argumentu lub kontrargumentu
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Klub poselski – zrzeszenie posłów, skupiające co najmniej 15 parlamentarzystów.

Koło poselskie – zrzeszenie posłów, skupiające co najmniej 3 parlamentarzystów.

Klub senacki – zrzeszenie senatorów, skupiające co najmniej 7 parlamentarzystów.

Koło senackie – zrzeszenie senatorów, skupiające co najmniej 3 parlamentarzystów.

Klub parlamentarny – zrzeszenie posłów i senatorów.

Zgromadzenie Narodowe – organ konstytucyjny złożony z połączonych izb Sejmu i Senatu, składający się z 560 członków, zwoływany do realizacji kompetencji określonych w konstytucji.

Rodzaje większości

ZWYKŁA (WZGLĘDNA)	BEZWZGLĘDNA	KWALIFIKOWANA
liczba głosów za jest większa od liczby głosów przeciw	liczba głosów za jest większa od liczby głosów przeciw i wstrzymujących się	liczba głosów za musi przekroczyć określony próg wyrażony ułamkiem 2/3 lub 3/5

Wybory i kompetencje Prezydenta RP

Organy władzy wykonawczej w Polsce

- **Prezydent RP**: jednoosobowy organ władzy, głowa państwa; wybierany na pięcioletnią kadencję z prawem do jednej reelekcji; obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów ukończył 35 lat i korzysta z pełni praw wyborczych do Sejmu; kandydata zgłasza co najmniej 100 000 obywateli mających prawo wybierania do Sejmu
- **Rada Ministrów (rząd)**: kolegialny organ władzy wykonawczej składający się z Prezesa Rady Ministrów (premier) oraz ministrów resortowych, a także przewodniczących komitetów określonych w ustawach komitetów; centralny organ administracji rządowej

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 2. 0–3 pkt

Procedura powołania rządu

Art. 154.
1. Prezydent Rzeczypospolitej desygnuje Prezesa Rady Ministrów, który proponuje skład Rady Ministrów. Prezydent Rzeczypospolitej powołuje Prezesa Rady Ministrów wraz z pozostałymi członkami Rady Ministrów w ciągu 14 dni od dnia pierwszego posiedzenia Sejmu lub przyjęcia dymisji poprzedniej Rady Ministrów i odbiera przysięgę od członków nowo powołanej Rady Ministrów.
2. Prezes Rady Ministrów, w ciągu 14 dni od dnia powołania przez Prezydenta Rzeczypospolitej, przedstawia Sejmowi program działania Rady Ministrów z wnioskiem o udzielenie jej wotum zaufania. Wotum zaufania Sejm uchwala bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.
3. W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie ust. 1 lub nieudzielenia jej wotum zaufania w trybie ust. 2 Sejm w ciągu 14 dni od upływu terminów określonych w ust. 1 lub ust. 2 wybiera Prezesa Rady Ministrów oraz proponowanych przez niego członków Rady Ministrów bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów. Prezydent Rzeczypospolitej powołuje tak wybraną Radę Ministrów i odbiera przysięgę od jej członków.

Art. 155.
1. W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie art. 154 ust. 3 Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu 14 dni powołuje Prezesa Rady Ministrów i na jego wniosek pozostałych członków Rady Ministrów oraz odbiera od nich przysięgę. Sejm w ciągu 14 dni od dnia powołania Rady Ministrów przez Prezydenta Rzeczypospolitej udziela jej wotum zaufania większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.
2. W razie nieudzielenia Radzie Ministrów wotum zaufania w trybie określonym w ust. 1, Prezydent Rzeczypospolitej skraca kadencję Sejmu i zarządza wybory.

Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483

Przykład 2.1. 0–1 pkt

Podaj, jakim rodzajem większości Sejm udziela rządowi wotum zaufania w trzecim kroku przedstawionej procedury powołania rządu.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, jakie znasz nazwy rodzajów większości i czym się one charakteryzują.

Krok 3: Zapoznaj się z tekstami i ustal, który przepis dotyczy problemu postawionego w pytaniu.

Krok 4: Rozstrzygnij, który rodzaj większości ma w nim zastosowanie.

Krok 5: Podaj poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: większość zwykła

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 2.2. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu rozstrzygnij, czy Sejm może wybrać Prezesa Rady Ministrów niezależnie od woli Prezydenta RP. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.

Krok 3: Przeczytaj tekst.

Krok 4: Przeanalizuj każdy krok procedury powołania rządu.

Krok 5: Wpisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 6: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: tak
Uzasadnienie: Sejm może wybranemu przez Prezydenta RP premierowi nie udzielić wotum zaufania, a następnie w kolejnym kroku może sam wskazać swojego kandydata i jemu udzielić wotum zaufania.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Przykład 2.3. 0–1 pkt

Wyjaśnij, jakie skutki pociąga za sobą niepowołanie rządu w trzech przedstawionych krokach.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim w nim czasownika operacyjnego.

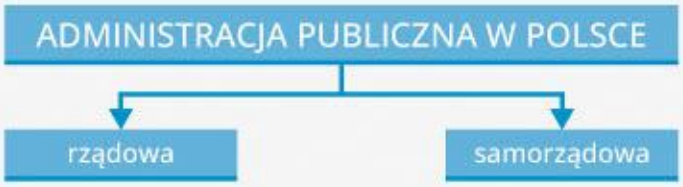
Krok 2: Wróć do tekstu i poszukaj w nim informacji na temat skutków, jakie niesie ze sobą trzykrotne niepowodzenie powołania rządu.

Krok 3: Wpisz poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: Prezydent RP skraca kadencję Sejmu i zarządza nowe wybory.

1 pkt – poprawne wyjaśnienie
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Administracja publiczna i władza sądownicza w Polsce

Administracja rządowa
- **wojewoda**: przedstawiciel rządu w terenie (województwie)
- **administracja zespolona**: organy administracji rządowej w województwie podlegające wojewodzie; składa się ona ze służb, inspekcji i straży skupionych w urzędzie wojewódzkim
- **administracja niezespolona**: organy administracji rządowej w województwie podlegające bezpośrednio zwierzchnictwu właściwemu ministrowi lub centralnym organom administracji rządowej

Administracja samorządowa
- gmina: rada gminy (miasta) oraz wójt, burmistrz lub prezydent miasta
- powiat: rada powiatu i zarząd powiatu na czele ze starostą
- województwo: sejmik województwa i zarząd województwa na czele z marszałkiem województwa

Nadzór nad organami samorządu terytorialnego
- Prezes Rady Ministrów
- wojewoda
- regionalna izba obrachunkowa (w zakresie finansowym)
- Najwyższa Izba Kontroli pod względem legalności, gospodarności i rzetelności

Krajowa Rada Sądownictwa – kolegialny organ konstytucyjny stojący na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

Sąd Najwyższy – naczelny organ władzy sądowniczej w Polsce sprawujący nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania oraz wykonywania innych czynności określonych w Konstytucji RP i ustawach.

Struktura Sądu Najwyższego

Izba Cywilna	Izba Karna	Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych	Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych	Izba Dyscyplinarna

Sądy powszechne

Sądy rejonowe	Sądy okręgowe	Sądy apelacyjne

Sądy wojskowe

wojskowe sądy garnizonowe	wojskowe sądy okręgowe

Sądy Administracyjne – niezależny od Sądu Najwyższego pion sądownictwa, na który składają się wojewódzkie sądy administracyjne i Naczelny Sąd Administracyjny.

Naczelny Sąd Administracyjny – organ sądowy sprawujący nadzór nad orzecznictwem wojewódzkich sądów administracyjnych oraz kontrolę funkcjonowania i bezczynności lokalnej i regionalnej administracji publicznej pod względem zgodności z Konstytucją RP, prawem unijnym i ustawami.

Struktura NSA

Izba finansowa	Izba gospodarcza	Izba ogólnoadministracyjna

Trybunał Konstytucyjny – organ władzy sądowniczej w Polsce zajmujący się przede wszystkim badaniem zgodności aktów normatywnych i umów międzynarodowych z Konstytucją RP.

Trybunał Stanu – organ władzy sądowniczej powołany do orzekania o odpowiedzialności konstytucyjnej i karnej osób zajmujących najwyższe stanowiska państwowe.

PRZYKŁADOWE ZADANIA MATURALNE

Przykład 3. 0–3 pkt

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ 22–03–2012 r.

Sąd Rejonowy w Żarach, II Wydział Karny po rozpoznaniu dnia 22–03–2012 r. sprawy

M**** M********** urodzonego 01.01.xxxx r. w Ustce syna Pawła i Zofii zd. K*****

oskarżonego o to, że:

w dniu 25 listopada 2011 roku na ulicy Wiejskiej w Mirostowicach Dolnych woj. lubuskiego kierował w ruchu lądowym samochodem osobowym marki Peugeot 205 o nr rej. ********, znajdując się w stanie nietrzeźwości, badanie wykazało 0,74 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu, tj. o czyn z art. 178a § 1 kk

orzeka

1. oskarżonego ********** uznaje za winnego popełnienia zarzuconego mu czynu, opisanego w części wstępnej wyroku i za ten czyn na podstawie art. 178a §1 kk wymierza mu karę 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności,

2. na podstawie art. 69 §1 kk i art. 70 §1 pkt. 1 kk warunkowo zawiesza wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności na 2 (dwa) lata tytułem próby,

3. na podstawie art. 42 §2 kk orzeka wobec oskarżonego zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 3 (trzech) lat,

4. na podstawie art. 50 kk orzeka podanie wyroku do publicznej wiadomości poprzez umieszczenie na stronie internetowej Prokuratury Okręgowej w Zielonej Górze przez okres trzech miesięcy,

5. na podstawie art. 624 §1 kpk i art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych zwalnia oskarżonego od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych.

Wyrok.org, http://link.operon.pl/7779-wyrok1 (dostęp: 22.06.2022).

Przykład 3.1. 0–1 pkt

Podaj pełną nazwę organu sprawującego nadzór w zakresie orzecznictwa nad sądem, który wydał przedstawiony wyrok.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie strukturę sądownictwa w Polsce.

Krok 3: Przeczytaj i przeanalizuj tekst, a następnie ustal, jaki rodzaj sądu wydał zamieszczony wyrok.

Krok 4: Przyporządkuj ustalony przez ciebie sąd z tekstu do odpowiedniego pionu sądownictwa w Polsce.

Krok 5: Przypomnij sobie, jaki organ władzy sprawuje nadzór nad tym pionem sądownictwa w Polsce.

Krok 6: Podaj poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: Sąd Najwyższy

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 3.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy skazanemu przysługuje prawo do apelacji od zasądzonego wyroku. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.

Krok 3: Przypomnij sobie, w jakich przypadkach można złożyć apelację.

Krok 4: Zapoznaj się z tekstem i na jego podstawie ustal, której instancji był sąd wydający wyrok.

Krok 5: Wpisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 6: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: tak
Uzasadnienie: Sąd, który wydał wyrok, to sąd rejonowy, czyli sąd pierwszej instancji, a od wyroków sądów pierwszej instancji przysługuje zawsze prawo do złożenia apelacji.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Przykład 3.3. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Sąd w punkcie 4. orzeczenia kierował się konstytucyjną zasadą wpływającą na praworządność procesu sądowego, jaką jest zasada

A. instancyjności.
B. kolegialności.
C. odpowiedzialności karnej za czyn.
D. udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości.

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przeczytaj proponowane odpowiedzi i przypomnij sobie cechy charakterystyczne podanych zasad.

Krok 3: Zapoznaj się z odpowiednim fragmentem tekstu i skonfrontuj jego zapisy ze swoją wiedzą na temat podanych zasad.

Krok 4: Zaznacz poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: C

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Organy kontroli państwowej, ochrony prawa i zaufania publicznego

Konstytucyjne organy kontroli państwowej i ochrony prawa

Najwyższa Izba Kontroli	Rzecznik Praw Obywatelskich	Rzecznik Praw Dziecka	Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji

PRZYKŁADOWE ZADANIA MATURALNE

Przykład 4. 0–2 pkt

O jednej z kontroli
Marszałkowie i starostowie nie zapewnili prawidłowego wykorzystania odpadów do rekultywacji gruntów, gdyż nie sprawowali należytego nadzoru nad realizacją wydanych zezwoleń. W toku kontroli ustalono, że nierzetelnie weryfikowali wnioski o wydanie zezwoleń, nieskutecznie i opieszale prowadzili postępowania w sprawie cofnięcia zezwoleń.

Praktycznie nie przeprowadzali planowych kontroli podmiotów, w zakresie spełnienia warunków określonych w wydanych im zezwoleniach. Tymczasem sporadycznie prowadzone kontrole (w wyniku otrzymanych zawiadomień) potwierdzały w większości przypadków występowanie nieprawidłowości w zakresie wykorzystywania odpadów w procesie rekultywacji gruntów. W dodatku marszałkowie w ograniczonym zakresie pozyskiwali dane o masie i rodzaju odpadów wykorzystywanych w poszczególnych latach do rekultywacji gruntów.

NIK, https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/slaby-nadzor-nad-wykorzystaniem-odpadow-do-rekultywacji-gruntow.html (dostęp: 22.06.2022).

Przykład 4.1. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonego tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Przedstawiona kontrola miała miejsce w jednostkach samorządu terytorialnego.	P	F
Sprawozdanie jest efektem kontroli nadzorczej przeprowadzonej przez wojewodę.	P	F
Kontrola wykazała nieprawidłowości w zakresie nadzoru nad wykorzystaniem odpadów do rekultywacji gruntów.	P	F

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przeczytaj każde podane stwierdzenie.

Krok 3: Skonfrontuj każde podane stwierdzenie z tekstem źródłowym.

Krok 4: Zgodnie z poleceniem zaznacz przy każdym stwierdzeniu poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: P, F, P

1 pkt – zaznaczenie trzech poprawnych odpowiedzi
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 4.2. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu rozstrzygnij, czy przedstawiona kontrola miała charakter sprawdzenia celowości działania kontrolowanych jednostek. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.

Krok 3: Przeczytaj dokładnie tekst i ustal, jaki organ jest odpowiedzialny za przeprowadzenie kontroli.

Krok 4: Przypomnij sobie, jakie uprawnienia kontrolne ma organ kontrolujący i względem jakich jednostek organizacyjnych.

Krok 5: Ustal, jaka jednostka organizacyjna jest kontrolowana.

Krok 6: Wpisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 7: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: nie
Uzasadnienie: Kontrola była przeprowadzona w jednostkach samorządu terytorialnego, a NIK nie może ich kontrolować pod względem celowości działania.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

uczę się rozwiązywać zadania

Zadania krótsze

Zadanie 91. 0–2 pkt

Prawo wyborcze

Art. 10. § 1. Prawo wybierania (czynne prawo wyborcze) ma:
1) w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej – obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat;
2) w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej – obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat oraz obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
3) w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego:
a) rady gminy – obywatel polski oraz obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na obszarze tej gminy,
b) rady powiatu i sejmiku województwa – obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na obszarze, odpowiednio, tego powiatu i województwa [...].

Dz.U. 2011 nr 21 poz. 112

Zadanie 91.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz dwie właściwe odpowiedzi spośród podanych.
W wyborach do samorządu terytorialnego prawo wybierania jest ograniczone cenzusem
A. wieku.
B. majątkowym.
C. intelektualnym.
D. domicylu.

Zadanie 91.2. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonego tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Obywatele UE, niebędący obywatelami polskimi, są pozbawieni prawa wybierania parlamentarzystów.	P	F
Obywatel Ukrainy mieszkający na stałe w gminie Medyka ma prawo do wybierania rady tej gminy.	P	F
Obywatel Niemiec zamieszkujący stale województwo podkarpackie nie ma prawa do wybierania przedstawicieli sejmiku wojewódzkiego.	P	F

Zadanie 92. 0–2 pkt

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 8 czerwca 2017 r. w sprawie ustanowienia roku 2018 Rokiem Konfederacji Barskiej
W 2018 r. przypada 250. rocznica zawiązania Konfederacji Barskiej (1768–1772) – zbrojnego związku szlachty polskiej utworzonego w Barze na Podolu 29 lutego 1768 r. w obronie wiary katolickiej i niepodległości Rzeczypospolitej, pierwszego wielkiego polskiego powstania narodowego.

https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20170000638/O/M20170638.pdf (dostęp: 22.06.2022).

Zadanie 92.1. 0–1 pkt

Podaj nazwę publikatora urzędowego, w którym opublikowano przedstawiony dokument.

.....

Zadanie 92.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Przedstawiony dokument po uchwaleniu musi zostać podpisany przez
A. Marszałka Sejmu.
B. Prezydenta RP.
C. Prezesa Rady Ministrów.
D. Marszałka Senatu.

Zadanie 93. 0–2 pkt

Przepisy dotyczące wyborów do parlamentu

Art. 192. Wybory do Sejmu są powszechne, równe, bezpośrednie i proporcjonalne oraz odbywają się w głosowaniu tajnym.

Art. 193.
§ 1. Do Sejmu wybiera się 460 posłów z list kandydatów na posłów w wielomandatowych okręgach wyborczych.
§ 2. Nie można kandydować równocześnie do Sejmu i do Senatu.

Art. 255. Wybory do Senatu są powszechne, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym.

Art. 256. Do Senatu wybiera się 100 senatorów według zasady większości.

Dz.U. 2011 nr 21 poz. 112

Zadanie 93.1. 0–1 pkt

Podaj numer artykułu, który określa skład izby wyższej polskiego parlamentu.

Art.: .....

Zadanie 93.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, na czym polega różnica między Sejmem a Senatem w organizacji okręgów wyborczych.

.....

.....

.....

Zadanie 94. 0–2 pkt

Art. 235.

1. Projekt ustawy o zmianie Konstytucji może przedłożyć co najmniej 1/5 ustawowej liczby posłów, Senat lub Prezydent Rzeczypospolitej.
2. Zmiana Konstytucji następuje w drodze ustawy uchwalonej w jednakowym brzmieniu przez Sejm i następnie w terminie nie dłuższym niż 60 dni przez Senat.
3. Pierwsze czytanie projektu ustawy o zmianie Konstytucji może odbyć się nie wcześniej niż trzydziestego dnia od dnia przedłożenia Sejmowi projektu ustawy.
4. Ustawę o zmianie Konstytucji uchwala Sejm większością co najmniej 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów oraz Senat bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

Dz.U. 1997 r. nr 78 poz. 483

Zadanie 94.1. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu rozstrzygnij, czy Senat pełni w tym przypadku funkcję „izby oporu". Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 94.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Sejm uchwala zmianę Konstytucji większością
A. względną.
B. bezwzględną.
C. kwalifikowaną.
D. ustawową.

Zadanie 95. 0–2 pkt

O aferze alkoholowej

W oparciu o ustalenia Najwyższej Izb Kontroli Sejm X kadencji powołał Komisję Nadzwyczajną do zbadania importu alkoholi. Jednocześnie była Prokuratura Województwa w Warszawie w dniu 29 listopada 1990 r. wszczęła śledztwo w sprawie spowodowania strat budżetu państwa w wielkich rozmiarach, wskutek niedopełnienia obowiązków przez funkcjonariuszy publicznych zatrudnionych w resortach i urzędach centralnych regulujących i nadzorujących import alkoholu w latach 1989–1990.

Ustalenia Najwyższej Izby Kontroli wskazywały, że w wyniku niedopełnienia obowiązków lub przekroczenia uprawnień przez tychże funkcjonariuszy skarb państwa poniósł szkodę szacowaną na ok. 1,7 biliona starych złotych.

Przedmiotowa sprawa trafiła pod obrady Komisji [...]. Efektem końcowym prac tej komisji były uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 września 1992 r. oraz z 25 marca 1993 r. o pociągnięciu do odpowiedzialności [...]:

– byłego ministra współpracy gospodarczej z zagranicą Dominika Jastrzębskiego,

– byłego prezesa Głównego Urzędu Ceł Jerzego Ćwieka,

– byłego ministra finansów Andrzeja Wróblewskiego,

– byłego ministra spraw wewnętrznych Czesława Kiszczaka oraz

– byłego ministra rynku wewnętrznego Aleksandra Mackiewicza.

https://orka2.sejm.gov.pl/IZ4.nsf/main/4E3F267E (dostęp: 22.06.2022).

Zadanie 95.1. 0–1 pkt

Na podstawie przytoczonego tekstu podaj, do jakiego rodzaju odpowiedzialności zostały pociągnięte osoby wymienione w tekście.

.....

Zdanie 95.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Wymienione osoby zostały pociągnięte do odpowiedzialności przed
A. sądem rejonowym.
B. Sądem Najwyższym.
C. Trybunałem Konstytucyjnym.
D. Trybunałem Stanu.

Zadania dłuższe

Zadanie 96. 0–2 pkt

Fragment wyroku

[...] po rozpoznaniu, z udziałem wnioskodawcy oraz Sejmu i Prokuratora Generalnego, na rozprawie w dniu 25 listopada 2021 r., wniosku Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej złożonego w trybie art. 122 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej o zbadanie zgodności:

1) a) art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 11 września 2019 r. o zmianie ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora oraz niektórych innych ustaw, zmieniającego art. 35 ustawy z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz. U. z 2018 r. poz. 1799), [...]

o r z e k a:

1) art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 11 września 2019 r. o zmianie ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora oraz niektórych innych ustaw oraz załącznik nr 1 do tej ustawy w zakresie, w jakim dotyczą majątku osobistego i objętego małżeńską wspólnością majątkową dzieci własnych, dzieci małżonka i dzieci przysposobionych posła albo senatora [...],

– są niezgodne z art. 18, art. 47 i art. 51 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozszerzenie zakresu oświadczeń o stanie majątkowym funkcjonariuszy publicznych o informacje dotyczące sytuacji majątkowej osób najbliższych składającym oświadczenia, https://trybunal.gov.pl/postepowanie-i-orzeczenia/wyroki/art/11712-rozszerzenie-zakresu-oswiadczen-o-stanie-majatkowym-funkcjonariuszy-publicznych-o-informacje-dotyczace-sytuacji-majatkowej-osob-najblizszych-skladajacym-oswiadczenia (dostęp: 22.06.2022).

Zadanie 96.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Organem władzy sądowniczej, który wydał przedstawione orzeczenie, jest
A. Sąd Najwyższy.
B. Naczelny Sąd Administracyjny.
C. Trybunał Konstytucyjny.
D. Trybunał Stanu.

Zadanie 96.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, jaką kompetencję własną realizował organ władzy sądowniczej, wydając przedstawione orzeczenie.

.....

.....

.....

Zadanie 97. 0–2 pkt

O opozycji

Warto przypomnieć, że zinstytucjonalizowana opozycja polityczna odgrywa istotną rolę również w systemach prezydenckich, takich jak amerykański, oraz półprezydenckich (parlamentarno-prezydencki), jak system francuski. Jeśli osoba sprawująca kontrolę nad władzą wykonawczą pochodzi z wyborów powszechnych, możliwe będą okresy kohabitacji, kiedy władza wykonawcza i ustawodawcza znajdą się w rękach przedstawicieli różnych ugrupowań. Opozycja, jak to ujęto w już przywoływanym dokumencie Komisji Weneckiej, będzie wówczas przyjmowała formę nie tylko zinstytucjonalizowaną, ale instytucjonalną – różne gałęzie władzy będą się nawzajem nadzorowały, a niekiedy blokowały. Tak rozumiana opozycja jest odpowiedzią na znany Monteskiuszowski postulat podziału władz. Nie oznacza to jednak, że czuwanie nad podziałem władzy wykonawczej i ustawodawczej nie należy do zadań opozycji w systemach parlamentarnych. Silna opozycja parlamentarna ma służyć nie tylko zapewnieniu różnorodności zgłaszanych propozycji ustaw czy reprezentowaniu zróżnicowanych interesów wyborców, ale ma pilnować również, aby parlament nie stał się wyłącznie narzędziem do zatwierdzania propozycji rządu. Co więcej, zasada wolnego mandatu i immunitet poselski mają umożliwić odgrywanie tej roli nie tylko posłom partii formalnie opozycyjnych, ale i tym wybranym z list partii aktualnie sprawujących władzę.

P. Marczewski, D. Sześciło, *Co wolno opozycji i dlaczego jest potrzebna? Uprawnienia opozycji parlamentarnej*, Fundacja Batorego, https://link.operon.pl/gi (dostęp: 22.06.2022).

Zadanie 97.1. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu rozstrzygnij, czy opozycja w Polsce ma charakter instytucjonalny. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 97.2. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonego tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Opozycja parlamentarna w Polsce ma charakter zinstytucjonalizowany.	P	F
W systemach parlamentarnych jedną z funkcji opozycji jest funkcja kontrolna.	P	F
Tylko opozycja parlamentarna w systemach parlamentarnych ma prawo zgłaszania projektów ustaw.	P	F

Zadanie 98. 0–3 pkt

O głosowaniu w Sejmie

Art. 120.
Sejm uchwala ustawy zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, chyba że Konstytucja przewiduje inną większość. W tym samym trybie Sejm podejmuje uchwały, jeżeli ustawa lub uchwała Sejmu nie stanowi inaczej.

Dz.U. 1997 r. nr 78 poz. 483

Ilustracja z jednego z głosowań w Sejmie

GŁOSOWANIE NR 10	
Głosowało	453
W. bezwzględna	227
Za	230
Przeciw	221
Wstrzymało się	2

Zadanie 98.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy tekst i ilustracja dotyczą tego samego etapu trybu głosowania.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 98.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, w jakiej sytuacji podczas procesu legislacyjnego Sejm stosuje procedurę głosowania przedstawioną na ilustracji.

.....

.....

Zadanie 98.3. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy informacje na ilustracji mogą dotyczyć procedury powołania Rady Ministrów przez Sejm. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 99. 0–2 pkt

O konstytucyjności aktu

Wyrok został wydany w następującym stanie faktycznym i prawnym sprawy.

Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego rozkazem personalnym z dnia [...] maja 2012 r. nr [...], działając na podstawie art. 162 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. Nr 98, poz. 1071 ze zm., dalej w skrócie K.p.a.), stwierdził wygaśnięcie rozkazów personalnych z dnia [...] stycznia 2006 r. nr [...], z dnia [...] września 2006 r. nr [...] i z dnia [...] czerwca 2007 r. nr [...], przyznających M.N. dodatki za znajomość języka [...], przysługujących mu zgodnie z przepisami rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 października 2002 r. w sprawie dodatków do uposażenia funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (Dz.U. nr 172, poz. 1408 ze zm.). M.N. wnioskiem z dnia 5 czerwca 2012 r. wystąpił do Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego o ponowne rozpatrzenie sprawy zakończonej w/w rozkazem personalnym.

Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego rozkazem personalnym z dnia [...] sierpnia 2012 r. nr [...], wydanym na podstawie art. 138 § 1 pkt 1 w zw. z art. 127 § 3 K.p.a., utrzymał w mocy zaskarżony rozkaz personalny. [...]

W ocenie [...] zarzut naruszenia art. 119 ust. 1 i 3 ustawy o ABW oraz AW w związku z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP, poprzez uznanie, że § 2 rozporządzenia zmieniającego nie został wydany z przekroczeniem delegacji ustawowej zawartej w art. 119 ust. 3 cyt. ustawy jest niezasadny. Zgodnie z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP, rozporządzenia są wydawane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Upoważnienie powinno określać organ właściwy do wydania rozporządzenia i zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz wytyczne dotyczące treści aktu.

https://orzeczenia.[...].gov.pl/doc/513885FAEE (dostęp: 22.06.2022).

Zadanie 99.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy wydany wyrok dotyczy spraw administracyjnych. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 99.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Organem władzy sądowniczej, który wydał przedstawione orzeczenie, jest
A. Sąd Najwyższy.
B. Naczelny Sąd Administracyjny.
C. Trybunał Konstytucyjny.
D. Wojskowy Sąd Garnizonowy.

Zadanie 100. 0–3 pkt

O skardze konstytucyjnej

Art. 53

1. Skarga konstytucyjna zawiera:

1) określenie kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji i w stosunku do którego skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją;

2) wskazanie, która konstytucyjna wolność lub prawo skarżącego, i w jaki sposób – zdaniem skarżącego – zostały naruszone;

3) uzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, ze wskazaną konstytucyjną wolnością lub prawem skarżącego, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie;

4) przedstawienie stanu faktycznego;

5) udokumentowanie daty doręczenia wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia, o których mowa w art. 77 ust. 1.

Art. 77

1. Skarga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w ciągu 3 miesięcy od dnia doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia.

Dz.U. 2015 poz. 1064

Zadanie 100.1. 0–2 pkt

Na podstawie tekstu podaj dwa argumenty potwierdzające tezę: *Obywatel niezadowolony z wysokości zasądzonej kary przez sąd rejonowy nie może wnieść skargi konstytucyjnej.*

Argument 1.: .....

.....

.....

Argument 2.: .....

.....

.....

Zadanie 100.2. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonego tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Organem rozpatrującym skargę konstytucyjną jest Sąd Najwyższy.	P	F
Skarga konstytucyjna musi zawierać informacje na temat praw i wolności, które zostały naruszone w związku z wydanym wyrokiem.	P	F
Obywatelowi przysługuje prawo do złożenia skargi konstytucyjnej w okresie trzech miesięcy od dnia doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia.	P	F

11

System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej

Teoria z przykładami

przypominam najważniejsze treści

Prawo

Systemy prawa i normy społeczne

PRAWO STANOWIONE (KONTYNENTALNE, POZYTYWNE, *CIVIL LAW*)	PRAWO PRECEDENSOWE (*COMMON LAW*)	PRAWO ZWYCZAJOWE	PRAWO RELIGIJNE (WYZNANIOWE)
system oparty na aktach normatywnych ustanowionych przez upoważnione do tego organy państwowe (ustawodawcze)	system oparty na aktach normatywnych ustanowionych przez organy władzy ustawodawczej, lecz także przez sędziego w sądzie w trakcie rozpatrywania określonej sprawy; wyrok sądowy staje się precedensem, na którym opierają sędziowie swoje orzecznictwo w podobnych sprawach	system prawa oparty na trwałym praktykowaniu określonych wzorców zachowań, które nie są skodyfikowane, ale stanowią podstawę funkcjonowania danej zbiorowości	system, w którym prawo stanowione przez organy władzy państwowej musi być zgodne z normami religii obowiązującej w tym państwie

Normy społeczne

RELIGIJNE	MORALNE	ZWYCZAJOWE	PRAWNE
zasady obowiązujące wyznawców określonej religii	zasady określające, co jest dobre, a co złe na podstawie obowiązującego w danym społeczeństwie systemu wartości	zasady postępowania w określonych sytuacjach, oparte na obowiązujących w danej zbiorowości praktykach postępowania	zasady ustanowione przez państwo, za których łamanie grożą konsekwencje prawne

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 1. 0–2 pkt

O kolizji systemów prawnych

Rok 2004 przyniósł postawienie 55 zarzutów związanych z popełnieniem przestępstw na tle seksualnym siedmiu mieszkańcom wyspy, w tym burmistrzowi, co stanowiło ponad 10% ludności wyspy, rok później zarzuty postawiono kolejnym sześciu mężczyznom (mieszkającym już poza wyspą). Wspomniane procesy ujawniły zupełnie odmienne od powszechnie akceptowanego w kulturze państw zachodnich podejście do seksualności – zwłaszcza jeśli chodzi o kontakty z nieletnimi, które na wyspie okazały się być na porządku dziennym. Liczne wywiady przeprowadzane z zamieszkującymi wyspę kobietami potwierdzały odmienne podejście do obyczajowości mieszkańców wyspy. Sprawa ta mogłaby zostać uznana za pole badawcze dla etnologów, kwestię zupełnie naturalną wobec odmienności kultur, gdyby nie fakt podlegania Pitcairn brytyjskiemu ustawodawstwu.

M. Wróbel, *Prawo zwyczajowe w krajach systemu prawa stanowionego w Europie – wybrane przykłady relacji z prawem oficjalnym*, http://link.operon.pl/7779-mwrobel (dostęp: 23.06.2022).

Przykład 1.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Mieszkańcy Pitcairn w przedstawionej w tekście sytuacji kierują się prawem

A. precedensowym.
B. zwyczajowym.
C. religijnym.
D. pozytywnym.

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie rodzaje systemów prawnych i ich charakterystyczne cechy.

Krok 3: Przeczytaj tekst i ustal, jaki znany ci system ma zastosowanie w opisywanej sytuacji.

Krok 4: Zaznacz poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: B

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 1.2. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonego tekstu oceń prawdziwość podanych zdań. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Mieszkańcy wyspy zostali skazani na podstawie prawa stanowionego.	P	F
System prawa stanowionego nie funkcjonuje na Pitcairn.	P	F
Mieszkańcy Pitcairn nie traktują kontaktów seksualnych z nieletnimi jako czynów zabronionych.	P	F

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przeczytaj każde podane stwierdzenie.

Krok 3: Skonfrontuj każde podane stwierdzenie z podanym tekstem źródłowym.

Krok 4: Zgodnie z poleceniem zaznacz przy każdym stwierdzeniu poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: P, F, P

1 pkt – zaznaczenie trzech poprawnych odpowiedzi
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Budowa normy prawnej i kryteria podziału prawa

Budowa normy prawnej
- **hipoteza**: określenie adresata normy, a na ogół także okoliczności, w jakiej jest zobowiązany do jej przestrzegania
- **dyspozycja**: określenie sposobu postępowania adresata normy
- **sankcja**: konsekwencja, jaką ponosi adresat za niedostosowanie się do normy prawnej

Rodzaje sankcji
- **sankcje karne**: o charakterze represyjnym
- **sankcje egzekucyjne**: o charakterze wykonawczym
- **sankcje nieważności**: o charakterze nieprawomocności

Kryteria podziału prawa
- **obszar występowania (zasięg)**: międzynarodowe, krajowe (wewnętrzne), miejscowe
- **treść**: materialne i formalne
- **podmiotowość**: publiczne i prywatne

Wybrane gałęzie prawa

konstytucyjne	cywilne	rodzinne	pracy	administracyjne	finansowe	gospodarcze

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 2. 0–2 pkt

Fragmenty aktów prawnych obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej

Przepis 1.
Art. 3. Kary oraz inne środki przewidziane w tym kodeksie stosuje się z uwzględnieniem zasad humanitaryzmu, w szczególności z poszanowaniem godności człowieka.

https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf (dostęp: 23.06.2022).

Przepis 2.
Art. 11. Pełną zdolność do czynności prawnych nabywa się z chwilą uzyskania pełnoletności.

https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640160093/O/D19640093.pdf (dostęp: 23.06.2022).

Przepis 3.
Art. 5. § 1. Oskarżonego uważa się za niewinnego, dopóki wina jego nie zostanie udowodniona i stwierdzona prawomocnym wyrokiem.

https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970890555/U/D19970555Lj.pdf (dostęp: 23.06.2022).

Przykład 2.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, który z zamieszczonych przepisów pochodzi z innej gałęzi prawa niż dwa pozostałe. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Przepis nr: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.

Krok 3: Przypomnij sobie, jakie znasz gałęzie prawa.

Krok 4: Zapoznaj się z podanymi przepisami.

Krok 5: Ustal, który przepis nie pasuje do dwóch pozostałych.

Krok 6: Wpisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 7: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem.

Odpowiedź: Przepis nr: 2
Uzasadnienie: Zdolność do czynności prawnych jest regulowana prawem cywilnym, a pozostałe przepisy dotyczą prawa karnego.

1 pkt – podanie poprawnego przepisu wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 2.2. 0–1 pkt

Do każdego podanego przepisu podaj odpowiedni rodzaj prawa ze względu na jego podział treściowy.

Przepis 1.: .....

Przepis 2.: .....

Przepis 3.: .....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, jak dzielimy prawo ze względu na treść.

Krok 3: Zapoznaj się z każdym przepisem.

Krok 4: Skonfrontuj swoją wiedzę na temat treściowego podziału prawa z podanymi przepisami (formalne czy materialne).

Krok 5: Zgodnie z poleceniem wpisz przy każdym opisie odpowiedni rodzaj prawa.

Odpowiedź: Przepis 1. prawo materialne; Przepis 2.: prawo materialne; Przepis 3.: prawo formalne

1 pkt – podanie trzech poprawnych rodzajów prawa
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

System prawa Rzeczypospolitej Polskiej

Źródła prawa w Rzeczypospolitej Polskiej

- Konstytucja RP
- ratyfikowane umowy międzynarodowe
- ustawy
- rozporządzenia z mocą ustawy
- rozporządzenia
- akty prawa miejscowego

Procedury ratyfikacji umowy międzynarodowej przez Prezydenta RP

DUŻA RATYFIKACJA	MAŁA RATYFIKACJA
Prezydent RP ratyfikuje umowę międzynarodową po uzyskaniu zgody parlamentu wyrażonej w ustawie	Prezydent RP ratyfikuje umowę międzynarodową na wniosek Prezesa Rady Ministrów, który wcześniej informuje o tym zamiarze Sejm; do ratyfikacji nie jest wymagana zgoda parlamentu

Podstawowe pojęcia z prawa cywilnego

Zdolność prawna – zdolność do nabycia określonych praw i obowiązków uzyskiwana w chwili urodzenia przez osobę fizyczną albo w momencie wpisu do właściwego rejestru przez osobę prawną.

Zdolność do czynności prawnych – zdolność do wszystkich czynności prawnych uzyskiwana przez osobę po ukończeniu 18 roku życia albo wpisu do właściwego rejestru przez osobę prawną.

Ograniczona zdolność do czynności prawnych – zdolność do samodzielnych czynności prawnych związanych z życiem codziennym, a w pozostałych przypadkach za zgodą przedstawicieli ustawowych, uzyskiwana po ukończeniu 13 roku życia lub posiadana przez osoby częściowo ubezwłasnowolnione.

Ubezwłasnowolnienie – częściowe lub całkowite pozbawienie możliwości samodzielnego podejmowania decyzji dotyczących swojej osoby i majątku.

Powód – osoba inicjująca procesowe postępowanie cywilne poprzez złożenie pozwu, w którym występuje z jakimiś żądaniami wobec pozwanego.

Pozwany – osoba, wobec której wysunięto żądania sprecyzowane w pozwie.

Wnioskodawca – osoba inicjująca nieprocesowe postępowanie cywilne poprzez złożenie wniosku.

Spadek – prawa i obowiązki zmarłego, które przechodzą z chwilą jego śmierci na spadkobierców.

Zlecenie – umowa cywilnoprawna polegająca na powierzeniu wykonania określonej czynności prawnej odpłatnie lub nieodpłatnie.

Przeszkody w zawarciu małżeństwa

- wiek poniżej 18 lat (kobieta po 16 roku życia może zawrzeć małżeństwo za zgodą sądu)
- pozostawanie w ważnym związku małżeńskim
- pokrewieństwo w linii prostej oraz w linii bocznej II stopnia (rodzeństwo)
- powinowactwo w linii prostej (małżeństwo możliwe za zgodą sądu w wyjątkowych sytuacjach)
- ubezwłasnowolnienie całkowite lub częściowe (z powodu choroby psychicznej lub niedorozwoju umysłowego)
- przysposobienie (relacja przysposabiający i przysposobiony)

Podstawowe pojęcia prawa rodzinnego

Małżeństwo – trwały i równoprawny związek mężczyzny i kobiety usankcjonowany prawnie.

Konkubinat – trwały i równoprawny związek mężczyzny i kobiety niepotwierdzony zawarciem związku małżeńskiego.

Pokrewieństwo – związek osób pochodzących od wspólnego przodka.

Wstępni – osoby, od których pochodzimy (nasi przodkowie).

Zstępni – osoby, które pochodzą od nas (nasi potomkowie).

Adopcja (przysposobienie) – prawne uznanie obcego dziecka za własne.

Powinowactwo – związek jednego współmałżonka z krewnymi drugiego współmałżonka.

Ustawowa wspólność majątkowa – majątek małżonków, który powstaje po zawarciu małżeństwa, nieobejmujący majątku odrębnego posiadanego przez współmałżonków przed jego zawarciem.

Umowna wspólność majątkowa (tzw. intercyza) – umowa rozszerzająca, ograniczająca lub znosząca ustawową wspólność majątkową.

Unieważnienie małżeństwa – uznanie małżeństwa za niebyłe, gdy istniała przeszkoda w zawarciu małżeństwa, a mimo to związek został zawarty, wówczas małżeństwo traktuje się tak, jakby nigdy nie zostało zawarte.

Separacja – faktyczny lub formalny rozpad małżeństwa bez orzekania rozwodu.

Rozwód – formalne rozwiązanie związku małżeńskiego przez sąd okręgowy na wniosek jednego lub obu współmałżonków, jeżeli między małżonkami nastąpił trwały i zupełny rozkład pożycia.

Podstawowe pojęcia prawa karnego

Przestępstwo – czyn społecznie szkodliwy, zabroniony, zawiniony zagrożony karą w momencie jego popełnienia, będący zbrodnią albo występkiem.

Zbrodnia – czyn zabroniony, popełniony umyślnie, zagrożony karą pozbawienia wolności od lat 3 albo surowszą.

Występek – czyn zabroniony, popełniony umyślnie lub nieumyślnie, zagrożony karą grzywny powyżej 30 stawek dziennych, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.

Wykroczenie – czyn o niskiej szkodliwości społecznej, zabroniony przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia, zagrożony karą aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 5000 zł lub naganą.

Podejrzany – osoba, której postawiono zarzuty w związku z popełnieniem przestępstwa lub rozpoczęto przesłuchanie w charakterze podejrzanego.

Oskarżony – osoba, wobec której skierowano akt oskarżenia do sądu.

Skazany – osoba, wobec której wydano prawomocny wyrok.

Recydywista – osoba, która ponownie popełniła przestępstwo podobne do przestępstwa, za które była już skazana.

Oskarżyciel publiczny – prokurator będący organem władzy państwowej, którego zadaniem jest wykrywanie i ściganie przestępstw oraz wnoszenie i popieranie aktu oskarżenia przed sądem.

Oskarżyciel posiłkowy – pokrzywdzony, który może uzyskać taki status i działać obok prokuratora lub zamiast niego w postępowaniu karnym ściganym z oskarżenia publicznego.

Oskarżyciel prywatny – pokrzywdzony, który wnosi i popiera oskarżenie o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego.

Rodzaje kar
- grzywny
- ograniczenia wolności
- pozbawienia wolności

Funkcje kar

ODSTRASZAJĄCA	REPRESYJNA	RESOCJALIZACYJNA
zapobiega popełnianiu czynów karalnych w przyszłości	zaspokaja społeczne poczucie sprawiedliwości	umożliwia przestępcy powrót do uczciwego życia

SPRAWIEDLIWOŚCIOWA	IZOLACYJNA	ELIMINACYJNA
zaspokaja poczucie sprawiedliwości osoby pokrzywdzonej przestępstwem lub jej bliskich	izoluje przestępcę od społeczeństwa	wyklucza przestępcę ze społeczeństwa na zawsze

Podstawowe pojęcia prawa administracyjnego

Prawo administracyjne – prawo regulujące stosunki społeczne między obywatelami a organami administracji publicznej.

Decyzja administracyjna – jednostronne rozstrzygnięcie o prawach i obowiązkach konkretnego podmiotu prawa w indywidualnej sprawie.

Postanowienie administracyjne – akt organu administracyjnego na temat kwestii proceduralnych wynikłych w trakcie postępowania administracyjnego, lecz nierozstrzygający o istocie sprawy.

Rodzaje umów o pracę
- na okres próbny
- na czas określony
- na czas nieokreślony
- na czas wykonywania określonej pracy

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 3. **0–3 pkt**

Tekst 1. Wyrok sądu

Sąd Okręgowy w Białymstoku VIII Wydział Karny Odwoławczy [...] po rozpoznaniu w dniu 25 października 2012 roku sprawy Jerzego K. oskarżonego o czyn z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 156 § 2 k.k. na skutek apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego od wyroku Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 22 marca 2012 roku, sygnatura akt XV K 612/11

I. Zaskarżony wyrok zmienia w ten sposób, iż uchyla rozstrzygnięcie dotyczące zakazu wykonywania zawodu lekarza przez oskarżonego (pkt III. części dyspozytywnej orzeczenia).

II. W pozostałej części wyrok utrzymuje w mocy

III. Zasądza od oskarżonego na rzecz oskarżycielki posiłkowej kwotę 420,złotych (czterysta dwadzieścia złotych) z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym

IV. Zasądza od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 300,złotych (trzysta złotych) tytułem opłaty za postępowanie przez Sądem II instancji i obciąża w/w kwotą 70,złotych (siedemdziesiąt złotych) z tytułu pozostałych kosztów procesu za postępowanie odwoławcze.

http://bialystok.so.gov.pl/orzecznictwo/orzeczenia-karne/493-wyrok-sadu-okregowego-w-bialymstoku-z-dnia-31-pazdziernika-2012-r-w-sprawie-o-sygn-akt-viii-ka-620-12.html (dostęp: 23.06.2022).

Tekst 2. Fragment kodeksu karnego

Art. 156. § 1. Kto powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu w postaci:

1) pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia,
2) innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej

choroby psychicznej, całkowitej albo znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553

Przykład 3.1. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonego tekstu 1. oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Sąd Okręgowy w orzeczonej sprawie pełnił funkcję sądu II instancji.	P	F
Od wydanego wyroku stronom postępowania przysługuje apelacja do Sądu Apelacyjnego.	P	F
Wyrok Sądu Okręgowego jest wyrokiem nieprawomocnym.	P	F

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zapoznaj się z każdym podanym stwierdzeniem.

Krok 3: Skonfrontuj każde podane stwierdzenie z podanym tekstem źródłowym.

Krok 4: Zgodnie z poleceniem zaznacz przy każdym stwierdzeniu poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: P, F, F

1 pkt – zaznaczenie trzech poprawnych odpowiedzi
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 3.2. 0–1 pkt

Na podstawie tekstów rozstrzygnij, czy oskarżony odpowiadał za przestępstwo będące zbrodnią czy występkiem. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rodzaj przestępstwa: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.

Krok 3: Przeczytaj tekst 2.

Krok 4: Przeczytaj tekst 1. i poszukaj w nim informacji związanych z tekstem 2.

Krok 5: Przypomnij sobie, jak w prawie polskim jest zdefiniowana zbrodnia, a jak – występek.

Krok 6: Skonfrontuj zapisy obu tekstów ze swoją wiedzą na temat zbrodni i występku.

Krok 7: Wpisz poprawny rodzaj przestępstwa.

Krok 8: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem.

Odpowiedź: Rodzaj przestępstwa: występek
Uzasadnienie: Z podanego wyroku wynika, że oskarżony odpowiadał z art. 156 § 1 pkt 2 k.k., ale w związku z art. 156 § 2 k.k., a artykuł 156 § 2 k.k. mówi o działaniu nieumyślnym, co oznacza popełnienie występku.

1 pkt – podanie poprawnego rodzaju przestępstwa wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 3.3. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu 1. rozstrzygnij, czy przedstawiona sprawa karna toczyła się z oskarżenia publicznego. Swoją odpowiedź uzasadnij informacją zawartą w wyroku.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.

Krok 3: Przypomnij sobie, czym charakteryzuje się przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego.

Krok 4: Przypomnij sobie, jakie strony biorą udział w postępowaniu z oskarżenia publicznego.

Krok 5: Przeczytaj ponownie tekst 1.

Krok 6: Skonfrontuj swoją wiedzę na temat przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego z informacjami zawartymi w wyroku.

Krok 7: Wpisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 8: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: tak
Uzasadnienie np.: W sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego pokrzywdzony może działać jako strona w charakterze oskarżyciela posiłkowego obok oskarżyciela publicznego.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

uczę się rozwiązywać zadania

Zadania krótsze

Zadanie 101. 0–2 pkt

Budowa normy prawnej

Art. 82. Nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640160093/O/D19640093.pdf (dostęp: 23.06.2022).

Zadanie 101.1. 0–1 pkt

Określ hipotezę zawartą w przedstawionym przepisie prawnym.

.....

.....

.....

Zadanie 101.2. 0–1 pkt

Podaj rodzaj sankcji prawnej, która grozi osobie za niedostosowanie się do normy określonej w przedstawionym przepisie prawnym.

.....

Zadanie 102. 0–2 pkt

Przepis z jednego z polskich kodeksów

Art. 14. § 1. Nie mogą zawrzeć ze sobą małżeństwa krewni w linii prostej, rodzeństwo ani powinowaci w linii prostej. Jednakże z ważnych powodów sąd może zezwolić na zawarcie małżeństwa między powinowatymi.

§ 2. Unieważnienia małżeństwa z powodu pokrewieństwa między małżonkami może żądać każdy, kto ma w tym interes prawny.

§ 3. Unieważnienia małżeństwa z powodu powinowactwa między małżonkami może żądać każdy z małżonków.

Dz.U. 1964 nr 9 poz. 59

Zadanie 102.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Przedstawiony przepis pochodzi z kodeksu
A. cywilnego.
B. rodzinnego i opiekuńczego.
C. karnego.
D. pracy.

Zadanie 102.2. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonego tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Kodeks zabrania zawarcia związku małżeńskiego z siostrą byłej żony.	P	F
W przypadku zawarcia związku małżeńskiego między rodzeństwem każdy, kto ma w tym interes prawny, może zażądać przeprowadzenia rozwodu między nimi.	P	F
Małżeństwo między teściem a synową jest zabronione, ale dopuszczalne z ważnych powodów.	P	F

Zadanie 103. 0–2 pkt

Decyzja

Na podstawie art. 25, art. 41 ust. 1, ust. 2, ust. 3 pkt 2, art. 43 ust. 2, art. 44 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U z 2013 r. poz. 21) oraz art. 104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 r. poz. 267), po rozpatrzeniu wniosku „BT TOPBETON" spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Gorzowie Wielkopolskim przy ul. Generała Nikołaja Bierzarina nr 45, REGON:810057390, NIP: 8521023887, w sprawie wydania zezwolenia na przetwarzanie odpadów
Zezwalam „BT TOPBETON" sp. z o. o. na przetwarzanie niżej wymienionych odpadów:

10 01 02 – popioły lotne z węgla – 2 500,0 Mg/rok,
10 01 17 – popioły lotne ze współspalania inne niż wymienione w 10 01 16 – 2 500,0 Mg/rok.

Od decyzji służy Stronie odwołanie do Samorządowego Kolegium Odwoławczego pl. Batorego 4, 70–207 Szczecin. Odwołanie wnosi się za pośrednictwem Prezydenta Miasta Szczecin w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji.

http://bip.um.szczecin.pl/UMSzczecinBIP/chapter_11941.asp?soid=2AB59C0B0E834257B7091AF996C4D9EA (dostęp: 23.06.2022).

Zadanie 103.1. 0–1 pkt

Podaj, do jakiego rodzaju administracji publicznej jest zaliczany organ odpowiedzialny za wydanie przedstawionej decyzji.

.....

Zadanie 103.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Przedstawiony rodzaj decyzji to
A. licencja.
B. koncesja.
C. patent.
D. zezwolenie.

Zadanie 104. 0–2 pkt

Tekst 1. Postanowienie NSA

Sentencja

Naczelny Sąd Administracyjny w składzie: Sędzia NSA Bożena Popowska po rozpoznaniu w dniu 27 marca 2014 r. na posiedzeniu niejawnym w Izbie Ogólnoadministracyjnej zażalenia M.S. na postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 22 stycznia 2014 r., sygn. akt III SA/Lu 820/12 o odrzuceniu sprzeciwu w zakresie wniosku o przyznanie prawa pomocy w sprawie ze skargi M.S. na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Zamościu z dnia [...] sierpnia 2012 r., nr [...] w przedmiocie zatrzymania prawa jazdy postanawia: oddalić zażalenie.

http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/1079C743E6 (dostęp: 23.06.2022).

Tekst 2. Wyrok WSA w Lublinie

Sentencja

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Lublinie w składzie następującym: Przewodniczący Sędzia NSA Jerzy Marcinowski (sprawozdawca), Sędziowie Sędzia WSA Jadwiga Pastusiak, Sędzia WSA Grzegorz Wałejko, Protokolant Specjalista Wiesława Dudek, po rozpoznaniu w Wydziale III na rozprawie w dniu 15 stycznia 2015 r. sprawy ze skargi M.S. na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia [..] sierpnia 2012 r. nr [...] w przedmiocie zatrzymania prawa oddala skargę.

http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/B02405F084 (dostęp: 23.06.2022).

Zadanie 104.1. 0–1 pkt

Wyjaśnij, dlaczego wyrok sądu I instancji dotyczący zatrzymania prawa jazdy jest późniejszy niż postanowienie sądu II instancji w tej samej sprawie.

.....

.....

.....

Zadanie 104.2. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonych tekstów oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Postanowienie NSA nie ma nic wspólnego z wyrokiem WSA w Lublinie.	P	F
M.S. stracił prawo jazdy.	P	F
M.S. skorzystał ze swojego prawa do złożenia skargi kasacyjnej.	P	F

Zadanie 105. 0–2 pkt

Sprawa cywilna

Sąd Rejonowy w Lubinie Wydział I Cywilny po rozpoznaniu w dniu 7 grudnia 2012 r.

na rozprawie sprawy z wniosku R.M. i A.M. (1) przy udziale [...] S.A. we W. o ustanowienie służebności przesyłu postanawia:

I. oddalić wniosek,

II. zasądzić od wnioskodawców solidarnie na rzecz uczestnika postępowania kwotę 274 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania w zakresie udziału w sprawie pełnomocnika,

III. orzec, że wnioskodawcy i uczestnik postępowania ponoszą pozostałe koszty postępowania zgodnie ze swoim udziałem w sprawie.

http://orzeczenia.ms.gov.pl/content/zasiedzenie/155010200000503_I_Ns_001379_2011_Uz_2012-12-07_001 (dostęp: 23.06.2022).

Zadanie 105.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy przedstawione postępowanie cywilne ma charakter nieprocesowy. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 105.2. 0–2 pkt

Podaj nazwę rodzaju dokumentu kończącego przedstawione w tekście postępowanie cywilne.

.....

Zadania dłuższe

Zadanie 106. 0–3 pkt

Wybrane przepisy z prawa polskiego

Przepis A

Art. 4. § 1. Kary, środki karne, środki kompensacyjne, przepadek, środki zabezpieczające i środki zapobiegawcze wykonuje się w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego. Zakazuje się stosowania tortur lub nieludzkiego albo poniżającego traktowania i karania skazanego.

Dz.U. 1997 nr 90 poz. 557

Przepis B

Art. 17. Do właściwości sądów okręgowych należą sprawy:

1) o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe oprócz spraw o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka, o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa oraz o rozwiązanie przysposobienia [...]

Dz.U. 1964 nr 43 poz. 296

Przepis C

Art. 11. Organy administracji publicznej powinny wyjaśniać stronom zasadność przesłanek, którymi kierują się przy załatwieniu sprawy, aby w ten sposób w miarę możności doprowadzić do wykonania przez strony decyzji bez potrzeby stosowania środków przymusu.

Dz.U. 1960 nr 30 poz. 168

Zadanie 106.1. 0–2 pkt

Uzupełnij tabelę. Do każdego przepisu prawnego podaj gałąź prawa, z jaką jest związany, oraz nazwę kodeksu, z którego został zaczerpnięty.

	Gałąź prawa	Nazwa kodeksu
Przepis A		
Przepis B		
Przepis C		

Zadanie 106.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Wszystkie podane przepisy prawne ze względu na podmiotowy podział prawa są zaliczane do prawa
A. materialnego.
B. formalnego.
C. prywatnego.
D. publicznego.

Zadanie 107. 0–3 pkt

Fragment kodeksu karnego

Art. 7.
§ 1. Przestępstwo jest zbrodnią albo występkiem.
§ 2. Zbrodnią jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą.
§ 3. Występkiem jest czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych albo powyżej 5000 złotych, karą ograniczenia wolności przekraczającą miesiąc albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.

Art. 8.

Zbrodnię można popełnić tylko umyślnie; występek można popełnić także nieumyślnie, jeżeli ustawa tak stanowi.

Art. 9.
§ 1. Czyn zabroniony popełniony jest umyślnie, jeżeli sprawca ma zamiar jego popełnienia, to jest chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi.
§ 2. Czyn zabroniony popełniony jest nieumyślnie, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć.

https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf (dostęp: 23.06.2022).

Zadanie 107.1. 0–2 pkt

Porównaj zbrodnię i występek. Wskaż dwie różnice między tymi czynami zabronionymi.

Różnica 1.: .....

.....

.....

Różnica 2.: .....

.....

.....

Zadanie 107.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy za czyn zabroniony popełniony nieumyślnie można być skazanym na karę pozbawienia wolności powyżej trzech lat.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 108. 0–2 pkt

Wyrok w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej
Dnia 20 marca 2014 r.
Sąd Okręgowy w Przemyślu I Wydział Cywilny:

po rozpoznaniu w dniu 20 marca 2014 r. w Przemyślu na rozprawie sprawy z powództwa Banku [...] S.A. w W. przeciwko M.C. (1) o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

I. uznaje za bezskuteczne w stosunku do powoda Banku [...] S.A. w W.:

a. umowę darowizny zawartą w dniu 1 czerwca 2012 r. przed notariuszem J. O., Rep. [...] na mocy której M.C. (2) darował pozwanemu M.C. (1) nieruchomość stanowiącą działkę oznaczoną numerem [...] o powierzchni [...] ha, położoną w obrębie [...] miasta P. przy ul. [...], zabudowaną budynkiem mieszkalnym i wolnostojącym murowanym garażem objętą księgą wieczystą nr [...] prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Przemyślu,

b. umowę ustanowienia nieodpłatnej dożywotniej służebności osobistej na rzecz M.C. (2) i M.C. (3) polegającej na dożywotnim prawie zamieszkiwania w całym domu mieszkalnym położonym w P. przy ul. [...] z prawem korzystania ze wszystkich pomieszczeń i przynależności w tym domu oraz prawem nieodpłatnego użytkowania całej działki będącej przedmiotem umowy darowizny zawartej w dniu 1 czerwca 2012 r. przed notariuszem J. O., rep. [...] nr [...]

II. zasądza od pozwanego M.C. (1) na rzecz powoda Banku [...] SA w w. kwotę 27.217 (dwadzieścia siedem tysięcy dwieście siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd zważył, co następuje:
Powództwo o uznanie zaskarżonych czynności prawnych za bezskuteczne w stosunku do powoda jest w całości uzasadnione.

Celem instytucji skargi pauliańskiej, przewidzianej w przepisach art. 527–535 k.c., jest ochrona interesów wierzyciela na wypadek nielojalnego (czy wręcz nieuczciwego) postępowania dłużnika, który z pokrzywdzeniem wierzyciela wyzbywa się składników swego majątku na rzecz osób trzecich lub majątek ten obciąża, zaciągając kolejne zobowiązania i w ten sposób stwarza lub pogłębia stan swojej niewypłacalności.

http://orzeczenia.przemysl.so.gov.pl/content/Hipoteka/154020000000503_I_C_000907_2013_Uz_2014-04-22_001 (dostęp: 23.06.2022).

Zadanie 108.1. 0–1 pkt

Uzupełnij tekst. Wpisz właściwe odpowiedzi: nazwa kodeksu prawa (1.), nazwa działu prawa (2.) oraz strona postępowania (3.).

Wyrok Sąd Okręgowego w Przemyślu został wydany na podstawie kodeksu (1.) ..... Rozprawa z powództwa Banku [...] S.A. w W. przeciwko M.C. toczyła się ze względu na naruszenie kodeksowego działu prawa (2.) ..... .

Wyrok został zasądzony na korzyść (3.) ..... .

Zadanie 108.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy Sąd Okręgowy działał w przedstawionej sprawie jako sąd I instancji. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 109. 0–2 pkt

Tekst 1. Procedury prawne dotyczące ratyfikacji umowy międzynarodowej

Zgodnie z art. 133 ust. 1 pkt. 1 Konstytucji, umowy międzynarodowe ratyfikuje Prezydent. Dokonuje on także wypowiedzenia umów podlegających ratyfikacji.
W polskim systemie prawnym obowiązują trzy tryby ratyfikacji umów międzynarodowych:
– ratyfikacja za zgodą wyrażoną w formie ustawy ratyfikacyjnej – tzw. „duża" ratyfikacja (art. 89 ust. 1 Konstytucji),
– ratyfikacja bez zgody ustawowej – tzw. „mała" ratyfikacja (art. 89 ust. 2 Konstytucji),
– ratyfikacja w trybie szczególnym (art. 90 Konstytucji).

Zgodnie z art. 89 ust. 1 Konstytucji ratyfikacja umowy wymaga zgody wyrażonej w formie ustawy, jeśli umowa dotyczy:
– pokoju, sojuszy, układów politycznych lub układów wojskowych,
– wolności, praw lub obowiązków obywatelskich określonych w Konstytucji,
– członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w organizacji międzynarodowej,
– znacznego obciążenia państwa pod względem finansowym,
– spraw uregulowanych w ustawie lub w których Konstytucja wymaga ustawy.

Zgodnie z art. 89 ust. 2 Konstytucji, w pozostałych przypadkach ratyfikacja umowy nie wymaga wcześniejszej zgody ustawowej, jedynie Prezes Rady Ministrów ma obowiązek zawiadomić Sejm o zamiarze przedłożenia Prezydentowi do ratyfikacji umowy międzynarodowej.

Ratyfikowanie umów międzynarodowych, https://www.prezydent.pl/prezydent/kompetencje/legislacja/ratyfikowanie-umow-miedzynarodowych (dostęp: 23.06.2022).

Tekst 2. Przykład umowy międzynarodowej

MONITOR POLSKI

DZIENNIK URZĘDOWY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 21 stycznia 2022 r.

Poz. 75

Umowa

między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Azerbejdżańskiej o współpracy kulturalnej i naukowej,

podpisana w Warszawie dnia 26 sierpnia 1997 r.

https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20220000075/O/M20220075.pdf (dostęp: 23.06.2022).

Zadanie 109.1. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu 1. rozstrzygnij, czy umowa międzynarodowa przedstawiona w tekście 2. została przyjęta w trybie tzw. małej ratyfikacji. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 109.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, dlaczego umowa międzynarodowa z tekstu 2. została ogłoszona w Monitorze Polskim, a nie w Dzienniku Ustaw.

.....

.....

.....

Zadanie 110. 0–3 pkt

Wybrane przepisy dotyczące zatrudniania

Tekst 1.

Art. 2. Pracownikiem jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę.

Art. 13. Pracownik ma prawo do godziwego wynagrodzenia za pracę. Warunki realizacji tego prawa określają przepisy prawa pracy oraz polityka państwa w dziedzinie płac, w szczególności poprzez ustalanie minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Art. 14. Pracownik ma prawo do wypoczynku, który zapewniają przepisy o czasie pracy, dniach wolnych od pracy oraz o urlopach wypoczynkowych.

Art. 172. Za czas urlopu pracownikowi przysługuje wynagrodzenie, jakie by otrzymał, gdyby w tym czasie pracował. Zmienne składniki wynagrodzenia mogą być obliczane na podstawie przeciętnego wynagrodzenia z okresu 3 miesięcy poprzedzających miesiąc rozpoczęcia urlopu; w przypadkach znacznego wahania wysokości wynagrodzenia okres ten może być przedłużony do 12 miesięcy.

https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19740240141/U/D19740141Lj.pdf (dostęp: 23.06.2022).

Tekst 2.

Art. 734.

§ 1. Przez umowę zlecenia przyjmujący zlecenie zobowiązuje się do dokonania określonej czynności prawnej dla dającego zlecenie.

§ 2. W braku odmiennej umowy zlecenie obejmuje umocowanie do wykonania czynności w imieniu dającego zlecenie. Przepis ten nie uchybia przepisom o formie pełnomocnictwa.

Art. 735.

§ 1. Jeżeli ani z umowy, ani z okoliczności nie wynika, że przyjmujący zlecenie zobowiązał się wykonać je bez wynagrodzenia, za wykonanie zlecenia należy się wynagrodzenie.

§ 2. Jeżeli nie ma obowiązującej taryfy, a nie umówiono się o wysokość wynagrodzenia, należy się wynagrodzenie odpowiadające wykonanej pracy.

https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640160093/U/D19640093Lj.pdf (dostęp: 23.06.2022).

Zadanie 110.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij na podstawie tekstu 1., czy osoba zatrudniona na podstawie tekstu 2. jest pracownikiem. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 110.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Zatrudnienie przedstawione w tekście 2. jest nawiązywane na podstawie
A. kodeksu pracy.
B. kodeksu cywilnego.
C. kodeksu postępowania administracyjnego.
D. kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Zadanie 110.3. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonych tekstów oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Z analizy obu tekstów wynika, że korzystniejsze dla pracownika są warunki wynikające z tekstu 1.	P	F
Nieodpłatna umowa-zlecenie będzie uznana wtedy, kiedy wyraźnie wynika z zawartej między stronami umowy albo z okoliczności towarzyszących jej zawarciu.	P	F
Osoba zatrudniona na podstawie testu 2. ma takie same uprawnienia urlopowe jak zatrudniona na podstawie tekstu 1.	P	F

12

Prawa człowieka i ich ochrona międzynarodowa

Teoria z przykładami

przypominam najważniejsze treści

Idea praw naturalnych i praw człowieka

Generacje praw człowieka

I GENERACJA	II GENERACJA	III GENERACJA
prawa osobiste i polityczne, określane jako prawa wolnościowe (np. prawo do życia, zakaz tortur, prawo do obywatelstwa, bierne i czynne prawo wyborcze, prawo do zrzeszania się)	prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne, określane jako prawa równościowe (np. prawo do pracy, prawo do strajku, prawo do renty i emerytury, prawo do nauki)	prawa kolektywne, określane też jako solidarnościowe, ponieważ mają chronić całe grupy społeczne, a nie tylko jednostkę i zapewniać odpowiednią jakość życia (np. prawo do pokoju, prawo do demokracji, prawo do życia w czystym środowisku naturalnym)

Cechy praw człowieka

- **powszechność (uniwersalność)**: dotyczą wszystkich ludzi bez względu na płeć, rasę, narodowość, wiek, wyznawaną religię itd.
- **nienaruszalność**: żadna władza nie ma prawa ich odebrać
- **niezbywalność**: człowiek nie ma możliwości, aby z nich zrezygnować
- **naturalność (przyrodzoność)**: wynikają z godności ludzkiej i funkcjonują niezależnie od potwierdzenia ich przez państwa
- **niepodzielność**: wszystkie stanowią integralną i współzależną całość

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 1. **0–2 pkt**

Ruch walczący o prawa człowieka

- Napis na zdjęciu: *Votes for women* – Głos dla kobiet.

Przykład 1.1. **0–1 pkt**

Podaj nazwę ruchu walczącego o prawa człowieka na przełomie XIX i XX w., z którym związana jest przedstawiona fotografia.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przyjrzyj się fotografii.

Krok 3: Zwróć uwagę na to, co przedstawia fotografia: kim są uczestnicy demonstracji i jak brzmi głoszony przez nich postulat.

Krok 4: Przypomnij sobie, jak nazywał się ruch walczący o prawo człowieka przedstawione na ilustracji.

Krok 5: Podaj poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: ruch sufrażystek (feministek, emancypantek)

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 1.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy ruch przedstawiony na fotografii walczył o prawa człowieka I generacji. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.

Krok 3: Zwróć uwagę na treść postulatu zamieszczonego na ilustracji.

Krok 4: Przypomnij sobie, jakie prawa zaliczają się do I generacji praw człowieka.

Krok 5: Wpisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 6: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: tak
Uzasadnienie: Kobiety domagają się prawa do głosowania, które zalicza się do praw I generacji.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Grupy praw człowieka

Przyczyny łamania praw człowieka

PRAWNE	POLITYCZNE	EKONOMICZNE	KULTUROWE
wynikają z braku ratyfikacji przez niektóre państwa konwencji międzynarodowych na temat ochrony praw człowieka, a także z niezgodności prawa wewnętrznego z prawem międzynarodowym, które uznają w tym zakresie za zbyt restrykcyjne	wynikają przede wszystkim z chęci utrzymania się ekipy rządzącej u władzy za wszelką cenę; występują najczęściej w państwach o systemach autorytarnych, w których władza odmawia ludności praw politycznych oraz zwalcza opozycję; przypadki łamania praw człowieka z przyczyn politycznych występują także w państwach demokratycznych, szczególnie podczas konfliktów wojennych	występują przede wszystkim w krajach słabo rozwiniętych i wynikają często ze złej sytuacji gospodarczej panującej w całym kraju, który jest przeważnie pozbawiony podstawowej infrastruktury (drogi, koleje, mosty, tunele, wodociągi, kanały ściekowe itd.), niezbędnej dla godnego życia człowieka; ludność w takich krajach rzadko uświadamia sobie swoje prawa, a sytuacja ekonomiczna zmusza ich często do dobrowolnej rezygnacji z nich	wynikają z różnic kulturowych, takich np. jak religia czy tradycja; w wielu krajach, szczególnie islamskich, stanowią one podstawę stosunków społecznych, występują tam społecznie akceptowalne formy dyskryminacji niektórych grup społecznych, które są sprzeczne z prawami człowieka ukształtowanymi w duchu państw wywodzących się z kultury europejskiej

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 2. 0–4 pkt

Biogramy postaci walczących o prawa człowieka

Biogram A

Urodził się 18.07.1918, k. Umtata (bantustan Transkei, Związek Pd. Afryki, ob. RPA), zmarł 5.12.2013 w Johannesburgu. Polityk RPA, jeden z przywódców ruchu przeciw apartheidowi, prawnik. Pochodził z królewskiej rodziny ludu Khosa. Był prezydentem RPA.

Biogram B

Urodził się 15.01.1929 r. w Atlancie, zmarł 04.04.1968 r. w Memphis. Amerykański przywódca ruchu praw człowieka, teolog, kaznodzieja, ksiądz Kościoła baptystów. Rozpoczął walkę przeciw dyskryminacji osób czarnoskórych. Był współorganizatorem marszu na Waszyngton.

Biogram C

Urodził się 02.10.1869 r. w Porbandar (stan Gudźarat), zmarł 30.01.1948 r. w Delhi. Przywódca indyjskiego ruchu narodowego, prawnik, aresztowany za działalność polityczną przez angielskie władze w Indiach. Przewodził tzw. marszowi solnemu.

Encyklopedia PWN, https://link.operon.pl/73414 (dostęp: 27.06.2022).

Zdjęcia osób walczących o prawa człowieka

1.

3.

2.

4.

Przykład 2.1. 0–1 pkt

Wyjaśnij, dlaczego doktryna podkreślona w tekście, z którą walczył polityk przedstawiony w biogramie A, była niezgodna z prawami człowieka.

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przeczytaj podkreślony wyraz w biogramie A.

Krok 3: Przypomnij sobie, co oznacza to pojęcie.

Krok 4: Zastanów się, dlaczego ta doktryna jest niezgodna z prawami człowieka.

Krok 5: Wpisz poprawne wyjaśnienie.

Odpowiedź: Była niezgodna z prawami człowieka, ponieważ polegała na segregacji ludzi ze względu na rasę i dopuszczała sprawowanie władzy nad ludnością czarnoskórą, kolorową i pochodzącą z Azji tylko przez osoby białoskóre. Wszyscy ludzie są równi bez względu na rasę.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 2.2. 0–2 pkt

Uzupełnij tabelę – do każdego biogramu dopisz imię i nazwisko postaci w nim przedstawionej oraz numer zdjęcia spośród 1.–4., na którym się ona znajduje.

	Imię i nazwisko	Numer zdjęcia
Biogram A		
Biogram B		
Biogram C		

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest wieloelementowe.

Krok 3: Przeczytaj biogramy i ustal, jakich postaci dotyczą.

Krok 4: Zapoznaj się ze zdjęciami i rozpoznaj przedstawione na nich postacie.

Krok 5: Porównaj informacje z biogramów ze zdjęciami i ustal poprawne połączenia.

Krok 6: Uzupełnij tabelę – pamiętaj, aby przy każdym biogramie podać imię i nazwisko oraz odpowiedni numer zdjęcia.

Odpowiedź:

	Imię i nazwisko	Numer zdjęcia
Biogram A	Nelson Mandela	3
Biogram B	Martin Luther King	2
Biogram C	Mahatma Gandhi (Mohandas Karamchand Gandhi)	1

2 pkt – podanie poprawnych imion i nazwisk oraz podporządkowanie im właściwych zdjęć
1 pkt – podanie dwóch poprawnych imion i nazwisk wraz z przyporządkowaniem poprawnych numerów albo podanie trzech poprawnych imion i nazwisk
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 2.3. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Działacz praw człowieka przedstawiony na zdjęciu, którego opisu biogramu nie zamieszczono w zadaniu, walczył o prawa człowieka w

A. Indiach.
B. USA.
C. Chinach.
D. Korei Północnej.

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Wróć do poprzedniego zadania i ustal, które zdjęcie nie pasuje do żadnego biogramu.

Krok 3: Przypomnij sobie, kim była postać ze zdjęcia i w jakim kraju działała.

Krok 4: Zaznacz poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: C

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Systemy ochrony wolności i praw człowieka

Organizacja Narodów Zjednoczonych
- Karta Narodów Zjednoczonych
- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka
- Konwencja w Sprawie Wyeliminowania Wszelkich Form Dyskryminacji Rasowej
- Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych
- Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych
- Konwencja w Sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet
- Konwencja przeciwko Torturom i Innemu Okrutnemu, Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu lub Karaniu
- Konwencja o Prawach Dziecka
- Konwencja o Ochronie Praw Pracowników Migrujących i Członków Ich Rodzin

Rada Europy
- Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, tzw. Europejska Konwencja Praw Człowieka
- Europejska Karta Społeczna
- Europejska Konwencja o zapobieganiu torturom oraz nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu
- Europejska Konwencja Ramowa o ochronie mniejszości narodowych
- Europejska Konwencja o Obywatelstwie

Unia Europejska
- Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej

Unia Afrykańska
- Afrykańska Karta Praw Człowieka i Ludów

Organizacja Państw Amerykańskich
- Amerykańska Deklaracja Praw i Obowiązków Człowieka
- Amerykańska Konwencja Praw Człowieka

Pozarządowy system ochrony praw człowieka
- Międzynarodowy Ruch Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca
- Amnesty International
- Helsińska Fundacja Praw Człowieka
- Polska Akcja Humanitarna

Polski system ochrony praw człowieka
- Konstytucja RP
- wymiar sprawiedliwości
- Trybunał Konstytucyjny
- Rzecznik Praw Obywatelskich
- Rzecznik Praw Dziecka

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 3. **0–3 pkt**

O organie ochrony praw człowieka w Polsce

3. W sprawach o ochronę wolności i praw człowieka i obywatela Rzecznik bada, czy wskutek działania lub zaniechania organów, organizacji i instytucji, obowiązanych do przestrzegania i realizacji tych wolności i praw, nie nastąpiło naruszenie prawa, a także zasad współżycia i sprawiedliwości społecznej.

4. Rzecznik wykonuje funkcje organu wizytującego do spraw zapobiegania torturom i innemu okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu (krajowy mechanizm prewencji) w rozumieniu Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania [...].

Dz.U. 1987 nr 21 poz. 123

Przykład 3.1. 0–1 pkt

Podaj pełną nazwę organu, którego kompetencje przedstawiono w tekście.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, jakie organy w Polsce zajmują się ochroną praw człowieka.

Krok 3: Przeczytaj tekst.

Krok 4: Skonfrontuj swoją wiedzę z informacjami zawartymi w tekście.

Krok 5: Podaj poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: Rzecznik Praw Obywatelskich

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 3.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy organ wymieniony w tekście jest uprawiony do badania naruszania praw człowieka przez osoby fizyczne. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.

Krok 3: Przypomnij sobie, co rozumiemy pod pojęciem *osoba fizyczna*.

Krok 4: Ponownie przeczytaj tekst.

Krok 5: Skonfrontuj swoją wiedzę na temat pojęcia *osoba fizyczna* z tekstem.

Krok 6: Wpisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 7: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: nie
Uzasadnienie: Osoba fizyczna to każdy człowiek, a RPO bada organy, organizacje i instytucje państwowe odpowiedzialne za przestrzeganie praw takich osób.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z podaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 3.3. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Rzecznik pełni funkcję organu wizytującego w rozumieniu protokołu fakultatywnego do konwencji wydanej przez

A. ONZ.
B. Radę Europy.
C. Unię Europejską.
D. OBWE.

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zapoznaj się z tekstem i ustal, o jakiej konwencji jest w nim mowa.

Krok 3: Przypomnij sobie, jaka organizacja międzynarodowa wydała wspomnianą konwencję.

Krok 4: Zaznacz poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: A

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

uczę się rozwiązywać zadania

Zadania krótsze

Zadanie 111. 0–2 pkt

Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela

Zadanie 111.1. 0–1 pkt

Podaj, z jakim wydarzeniem historycznym związany jest przedstawiony na ilustracji dokument dotyczący praw człowieka.

.....

Zadanie 111.2. 0–1 pkt

Odwołując się do formy przedstawienia graficznego deklaracji, wyjaśnij, jakie wcześniejsze rozwiązanie prawne wykorzystano, aby podkreślić moc prawną jej zapisów.

.....

.....

.....

Zadanie 112. 0–3 pkt

Wybrane przepisy prawa i wolności z Konstytucji RP

Przepis A: Każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii.

Przepis B: Obywatele polscy korzystający z pełni praw publicznych mają prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach.

Przepis C: Obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego. Zakres i formy zabezpieczenia społecznego określa ustawa.

Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483

Zadanie 112.1. 0–2 pkt

Uzupełnij tabelę. Do każdego przepisu prawnego podaj generację praw człowieka, z jaką jest on związany, oraz rodzaj prawa, do jakiego się zalicza.

	Generacja praw człowieka	Rodzaj prawa
Przepis A		
Przepis B		
Przepis C		

Zadanie 112.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz dwie poprawne odpowiedzi spośród podanych.
Organami administrującymi w Polsce realizację prawa przedstawionego w przepisie C są
A. ZUS.
B. KRUS.
C. FUS.
D. CPP.

Zadanie 113. 0–2 pkt

Dokumenty dotyczące ochrony praw człowieka
A. Afrykańska Karta Praw Człowieka i Ludów
B. Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności
C. Konwencja o Prawach Dziecka
Na podstawie zamieszczonych tytułów dokumentów dotyczących ochrony praw człowieka oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Jednym z wymienionych dokumentów jest tzw. Europejska Konwencja Praw Człowieka.	P	F
Wśród wymienionych dokumentów nie ma żadnego uchwalonego przez ONZ.	P	F
Dwa z trzech dokumentów mają charakter regionalny.	P	F

Zadanie 114. 0–2 pkt

Wybrane artykuły z Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka

Artykuł 9
Nikogo nie wolno samowolnie aresztować, zatrzymać lub wygnać z kraju.

Artykuł 15
1. Każdy człowiek ma prawo do posiadania obywatelstwa.
2. Nie wolno nikogo pozbawiać samowolnie obywatelstwa ani nikomu odmawiać prawa do zmiany obywatelstwa.

Artykuł 21
1. Każdy człowiek ma prawo do uczestniczenia w rządzeniu swym krajem bezpośrednio lub poprzez swobodnie wybranych przedstawicieli.

Artykuł 23
1. Każdy człowiek ma prawo do pracy, do swobodnego wyboru pracy, do odpowiednich i zadowalających warunków pracy oraz do ochrony przed bezrobociem.

Artykuł 24
Każdy człowiek ma prawo do urlopu i wypoczynku, włączając w to rozsądne ograniczenie godzin pracy i okresowe płatne urlopy.

http://link.operon.pl/7779-pdpc (dostęp: 27.06.2022).

Zadanie 114.1. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonego fragmentu dokumentu dotyczącego ochrony praw człowieka oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wszystkie artykuły dotyczą tej samej generacji praw człowieka.	P	F
Wśród wymienionych praw człowieka nie ma praw z III generacji.	P	F
Najwięcej z wymienionych artykułów dotyczy praw osobistych.	P	F

Zadanie 114.2. 0–1 pkt

Podaj pełną nazwę międzynarodowej organizacji, która jako pierwsza w historii wydała konwencję regulującą prawo człowieka zawarte w artykule 24.

.....

Zadania dłuższe

Zadanie 115. 0–2 pkt

Zakres obowiązków jednego z urzędów ONZ
- promowanie i ochrona rzeczywistego korzystania przez wszystkich ze wszystkich praw obywatelskich, kulturalnych, gospodarczych, politycznych i społecznych
- wykonywanie zadań powierzonych mu przez odpowiednie ciała ONZ w obszarze praw człowieka oraz przygotowywanie zaleceń dla tych ciał mających na celu poprawę promowania i ochrony wszystkich praw człowieka
- promowanie i ochrona realizacji prawa do rozwoju oraz zapewnianie wsparcia od odpowiednich ciał ONZ na rzecz tego celu
- udzielanie rady oraz wsparcia technicznego i finansowego wnioskującym o nie państwom, a w stosownych wypadkach regionalnym organizacjom działającym na rzecz praw człowieka, mając na celu wspieranie działań i programów w obszarze tychże praw

http://link.operon.pl/7779-unic (dostęp: 27.06.2022).

Logo instytucji ONZ

UNHCR
The UN Refugee Agency

Zadanie 115.1. 0–1 pkt

Podaj pełną nazwę urzędu ONZ, którego kompetencje przedstawiono w tekście źródłowym.

.....

Zadanie 115.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy logo instytucji ONZ przedstawione na ilustracji dotyczy urzędu opisanego w tekście. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 116. 0–3 pkt

Badania dotyczące praw człowieka na świecie

Wykres 1.

Wykres 2.

Wykres 3.

Przestrzeganie praw człowieka w świecie, Komunikat z badań CBOS, Warszawa, grudzień 2008.

Zadanie 116.1. 0–2 pkt

Na podstawie zamieszczonych badań podaj argument i kontrargument do tezy: *Wśród badanych państw mamy do czynienia z powszechną akceptacją praw człowieka wynikających z Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.*

Argument: .....

.....

.....

Kontrargument: .....

.....

.....

Zadanie 116.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Wśród państw wymienionych we wszystkich badaniach największym poparciem cieszą się prawa
A. osobiste.
B. polityczne.
C. socjalne.
D. ekonomiczne.

Zadanie 117. 0–2 pkt

O biotechnologii

Wolność akademicka to manifestowanie często kontrowersyjnych czy „niewygodnych" poglądów na sprawy naukowe. Wyzwania dla wolności słowa w nauce dzisiaj wiążą się np. z biotechnologią, tj. rozwojem naukowym w kierunkach wyjątkowo trudnych, wiążących się z różnymi światopoglądami, etyką, moralnością, czy religią. Biotechnologia jest bardzo często opisywana w doktrynie prawnej, dyskurs na jej temat prowadzony jest w najważniejszych światowych instytucjach, ale także przez rozmaite środowiska naukowe, od filozofów i etyków, ekonomistów, biologów, poprzez prawników po lekarzy, czy genetyków. A to wszystko z kilku względów: biotechnologia to nowe wyzwanie dla nauki, jej efekty często mogą być zbawienne dla człowieka, jego zdrowia i życia. Z drugiej strony biotechnologia to też ogromne nakłady finansowe i w efekcie możliwe do osiągnięcia niesamowite zyski. Ale biotechnologia to też mnóstwo kontrowersji etycznych i moralnych koncentrujących się wokół pojęć związanych z genetyką, modyfikacją czy ingerencją w geny, czy wreszcie z patentowaniem „życia". Biotechnologia, jak żadna inna nauka do tej pory, w drastyczny sposób dotyka kwestii związanych z podstawowymi prawami człowieka, w tym najważniejszym – prawem do życia.

https://link.operon.pl/7779-homofaber (dostęp: 27.06.2022).

Zadanie 117.1. 0–1 pkt

Wyjaśnij, dlaczego rozwój biotechnologii jest związany z prawem człowieka do życia.

.....

.....

.....

Zadanie 117.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy w efekcie rozwoju biotechnologii może dochodzić do prób ograniczania wolności słowa przez jej przeciwników. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 118. 0–2 pkt

Tekst 1. Fragment Konwencji Praw Osób Niepełnosprawnych

Artykuł 4.

Ogólne zobowiązania
1. Państwa-Strony zobowiązują się zapewnić i promować pełną realizację wszystkich praw człowieka i fundamentalnych swobód przez osoby niepełnosprawne, bez jakiekolwiek formy dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność. W tym celu, Państwa-Strony podejmują się:
(a) Przyjąć wszystkie stosowne legislacyjne, administracyjne i inne środki dla wdrożenia praw wymienionych w niniejszej Konwencji [...].

http://link.operon.pl/7779-unic (dostęp: 27.06.2022).

Tekst 2. Fragment Protokołu Fakultatywnego do Konwencji Praw Osób Niepełnosprawnych

Państwa-Strony poniższego Protokołu uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1.

1. Państwo-Strona niniejszego Protokołu uznaje kompetencje Komitetu Praw Osób Niepełnosprawnych w zakresie przyjmowania i rozpatrywania doniesień bezpośrednio lub w imieniu osób lub grupy osób podlegających jurysdykcji tego państwa, które podają się za ofiary naruszenia przez to Państwo-Stronę któregokolwiek z praw wymienionych w Konwencji [...].

http://link.operon.pl/7779-unic (dostęp: 27.06.2022).

Zadanie 118.1. 0–1 pkt

Wiedząc, że Polska ratyfikowała w formie ustawy Konwencję Praw Osób Niepełnosprawnych, a nie ratyfikowała Protokołu Fakultatywnego, oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Polska jest zobowiązana do przestrzegania praw zawartych w Konwencji.	P	F
Komitet Praw Osób Niepełnosprawnych nie będzie przyjmował skarg od obywateli polskich.	P	F
Jeżeli prawa zawarte w konwencji będą sprzeczne z prawem polskim, to nie będą stosowane.	P	F

Zadanie 118.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij na podstawie tekstu 1., czy przedstawiona konwencja to dokument ochrony praw człowieka o charakterze ogólnym. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 119. 0–2 pkt

Mapa przedstawiająca państwa należące do organizacji międzynarodowej

Zadanie 119.1. 0–1 pkt

Podaj nazwę organizacji międzynarodowej zajmującej się ochroną praw człowieka, której członkowie zostali przedstawieni na mapie.

.....

Zadanie 119.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy przedstawiona na mapie organizacja ma charakter regionalny. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 120. 0–3 pkt

O organizacjach pozarządowych działających na rzecz praw człowieka

Opis A

Dunant, choć nie ma żadnego przygotowania medycznego, stara się pomóc rannym i umierającym. Przerażające doświadczenia nie dają mu spokoju i po dwóch latach pisze książkę „Wspomnienie Solferino", gdzie proponuje powołanie we wszystkich krajach stowarzyszeń pomocy, których przeszkoleni wolontariusze mogliby nieść ratunek rannym na polu walki. Aby wolontariusze byli bezpieczni, muszą się wyróżniać przy pomocy znaku, powszechnie uznawanego przez wszystkie strony konfliktu i dającego status pełnej neutralności.

http://link.operon.pl/7779-organizacja1 (dostęp: 27.06.2022).

Opis B

Autorem tekstu „Zapomniani więźniowie" był prawnik, Peter Benenson, który domagał się zaprzestania skazywania ludzi za wyrażanie własnych poglądów oraz łamanie praw opisanych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Apel

powstał po tym, jak Brytyjczyk dowiedział się o skazaniu dwóch studentek w Portugalii za wzniesienie toastu „za wolność". Wokół Benensona szybko pojawili się inni, którzy sprzeciwiali się naruszaniu praw człowieka. Grupy tworzyły się w całej Europie.

http://link.operon.pl/7779-organizacja2 (dostęp: 27.06.2022).

Opis C

Organizacja dąży do zmniejszenia liczby głodnych i niedożywionych dzieci w Polsce i na świecie. Dostarcza żywność ofiarom konfliktów zbrojnych i klęsk żywiołowych. W krajach najbiedniejszych i rozwijających się tworzy warunki do rozwoju samodzielnej produkcji żywności. W ramach programu PAJACYK od 1998 r. finansuje posiłki dla dzieci w szkołach i świetlicach w Polsce.

http://link.operon.pl/7779-organizacja3 (dostęp: 27.06.2022).

Logo organizacji

1.

AMNESTY INTERNATIONAL

2.

pah

Polish Humanitarian Action

3.

HR

HELSINKI FOUNDATION FOR HUMAN RIGHTS

4.

COMITÉ INTERNATIONAL GENÈVE

ICRC

Zadanie 120.1. 0–2 pkt

Uzupełnij tabelę – do każdego opisu dopisz pełną nazwę właściwej organizacji i numer (1.–4.), którym oznaczono jej logo.

	Nazwa organizacji	Numer logo
Opis A		
Opis B		
Opis C		

Zadanie 120.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Organizacja przedstawiona w opisie C powstała z inicjatywy

A. Jerzego Owsiaka.
B. Andżeliki Borys.
C. Janiny Ochojskiej.
D. Jacka Kuronia.

13

Ład międzynarodowy

Teoria z przykładami

przypominam najważniejsze treści

Ład międzynarodowy

Rodzaje ładu międzynarodowego

JEDNOBIEGUNOWY (MONOCENTRYCZNY)	DWUBIEGUNOWY (BIPOLARNY)	WIELOBIEGUNOWY (POLICENTRYCZNY)
tylko jedno państwo na świecie jest w stanie wywierać wpływ na system międzynarodowy	wpływ na sytuację międzynarodową mają dwa przeciwstawne państwa lub bloki państw, które ze sobą rywalizują na różnych płaszczyznach na arenie międzynarodowej	co najmniej trzy państwa lub grupy państw mają podobne możliwości oddziaływania na system międzynarodowy

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 1. 0–2 pkt

O ładzie na świecie

„Zimna wojna" to umowne określenie międzynarodowego konfliktu niemożliwego do rozstrzygnięcia na drodze bezpośredniej konfrontacji zbrojnej. Rozwijając, był to stan wysokiego napięcia oraz wrogiej rywalizacji pomiędzy ZSRR i jego państwami satelickimi a państwami niekomunistycznymi pod przywództwem USA. Trywializując zaś, zimna wojna była walką dwóch przeciwstawnych systemów o przywództwo bądź światową dominację, w której główne role grały ZSRR i USA. Trwała ona w okresie od zakończenia II wojny do 1991 roku.

D. Bednarczyk, *Czym była zimna wojna*, https://link.operon.pl/7779-histmag-dbednarczuk (dostęp: 15.07.2022).

Przykład 1.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przedstawiony w tekście międzynarodowy ład światowy miał charakter

A. jednobiegunowy.
B. monocentryczny.
C. dwubiegunowy.
D. policentryczny.

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, co oznaczają poszczególne pojęcia podane w odpowiedziach.

Krok 3: Przeczytaj tekst i ustal cechy charakterystyczne przedstawionego w nim ładu.

Krok 4: Skonfrontuj swoją wiedzę na temat ładów światowych podanych w odpowiedziach z cechami w tekście.

Krok 5: Zaznacz poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: C

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 1.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, na czym polegała międzynarodowa rola Polski w przedstawionym okresie.

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Wróć do tekstu i ustal okres, o jakim jest w nim mowa.

Krok 3: Przypomnij sobie, jaka była sytuacja międzynarodowa Polski w tym okresie.

Krok 4: Zapisz poprawne wyjaśnienie.

Odpowiedź: Polska w tym okresie była w strefie wpływów sowieckich i tworzyła wraz z innymi państwami socjalistycznymi blok państw satelickich ZSRR, który wspierał jego politykę międzynarodową.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Stosunki międzynarodowe

- **Supermocarstwo** – państwo dysponujące największym potencjałem militarnym, politycznym oraz gospodarczym, co pozwala mu na oddziaływanie na stosunki międzynarodowe na całym świecie skuteczniej niż inne mocarstwa (taką pozycję zajmują Stany Zjednoczone).
- **Mocarstwo** – państwo, które ze względu na potencjał militarny i ekonomiczny skutecznie oddziałuje na innych uczestników stosunków międzynarodowych.
- **Państwo upadłe** – państwo, którego struktury władzy i infrastruktura społeczna ulegają rozpadowi.
- **Terroryzm** – niezgodne z prawem użycie siły; groźba zastosowania przemocy wobec ludzi w celu ich zastraszenia lub wymuszenia czegoś.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 2. 0–2 pkt

O jednej z organizacji

Zorganizowana w 1919 r. pod przywództwem M. Collinsa; powiązana z partią Sinn Féin; jej stałym celem było doprowadzenie, zwykle przez stosowanie przemocy, do powstania niepodległej republiki irlandzkiej obejmującej cały obszar Irlandii; 1919–21 prowadziła nękające działania zbrojne (partyzantka, zamachy) przeciw brytyjskim siłom policyjno-wojskowym; w 1922 r. nastąpił w niej rozłam na tle oceny traktatu brytyjsko-irlandzkiego z 1921 r.; członkowie, którzy akceptowali traktat, weszli w skład armii nowo utworzonego Wolnego Państwa Irlandzkiego; pozostała część, tzw. nieregularni, wywołała wojnę domową (1922–23); nasilenie aktywności przeżywała w latach 30., 1956–62 oraz w następstwie zaostrzenia się od 1968 r. konfliktu w Irlandii Północnej; w grudniu 1969 r. nastąpił rozłam na 2 skrzydła: tzw. oficjalne (radykalnie lewicowe, zwolenników działań polit.) i tzw. tymczasowe (zwolenników walki zbrojnej); drugie z nich od 1972 r. występuje jako [...]; nasiliła ona aktywność terrorystyczną (terror indywidualny, zamachy bombowe) i sabotażową wymierzoną w północnoirlandzkich protestantów i władze brytyjskie w celu obalenia rządów brytyjskich w Irlandii Północnej i zjednoczenia wyspy; w latach 90. przychyliła się do poparcia rozwiązań politycznych i w 1994 r. ogłosiła zawieszenie akcji zbrojnych (po ich wznowieniu w 1996 r., ponownie w 1997 r.); od 1998 r. brak zgody [...] na rozbrojenie się był główną przeszkodą w realizacji postanowień porozumienia pokojowego (tzw. wielkopiątkowego); w 2001 r. [...] rozpoczęła redukcję swego uzbrojenia; w 2005 r. ogłosiła zakończenie walki zbrojnej.

Encyklopedia PWN, https://link.operon.pl/73414 (dostęp: 27.06.2022).

Przykład 2.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy przedstawiona w tekście organizacja była zaliczana do terrorystycznych organizacji nacjonalistycznych. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Przypomnij sobie cechy charakterystyczne terrorystycznych organizacji nacjonalistycznych.

Krok 3: Przeczytaj zamieszczony tekst.

Krok 4: Skonfrontuj swoją wiedzę na temat nacjonalistycznych organizacji terrorystycznych z informacjami zamieszczonymi w tekście.

Krok 5: Wpisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 6: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: tak
Uzasadnienie: Prowadziła walkę o niepodległość za pomocą metod terrorystycznych.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 2.2. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu i własnej wiedzy oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Organizacja opisana w tekście to IRA.	P	F
Uzyskanie po II wojnie światowej przez Republikę Irlandii niepodległości doprowadziło do rozłamu w organizacji.	P	F
Działalność organizacji została zakończona po zjednoczeniu wyspy, o którą walczyli.	P	F

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przeczytaj każde podane stwierdzenie.

Krok 3: Skonfrontuj każde podane stwierdzenie z tekstem i własną wiedzą na temat organizacji terrorystycznych.

Krok 4: Zgodnie z poleceniem zaznacz przy każdym stwierdzeniu poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: P, F, F

1 pkt – zaznaczenie trzech poprawnych odpowiedzi
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Klasyfikacje organizacji międzynarodowych

Organizacja Narodów Zjednoczonych – międzynarodowa organizacja powołana do życia po II wojnie światowej w celu utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, rozwijania pomiędzy narodami przyjaznych stosunków, opartych na równouprawnieniu i samostanowieniu narodów, rozwiązywania na podstawie współpracy międzynarodowej globalnych problemów gospodarczych, społecznych, kulturalnych i humanitarnych oraz popierania i zachęcania do poszanowania praw człowieka.

Organy ONZ

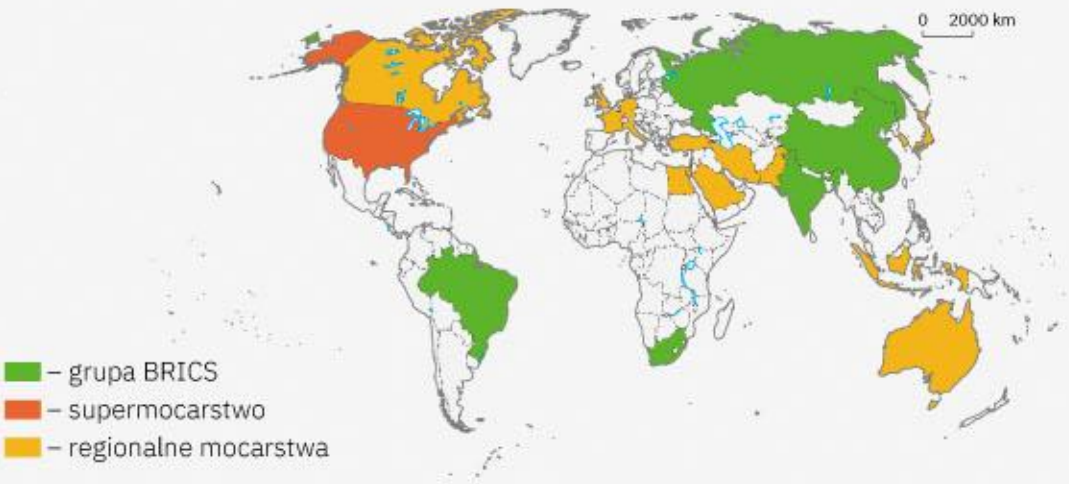
- **Zgromadzenie Ogólne**: składa się z wszystkich państw będących członkami ONZ
- **Rada Bezpieczeństwa**: składa się z 15 członków; Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Rosja, Francja i Chiny zaliczane są do tzw. stałych członków, a pozostałe 10 państw wybierane jest przez Zgromadzenie Ogólne na dwuletnią kadencję
- **Sekretarz Generalny**: wybierany na pięcioletnią kadencję; do jego zadań należą m.in. realizowanie i nadzorowanie uchwalonych programów, administrowanie operacji pokojowych oraz przygotowywanie opracowań na temat sytuacji społeczno-ekonomicznej na świecie
- **Rada Gospodarcza i Społeczna**: koordynuje pracę 16 organizacji wyspecjalizowanych Narodów Zjednoczonych; jej zadaniem jest prowadzenie działań mających na celu rozwój międzynarodowej współpracy gospodarczej, społecznej, kulturalnej i oświatowej oraz w dziedzinie ochrony środowiska i przestrzegania praw człowieka; składa się z 54 państw, wybieranych na trzyletnią kadencję przez Zgromadzenie Ogólne ONZ
- **Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości**: składa się 15 sędziów wybieranych przez Zgromadzenie Ogólne ONZ i Radę Bezpieczeństwa, na dziewięcioletnią kadencję; pełni funkcję głównego organu sądowniczego ONZ, którego zadaniem jest rozstrzyganie sporów międzypaństwowych, sprawuje nieobowiązkową jurysdykcję w sprawach wnoszonych wyłącznie przez państwa

NATO – ponadregionalna organizacja o charakterze polityczno-wojskowym powołana na bazie Traktatu Północnoatlantyckiego w celu obrony militarnej.

Rada Europy – regionalna organizacja międzynarodowa powołana do życia 5 maja 1949 r. na podstawie traktatu londyńskiego; jej działalność koncentruje się na zakresie stanowienia i wdrażania prawach człowieka oraz wspieraniu i umacnianiu demokracji m.in. przez kontrolę wyborów w krajach transformacji ustrojowej.

Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie – regionalna organizacja międzynarodowa, powstała z przekształcenia KBWE, koncentrująca swoją działalność m.in. na wczesnym ostrzeganiu i zapobieganiu konfliktom, przestrzeganiu praw człowieka, zagrożeniach demokracji i bezpieczeństwa wynikającego z sytuacji wewnętrznej państw.

BRICS – określenie grupy państw współpracujących ekonomiczne ze sobą, które w przyszłości mogą zastąpić Stany Zjednoczone na pozycji światowego lidera; nazwa pochodzi od pierwszych liter nazw tych państw: Brazylii, Rosji, Indii, Chin i Republiki Południowej Afryki.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 3. 0–2 pkt

O grupie BRICS

Państwa BRICS różniły się nie tylko w kwestiach gospodarczych, lecz także politycznych. Tendencja ta uwidoczniła się już w 2011 r. Grupa pozostawała jedynie biernym obserwatorem przy rozwiązywaniu sporów i konfliktów międzynarodowych, a poszczególne kraje realizowały własne strategie bez konsultacji z innymi państwami BRICS. W tym kontekście warto przeanalizować głosowania państw BRICS w ONZ w poszczególnych kwestiach. W 2011 r. podczas głosowania

rezolucji RB ONZ 1970 dotyczącej ewentualnego zaangażowania militarnego w konflikt w Libii Chiny i Rosja wstrzymały się od głosu, Brazylia opowiedziała się za przyjęciem rezolucji. W marcu 2011 r. podczas głosowania rezolucji 1973 (która umożliwiła działania państw Zachodu w Libii) Brazylia, Rosja, Chiny, Indie wstrzymały się od głosu, RPA była za. Różnice między państwami BRICS pojawiły się podczas głosowań rezolucji dotyczących Syrii. Indie, Brazylia i RPA popierały projekt Ligi Państw Arabskich zmierzający do stopniowego usunięcia z urzędu prezydenta Syrii, gdy Chiny i Rosja były przeciwne. Świadczyło to o słabości BRICS, która nie była w stanie przedstawić swoich propozycji rezolucji czy podjąć wspólnych działań.

J. Zajączkowski, *BRIC dziesięć lat później, czyli anty-Zachód w rozsypce*, „Rocznik Strategiczny" 2013/14, https://link.operon.pl/7779-roczniкstrategiczny-jzajaczkowski (dostęp: 27.06.2022.

Przykład 3.1. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu wyjaśnij, co oznacza skrót BRICS.

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przeczytaj tekst i zastanów się, o jakiej formie współpracy jest w nim mowa.

Krok 3: Porównaj skrót z nazwami państw wymienionymi w tekście.

Krok 4: Wyciągnij wniosek.

Krok 5: Zapisz poprawne wyjaśnienie.

Odpowiedź: BRICS to nazwa grupy, która powstała od pierwszych liter nazw państw wchodzących w jej skład: Brazylii, Rosji, Indii, Chin i Republiki Południowej Afryki.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 3.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy funkcjonowanie BRICS przyczynia się do wzmocnienia pozycji międzynarodowej państw wchodzących w jej skład. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Wróć do tekstu i zastanów się, o jakiej formie współpracy jest w nim mowa.

Krok 3: Ustal, czy państwa BRICS prowadzą wspólną politykę międzynarodową.

Krok 4: Wyciągnij wniosek.

Krok 5: Zapisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 6: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: nie
Uzasadnienie: Państwa te na arenie międzynarodowej nie wypowiadają się jednym głosem w sprawach gospodarczych i politycznych.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego wyjaśnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Wybrane organizacje międzynarodowe

- **Szanghajska Organizacja Współpracy** – regionalna organizacja międzynarodowa, o charakterze politycznym, składająca się z Chin, Rosji, Kazachstanu, Kirgistanu, Tadżykistanu, Uzbekistanu, Indii i Pakistanu, skoncentrowana na umacnianiu bezpieczeństwa regionalnego w Azji.
- **Grupa Wyszehradzka** – grupa państw, którą tworzą Polska, Węgry, Czechy i Słowacja, zawiązana w celu pogłębiania współpracy politycznej i ekonomicznej między tymi państwami.
- **Trójkąt Weimarski** – komitet współpracy między Polską, Francją a Niemcami, powołany do poszerzenia kooperacji między tymi państwami.

- **Wspólnota Niepodległych Państw (WNP)** – organizacja regionalna zrzeszająca państwa byłego ZSRR, powołana do życia na mocy układu białowieskiego przez Rosję, Białoruś i Ukrainę.
- **Organizacja Państw Amerykańskich (OPA)** – regionalna organizacja skupiająca większość państw amerykańskich, powołana w celu umacniania pokoju i bezpieczeństwa na kontynencie amerykańskim.
- **Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN)** – regionalna organizacja polityczno-gospodarcza zrzeszająca Filipiny, Indonezję, Malezję, Singapur, Tajlandię, Brunei, Wietnam, Laos, Mjanmę i Kambodżę, stawiająca sobie za cel rozwój ekonomiczny, socjalny i kulturalny regionu.
- **Liga Państw Arabskich** – subregionalna organizacja skupiająca państwa arabskie, powołana w celu zacieśniania współpracy i koordynacji działań politycznych prowadzących do realizowania interesów arabskich.
- **Unia Afrykańska** – organizacja regionalna o charakterze politycznym, wojskowym i ekonomicznym, powstała z przekształcenia Organizacji Jedności Afrykańskiej, skupia wszystkie państwa afrykańskie.
- **Środkowoeuropejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu (CEFTA)** – międzynarodowa umowa gospodarcza, zawarta przez Czechy, Polskę, Słowację i Węgry w celu stworzenia strefy wolnego handlu między państwami, obecnie jej członkami są Macedonia Północna, Mołdawia, Albania, Serbia, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra i Kosowo.
- **Współpraca Gospodarcza Azji i Pacyfiku (APEC)** – luźny układ integracyjny dotyczący współpracy gospodarczej krajów Azji i obrzeży Pacyfiku.
- **Północnoamerykańska Strefa Wolnego Handlu (NAFTA)** – umowa zawarta pomiędzy Stanami Zjednoczonymi, Kanadą i Meksykiem, tworząca pomiędzy tymi państwami strefę wolnego handlu.
- **Organizacja Państw Eksportujących Ropę Naftową (OPEC)** – organizacja państw producentów ropy naftowej, której celem jest ujednolicenie polityki dotyczącej wielkości wydobycia oraz wpływanie na poziom cen ropy naftowej.
- **Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju** – organizacja międzynarodowa o profilu ekonomicznym, skupiająca 38 wysoko rozwiniętych i demokratycznych państw.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

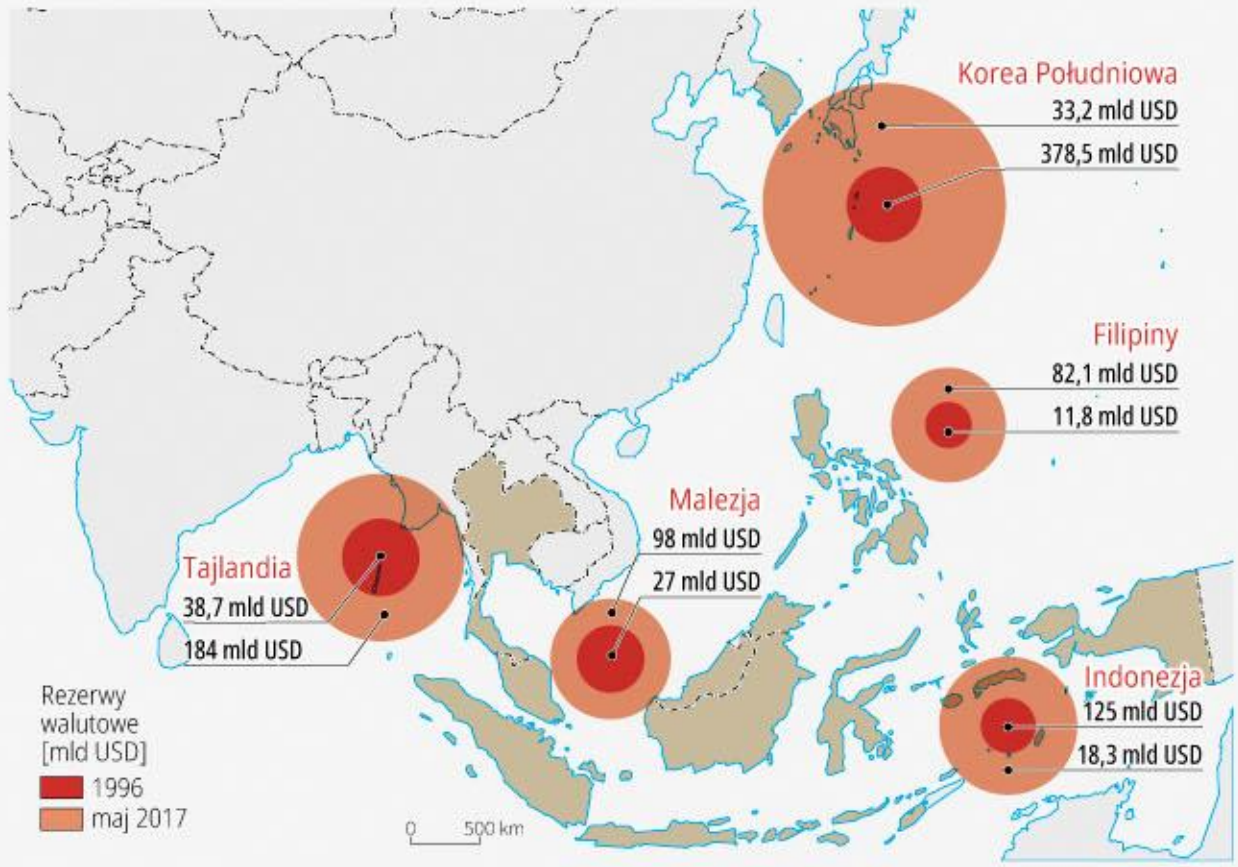
Przykład 4. 0–3 pkt

O skutkach globalizacji

Obecna mania zakładania stref produkcji eksportowej jest następstwem sukcesu gospodarczego tak zwanych azjatyckich tygrysów, zwłaszcza Korei Południowej i Tajwanu. Dopóki strefy stanowiły fenomen na skalę kilku krajów, między innymi Korei Południowej i Tajwanu, płace stale rosły, rzeczywiście odbywał się transfer technologii i stopniowo przywracano podatki. Ale jak nie omieszkaliby podkreślić przeciwnicy owego systemu, przestawienie się tych państw z nisko opłacalnej drobnej wytwórczości na wyspecjalizowane gałęzie przemysłu spowodowało znaczne zaostrzenie konkurencyjności w globalnej ekonomii. Dzisiaj, gdy o dolary ze stref produkcji eksportowej bije się między sobą siedemdziesiąt państw, premie dla inwestorów rosną, a płace i standardy prawne stają się zakładnikiem groźby odpływu kapitału. W rezultacie kolejne państwa zmieniają się w industrialne slumsy i getta prawie darmowej pracy, a końca tego nie widać.

N. Klein, *No logo*, Warszawa 2004, s. 216.

Mapa Dalekiego Wschodu

Przykład 4.1. 0–2 pkt

Na podstawie zamieszczonego tekstu podaj pozytywny i negatywny skutek globalizacji dla krajów rozwijających się.

Skutek pozytywny:

.....

.....

Skutek negatywny:

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.

Krok 3: Przeczytaj tekst.

Krok 4: Ustal, jakie zyski osiągnęły państwa wymienione w tekście w efekcie globalizacji.

Krok 5: Rozstrzygnij, czy wspomniane zyski mają charakter powszechny.

Krok 6: Sformułuj odpowiedni skutek pozytywny oraz negatywny globalizacji.

Odpowiedź: Skutek pozytywny: W krajach rozwijających się dzięki globalizacji pojawiają się nowe miejsca pracy, poprawiają się warunki życia, rosną płace i są sprowadzane nowe technologie.
Skutek negatywny: W efekcie globalizacji kraje rozwijające się są wykorzystywane ekonomicznie, ponieważ ich mieszkańcom koncerny wypłacają bardzo niskie wynagrodzenie, nieadekwatne do uzyskiwanych zysków przez inwestorów uniemożliwiające poprawienie ich sytuacji ekonomicznej.

2 pkt – podanie pozytywnego i negatywnego skutku
1 pkt – podanie pozytywnego lub negatywnego skutku
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 4.2. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonej mapy wyjaśnij, co oznacza pojęcie podkreślone w tekście.

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zapoznaj się z tekstem i mapą.

Krok 3: Przeanalizuj informacje zamieszczone na mapie.

Krok 4: Wyciągnij z mapy wniosek dotyczący podkreślonego pojęcia w tekście.

Krok 5: Wpisz poprawne wyjaśnienie.

Odpowiedź: Azjatyckie tygrysy to gwałtownie rozwijające się gospodarczo państwa Dalekiego Wschodu, w których doszło do szybkiego wzrostu PKB.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania

uczę się rozwiązywać zadania

Zadania krótsze

Zadanie 121. 0–2 pkt

O działalności jednej z organizacji

Rok temu szczepionki były wciąż odległą nadzieją; teraz dają nam prawdziwą nadzieję na opanowanie pandemii. Mimo to szokująca dysproporcja w globalnej dystrybucji szczepionek jest kolejnym bolesnym przypomnieniem nierówności, które nękają nasz świat i leżą u podstaw tak wielu jego problemów. Miniony rok był najbardziej testującym w historii naszej Organizacji. Pokazał jednak również, dlaczego bardziej niż kiedykolwiek świat potrzebuje silnej i zrównoważonej [...]. Nasza transformacja wciąż się zakorzenia i przynosi owoce: wiele zmian, które wprowadziliśmy, zostało przetestowanych przez ogień w ciągu ostatniego roku i pokazało swoją wartość.

https://link.operon.pl/7779-organizacja4 (dostęp: 27.06.2022).

Zadanie 121.1. 0–1 pkt

Podaj pełną nazwę organizacji, której dotyczy zaprezentowany tekst.

.....

Zadanie 121.2. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Z tekstu wynika, że dostęp do szczepionek na świecie jest nierównomierny.	P	F
Organizacja, która opowiada o swojej działalności związanej z walką z pandemią, to organizacja europejska.	P	F
Organizacja zajmująca się problem przedstawionym w tekście działa w ramach systemu ONZ.	P	F

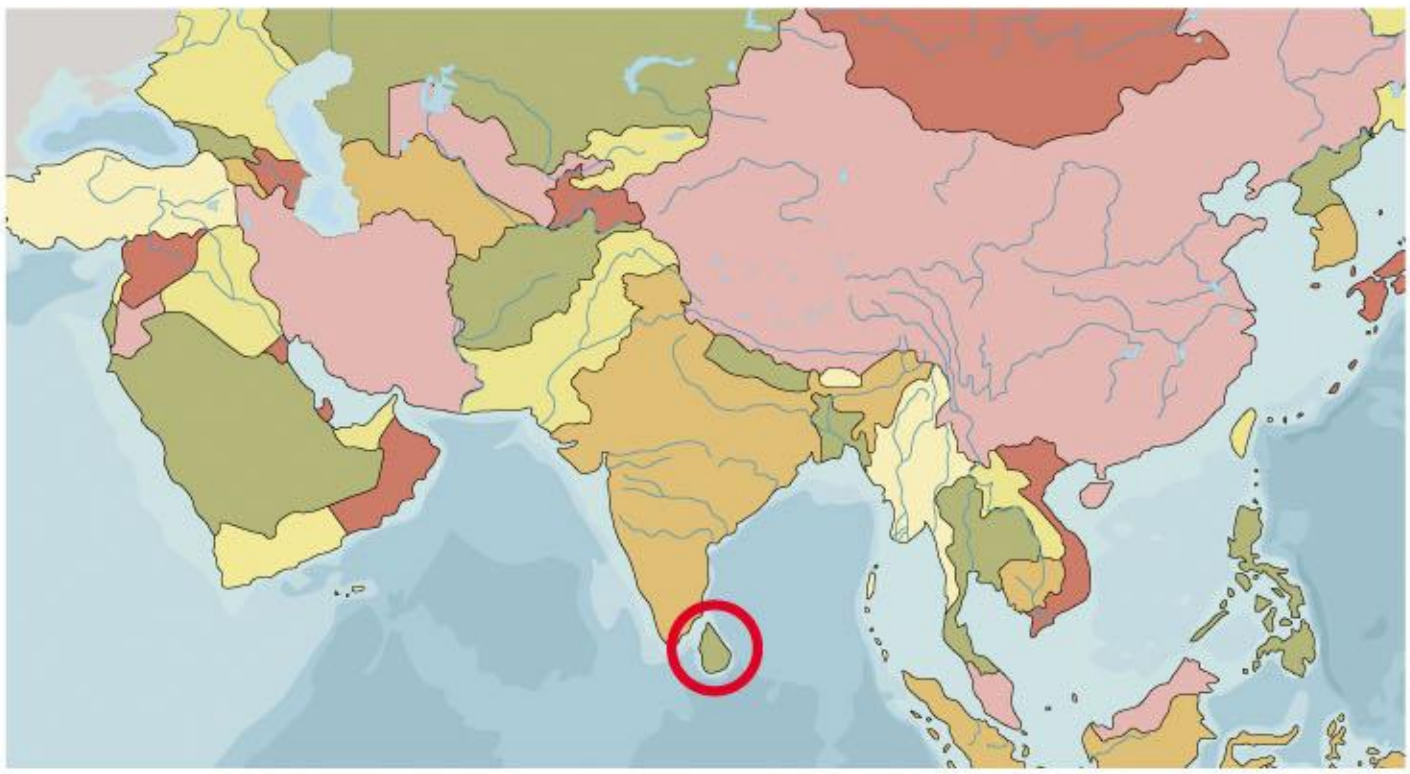
Zadanie 122. 0–2 pkt

O organizacji zbrojnej

Od wybuchu w 1983 r. wojny domowej na dużą skalę, główna tamilska organizacja zbrojna; skrzydło polityczne Ludowego Frontu Wyzwolenia; w toku toczących się od 2002 r. negocjacji z rządem LTTE zrezygnowała z postulatu niezależnego państwa tamilskiego (Tamil Ilam) na rzecz szerokiej autonomii

Encyklopedia PWN, https://link.operon.pl/73414 (dostęp: 27.06.2022).

Mapa z zaznaczonym państwem azjatyckim

Google Maps

Zadanie 122.1. 0–1 pkt

Podaj nazwę organizacji walczącej o niepodległość Tamilów w państwie zaznaczonym na mapie.

.....

Zadanie 122.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Państwo ukazane na mapie, które było objęte wojną domową opisaną w tekście, to
A. Sri Lanka. B. Tajwan. C. Tajlandia. D. Laos.

Zadanie 123. 0–2 pkt

Flagi państw, w których doszło do protestów przeciwko władzy

Zadanie 123.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz dwie właściwe odpowiedzi spośród podanych.
Wystąpienia przeciwko władzy w państwach, których flagi przedstawiono na zdjęciu, określa się jako
A. Zimę Ludów. B. Jesień Ludów. C. Jesień Narodów. D. Arabską Wiosnę.

Zadanie 123.2. 0–1 pkt

Na podstawie fotografii oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

We wszystkich państwach, których flagi znajdują się na zdjęciu, wystąpienia przeciwko władzy zakończyły się sukcesem.	P	F
W jednym z przedstawionych państw doszło do obalenia prezydenta Husni Mubaraka.	P	F
Wśród państw z fotografii obecnie jedno jest zaliczane do państw upadłych.	P	F

Zadanie 124. 0–2 pkt

Przepis prawny jednego z traktatów

Artykuł 5.
Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną lub więcej z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uznana za napaść przeciwko nim wszystkim i dlatego zgadzają się, że jeżeli taka zbrojna napaść nastąpi, to każda z nich, w ramach wykonywania prawa do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony, uznanego na mocy artykułu 51 Karty Narodów Zjednoczonych, udzieli pomocy Stronie lub Stronom napadniętym, podejmując niezwłocznie, samodzielnie jak i w porozumieniu z innymi Stronami, działania, jakie uzna za konieczne, łącznie z użyciem siły zbrojnej, w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego.

https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20000870970/O/D20000970.pdf (dostęp: 27.06.2022).

Zadanie 124.1. 0–1 pkt

Podaj nazwę organizacji powołanej do życia na podstawie traktatu, którego częścią jest zaprezentowany artykuł.

.....

Zadanie 124.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy przedstawiony artykuł został kiedykolwiek wykorzystany w praktyce. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadania dłuższe

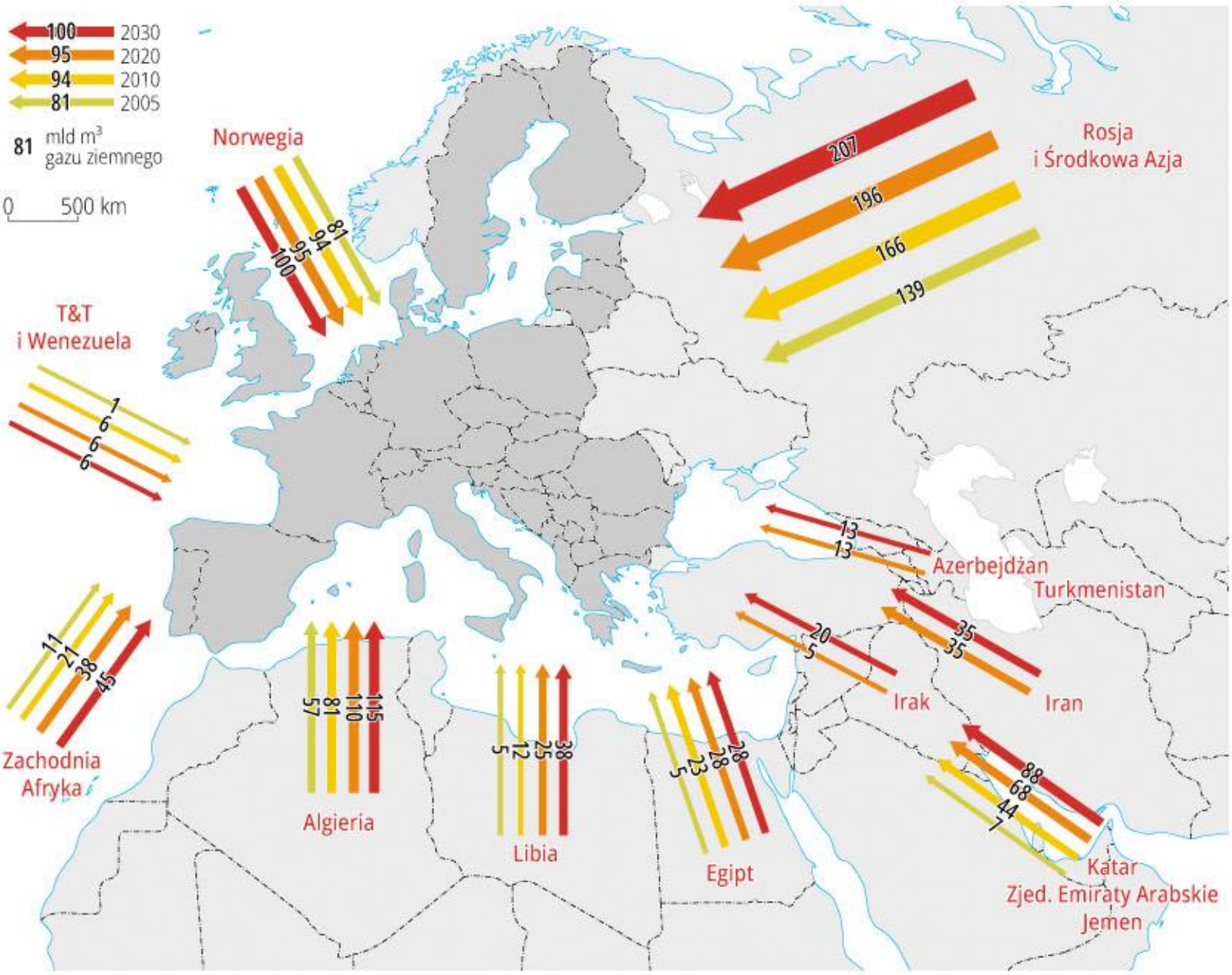
Zadanie 125. 0–3 pkt

O znaczeniu węglowodorowych nośników energii

Węglowodorowe nośniki energii, tzn. gaz ziemny i ropa naftowa, są obecnie, poza węglem, głównymi surowcami energetycznymi. Zgodnie z wieloma prognozami, taki właśnie energetyczny obraz świata będzie trwał w XXI wieku, a ludzkość będzie zdana w przeważającej mierze na wykorzystywanie głównie tych surowców. Można wręcz twierdzić o dalszej dominacji ropy naftowej i zwłaszcza gazu ziemnego w biegnącym stuleciu. Pojawia się jeszcze jedno niesłychanie ważne kryterium użytkowania paliw węglowodorowych. Jest nim emisja dwutlenku węgla, aktywnego gazu cieplarnianego, odpowiedzialnego za efekt globalnego ocieplenia klimatu. I tu bezwzględną przewagę nad węglem i ropą naftową ma gaz ziemny, przy spalaniu którego powstaje blisko o połowę mniej dwutlenku węgla niż przy spalaniu ropy naftowej, jej produktów i węgla.

S. Rychlicki, J, Siemek, *Gaz ziemny w polityce energetycznej Polski i Unii Europejskiej*, „Polityka Zagraniczna" 2008, t. 11, z. 1, https://link.operon.pl/7779-politykaenergetyczna-srychlickijsiemek (dostęp: 27.06.2022).

Mapa dostaw gazu do Europy

Zadanie 125.1. 0–2 pkt

Na podstawie zamieszczonego tekstu podaj argument ekonomiczny i argument klimatyczny do tezy: *Gaz ziemny jest surowcem strategicznym.*

Argument ekonomiczny: .....

.....

.....

Argument klimatyczny: .....

.....

.....

Zadanie 125.2. 0–1 pkt

Na podstawie mapy oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Największym eksporterem gazu do Europy jest Rosja.	P	F
Wśród trzech największych eksporterów gazu do Europy znajduje się Egipt.	P	F
W niewielkiej ilości gaz do Europy jest sprowadzany z Wenezueli.	P	F

Zadanie 126. 0–3 pkt

Konflikty w Europie

Tekst A

Naddniestrze jest przedstawiane jako kraniec rosyjskiej cywilizacji, granica między rosyjską (wschodnią) a rumuńską (zachodnią) przestrzenią kulturową. Władze separatystycznego regionu podkreślają swą wspólnotę z Rosją i to zarówno z tą współczesną, jak i tą z okresu Imperium Rosyjskiego oraz z okresu istnienia ZSRR. Widoczne jest to m.in. w hasłach propagandowych („Nasza siła w jedności z Rosją") oraz w oficjalnej symbolice quasi-państwa, nawiązującej do symboliki sowieckiej.

M. Lubicz-Miszewski, *Geneza, przebieg i próby przezwyciężenia konfliktu o Naddniestrze*, „Zeszyty Naukowe WSOWL", nr 3 (165) 2012, https://link.operon.pl/7779-zeszytynaukowewsowl-mlubiczmiszewski (dostęp: 27.06.2022).

Tekst B

16 marca na terytorium Autonomicznej Republiki Krym oraz miasta wydzielonego Sewastopola odbyło się nielegalne referendum, w którym 96,8% głosujących przy frekwencji 83,1% miało opowiedzieć się za ich przyłączeniem do Federacji Rosyjskiej jako podmiotów federacji. Ogłoszone wyniki referendum, w trakcie którego dochodziło do znaczących nadużyć, nie mają żadnego znaczenia. Miało ono jedynie dostarczyć „listka figowego" dla podjętej już przez Rosję decyzji o oderwaniu Krymu od Ukrainy. 18 marca w Moskwie proklamowano aneksję Krymu (tak Republiki, jak i Sewastopola) do Federacji Rosyjskiej jako dwóch jej podmiotów.

T.A. Olszański, A. Sarna, A. Wierzbowska-Miazga, *Konsekwencje aneksji Krymu*, Ośrodek Studiów Wschodnich, https://link.operon.pl/7779-osw-tolszanskiasarnaawierzbowskamiazga (dostęp: 27.06.2022).

Tekst C

17 lutego 2008 roku Parlament Kosowa przyjął deklarację niepodległości, którą w tym czasie uznało 50 krajów członkowskich ONZ. Premier Hashim Thaci zapewnił, że Kosowo będzie demokratycznym, świeckim i multietnicznym państwem budowanym na pokoju i stabilności. Spośród pięciu stałych członków RB trzy – Francja, Wielka Brytania oraz Stany Zjednoczone – uznały niepodległość republiki Kosowa, natomiast Chińska Republika Ludowa wyraziła swój niepokój, a Federacja Rosyjska uznała deklarację niepodległości za nielegalną.

Rola UNMIK w Kosowie, https://link.operon.pl/7779-unic-unmikwkosowie (dostęp: 27.06.2022).

Mapa Europy

Zadanie 126.1. 0–2 pkt

Uzupełnij tabelę – do każdego tekstu dopisz nazwę właściwego państwa, które utraciło kontrolę nad obszarem wymienionym w tekście, i numer (1.–6.), którym oznaczono je na mapie.

	Nazwa państwa	Numer na mapie
Tekst A		
Tekst B		
Tekst C		

Zadanie 126.2. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu B rozstrzygnij, czy postępowanie Rosji w tym przypadku było zgodne z zasadą prawa międzynarodowego *pacta sunt servanda* (umów należy dotrzymywać). Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 127. 0–3 pkt

O konfliktach na Bliskim Wschodzie

Tekst A

W 1996 r. ostatecznie zdobyli Kabul, jednak nie udało im się opanować całego kraju, gdyż ok. 12–14% północnego terytorium pozostawało w rękach przedstawicieli tzw. frontu północnego (koalicji tadżycko-uzbeckiej), którzy nie chcieli władzy talibów i głośno mówili o swojej odrębności zarówno etnicznej, jak i religijnej. Niemniej jednak to talibowie od 1996 do 2001 roku tworzyli państwo [...], w sposób dość krwawy i oparty na prawie szariatu.

K. Skałecka, *Sytuacja w* [...], https://link.operon.pl/7779-umcs-kskalecka (dostęp: 27.06.2022).

Tekst B

Od 2017 r. sytuacja w [...] stabilizuje się na korzyść władz w Damaszku. Spośród strategicznych i dużych aglomeracji wojskom rządowym pozostają do odbicia prowincja Idlib (ok. 2,5 mln mieszkańców, pod kontrolą zarówno umiarkowanej opozycji, jak i grup powiązanych z Al-Kaidą) oraz terytorium [...] na wschód od Eufratu, kontrolowane przez koalicję kurdyjsko-arabską. Syryjczyków w prowincji Idlib częściowo wspiera Turcja, a Kurdów na północnym wschodzie – USA i międzynarodowa koalicja przeciw tzw. Państwu Islamskiemu (PI).

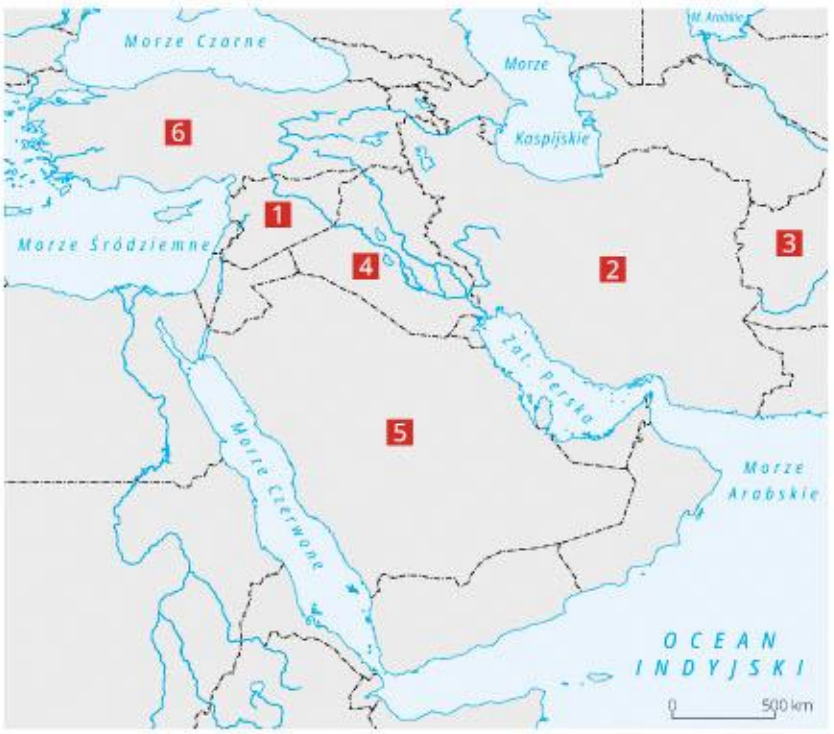
P. Sasnal, *Zakończenie konfliktu w Syrii jako wyzwanie dla Unii Europejskiej*, PISM, https://link.operon.pl/7779-pism-psasnal (dostęp: 27.06.2022).

Tekst C

W dniu 15 stycznia 1991 roku, po upływie terminu ultimatum, rozpoczęła się kierowana przez USA operacja „Pustynna Burza" (ang. „Desert Storm"). Najpierw rozpoczęły się działania bezkontaktowe trwające od 17 stycznia do 28 lutego. Polegały one na masowych nalotach, w których brało udział do 1 000 samolotów, bazujących zarówno w naziemnych bazach lotniczych wojskowych, jak i na sześciu lotniskowcach.

I wojna w [...], https://link.operon.pl/gk (dostęp: 27.06.2022).

Mapa Bliskiego Wschodu

Zadanie 127.1. 0–2 pkt

Uzupełnij tabelę – do każdego tekstu dopisz nazwę właściwego państwa, na którego terytorium rozegrał się przedstawiony w tekście konflikt, i numer (1.–6.), którym oznaczono to państwo na mapie.

	Nazwa państwa	Numer na mapie
Tekst A		
Tekst B		
Tekst C		

Zadanie 127.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy konflikt opisany w tekście C został rozpoczęty na drodze decyzji ONZ. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 128. 0–2 pkt

O organizacji regionalnej

Organizacja ta została założona w 1992 r. przez państwa Trójkąta Wyszehradzkiego. Jej celem jest powołanie między jej członkami strefy wolnego handlu oraz zdobycie doświadczenia w dziedzinie współpracy przed przystąpieniem do UE.

Opracowanie własne.

Mapa państw grupy Wyszehradzkiej

Zadanie 128.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Organizacja przedstawiona w tekście to
A. NAFTA.
B. EFTA.
C. CEFTA.
D. ANZUS.

Zadanie 128.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij na podstawie tekstu i mapy, czy państwa Trójkąta Wyszehradzkiego są w dalszym ciągu członkami tej organizacji. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 129. 0–3 pkt

O organizacjach międzynarodowych

Opis A
Organizacja regionalna, która skupia większość państw amerykańskich. Powstała w 1948 r., a jej siedzibą jest Waszyngton. Do jej zadań należą m.in. umacnianie pokoju i bezpieczeństwa w regionie oraz pokojowe rozwiązywanie sporów między państwami.

Opis B
Regionalna organizacja polityczno-gospodarcza z siedzibą w Dżakarcie. Jej członkami są: Filipiny, Indonezja, Malezja, Singapur, Tajlandia, Brunei, Wietnam, Laos, Mjanma i Kambodża. Jej głównym celem jest przyśpieszenie wzrostu ekonomicznego państw członkowskich.

Opis C
Organizacja założona w 1960 r. przez Arabię Saudyjską, Irak, Iran, Kuwejt i Wenezuelę. Główna siedziba znajduje się w Wiedniu. Celem tej organizacji jest koordynowanie i ujednolicanie polityk naftowych państw członkowskich.

Opracowanie własne.

Logo organizacji i grup międzynarodowych

1.

2.

3.

4.

Zadanie 129.1. 0–2 pkt

Uzupełnij tabelę – do każdego tekstu dopisz pełną nazwę właściwej organizacji międzynarodowej i numer (1.–4.), którym oznaczono jej logo.

	Nazwa organizacji	Numer logo
Opis A		
Opis B		
Opis C		

Zadanie 129.2. 0–1 pkt

Podaj nazwę państwa wykluczonego z prac inicjatywy międzynarodowej, której logo nie pasuje do przedstawionych opisów.

.....

Zadanie 130. 0–3 pkt

O organizacjach terrorystycznych

Opis A

Czerwone Brygady powstały w 1970 r. Zaliczano je do jednego z najgroźniejszych ugrupowań terrorystycznych, które w swojej działalności kierowały się ideami marksizmu i leninizmu. Na ich koncie znalazło się w 1978 r. porwanie i zabicie byłego premiera Aldo Moro.

Opis B

Frakcja Czerwonej Armii (RAF) wyłoniła się z grupy Baader Mainhof. Swoją największą aktywność przejawiała w latach 70., destabilizując życie polityczne państwa, na którego terytorium działała. Do ich największych akcji terrorystycznych można zaliczyć zajęcie w 1975 r. ambasady w Sztokholmie, która została wysadzona po odmowie wypuszczenia na wolność członków ugrupowania znajdujących się w więzieniach.

Opis C

ETA to organizacja terrorystyczna, która powstała w 1959 r. w celu wyzwolenia kraju Basków. Od samego początku dzieliła się ona na odłam umiarkowany, dążący do autonomii, i radykalny, walczący o niepodległość. Jej największym sukcesem było zamordowanie premiera Luisa Carrero Blanca.

Opracowanie własne.

Mapa Europy

Zadanie 130.1. 0–2 pkt

Uzupełnij tabelę – do każdego tekstu dopisz nazwę właściwego państwa, w którym działała opisana organizacja, i numer (1.–6.), którym oznaczono je na mapie.

	Nazwa państwa	Numer na mapie
Tekst A		
Tekst B		
Tekst C		

Zadanie 130.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Wśród opisanych organizacji terrorystycznych nie ma żadnej o charakterze
A. lewicowym.
B. fundamentalistycznym.
C. nacjonalistycznym.
D. etnicznym.

14

Integracja europejska

Teoria z przykładami

przypominam najważniejsze treści

Kulturowe i historyczne podwaliny jedności europejskiej

Historyczne koncepcje jednoczenia Europy

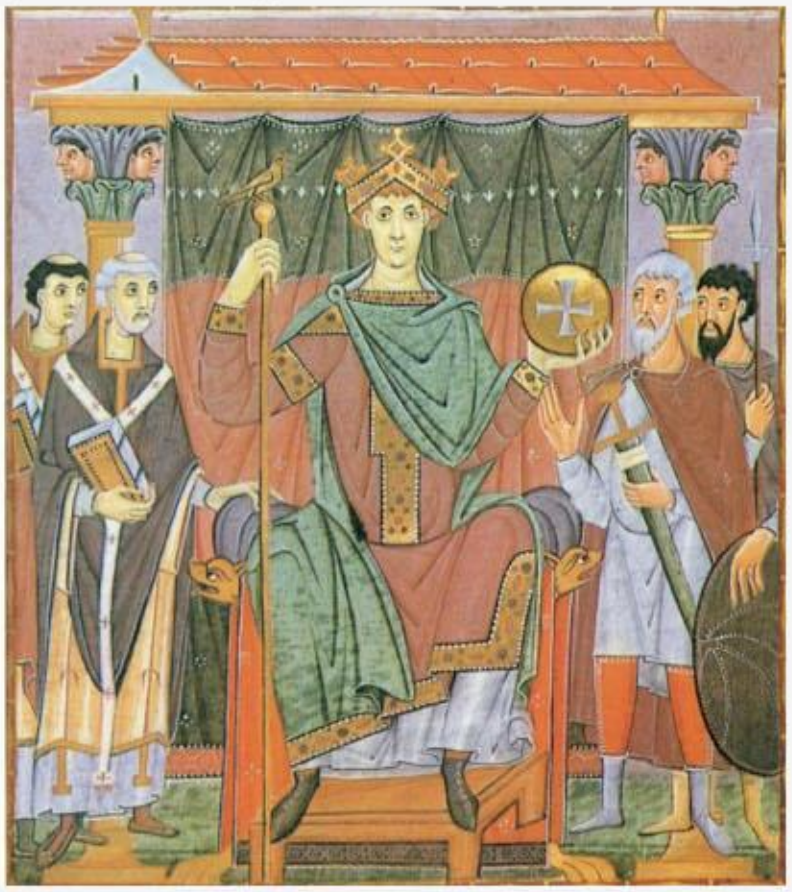
Autor	Koncepcja
św. Augustyn z Hippony	Państwo Boże
Otton III	koncepcja uniwersalistycznego cesarstwa
Piotr Dubois	federacja europejskim państw chrześcijańskich przeciw islamowi
Jerzy z Podiebradu	Liga Pokoju
Immanuel Kant	federacja wolnych państw europejskich
Maksymilian de Sully	konfederacja państw Europy
Adam Jerzy Czartoryski	federacje regionalne
Giuseppe Mazzini	Młoda Europa
Friedrich Naumann	Mitteleuropa
Richard Coudenhove-Kalergi	paneuropeizm

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 1. 0–3 pkt

Średniowieczna idea zjednoczenia Europy

Przykład 1.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie zaznacz właściwą odpowiedź spośród poddanych.

Ideę zjednoczenia Europy przestawioną na ilustracji stworzył

A. Otton I.
B. Henryk II.
C. Otton III.
D. Karol Wielki.

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przyjrzyj się ilustracjom.

Krok 3: Ustal okres historyczny, z którym są związane ilustracje.

Krok 4: Przypomnij sobie, jakie pojawiły się idee zjednoczeniowe w ustalonym przez ciebie okresie.

Krok 5: Ustal, kim są i kogo reprezentują poszczególne postacie historyczne zamieszczone na ilustracjach.

Krok 6: Skonfrontuj swoją wiedzę z informacjami zamieszczonymi na ilustracjach.

Krok 7: Zaznacz poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: C

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 1.2. 0–1 pkt

Odwołując się do kluczowych postaci na ilustracjach, wyjaśnij, na czym miało polegać zjednoczenie Europy.

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Skonfrontuj swoją wiedzę z informacjami na temat idei zjednoczeniowych z zamieszczonymi ilustracjami.

Krok 3: Ustal, kim są i kogo reprezentują poszczególne postacie zamieszczone na ilustracji.

Krok 4: Zapisz poprawne wyjaśnienie.

Odpowiedź: Zjednoczenie miało polegać na stworzeniu cesarstwa uniwersalistycznego składającego się z czterech równorzędnych królestw (Roma, Galia, Germania i Sclavinia), które symbolizują postacie kobiet z darami, podległych władzy zwierzchniej cesarza, czyli postaci centralnej znajdującej się na ilustracji po prawej.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 1.3. 0–1 pkt

Podaj, jaki czynnik kulturowy był spoiwem idei zjednoczenia przedstawionej na ilustracji.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, co było cechą wspólną kultury w tym okresie, którego dotyczą ilustracje.

Krok 3: Podaj poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: wspólna religia – chrześcijaństwo

1 pkt – podanie poprawnej odpowiedzi
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Ojcowie Unii Europejskiej

Robert Schumann (Francja)

Jean Monnet (Francja)

Konrad Adenauer (RFN)

Paul Henri Spaak (Belgia)

Alcide De Gasperi (Włochy)

Winston Churchill (Wielka Brytania)

Przebieg integracji europejskiej i najważniejsze instytucje UE

EWWiS – Europejska Wspólnota Węgla i Stali powołana do życia przez Francję, RFN, Włochy, Belgię, Holandię i Luksemburg na podstawie podpisanego 18 kwietnia 1951 r. traktatu paryskiego, zakładająca utworzenie pomiędzy państwami członkowskimi wspólnego rynku surowców i produktów przemysłu węglowego i stalowego, zrównoważenie wzrostu gospodarczego oraz zwiększenie zatrudnienia w tych sektorach.

EURATOM – Europejska Wspólnota Energii Atomowej powołana do życia 25 marca 1957 r. na podstawie traktatu rzymskiego przez państwa EWWiS w celu stworzenia wspólnego rynku materiałów i surowców przemysłu jądrowego, ujednolicenia norm bezpieczeństwa w tym zakresie oraz rozwijania i upowszechniania badań w dziedzinie atomistyki.

EWG – Europejska Wspólnota Gospodarcza powołana do życia 25 marca 1957 r. na podstawie traktatu rzymskiego przez państwa EWWiS; jej celem był harmonijny rozwój gospodarczy w większości dziedzin gospodarczych, zacieśnienie stosunków między państwami-sygnatariuszami oraz podniesienie poziomu życia ich mieszkańców.

Etapy integracji gospodarczej

Główne traktaty integracyjne

Jednolity Akt Europejski – akt podpisany w Luksemburgu 17 lutego oraz w Hadze 28 lutego 1986 r. powołujący do życia w sposób formalny Radę Europejską i wspólny rynek europejski.

Rada Europejska – organ UE składający się z szefów państw i rządów państw członkowskich oraz przewodniczącego, odpowiedzialny za koordynowanie współpracy w ramach Unii Europejskiej i planowanie kierunków jej rozwoju.

Parlament Europejski – jedyny organ wybierany w wyborach powszechnych i bezpośrednich przez obywateli wszystkich państw należących do Unii Europejskiej, posiadający uprawnienia prawodawcze i budżetowe, które współdzieli z Radą Unii Europejskiej.

Rada Unii Europejskiej – organ legislacyjno-decyzyjny, składający się z ministrów rządów państw należących do UE; głównym zadaniem RUE jest decydowanie o polityce i rozwoju Unii Europejskiej z punktu widzenia interesu państw członkowskich; zawieranie umów w imieniu Unii z innymi krajami lub organizacjami międzynarodowymi.

Komisja Europejska – główny organ wykonawczy, w skład którego wchodzi po jednym komisarzu z każdego kraju należącego do Unii Europejskiej; komisarze w podejmowanych przez siebie decyzjach są niezależni, co oznacza, że mają kierować się interesem Unii, a nie państwa członkowskiego, z którego pochodzą; każdy komisarz jest odpowiedzialny za jeden lub kilka obszarów polityki.

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej – najwyższa instancja sądowa UE, organ składający się z sędziów reprezentujących każde państwo członkowskie oraz wspomagany przez rzeczników generalnych; pełni funkcję sądu międzynarodowego, rozstrzygającego spory między państwami członkowskimi; do jego zadań należy także rozstrzyganie sporów kompetencyjnych między organami Unii Europejskiej oraz orzekanie o legalności aktów prawnych wydawanych przez RUE i KE.

Europejski Bank Centralny – utworzony w związku z tworzeniem unii gospodarczej i walutowej; zadaniem EBC jest kierowanie polityką pieniężną państw, które należą do strefy euro; posiada wyłączne prawo do emisji banknotów euro, ustala stopy procentowe oraz administruje rezerwami walutowymi państw strefy euro.

Europejski Trybunał Obrachunkowy – organ powołany w celu kontroli wszystkich rozliczeń dochodów i wydatków organów UE; jego zadaniem jest badanie, czy wszystkie operacje finansowe są prowadzone legalnie, prawidłowo rejestrowane oraz czy zarządzanie funduszami UE jest wydajne i skuteczne; głównym zadaniem jest kontrola właściwego wykonania budżetu UE, w skład trybunału wchodzi po jednym obywatelu z każdego państwa członkowskiego.

PRZYKŁADOWE ZADANIA MATURALNE

Przykład 2. 0–4 pkt

Deklaracja Schumana

Pokój na świecie nie mógłby być zachowany bez twórczych wysiłków na miarę grożących mu niebezpieczeństw. Wkład, jaki zorganizowana i żyjąca Europa może wnieść w cywilizację, jest niezbędny dla utrzymania pokojowych stosunków. Głównym celem Francji, będącej od ponad dwudziestu lat liderem jednoczenia Europy, była zawsze służba pokojowi. Nie było Europy, mieliśmy wojnę. Europa nie powstanie od razu ani w całości: będzie powstawała przez konkretne realizacje, tworząc najpierw rzeczywistą solidarność. Zgromadzenie narodów europejskich wymaga, by usunięta została odwieczna wrogość Francji i Niemiec: podjęte działanie musi w pierwszym rzędzie dotyczyć Francji i Niemiec. W tym celu rząd francuski proponuje natychmiast rozpocząć działania w ograniczonym, lecz decydującym punkcie:

„Rząd francuski proponuje umieszczenie całej francusko-niemieckiej produkcji węgla i stali pod zarządem wspólnej Wysokiej Władzy w organizacji otwartej na udział innych krajów europejskich". Umieszczenie produkcji węgla i stali pod wspólnym zarządzaniem zapewni natychmiastowe powstanie wspólnych fundamentów rozwoju gospodarczego,

pierwszego etapu Federacji Europejskiej, i zmieni los regionów, długo skazanych na wytwarzanie wojennego oręża, którego były najdłużej ofiarami. Solidarność produkcji, która się w ten sposób nawiąże, ukaże, że wszelka wojna między Francją a Niemcami jest nie tylko nie do pomyślenia, ale i fizycznie niemożliwa. Powstanie tej potężnej jednostki produkcyjnej otwartej na wszelkie kraje, które zechcą w niej uczestniczyć, mogącej dostarczyć wszystkim krajom, które złączy, podstawowych elementów produkcji przemysłowej na takich samych warunkach, stworzy rzeczywiste fundamenty ich ekonomicznego zjednoczenia.

Deklaracja Schumana – maj 1950 r., Unia Europejska, https://link.operon.pl/7779-ue (dostęp: 29.06.2022).

Przykład 2.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Współtwórcą planu Schumana był
A. Jean Monnet.
B. Konrad Adenauer.
C. Alcide De Gasperi.
D. Paul Henri Spaak.

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.
Krok 2: Przeczytaj tekst.
Krok 3: Ustal, które państwo jest pomysłodawcą planu.
Krok 4: Przypomnij sobie, która z podanych postaci pochodzi z kraju, w którym zrodziła się koncepcja.
Krok 5: Zaznacz poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: A

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 2.2. 0–2 pkt

Podaj dwa argumenty potwierdzające tezę: *Plan Schumana miał służyć do realizacji celów politycznych i ekonomicznych.*

Cel polityczny:

.....

Cel ekonomiczny:

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.
Krok 2: Przypomnij sobie cechy charakterystyczne celów politycznych i gospodarczych planu Schumana.
Krok 3: Wróć do tekstu źródłowego.
Krok 4: Skonfrontuj swoją wiedzę na temat celów z informacjami zamieszczonymi w tekście.
Krok 5: Wpisz poprawne argumenty w odpowiednich miejscach.

Odpowiedź: Cel polityczny: Wspólna kontrola produkcji węgla i stali, które są strategicznymi surowcami przemysłu zbrojeniowego, uniemożliwi wybuch kolejnej wojny (umożliwi utrzymanie pokoju).
Cel ekonomiczny: W efekcie współpracy w zakresie produkcji węgla i stali dojdzie do rozwoju gospodarczego państw, które ze sobą współpracują w tym zakresie.

2 pkt – podanie celu politycznego oraz ekonomicznego
1 pkt – podanie celu politycznego lub ekonomicznego
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 2.3. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Przedstawiona propozycja współpracy została zaproponowana po tragicznych wydarzeniach I wojny światowej.	P	F
Współpraca między Francją a Niemcami w sektorze węgla i stali została otwarta na inne państwa.	P	F
Plan przewidywał kolejne etapy integracji.	P	F

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przeczytaj każde podane stwierdzenie.

Krok 3: Skonfrontuj każde podane stwierdzenie z tekstem.

Krok 4: Zgodnie z poleceniem zaznacz przy każdym stwierdzeniu poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: F, P, P

1 pkt – zaznaczenie trzech poprawnych odpowiedzi
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 3. 0–2 pkt

O podpisaniu traktatu akcesyjnego

Uroczystość podpisania traktatu akcesyjnego w Atenach 16 kwietnia 2003 roku uwieńczyła wieloletnie starania Polski o członkostwo UE

Pierwszy pod traktatem akcesyjnym podpisał się ówczesny przewodniczący Rady Europejskiej Kostas Simitis. Następnie podpisy złożyli i kolejno przemawiali najwyżsi ówcześni przedstawiciele 25 państw – 15 członkowskich, m.in. kanclerz Niemiec Gerhard Schroeder, premier Wielkiej Brytanii Tony Blair oraz premier Hiszpanii Jose Maria Aznar, i 10 mających przystąpić do Unii w kolejnym roku. Wraz z Polską 1 maja 2004 r. do Unii przystąpiły: Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Słowacja, Słowenia oraz Węgry.

10 lat temu Polska podpisała w [...] *traktat akcesyjny*, https://link.operon.pl/7779-dziejepl (dostęp: 29.06.2022).

Ratyfikacja traktatu akcesyjnego

Przykład 3.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy zdjęcie przedstawia wydarzenie opisane w tekście. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Przeczytaj tekst i przeanalizuj zdjęcie.

Krok 3: Zastanów się, kto w Polsce jest upoważniony do podpisywania tego typu umów międzynarodowych.

Krok 4: Przypomnij sobie, jaką funkcję pełniła w Polsce osoba ze zdjęcia.

Krok 5: Wpisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 6: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: nie
Uzasadnienie: W tekście jest mowa o podpisaniu traktatu, do czego w Polsce uprawniona jest Rada Ministrów, a na zdjęciu jest przedstawiona jego ratyfikacja przez prezydenta RP.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 3.2. **0–1 pkt**

Na podstawie zdjęcia podaj imię i nazwisko osoby, która składa podpis pod traktatem akcesyjnym.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Ponownie przeanalizuj zdjęcie.

Krok 3: Przypomnij sobie, który prezydent RP ratyfikował traktat akcesyjny.

Krok 4: Podaj poprawne imię i nazwisko.

Odpowiedź: Aleksander Kwaśniewski

1 pkt – podanie poprawnego imienia i nazwiska
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Fundusze UE 2021–2027

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)
- Fundusz Spójności (FS)
- Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+)
- Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST)
- Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury (EFMRA)

uczę się rozwiązywać zadania

Zadania krótsze

Zadanie 131. 0–2 pkt

Mapa koncepcji zjednoczenia

Zadanie 131.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Polskim politykiem będącym pomysłodawcą koncepcji zjednoczenia przedstawionej na mapie był
A. Józef Piłsudski.
B. Roman Dmowski.
C. Wojciech Korfanty.
D. Wincenty Witos.

Zadanie 131.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy koncepcja ukazana na mapie nawiązywała do tradycji jagiellońskiej.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 132. 0–2 pkt

Filary Unii Europejskiej

Wspólnoty europejskie	Polityka zagraniczna i bezpieczeństwo	Polityka wewnętrzna i wymiar sprawiedliwości
• unia celna • polityka rolna • polityka strukturalna • handel • unia walutowa • obywatelstwo unijne • transport • kultura i nauka • ochrona zdrowia • polityka społeczna • ochrona środowiska • ochrona praw konsumenta	• wspólne stanowiska i akcje • utrzymanie pokoju • przestrzeganie praw człowieka • demokracja • pomoc krajom spoza UE • bezpieczeństwo zewnętrzne • rozbrojenie • finansowanie ochrony • długofalowe bezpieczeństwo europejskie	• polityka azylowa • polityka imigracyjna • walka z narkomanią • zwalczanie przestępczości zorganizowanej • walka z rasizmem i ksenofobią • walka z terroryzmem • współpraca sądowa • współpraca policji

Na podstawie: https://link.operon.pl/7779-filaryue (dostęp: 29.06.2022).

Zadanie 132.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Rozwiązanie przedstawiane w tabeli zostało wprowadzone na bazie traktatu
A. paryskiego.
B. amsterdamskiego.
C. z Maastricht.
D. nicejskiego.

Zadanie 132.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy rozwiązanie przedstawione w tabeli obowiązuje aktualnie. Swoją odpowiedź uzasadnij.

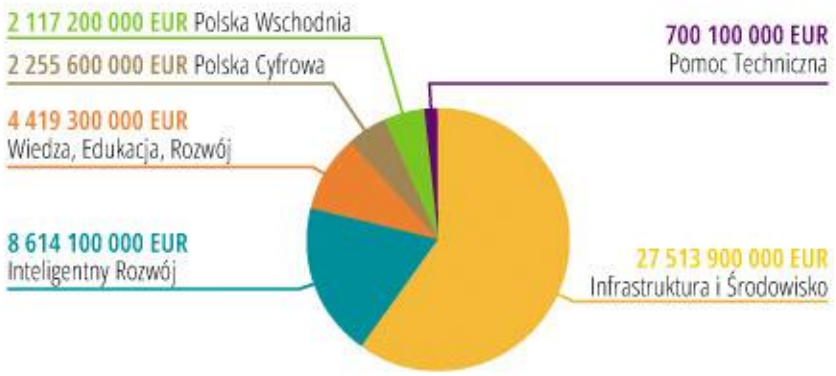
Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 133. 0–2 pkt

Zadanie 133.1. 0–1 pkt

Na podstawie wykresu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

W okresie 2014–2020 najwięcej środków finansowych przeznaczono na inwestycje w infrastrukturę i ochronę środowiska.	P	F
W okresie 2014–2020 można było pozyskać środki finansowych na dofinansowanie prac badawczych przez konsorcja naukowo-przemysłowe z programu Inteligentny Rozwój.	P	F
Wśród przewidzianych krajowych programów na 2014–2020 nie było programu, którego realizacja wymagałaby środków finansowych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.	P	F

Zadanie 133.2. 0–1 pkt

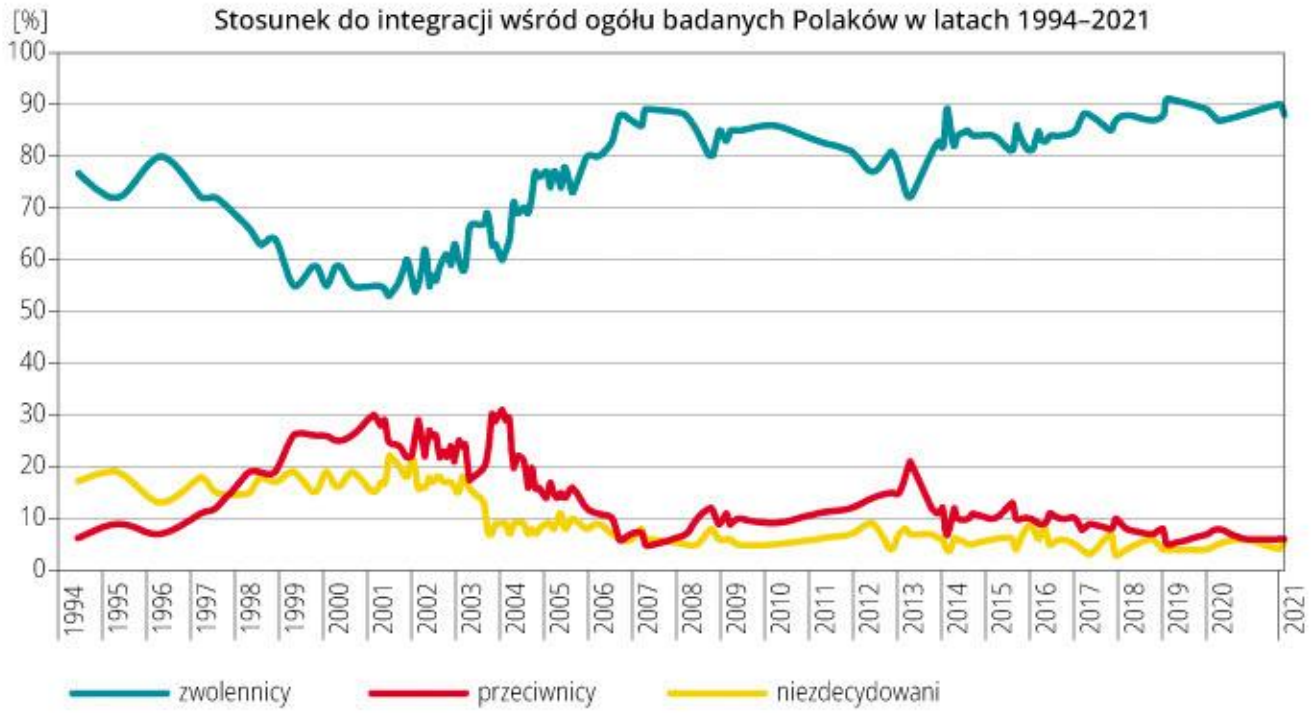
Wyjaśnij, dlaczego przewidziane do realizacji programy zostały zaplanowane na lata 2014–2020.

.....

.....

.....

Zadanie 134. 0–2 pkt

Stosunek do członkostwa Polski w Unii Europejskiej, CBOS, https://www.cbos.pl/PL/trendy/trendy.php?trend_parametr=stosunek_do_integracji_UE (dostęp: 29.06.2022)

Zadanie 134.1. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonego wykresu wyciągnij wniosek dotyczący stosunku Polaków do członkostwa w Unii Europejskiej.

.....

.....

.....

Zadanie 134.2. 0–1 pkt

Na podstawie wykresu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wraz z rozpoczęciem przez Polskę negocjacji akcesyjnych zaczęło spadać poparcie dla członkostwa w Unii Europejskiej.	P	F
Przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej było więcej sceptyków niż zwolenników akcesji.	P	F
W 2021 r. zwolenników członkostwa w UE było mniej niż w momencie przystąpienia Polski do tej wspólnoty.	P	F

Zadania dłuższe

Zadanie 135. 0–3 pkt

Instytucje Unii Europejskiej

Opis A
Jest to jedyny organ na świecie wybierany w wyborach powszechnych i bezpośrednich przez obywateli wszystkich państw należących do Unii Europejskiej. Jest on bezpośrednim kontynuatorem Wspólnego Zgromadzenia Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali. Do jego kompetencji należy współtworzenie prawa Unii Europejskiej wraz z innymi organami.

Opis B
Jest to główny organ legislacyjno-decyzyjny, składający się z ministrów rządów państw należących do Unii Europejskiej. Swoje kompetencje prawodawcze realizuje wspólnie z innym organem. Głównym zadaniem tego organu jest decydowanie o polityce i rozwoju Unii Europejskiej z punktu widzenia interesu państw członkowskich. Kluczowe znaczenie w tym organie mają decyzje podejmowane przez ministrów spraw zagranicznych.

Opis C
W skład tego organu wchodzi po jednym przedstawicielu z każdego kraju należącego do Unii Europejskiej. Jest to kolegialny organ wykonawczy, w którym decyzje zapadają absolutną większością głosów. Przedstawiciele poszczególnych państw w podejmowanych przez siebie decyzjach są niezależni, co oznacza, że mają kierować się interesem Unii, a państwa członkowskie nie mają wywierać na nich nacisku.

Opracowanie własne.

Logo instytucji organów Unii Europejskiej

1.

2.

3.

4.

Zadanie 135.1. 0–2 pkt

Uzupełnij tabelę – do każdego opisu dopisz pełną nazwę właściwej instytucji UE i numer (1.–4.), którym oznaczono jego logo.

	Nazwa instytucji UE	Numer logo
Opis A		
Opis B		
Opis C		

Zadanie 135.2. 0–1 pkt

Podaj pełną nazwę instytucji Unii Europejskiej, której logo nie pasuje do żadnego opisu.

.....

Zadanie 136. 0–2 pkt

O organizacjach gospodarczych

Opis A
Organizacja powstała na podstawie traktatu podpisanego 18 kwietnia 1951 r. Jej zadaniem było utworzenie pomiędzy państwami członkowskimi wspólnego rynku surowców i produktów przemysłu węglowego i stalowego, zrównoważenie wzrostu gospodarczego oraz zwiększenie zatrudnienia w tych sektorach. Nad realizacją tych zadań czuwały specjalnie powołane organy, takie jak: Wysoka Władza, Specjalna Rada Ministrów, Wspólne Zgromadzenie i Trybunał Sprawiedliwości.

Opis B
Organizacja powołana do życia w 1949 r. Jej zadania koncentrowały się na rozwoju gospodarczym państw socjalistycznych poprzez zwiększenie poziomu industrializacji za pomocą postępu technicznego oraz zwiększonej wydajności pracy. Najwyższym organem organizacji była Sesja Rady, której podlegał Komitet Wykonawczy.

Opis C
Organizacja powołana do życia w 1957 r. w celu stworzenia wspólnego rynku materiałów i surowców przemysłu jądrowego, ujednolicenia norm bezpieczeństwa w tym zakresie oraz rozwijania i upowszechniania badań w dziedzinie atomistyki. Organizacja nie spełniła wszystkich pokładanych w niej nadziei. Jej osiągnięciami było przed wszystkim utworzenie Wspólnego Ośrodka Badań Jądrowych oraz opracowanie norm bezpieczeństwa.

Opracowanie własne.

Zadanie 136.1. **0–1 pkt**
Rozstrzygnij, czy wszystkie przedstawione opisy dotyczą procesów integracyjnych związanych z powstaniem Wspólnot Europejskich. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 136.2. **0–1 pkt**
Do każdego podanego traktatu przyporządkuj opis organizacji, która została powołana do życia na jego podstawie – wpisz właściwą literę.

Traktat paryski – opis .....

Traktat rzymski – opis .....

Zadanie 137. **0–3 pkt**

Zadanie 137.1. **0–1 pkt**
Oceń jako potencjalny turysta, czy funkcjonowanie strefy widocznej na mapie jest korzystne podczas podróży po Europie. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Ocena: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 137.2. 0–1 pkt

Na podstawie mapy oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Jaśniejszym odcieniem zieleni na mapie zaznaczono państwa kandydujące do strefy Schengen.	P	F
W strefie Schengen znajdują się także państwa, które nie są członkami UE.	P	F
Wszystkie państwa będące członkami UE są albo członkami strefy Schengen, albo jej kandydatami.	P	F

Zadanie 137.3. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Przedstawiony na mapie układ został zawarty w
A. Belgii.
B. Luksemburgu.
C. Francji.
D. RFN.

Zadanie 138. 0–2 pkt

O językach urzędowych w UE

Pierwszego lipca 2013 roku, kiedy Chorwacja przystąpiła do Unii Europejskiej, chorwacki stał się 24 językiem urzędowym instytucji unijnych. Najczęściej wraz z przystąpieniem nowego państwa członkowskiego do UE urzędowy język tego państwa jest uznawany za unijny język urzędowy, o ile język ten nie uzyskał wcześniej takiego statusu.

A. Doczekalska, *„Zjednoczona w różnorodności" – wyzwanie dla europejskiej tożsamości prawnej na przykładzie różnorodności językowe*, „Filozofia Publiczna i Edukacja Demokratyczna" 2013, t. 2, nr 2, s. 233–243, https://link.operon.pl/7779-fpied-adoczekalska (dostęp: 29.06.2022).

Zadanie 138.1. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonego tekstu rozstrzygnij, czy język polski jest językiem urzędowym Unii Europejskiej. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 138.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, dlaczego w Unii Europejskiej, w której jest 27 państw, są tylko 24 języki urzędowe.

.....

.....

.....

Zadanie 139. 0–2 pkt

Zadanie 139.1. 0–1 pkt

Wyjaśnij, czym zajmuje się instytucja przestawiona na ilustracji.

.....

.....

.....

Zadanie 139.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy polskie wojewódzkie urzędy pracy są elementem instytucji przedstawionej na ilustracji. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 140. 0–2 pkt

Saldo transferów pomiędzy Polską a Unią Europejską

Wg danych Ministerstwa Finansów na koniec listopada 2021 r. Polska wpłaciła od maja 2004 r. do budżetu UE ponad 68,6 mld EUR (uwzględniając zwroty oraz składkę). W tym samym okresie Polska pozyskała z unijnego budżetu prawie 210,4 mld EUR. Dotychczas Polska otrzymała z UE:

- 137,2 mld EUR w ramach polityki spójności (ok. 65,2% całości wartości transferów);
- około 66 mld EUR w ramach polityki rolnej UE (ok. 31,4% całości wartości transferów);
- na pozostałe kategorie transferów (m.in. środki przedakcesyjne, CEF, Fundusz Migracyjny, a także tzw. pozostałe transfery) przypada ok. 3,4% całości wartości transferów.

141, 8 mld euro zyskała Polska..., https://www.poir.gov.pl/strony/wiadomosci/1418-mld-euro-zyskala-polska-w-rozliczeniach-z-budzetem-unii-europejskiej-od-poczatku-czlonkostwa-w-ue/ (dostęp: 29.06.2022).

Zadanie 140.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy Polska jest beneficjentem netto budżetu UE. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 140.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij związek między saldem transferów pomiędzy Polską i Unią Europejską a poziomem rozwoju wszystkich krajów członkowskich.

.....

.....

.....

Zadanie 141. 0–3 pkt

Kandydaci do UE

Tekst A

Ten kraj w 2012 r. uzyskał status oficjalnego kandydata do Unii Europejskiej, a w 2014 r. rozpoczął rozmowy akcesyjne. Jeden rozdział rozmów akcesyjnych poświęcony jest normalizacji stosunków z Kosowem, które ogłosiło jednostronną deklarację niepodległości, a przez to państwo uznawane jest za jego integralną część.

Tekst B

Kraj ten uzyskał samodzielność polityczną w 2006 r., kiedy to zerwał federację łączącą go z jego sąsiadem. Oficjalnym kandydatem do Unii Europejskiej jest od 2010 r. i do 2017 r. miał otwartych 30 z 35 rozdziałów negocjacyjnych. W 2017 r. to państwo zostało także członkiem NATO.

Tekst C

To państwo jest jednym ze współzałożycieli Unii na rzecz Regionu Morza Śródziemnego. W 2009 r. zostało przyjęte do NATO, a w 2014 r. uzyskało status kandydata do Unii Europejskiej, ale nie rozpoczęło jeszcze negocjacji w sprawie członkostwa.

Opracowanie własne.

Mapa Bałkanów

Zadanie 141.1. **0–2 pkt**

Uzupełnij tabelę – do każdego tekstu dopisz nazwę właściwego państwa, które ubiega się o członkostwo w Unii Europejskiej, i numer (1.–6.), którym oznaczono je na mapie.

	Nazwa państwa	Numer na mapie
Tekst A		
Tekst B		
Tekst C		

Zadanie 141.2. **0–1 pkt**

Wyjaśnij, jaki jest stosunek państw Unii Europejskiej do ogłoszonej jednostronnie deklaracji niepodległości państwa wymienionego w tekście A.

.....

.....

.....

15

Polska polityka zagraniczna

przypominam najważniejsze treści

Racja stanu w polityce zagranicznej państwa

Racja stanu – nadrzędny interes państwa, wyższość interesu państwa nad innymi interesami i normami, wspólny dla większości obywateli i organizacji działających w państwie lub poza jego granicami, ale na jego rzecz; składają się na nią najważniejsze wartości i cele państwa m.in. takie jak: niepodległość, bezpieczeństwo, suwerenność, tożsamość narodowa, integralność terytorialna; elementem służącym realizacji racji stanu jest polityka zagraniczna państwa.

Polityka zagraniczna – rodzaj działalności zewnętrznej państwa prowadzonej w środowisku międzynarodowym w celu realizacji racji stanu.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 1. 0–2 pkt

Stosunek Polaków do polskiej polityki zagranicznej

Wykres 1.

Wykres 2.

Polityka zagraniczna Polski – oceny i postulaty, Komunikat z badań CBOS, Warszawa, kwiecień 2018.

Przykład 1.1. 0–1 pkt

Na podstawie wykresu 1. rozstrzygnij, czy Polacy jednoznacznie oceniają polską politykę zagraniczną pod rządami PiS. Swoją odpowiedź uzasadnij, odwołując się do danych statystycznych.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.
Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.
Krok 3: Zapoznaj się z wykresami.
Krok 4: Zwróć uwagę zarówno na zwolenników, jak i na przeciwników prowadzonej polityki zagranicznej.
Krok 5: Porównaj dane statystyczne.
Krok 6: Wpisz poprawne rozstrzygnięcie.
Krok 7: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: nie

Uzasadnienie: Zdanie Polaków na temat polityki zagranicznej jest podzielone – zarówno pozytywnie, jak i negatywie politykę ocenia praktycznie taka sama liczba respondentów: 41% do 40%.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 1.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, na czym polega sprzeczność w ocenie polskiej polityki zagranicznej z oceną polskich polityków za nią odpowiedzialnych. W swojej odpowiedzi odwołaj się do danych.

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Ponownie zapoznaj się z zamieszczonymi wykresami.

Krok 3: Porównaj informacje zamieszczone na obu wykresach.

Krok 4: Wpisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 5: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem.

Odpowiedź: Sprzeczność polega na rozbieżności między oceną polityki a oceną polityków. Dobrze politykę zagraniczną od czasu objęcia władzy przez PIS ocenia tylko 40% Polaków, ale już polityków odpowiedzialnych za jej prowadzenie Polacy oceniają zdecydowanie lepiej: ponieważ najniższy wynik (51%) uzyskał minister spraw zagranicznych, premier – 65%, a najwyższy wynik – prezydent RP (75%).

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia i odwołanie się do danych
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Cele, instrumenty i treści polskiej polityki zagranicznej od 1989 r.

- usamodzielnienie państwa na arenie międzynarodowej
- zapewnienie bezpieczeństwa kraju
- podjęcie działań mających zapewnić rozwój gospodarczy
- rozwijanie partnerskich stosunków międzynarodowych
- wejście do Paktu Północnoatlantyckiego
- wejście do Unii Europejskiej
- uregulowanie stosunków z sąsiadami
- współpraca regionalna
- współpraca rozwojowa, promocja demokracji i praw człowieka
- promocja za granicą

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 2. 0–2 pkt

O interesie państwa

Jest ona nadrzędnym interesem państwa, który nie podlega dyskusjom. Jest realizowana bez względu na opcję ideologiczną partii sprawujących aktualnie władzę. Składają się na nią najważniejsze wartości i cele państwa, m.in. takie jak bezpieczeństwo, suwerenność, tożsamość narodowa. Elementem służącym do jej realizacji jest polityka zagraniczna państwa. Jej celem jest m.in. zapewnienie bezpieczeństwa państwa i wzrostu jego pozycji na arenie międzynarodowej.

Opracowanie własne.

Przykład 2.1. 0–1 pkt

Podaj, jakim pojęciem określamy przedstawiony w tekście nadrzędny interes państwa.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przeczytaj tekst.

Krok 3: Przypomnij sobie, jakim pojęciem określamy nadrzędny interes państwa opisany w tekście.

Krok 4: Podaj poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: racja stanu

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi

Przykład 2.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, jakie znaczenie dla realizacji interesu państwa opisanego w tekście ma działalność Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

.....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przeczytaj tekst.

Krok 3: Ustal, kto odpowiada za realizację interesu państwa przedstawionego w tekście.

Krok 4: Zapisz poprawne wyjaśnienie.

Odpowiedź: Ministerstwo Spraw Zagranicznych odpowiada za realizację założeń polityki zagranicznej w taki sposób, aby zabezpieczyć interes państwa przedstawiony w tekście.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Relacje Polski z innymi państwami

Traktaty Polski o przyjaźni i dobrosąsiedzkiej współpracy z sąsiadami

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 3. 0–2 pkt

Schemat 1.

Główni partnerzy handlowi Polski w okresie I–II 2020 r.

Schemat 2.

Saldo obrotów towarowych Polski z zagranicą w okresie I–II 2020 r.

Przykład 3.1. 0–1 pkt

Na podstawie schematów oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Ze schematu 1. wynika, że główni partnerzy z UE w handlu zagranicznym Polski są odbiorcami ponad 50% naszych towarów.	P	F
W przedstawionym na schemacie 2. okresie Polska miała dodatni bilans handlowy.	P	F
Ze schematu 1. wynika, że Polska z głównym partnerem w handlu zagranicznym z Azji miała ujemne saldo obrotów towarowych.	P	F

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zapoznaj się z każdym podanym stwierdzeniem.

Krok 3: Skonfrontuj każde podane stwierdzenie ze schematami.

Krok 4: Zgodnie z poleceniem zaznacz przy każdym stwierdzeniu poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: F, P, P

1 pkt – zaznaczenie trzech poprawnych odpowiedzi
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 3.2. 0–1 pkt

Na podstawie zamieszczonych schematów rozstrzygnij, czy w przedstawionym okresie Polska miała dodatni czy ujemny bilans w handlu z Niemcami. Swoją odpowiedź uzasadnij, odwołując się do danych.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.

Krok 3: Ponownie przeanalizuj schematy.

Krok 4: Przypomnij sobie, co oznaczają pojęcia *eksport* i *import*.

Krok 5: Skonfrontuj swoją wiedzę z informacjami zamieszczonymi w tekście.

Krok 6: Zapisz poprawne rozstrzygnięcie.

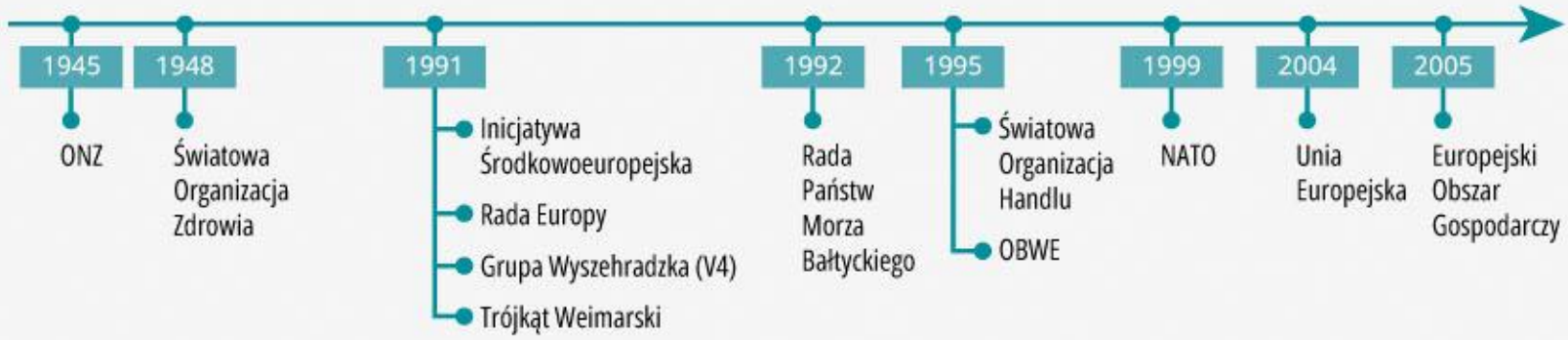
Krok 7: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem, odwołując się do danych.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: bilans dodani
Uzasadnienie: Udział Niemiec w całym polskim eksporcie wyniósł 27%, a w imporcie osiągnął 21,7%. Daje to różnicę 5,3 punktów procentowych na korzyść sprzedaży, co oznacza bilans dodatni.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Euroatlantycki kierunek polskiej polityki zagranicznej

Przynależność Polski do organizacji międzynarodowych i grup nieformalnych

Misje pokojowe: od 1973 r. Polacy służą pod flagą ONZ w najbardziej zapalnych rejonach konfliktów w Afryce, Azji, Europie i na Bliskim Wschodzie.

Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania

uczę się rozwiązywać zadania

Zadania krótsze

Zadanie 142. 0–2 pkt

O polityce państwa

Kiedy chodzi bowiem o ocalenie ojczyzny, nie wolno kierować się tym, co słuszne lub niesłuszne, litościwe lub okrutne, chwalebne lub sromotne. Nad wszystko inne zważać należy wtedy na to, aby zapewnić jej przetrwanie i uratować jej wolność.

W.J. Korab, *Historia filozofii politycznej*, Kęty 2010, s. 220.

Zadanie 142.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy przedstawiony tekst definiuje rację stanu. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 142.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Autorem definicji przedstawionej w tekście jest
A. Marek Aureliusz.
B. Niccolò Machiavelli.
C. Karol Wielki.
D. John Locke.

Zadanie 143. 0–2 pkt

Wypowiedź Ministra Obrony Narodowej Mariusza Błaszczaka

15 sierpnia 2020 roku to ważny dzień – stulecie Bitwy Warszawskiej, ale także dzień zawarcia umowy o wzmocnionej współpracy obronnej między Polską a Stanami Zjednoczonymi. Mam poczucie dobrze wykonanego zadania. Ta umowa jest zakończeniem ważnego, najważniejszego etapu jeżeli chodzi o współpracę wojskową polsko-amerykańską. Stanowi ona o wzmocnieniu liczebnym wojsk amerykańskich w Polsce co najmniej o tysiąc żołnierzy. Dodatkowo stanowi o trwałej obecności wojsk amerykańskich w Polsce. Wynegocjowaliśmy więcej niż zakładaliśmy, dlatego że będzie w Polsce również wysunięte dowództwo V korpusu armii lądowej Stanów Zjednoczonych.

Umowa o wzmocnionej współpracy obronnej pomiędzy Polską a USA podpisana, https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/umowa-o-wzmocnionej-wspolpracy-obronnej-pomiędzy-polska-a-usa-podpisana (dostęp: 30.06.2022).

Zadanie 143.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy zawarta umowa jest realizacją polskiej racji stanu. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 143.2. 0–1 pkt

Podaj, w obrębie jakiej organizacji działa wspomniane w tekście dowództwo V korpusu.

.....

Zadanie 144. 0–2 pkt

O Nord Stream

W przekazach medialnych oraz w analizach przedstawianych w czasopismach naukowych poświęconych naukom politycznym i stosunkom międzynarodowym podkreśla się nieracjonalność budowy gazociągu na dnie Morza Bałtyckiego. Dwie główne kwestie, na które przy tej okazji się wskazuje, to: nieekonomiczność, ochrona środowiska. W pierwszym przypadku zwraca się uwagę na koszty związane z nieprzyjaznym środowiskiem budowy, czyli kosztami podwodnego ułożenia rurociągu (97% gazociągu przebiega pod wodą). W dyskusji nad racjonalnością powstania tego gazociągu wskazuje się na „niezwykłość" projektu, należy jednak podkreślić, że nie jest to jedyny podwodny gazociąg w Europie. Przykładowo, w 1983 r. wybudowano pierwszą nitkę gazociągu Transmed, a w 1994 r. – jego drugą nitkę (rurociąg łączy Tunezję i Włochy). W 2004 r. oddano do użytku gazociąg Green Stream10 biegnący od wybrzeży Libii do Sycylii. W tym samym roku, w którym ukończono budowę Green Stream, rozpoczęto budowę gazociągu Langeled11, który oprócz Nord Stream jest najdłuższym gazociągiem podwodnym. Nie są to wszystkie podwodne gazociągi, co wskazuje na to, że budowa Nord Stream nie jest żadnym ewenementem.

R. Rosicki, G. Rosicki, *Znaczenie gazociągu Nord Stream dla Polski*, http://www.abw.gov.pl/download/1/1830/Rosicki.pdf (dostęp: 30.06.2022).

Zadanie 144.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz dwie właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Gazociąg przedstawiony w tekście jest inwestycją będącą elementem prowadzonej polityki zagranicznej przez

A. Niemcy.
B. Polskę.
C. Rosję.
D. Danię.

Zadanie 144.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy budowa przedstawionego gazociągu jest zgodna z polską racją stanu. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 145. 0–2 pkt

Zadanie 145.1. 0–1 pkt

Podaj nazwę, jaką obecnie określamy formę współpracy państw przedstawionych na mapie.

.....

Zadanie 145.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy przedstawiona obecna forma współpracy Polski na arenie międzynarodowej jest przykładem relacji z państwami niebędącymi członkami Unii Europejskiej.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 146. 0–2 pkt

O działalności Polskiego Centrum Pomocy Międzynarodowej

W celu zabezpieczenia dachu nad głową PCPM prowadzi remont obozu dla uchodźców wewnętrznych pod Charkowem, w którym będzie mogło mieszkać nawet 400 osób. Obóz ten, położony w bezpośrednim sąsiedztwie polskiego cmentarza wojskowego, nie jest przystosowany do warunków zimowych. Budynki, w których będą mieszkać uchodźcy, muszą zostać docieplone i wyposażone w toalety oraz system ogrzewania.

Oprócz remontu obozu dla uchodźców PCPM wspomaga ponad 1000 rodzin uciekinierów z Donbasu zapomogami finansowymi i pomocą rzeczową, która pozwala im lepiej przygotować się do mroźnej zimy. Uchodźcy wybrani do tego komponentu projektu PCPM mają prawo wybrać pakiet pomocy rzeczowej lub ekwiwalent pieniężny, wypłacany za pomocą karty bankomatowej. Pomoc ta zostanie przeznaczona na zakup ubrań zimowych, opału lub opłacenie czynszu za wynajmowane mieszkania.

PCPM, https://link.operon.pl/7779-pcpm (dostęp: 30.06.2022).

Zadanie 146.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy działania prowadzone przez PCPM są rodzajem pomocy humanitarnej. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 146.2. 0–1 pkt

Podaj nazwę państwa, któremu udzielono pomocy opisanej w tekście.

.....

Zadania dłuższe

Zadanie 147. 0–2 pkt

O polskiej polityce zagranicznej

Trzy z wymienionych [...] państw: Polska, Ukraina i Rumunia należą do tego samego regionu geopolitycznego – Europy Środkowowschodniej. Łączy je też konieczność uporania się z imperialnym dziedzictwem Moskwy, która mniej czy bardziej zaciążyła nad przeszłością, a zatem i obecną kondycją każdego z nich. Fakt ten powinien być ważnym czynnikiem wskazującym na kierunki poszukiwania wspólnoty interesów Polski i jej sąsiadów w kontekście nie tylko moralno-polityczno-symbolicznym (jaki daje współpraca z niewielkimi państwami bałtyckimi), lecz także w zakresie poszukiwania możliwości połączenia potencjałów dostatecznie dużych, by ważyły na realiach geopolitycznych naszej części kontynentu. Elity polityczne III RP w minionym dwudziestoleciu dostrzegały znaczenie Ukrainy. Była ona – i przynajmniej formalnie nadal jest – uznawana za zwornik bezpieczeństwa europejskiego, a jej niepodległość przesądza negatywnie o istnieniu lub nie imperium rosyjskiego u wschodnich granic Rzeczypospolitej. Kierunek rumuński pozostaje natomiast drastycznie zaniedbany, a sama Rumunia lekceważona tak przez polskie warstwy przywódcze, jak i przez opinię publiczną. To oczywisty błąd. Potencjał, jakim dysponuje Bukareszt, jest oczywiście ograniczony, niemniej jednak wart jest zabiegów. Sojusznik słabszy, ale posiadający zbieżne z Polską zasadnicze interesy strategiczne, jest bowiem więcej wart niż silniejszy, ale mający priorytety odmienne od naszych.

P. Żurawski vel Grajewski, *Dwie dekady polskiej polityki zagranicznej 1989–2009*, https://link.operon.pl/7779-omp-pzurawski (dostęp: 30.06.2022).

Zadanie 147.1. 0–1 pkt

Wyjaśnij, jak należy rozumieć słowa autora w podkreślonym fragmencie tekstu dotyczące kondycji polityki zagranicznej prowadzonej przez państwa wymienione w artykule.

.....

.....

.....

Zadanie 147.2. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Według autora Polska polityka zagraniczna koncentruje się na współpracy z Ukrainą, ponieważ jej niepodległość zabezpiecza potencjalne zagrożenie ze strony Rosji.	P	F
Z tekstu wynika, że zarówno Polska, jak i Rumunia mają zbieżne interesy strategiczne.	P	F
Autor sugeruje, że Polska powinna koncentrować się na szukaniu sojuszników silniejszych militarnie i politycznie, a nie wiązać się ze słabymi państwami regionu.	P	F

Zadanie 148. 0–3 pkt

Przemówienie Lecha Kaczyńskiego w Gruzji w 2008 r.

Przemawiając do tysięcy Gruzinów zgromadzonych przed budynkiem parlamentu, Lech Kaczyński podkreślił, że obowiązkiem społeczności międzynarodowej jest solidarne przeciwstawienie się rosyjskim dążeniom imperialnym. Zapewnił też gruzińskich obywateli, że nie zostali sami w walce z Rosją. – Gdy zainicjowałem ten przyjazd, niektórzy sądzili, że prezydenci będą się obawiać. Nikt się nie obawiał. Wszyscy przyjechali, bo Środkowa Europa ma odważnych przywódców. I chciałbym to powiedzieć nie tylko wam. Chciałbym to powiedzieć również tym z naszej wspólnej Unii Europejskiej, że Europa Środkowa, Gruzja, że cały nasz region będzie się liczył, że jesteśmy podmiotem – mówił. – I my też wiemy świetnie, że dziś Gruzja, jutro Ukraina, pojutrze państwa bałtyckie, a później może i czas na mój kraj, na Polskę – przestrzegał prezydent Rzeczypospolitej. – Wierzymy, że Europa zrozumie wasze prawo do wolności i zrozumie też swoje interesy. Zrozumie, że bez Gruzji Rosja przywróci swoje imperium, a to nie jest w niczyim interesie. Dlatego jesteśmy tutaj – dodał Lech Kaczyński.

MK, [...] *12 lat od przemówienia Lecha Kaczyńskiego w Gruzji*, https://link.operon.pl/7779-e9 (dostęp: 30.06.2022).

Zadanie 148.1. 0–1 pkt

Wyjaśnij, z jakiego powodu prezydent Lech Kaczyński wygłosił swoje przemówienie.

.....

.....

.....

Zadanie 148.2. 0–2 pkt

Podaj dwa argumenty potwierdzające przewidywania prezydenta Lecha Kaczyńskiego na temat dążeń imperialnych Rosji.

Argument 1.: .....

.....

.....

Argument 2.: .....

.....

.....

Zadanie 149. 0–2 pkt

O relacjach handlowych z Chinami

W obszarze wymiany handlowej od lat zauważalna jest dynamika wzrostowa, która obejmuje zarówno eksport, jak i import. Według danych chińskiego urzędu celnego w 2020 r. wymiana handlowa Polski i Chin po raz pierwszy przekroczyła 30 mld dol., przy dynamice wzrostu 12 proc. rok do roku. Strona chińska sprzedała towary o wartości 27 mld dol. oraz zakupiła 4,3 mld dol. produktów z Polski. W konsekwencji tak wysokiej dysproporcji Polska odnotowała rekordowy deficyt w handlu dwustronnym z Chinami, który wyniósł 22,4 mld dol. Wysoki i utrzymujący się ujemny bilans handlowy po stronie Polski na pierwszy rzut oka wydaje się być wysoce negatywnym zjawiskiem. Przywołane statystyki nie oddają jednak złożoności przepływów handlowych, które w warunkach istnienia globalnych łańcuchów wartości ulegają rozdrobnieniu i fragmentaryzacji. Maciej Kalwasiński – analityk bankier.pl – podkreśla, że „rosnący deficyt w handlu z Chinami nie ma znaczenia", wskazując, że polski przemysł tworzy półprodukty, które później jako produkt końcowy eksportowane są z Niemiec i wliczane do wymiany handlowej tego państwa z Chinami.

P. Paszak, *Stosunki Polska-Chiny w 2021 roku: stan i perspektywy*, https://link.operon.pl/7779-warsawinstitute-ppaszak (dostęp: 30.06.2022).

Zadanie 149.1. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Saldo obrotów towarowych między Polską a Chinami jest ujemne.	P	F
Część towarów produkowanych w Polsce trafia do Chin za pośrednictwem Niemiec.	P	F
Wzrost obrotów towarowych między Polską a Chinami jest dla naszego kraju niekorzystny.	P	F

Zadanie 149.2. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu sformułuj wniosek zawierający ocenę relacji polsko-chińskich.

.....

.....

.....

Zadanie 150. 0–3 pkt

Polacy na misjach pokojowych

Opis A

W 2003 r. roku operacja zbrojna wojsk – głównie USA i Wielkiej Brytanii – doprowadziła do obalenia Saddama Husajna. Utworzono Międzynarodowe Siły Stabilizacyjne, w skład których wszedł także Polski Kontyngent Wojskowy. Początkowo liczył 2 500 żołnierzy, później nastąpiła redukcja, PKW jest częścią Wielonarodowej Dywizji Centrum – Południe, której dowództwo sprawuje Polska.

Opis B

UNDOF (*United Disengagement Observer Force*), rozmieszczone na wzgórzach Golan, to druga misja ONZ, gdzie Polacy weszli z jednostką logistyczną (od czerwca 1974 do grudnia 1993). W UNDOF, [...] na Wzgórzach Golan, polscy żołnierze współdziałali z Austriakami, Kanadyjczykami i Finami.

Opis C

Po wycofaniu się wojsk radzieckich w 1989 roku nadal trwały starcia. Tym razem były to wewnętrzne walki o władzę. W 1990 roku zwyciężyli talibowie i utworzyli państwo muzułmańskie.

Talibowie sprzyjali terrorystom z Al-Kaidy i dawali im schronienie, co spowodowało wkroczenie do [...] wojsk sojuszniczych pod egidą USA, celem rozbicia i likwidacji ugrupowań terrorystycznych. Misja ta otrzymała kryptonim ENDURING FREEDOM.

Polacy w służbie pokoju, oprac. Z. Bednarski, https://link.operon.pl/7779-misjepokojowe (dostęp: 30.06.2022).

Zadanie 150.1. 0–2 pkt

Uzupełnij tabelę – do każdego tekstu dopisz nazwę właściwego państwa, w którym Polacy pełnili misję pokojową, i numer (1.–6.), którym oznaczono je na mapie.

	Nazwa państwa	Numer na mapie
Tekst A		
Tekst B		
Tekst C		

Zadanie 150.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Organizacją odpowiedzialną za zorganizowanie podanych misji pokojowych, w których uczestniczyli Polacy, jest

A. ONZ.
B. NATO.
C. Unia Europejska.
D. OBWE.

Zadanie 151. 0–2 pkt

O relacjach polsko-białoruskich w polityce zagranicznej

Przekaz propagandowy Kremla i Mińska jest skierowany do polskojęzycznego, rosyjskojęzycznego, ale także angielskojęzycznego odbiorcy. Liczne publikacje w języku angielskim mają docierać do szerszej grupy internautów na Zachodzie. Adomas Abromaitis, którego teksty są publikowane na prorosyjskich serwisach anglojęzycznych lub przez nie powielane, stwierdza, że z uwagi na wspólną historię Polska ma roszczenia terytorialne wobec swoich sąsiadów – przede wszystkim Litwy, ale także Białorusi. Tezy wskazanego autora są próbą wykorzystania historii Polski do uwiarygodnienia aktualnych oskarżeń i insynuacji dot. rzekomej agresywnej postawy RP wobec Białorusi.

Polska jako wróg, https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/ataki-medialne-na-polske-w-zwiazku-z-wydarzeniami-na-bialorusi (dostęp: 30.06.2022).

Zadanie 151.1. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu oceń relacje polityczne między Polską a Białorusią. Odpowiedź uzasadnij.

Ocena: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 151.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, jaki jest międzynarodowy cel działań prowadzonych przez Białoruś przeciwko Polsce.

.....

.....

.....

Zadanie 152. 0–3 pkt

Sytuacje problematyczne w relacjach Polski z sąsiadami

Tekst A

Decyzja o wymordowaniu polskich jeńców wojennych z obozów w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie oraz Polaków przetrzymywanych w więzieniach NKWD na obszarze przedwojennych wschodnich województw Rzeczypospolitej zapadła na najwyższym szczeblu sowieckich władz. Podjęło ją 5 marca 1940 r. Biuro Polityczne KC WKP(b) na podstawie pisma, które ludowy komisarz spraw wewnętrznych Ławrientij Beria skierował do Stalina. Szef NKWD, oceniając w nim, że wszyscy wymienieni Polacy „są zatwardziałymi, nierokującymi poprawy wrogami władzy sowieckiej", wnioskował o rozpatrzenie ich spraw w trybie specjalnym, „z zastosowaniem wobec nich najwyższego wymiaru kary – rozstrzelanie".

mjs, *Zbrodnia* [...], https://link.operon.pl/7779-dzieje-msj (dostęp: 30.06.2022).

Tekst B

Trzecia dywizja wkroczyła na ziemie polskie w okolicach Muszyny–Krynicy i weszła mniej więcej 60 kilometrów w kierunku na Jasło–Krosno. Oddziały tej dywizji stoczyły kilka potyczek z polską Strażą Graniczną i oddziałami taborowymi oraz starły się z wycofującą się regularną polską jednostką (niepełny batalion) w rejonie Tylicza (okolice Krynicy). Druga dywizja znajdowała się w odwodzie i weszła na teren Polski dopiero 8 września. Granicę przekroczyła w rejonie Dukli i Baligrodu. W połowie września dostała zadanie przeczesywania terenu na południe od Krosna i Sanoka i wyłapywania niedobitków z polskich oddziałów. Trzy [...] eskadry lotnicze wykonywały na rzecz Niemców loty rozpoznawcze i w ośmiu przypadkach eskortowały niemieckie bombowce dokonujące nalotów w Polsce południowo-wschodniej (np. na Tarnopol).

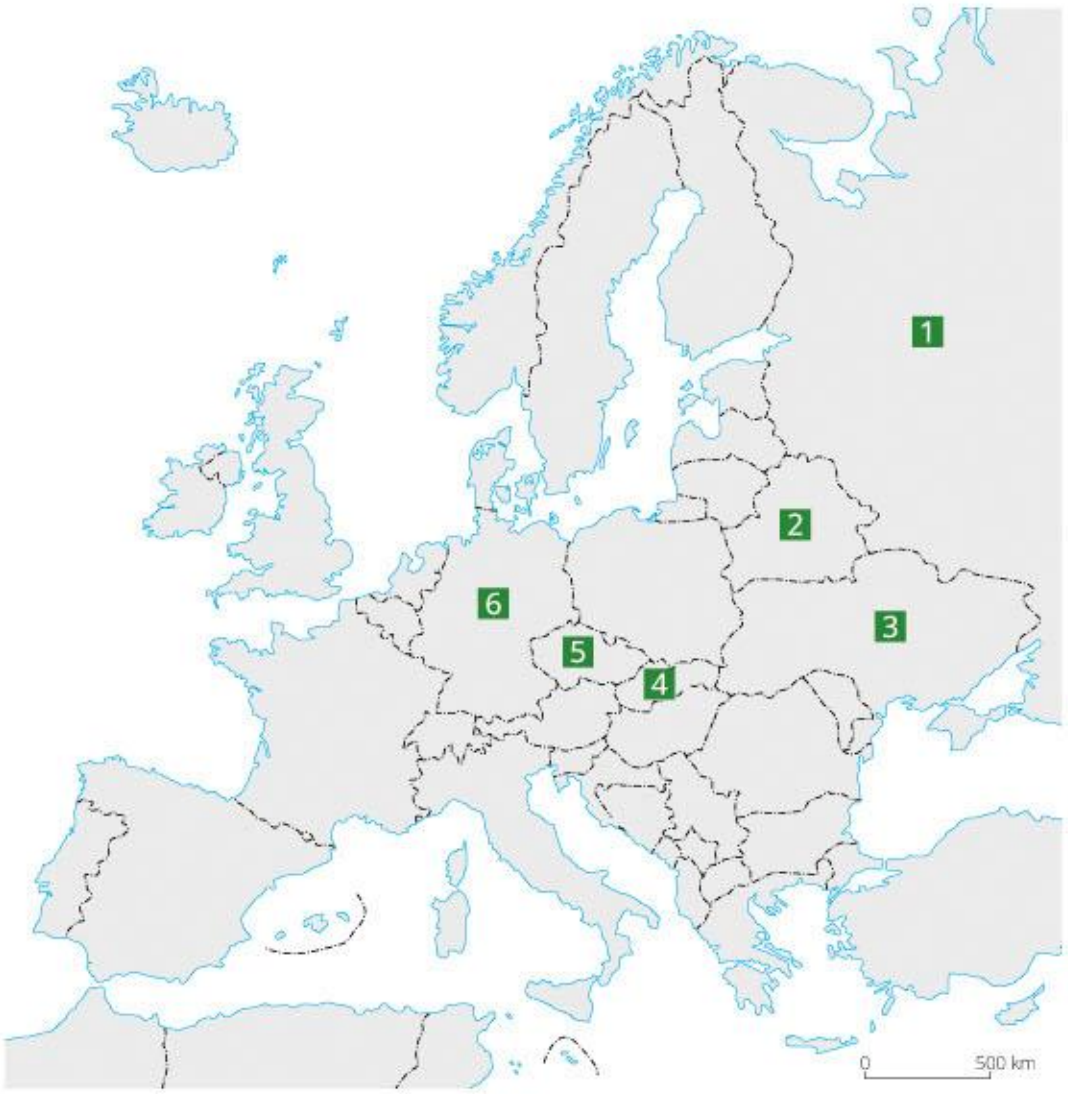
A. Krawczyk, *Trzeci agresor.* [...] *w kampanii wrześniowej 1939 roku*, https://link.operon.pl/7779-twojahistoria-akrawczyk (dostęp: 30.06.2022).

Tekst C

– Nie potrafię zrozumieć, dlaczego Polska broni i uznaje za dobrą politykę przemocy jej komunistycznych władz – mówił Rudi Pawelka na wczorajszej konferencji prasowej władz Powiernictwa, prywatnej spółki założonej w 2000 r., zamierzającej w sądach wywalczyć od Polski zwrot majątku wypędzonych. [...] Powiernictwo zaprosiło na konferencję tylko Hansa Joachima Goldschmidta [...]. Część rodziny przeżyła, ale po 1945 r. została wysiedlona. Goldschmidt chce odzyskać należącą niegdyś do rodziny fabrykę mydła (po wojnie Pollena Wrocław, a dziś własność brytyjskiej firmy Cusson), a także działkę na wrocławskiej starówce i dom w Jedlinie Zdroju.

B.T. Wieliński, *Czego żąda Powiernictwo Pruskie, https://link.operon.pl/7779-wyborcza-btwielinski* (dostęp: 30.06.2022).

Mapa Europy

Zadanie 152.1. 0–2 pkt

Uzupełnij tabelę – do każdego tekstu opisującego problem w relacjach Polski z sąsiadami dopisz nazwę właściwego państwa, którego on dotyczy, i numer (1.–6.), którym oznaczono je na mapie.

	Nazwa państwa	Numer na mapie
Tekst A		
Tekst B		
Tekst C		

Zadanie 152.2. 0–1 pkt

Podaj, z jakim wydarzeniem historycznym są związane wszystkie podane w tekstach problemy w relacjach z naszymi sąsiadami.

.....

16

Edukacja i nauka

Teoria z przykładami

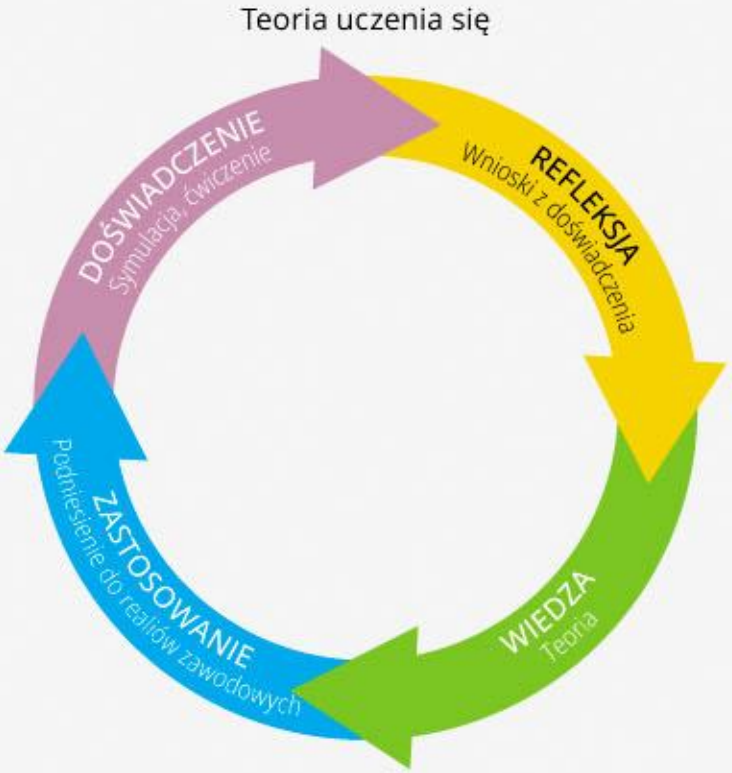
przypominam najważniejsze treści

Edukacja w XXI w.

- **Kwalifikacje zawodowe** – zestaw wiedzy i umiejętności niezbędnych do wykonywania jakiegoś zawodu potwierdzony odpowiednimi dokumentami.
- **Dyplom zawodowy** – dokument potwierdzający kwalifikacje zawodowe, wydany przez dyrektora właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej.
- **Kompetencje twarde** – mierzalne umiejętności oraz wiedza pracownika, niezbędne do wykonywania określonych czynności (np. znajomość języka obcego, umiejętność obsługi komputera).
- **Kompetencje miękkie** – cechy psychofizyczne umiejętności społeczne (np. komunikatywność, kreatywność, odporność na stres).
- **E-learning** – proces szkolenia, nauczania i uczenia się przy użyciu technologii informatycznych.
- **Cykl Kolba** – teoria uczenia się składająca się z czterech etapów, takich jak: doświadczenie, refleksja, teoria oraz praktyka.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 1. 0–4 pkt

Przykład 1.1. 0–1 pkt

Podaj, jakim pojęciem określamy teorię uczenia się przedstawioną na ilustracji.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, jakie znasz teorie uczenia się.

Krok 3: Zapoznaj się z infografiką.

Krok 4: Zastanów się, kto jest autorem tej teorii uczenia się.

Krok 5: Podaj poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: cykl Kolba

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi

Przykład 1.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, na czym polega czterostopniowa teoria uczenia się przedstawiona na schemacie.

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Ponownie przypomnij sobie znane ci teorie uczenia się.

Krok 3: Wróć do schematu.

Krok 4: Zwróć uwagę na specyficzny układ elementów teorii uczenia się.

Krok 5: Wpisz poprawne wyjaśnienie.

Odpowiedź: Cykl polega na uczeniu się przez doświadczenie i przejściu wszystkich etapów w celu efektywnej nauki związanej z jakimś zagadnieniem.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 1.3. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy przedstawiona teoria uczenia określa, od którego stopnia należy zacząć naukę. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.

Krok 3: Wróć do schematu.

Krok 4: Zastanów się, dlaczego teoria uczenia się została przedstawiona w postaci kulistej.

Krok 5: Zapisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 6: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: nie
Uzasadnienie: Na ilustracji nie przedstawiono żadnej nadrzędności któregoś etapu. Cały proces uczenia zamknięto w kole, co oznacza możliwość rozpoczęcia skutecznej nauki od dowolnego etapu.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 1.4. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Etap procesu uczenia się, jakim jest doświadczenie, jest charakterystyczny dla stylu nauki określanego jako
A. aktywista. B. refleksyjny. C. teoretyk. D. pragmatyk.

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zapoznaj się z proponowanymi odpowiedziami.

Krok 3: Przypomnij sobie, czym charakteryzują się poszczególne style nauki podane w odpowiedziach.

Krok 4: Skonfrontuj poszczególne odpowiedzi ze swoją wiedzą i informacjami zamieszczonymi na schemacie.

Krok 5: Zaznacz poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: A

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi

Nauki społeczne i humanistyczne w Polsce oraz zasady przyjmowania do szkół wyższych

- **Pedagogika** – nauka o edukacji i wychowaniu, zajmująca się badaniem procesów edukacyjnych.
- **Dydaktyka** – dział pedagogiki, który zajmuje się procesami nauczania i uczenia się.
- **Neurodydaktyka** – dyscyplina naukowa wykorzystująca wyniki badań mózgu do tego, aby zweryfikować skuteczność stosowanych dotąd metod dydaktycznych i dostosować je do możliwości i oczekiwań mózgu.
- **Psychologia** – nauka badająca mechanizmy zachowania człowieka, na które składają się subiektywne procesy umysłowe oraz czynniki obiektywne (zewnętrzne).
- **Socjologia** – nauka zajmująca się badaniem społeczeństwa pod względem jego funkcjonowania i zachodzących w nim zmian.
- **Antropologia** – nauka o człowieku, jego pochodzeniu, rozwoju i zróżnicowaniu rasowym.

Etnologia – dyscyplina naukowa wchodząca w zakres antropologii, której przedmiotem badań jest człowiek jako społeczny twórca kultury.

Etnografia – dyscyplina naukowa wchodząca w zakres antropologii, której przedmiotem badań jest tradycyjna kultura różnych ludów.

Kulturoznawstwo – dyscyplina nauk humanistycznych zajmująca się badaniem kultury.

Politologia – nauka społeczna, której przedmiotem badań jest polityka rozumiana jako całokształt działalności związanej ze sprawowaniem władzy politycznej.

Nauki prawne (prawoznawstwo) – ogół nauk o państwie i prawie oraz poglądach na państwo i prawo.

Medioznawstwo – nauka o zawartości i odbiorze prasy oraz innych środków masowego komunikowania, czyli radia i telewizji, później jako ogół periodycznych środków masowego przekazu.

Proces boloński (system boloński) – program, którego zadaniem jest zwiększenie prestiżu europejskiego szkolnictwa wyższego i zbliżenie jego poziomu uczelni amerykańskich; wprowadził on tytuły i stopnie akademickie podobne do amerykańskich oraz dwustopniowy system szkolnictwa wyższego; ustanowiono go na mocy Deklaracji Bolońskiej podpisanej 19 VI 1999 r. przez 29 ministrów państw europejskich, którzy odpowiadali w tamtym czasie za szkolnictwo wyższe, co skutkowało powstaniem Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego.

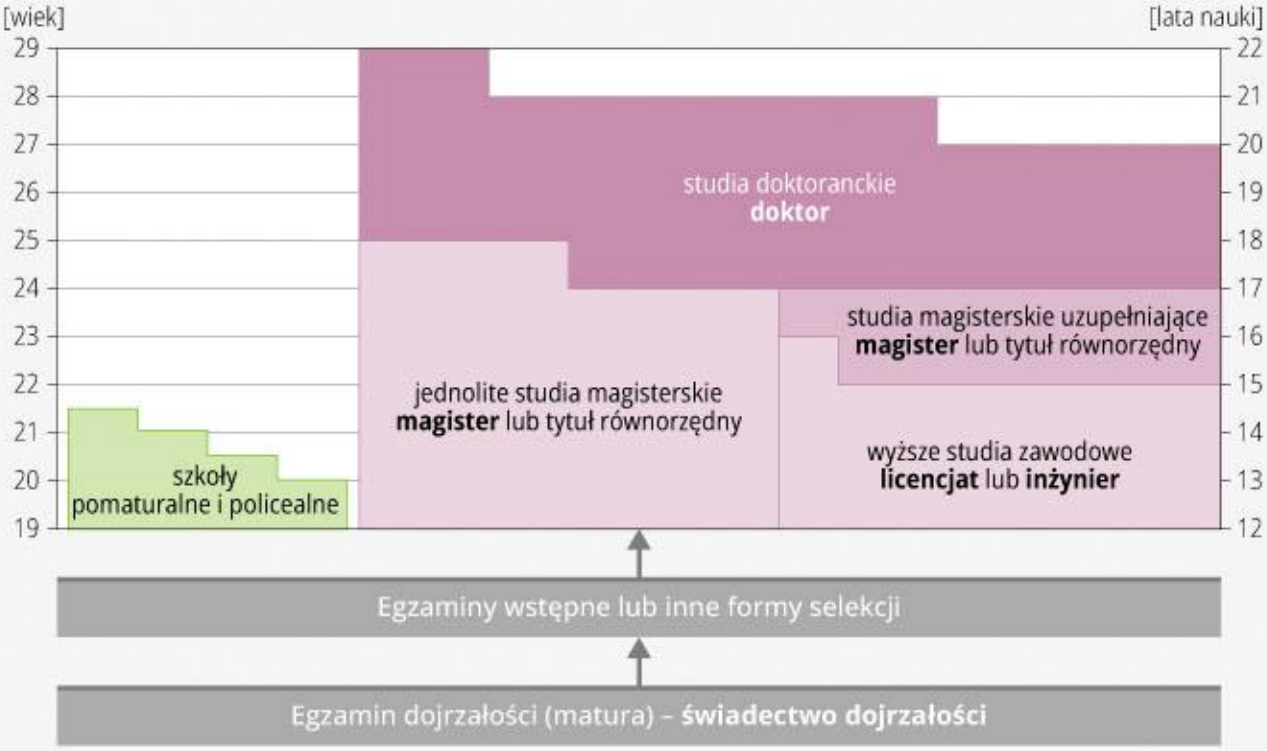
ECTS – europejski system transferu punktów, którego celem jest z jednej strony ujednolicenie reguł prawnych dotyczących organizacji studiów, a z drugiej – usprawnienie systemu studiowania na europejskich uczelniach; umożliwia poprawne rozliczanie okresu studiów odbytego poza uczelnią macierzystą – nie tylko za granicą, lecz także w kraju.

Erasmus+ – program uruchomiony przez Komisję Europejską, który dotyczy szkolnictwa wyższego, mający na celu finansowanie wyjazdów studentów na studia w innym kraju europejskim przez okres do jednego roku oraz wspieranie europejskiej współpracy uczelni wyższych.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 2. 0–4 pkt

System szkolnictwa wyższego w Polsce

Na podstawie: https://link.operon.pl/7779-strukturastudiow (dostęp: 01.07.2022).

Przykład 2.1. 0–2 pkt

Na podstawie zamieszczonego wykresu podaj argument i kontrargument do tezy: *Na kierunkach studiów prowadzonych przez uczelnie polskie funkcjonuje system boloński.*

Argument:

.....

.....

Kontrargument:

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie cechy charakterystyczne systemu bolońskiego.

Krok 3: Zapoznaj się z infografiką.

Krok 4: Skonfrontuj swoją wiedzę z informacjami zamieszczonymi na infografice.

Krok 5: Sformułuj poprawny argument i kontrargument.

Odpowiedź: Argument: Studia są podzielone na dwa stopnie: na pierwszym zdobywa się tytuł licencjata lub inżyniera, a na drugim – tytuł magistra lub równorzędny.
Kontrargument: Funkcjonują w Polsce kierunki studiów, które nie są podzielone na stopnie i działają jako jednolite studia magisterskie lub z tytułem równorzędnym.

2 pkt – podanie poprawnego argumentu i kontrargumentu
1 pkt – podanie poprawnego argumentu lub kontrargumentu
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 2.2. **0–1 pkt**

Rozstrzygnij, czy w Polsce obowiązuje trójstopniowy system szkolnictwa wyższego. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytych w nim czasowników operacyjnych.

Krok 2: Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe.

Krok 3: Zapoznaj się z infografiką.

Krok 4: Zastanów się, które studia odpowiadają poszczególnym stopniom edukacji na poziomie wyższym.

Krok 5: Zapisz poprawne rozstrzygnięcie.

Krok 6: Uzasadnij swoją odpowiedź odpowiednim argumentem.

Odpowiedź: Rozstrzygnięcie: tak
Uzasadnienie: Pierwszy stopień to tytuł inżyniera lub licencjata, drugi stopień – tytuł magistra lub równorzędny, a trzeci stopień to tytuł doktora.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Przykład 2.3. **0–1 pkt**

Na podstawie wykresu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Jednolite studia magisterskie lub z tytułem równorzędnym trwają maksymalnie 6 lat.	P	F
Przedstawione na schemacie lata nauki po ukończeniu poszczególnych stopni systemu szkolnictwa wyższego są opracowane dla absolwentów techników.	P	F
Warunkiem niezbędnym do rozpoczęcia studiów jest zdanie matury.	P	F

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Zapoznaj się z każdym podanym stwierdzeniem.

Krok 3: Skonfrontuj każde podane stwierdzenie z infografiką.

Krok 4: Zgodnie z poleceniem zaznacz przy każdym stwierdzeniu poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: P, F, P

1 pkt – zaznaczenie trzech poprawnych odpowiedzi
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Wkład Polaków w rozwój nauk społecznych

Bronisław Malinowski (1884–1942) – etnolog i antropolog społeczny, współtwórca i główny przedstawiciel tzw. brytyjskiej antropologii społecznej oraz funkcjonalizmu, czyli orientacji etnograficznej, kładącej nacisk na wyjaśnianie funkcji zjawisk kulturowych; według Malinowskiego kultura stanowi mechanizm zaspokajania ludzkich potrzeb.

Leon Petrażycki (1867–1931) – prawnik, filozof i socjolog, twórca psychologicznej (psychospołecznej) teorii prawa oraz polityki prawa, której przedmiotem badań są emocje będące źródłem norm prawnych (według badacza emocje prawne determinują zachowanie człowieka w społeczeństwie, a ich odzwierciedleniem są normy prawne).

Psychologiczne teorie prawa – teorie w prawoznawstwie rozpatrujące prawo jako zjawisko psychiczne, badane metodami psychologicznymi.

Florian Znaniecki (1882–1958) – filozof i socjolog, jeden z głównych przedstawicieli socjologii humanistycznej; stosował metodę badania dokumentów osobistych (autobiografii, listów, pamiętników).

Socjologia humanistyczna – nurt w socjologii na początku XX w., ukształtowany w opozycji do pozytywizmu, głoszący, że nauki o człowieku są zasadniczo inne od przyrodniczych i że wymagają odmiennych metod badania.

PRZYKŁADOWE ZADANIE MATURALNE

Przykład 3. **0–3 pkt**

O teorii stworzonej przez polskiego naukowca

Emocje wiążą się apulsjami, tj. przeżyciami prowadzącymi do ocen pozytywnych, lub repulsjami, generującymi oceny negatywne. Ocena [...] nie jest czymś samoistnym, ale zrelatywizowanym do emocji. Jeśli oceny są werbalizowane, mają charakter projekcji przeżywanych emocji. [Naukowiec] wyróżnił tzw. emocje etyczne. Polegają one na tym, że dane doznanie, na ogół dotyczące pewnego czynu, skutkuje poczuciem obowiązku lub obowiązku i uprawnienia. W pierwszej sytuacji mamy do czynienia z przeżyciem moralnym, natomiast w drugiej – z przeżyciem prawnym, dokładniej mówiąc takim, które korelują uprawnienia (atrybucje) i obowiązki (imperatywy). Krótko mówiąc, prawo jako takie jest zbiorem przeżyć imperatywno-atrybutywnych, natomiast moralność – zbiorem tylko imperatywnych. Typowe przeżycie prawne polega na tym, że dłużnik poczuwa się do obowiązku zapłaty długu, ponieważ wierzyciel ma stosowne uprawnienie, a przeżycie moralne polega na obowiązku dania komuś jałmużny, niezależnie od tego, czy ma prawo do jej uzyskania. Ta definicja, zdaniem [niego], określa prawo (także moralność) w taki sposób, że można o nim wypowiadać ogólne twierdzenia, spełniające warunek adekwatności, oraz ustalać rozmaite prawidłowości dotyczące jego funkcjonowania.

J. Woleński, [...] *o prawie i moralności*, „Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności" 2016/2017, https://link.operon.pl/7779-pau-jwolenski (dostęp: 1.07.2022).

Przykład 3.1. **0–1 pkt**

Podaj, jakim pojęciem określamy teorię naukową przedstawioną w tekście.

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przeczytaj tekst.

Krok 3: Zastanów się, z jakimi dziedzinami nauki powiązane są współzależności przedstawione w tekście.

Krok 4: Przypomnij sobie, jakim pojęciem określa się teorię, którą opisano w tekście.

Krok 5: Podaj poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: psychologiczna teoria prawa/psychospołeczna teoria prawa

1 pkt – podanie poprawnej nazwy
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 3.2. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu wyjaśnij, na czym polega zależność między prawem a moralnością.

.....

.....

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Wróć do tekstu.

Krok 3: Zastanów się, jaki jest związek między moralnością i prawem.

Krok 4: Zapisz poprawne wyjaśnienie.

Odpowiedź: Prawo nakłada na nas obowiązek postępowania zgodnie z zasadą moralności, a moralność obliguje nas do postępowania zgodnie z prawem.

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Przykład 3.3. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Polskim naukowcem, który przedstawił teorię przedstawioną w zamieszczonym tekście, jest
A. Florian Znaniecki.
B. Bronisław Malinowski.
C. Leon Petrażycki.
D. Jan Szczepański.

Krok 1: Zapoznaj się z poleceniem i ustal znaczenie użytego w nim czasownika operacyjnego.

Krok 2: Przypomnij sobie, który z polskich naukowców zajmował się dziedzinami nauki opisanymi w tekście.

Krok 3: Porównaj swoją wiedzę z zaproponowanymi odpowiedziami.

Krok 4: Zaznacz poprawną odpowiedź.

Odpowiedź: C

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadania maturalne do samodzielnego rozwiązania

uczę się rozwiązywać zadania

Zadania krótsze

Zadanie 153. 0–2 pkt

O tym, jak uczy się mózg

Mózg nie lubi nudy, dzieci też nie. Kiedy jakiś przedmiot albo poruszany temat nie wzbudza ich zainteresowania i nie aktywuje ciekawości poznawczej, w ich mózgu dochodzi do zablokowania procesów rzeczywistego uczenia się. Poznawanie nowych rzeczy i zdobywanie ciekawych informacji pobudza natomiast tzw. ośrodki nagrody i prowadzi do uwolnienia dopaminy, która aktywuje neurony produkujące endogenne opioidy. Substancje te mają wpływ zarówno na emocje dziecka, jak i na procesy uczenia się i zapamiętywania. Jeśli mózg nie produkuje dopaminy, proces uczenia się natychmiast ustaje.

Teraz łatwiej zrozumieć dzieci, które podczas mało atrakcyjnych zajęć w przedszkolu czy w szkole wydają się być zupełnie bierne i jakby nieobecne. Upraszczając, można stwierdzić, że ich mózgi wyłączają się, a one same zamiast zajmować się tym, co tak bardzo nużące, uciekają do przyjemnych miejsc w swojej wyobraźni.

M. Boćko-Mysiorska, *Jak uczy się mózg i jak szkoła może wspierać naturalne procesy uczenia się?*, https://link.operon.pl/7779-dziecisawazne-mbocko (dostęp: 01.07.2022).

Zadanie 153.1. 0–1 pkt

Podaj nazwę dyscypliny naukowej, która zajmuje się badaniem procesów przedstawionych w tekście.

.....

Zadanie 153.2. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Uczniowie łatwiej przyswajają treści, które ich interesują.	P	F
Mózg ułatwia proces uczenia się dzięki wydzielaniu dopaminy.	P	F
Mózg blokuje procesy uczenia się treści nieprzydatnych w życiu.	P	F

Zadanie 154. 0–2 pkt

O potrzebie edukacji

Rzeczywistość otaczająca człowieka XXI wieku to świat ciągłych zmian, podyktowanych rozwojem cywilizacyjnym, globalizacją i postępem naukowo-technicznym. Ten współczesny świat to rosnące wymagania w zakresie elastycznego i szybkiego dostosowywania się do potrzeb rynku pracy, nowych zawodów i nowoczesnych technologii. Tempo postępu i wprowadzania innowacji w każdej dziedzinie życia ludzkiego sprawia, iż zachodzi konieczność uzupełniania posiadanej wiedzy i zdobywania nowej. Uczenie się, nabywanie umiejętności czy kwalifikacji zawodowych to szansa na podtrzymanie zatrudnienia lub na znalezienie lepszej pracy. Przesłanka uzasadniająca całożyciową edukację człowieka to także możliwość zaspokojenia własnych aspiracji i potrzeb oraz realizacja pasji i zainteresowań.

Kształcenie ustawiczne i jego rola w rozwoju człowieka, SGGW, https://link.operon.pl/7779-sggw (dostęp: 01.07.2022).

Zadanie 154.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy wiedza i umiejętności zdobyte w efekcie ukończenia szkoły średniej lub uczelni wyższej wystarczą do utrzymania się na rynku pracy przez całe życie. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 154.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz dwie właściwe odpowiedzi spośród podanych.
W tekście zwrócono uwagę na to, że rozwój cywilizacyjny i postęp naukowo techniczny zmuszają człowieka do
A. zmiany pracy.
B. kształcenia ustawicznego.
C. edukacji permanentnej.
D. mobilności zawodowej.

Zadanie 155. 0–2 pkt

RZECZPOSPOLITA POLSKA

ŚWIADECTWO

POTWIERDZAJĄCE KWALIFIKACJĘ W ZAWODZIE

WZÓR

.....
imię (imiona) i nazwisko

....
data urodzenia numer PESEL

zdał..... egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie w zakresie kwalifikacji

.....

wyodrębnionej w zawod..... .....

.....

i uzyskał....

z części pisemnej egzaminu: **z części praktycznej egzaminu:**

..... % punktów możliwych do uzyskania ..... % punktów możliwych do uzyskania

..... , dnia ..... r.
miejscowość

Nr .....

m.p.

.....
pieczęć i podpis dyrektora
okręgowej komisji egzaminacyjnej

PRK 5
Kwalifikacja cząstkowa na poziomie piątym Polskiej Ramy Kwalifikacji i europejskich ram kwalifikacji

Podstawą zdania egzaminu jest otrzymanie:
1) z części pisemnej – co najmniej 50% punktów możliwych do uzyskania;
2) z części praktycznej – co najmniej 75% punktów możliwych do uzyskania.

OKE-II/61/3

Zadanie 155.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy przedstawione świadectwo otrzymują wszyscy uczniowie, którzy ukończyli technikum. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 155.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, w jaki sposób przedstawione świadectwo mogą zdobyć absolwenci liceów ogólnokształcących.

.....

.....

.....

Zadanie 156. 0–2 pkt

Wyprawa na Trobriandy

Kolejną wyprawę podjął w połowie 1915 r. na Wyspy Trobrianda na północny zachód od Nowej Gwinei. Przebywając przez rok na największej wyspie archipelagu Kiriwinie, usiłował wcielać w życie propagowane przez siebie metody: osiedlił się w wiosce Omarakana i żył życiem autochtonów. Zebrany wtedy materiał posłużył mu potem do opracowania swoich klasycznych monografii. Przez kolejny rok mieszkał w Melbourne, porządkując materiały i intensywnie studiując wszelkie informacje dotyczące badanych terenów, po czym powrócił na Trobriandy. „Najbardziej zasadniczą innowacją było to, że on naprawdę ustawił swój namiot w środku wioski, nauczył się języka krajowców w jego formie potocznej i zaczął bezpośrednio obserwować, jak jego sąsiedzi Trobriandczycy zachowują się w ciągu 24 godzin codziennego życia i pracy. Żaden Europejczyk nigdy przed nim tego nie robił i etnografia, która z tego powstała, była czymś zupełnie nowym. Stała się antropologią społeczną, tzn. socjologią systemów społecznych małej skali" – oceniał wyniki tych badań Edmund Leach.

jiw/skp, *135 lat temu urodził się* [...], https://dzieje.pl/aktualnosci/135-lat-temu-urodzil-sie-[...] (dostęp: 01.07.2022).

Zadanie 156.1. 0–1 pkt

Wyjaśnij, na czym polegało nowatorstwo metody zastosowanej w etnografii przez badacza.

.....

.....

.....

Zadanie 156.2. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Badaczem, który wprowadził do etnografii metodę przedstawioną w tekście, był
A. Bronisław Malinowski.
B. Leon Petrażycki.
C. Florian Znaniecki.
D. Edmund Leach.

Zadania dłuższe

Zadanie 157. 0–3 pkt

O Uniwersytetach Trzeciego Wieku

Uniwersytety Trzeciego Wieku stają się coraz bardziej powszechnym sposobem realizacji aktywności edukacyjnej. Pierwszy Uniwersytet Trzeciego Wieku rozpoczął swoją działalność w 1975 roku w Warszawie. Jego założycielką, a także wielką propagatorką idei uniwersytetów trzeciego wieku była profesor Halina Szwarz. W latach 80. i 90. XX wieku ruch uniwersytetów trzeciego wieku rozwijał się powoli, z tego względu że w Polsce funkcjonowało jedynie kilkadziesiąt uniwersytetów. Szybki wzrost liczby uniwersytetów nastąpił dopiero po 2002 roku, zaś prawdziwą eksplozję datuje się na rok 2007, kiedy tylko w jednym roku powstało więcej uniwersytetów, niż przez pierwsze 25 lat od momentu zapoczątkowania idei UTW. Dynamikę wzrostu liczby uniwersytetów trzeciego wieku doskonale obrazują dane statystyczne. W 2007 roku w Polsce działało 125 uniwersytetów trzeciego wieku, aktualnie zaś funkcjonuje już 476 UTW.

Uniwersytety Trzeciego Wieku, http://senior.gov.pl/katalog_dobrych_praktyk/strona/14 (dostęp: 01.07.2022).

Zadanie 157.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy uniwersytety opisane w tekście to propozycja edukacyjna skierowana do młodzieży kończącej szkoły średnie. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 157.2. 0–1 pkt

Wyjaśnij, na czym polega związek demografii z dynamiką wzrostu uniwersytetów trzeciego wieku.

.....

.....

.....

Zadanie 157.3. 0–1 pkt

Wykorzystując informacje zamieszczone w tekście, udowodnij tezę: *W Polsce rośnie zapotrzebowanie na pobieranie edukacji za pośrednictwem Uniwersytetów Trzeciego Wieku.*

.....

.....

.....

Zadanie 158. 0–2 pkt

Test 1. O jednej z dyscyplin naukowych

Badania [...] koncentrują się na konkretnych, przeważnie współczesnych etnicznych systemach kulturowych, uwzględniając ich społeczny kontekst i historyczne uwarunkowania, oraz na studiach porównawczych nad różnymi kulturami; dążą do ustalenia reguł i prawidłowości w budowie, funkcjonowaniu, zmienności i uwarunkowaniu kultury jako niezbędnej podstawy dla teoretycznej refleksji antropologicznej.

Encyklopedia PWN, https://link.operon.pl/7779-haslo1 (dostęp: 01.07.2022).

Tekst 2. O interpretacji legendy o Mulan

Aby we właściwy sposób zinterpretować legendę o Mulan oraz model kobiety weń ukazany, zdecydowałam się podzielić powyższy podrozdział na trzy części: tradycyjne umiejscowienie roli kobiety w kulturze dawnych Chin, odniesienie do *xiao* i jego kobiecego aspektu oraz obrazu kobiety-wojowniczki na tle uwarunkowań historycznych. [...] Tożsamość kobiety, tak jak i reszty członków chińskiego społeczeństwa, tworzona była w oparciu o więzi oraz role, które z nich bezpośrednio wynikały. W tradycyjnej konfucjańskiej kulturze są to przede wszystkim trzy obowiązki posłuszeństwa oraz cztery cnoty (*sancongside*). Winna posiadać je wartościowa – w rozumieniu spełnienia swojej roli w społeczeństwie – córka. Posłuszeństwo dotyczy ojca (przed zawarciem małżeństwa), męża (po zawarciu małżeństwa) oraz syna (po śmierci męża. [...] Najważniejsze cnoty kobiety dotyczą właściwej moralności, uroku, właściwej mowy oraz biegło-

ści i pieczołowitości pracy. [...] Bohaterskie kobiety-wojowniczki, których przykładów dostarcza historiografia, zupełne zmieniają wykreowany monolit wyobrażeń o chińskim społeczeństwie i roli kobiet. [...] Uczestnictwo w rutynowych treningach oraz umiejętność posługiwania się bronią (łukiem lub halabardą) stała się udziałem kobiet zamieszkujących narażone na ataki zewnętrzne rubieże cesarstwa. Peryferia często należały do zasymilowanych ludów koczowniczych Azji, co z kolei istotnie wpływa na postrzeganie przez nich płci: pozycja kobiety była tam silniejsza niż w „rdzennej" kulturze chińskiej, a sztuka walki jawiła się jako podstawowa umiejętność przetrwania. O ile Mulan rzeczywiście swój rodowód wywodziła z ludów Xianbei, posługiwanie się bronią nie było dla niej niczym nowym – kobiety tego plemienia były ćwiczone w jeździe konnej oraz łucznictwie.

J. Targ, *Ewolucja legendy o Mulan: historia widziana oczami kolejnych dynastii*, https://link.operon.pl/7779-ewolucjalegendy-jtarg (dostęp: 01.07.2022).

Zadanie 158.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Dyscyplina naukowa przedstawiona w tekście 1. to
A. antropologia.
B. socjologia.
C. etnologia.
D. psychologia.

Zadanie 158.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy rozważania nad legendą o Mulan zamieszczone w tekście 2. są prowadzone na podstawie założeń dyscypliny naukowej z tekstu 1. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 159. 0–3 pkt

Rozporządzenie dotyczące ograniczenia nauki stacjonarnej
§ 2.1. Od dnia 27 stycznia 2022 r. do dnia 27 lutego 2022 r. na obszarze kraju ogranicza się funkcjonowanie publicznych i niepublicznych:
1) szkół podstawowych w zakresie klas V–VIII;
2) szkół ponadpodstawowych;
3) placówek kształcenia ustawicznego i centrów kształcenia zawodowego [...]
§ 3.3. W przypadku ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty zgodnie z § 2 ust. 1 zajęcia są realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 30c ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, z wyjątkiem zajęć i praktyk, o których mowa w ust. 5 pkt 1 lit. a i pkt 2 oraz § 2 ust. 4–9.

https://www.gov.pl/attachment/2ed55a6f-a887-422e-8ad6-1cd298f9c007 (dostęp: 01.07.2022).

Zadanie 159.1. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu podaj nazwę organu upoważnionego do wydania zamieszczonego rozporządzenia.

.....

Zadanie 159.2. 0–2 pkt

Na podstawie tekstu sformułuj argument i kontrargument do tezy: *Na podstawie rozporządzenia wprowadzono w podanych klasach i szkołach e-learning.*

Argument: .....

.....

.....

Kontrargument: .....

.....

.....

Zadanie 160. 0–2 pkt

Tekst 1. O punktach ECTS

Wynikającym z planu studiów i programu kształcenia zajęciom zaliczonym przez studenta przypisuje się punkty ECTS. W celu uzyskania dyplomu ukończenia studiów pierwszego stopnia student jest obowiązany uzyskać co najmniej 180 punktów ECTS, studiów drugiego stopnia – co najmniej 90 punktów ECTS, jednolitych studiów magisterskich – co najmniej 300 punktów ECTS w systemie studiów pięcioletnich oraz 360 punktów ECTS w systemie studiów sześcioletnich. […]

Studentowi przenoszącemu zajęcia zaliczone w uczelni innej niż macierzysta, w tym zagranicznej, z przypisanymi punktami ECTS, zajęcia te zalicza się do osiągnięć wyrażonych w punktach ECTS w uczelni macierzystej.

Punkty w systemie ECTS, https://study.gov.pl/pl/punkty-w-systemie-ects (dostęp: 01.07.2022).

Tekst 2. Opis kierunku

Głównym celem edukacji […] na kierunku *Mechatronika* jest wykształcenie wysoko wykwalifikowanych specjalistów, posiadających zaawansowaną wiedzę z zakresu mechatroniki przemysłowej lub samochodowej wzbogaconą o najnowsze trendy w przemyśle związanym z automatyzacją i robotyzacją procesów przemysłowych lub pojazdów samochodowych. Efekty uczenia się umożliwią absolwentom uczestnictwo w tworzeniu nowych projektów związanych z mechatroniką przemysłową lub samochodową.

CZAS TRWANIA
1,5 roku studia magisterskie (3 semestry) – studia niestacjonarne (zaoczne)

[…] – *nowość – studia I i II stopnia*, Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach, https://link.operon.pl/7779-wstkatowice-opiskierunku (dostęp: 01.07.2022).

Zadanie 160.1. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Rodzaj uzyskanej przez studenta oceny pozytywnej z egzaminu nie wpływa na liczbę zdobytych przez niego punktów ECTS.	P	F
Student w wyniku zaliczenia semestru zdobywa średnio 60 pkt ECTS.	P	F
System punktów ECTS umożliwia kontynuowanie nauki na uczelniach zagranicznych.	P	F

Zadanie 160.2. 0–1 pkt

Rozstrzygnij na podstawie tekstu 1., ile co najmniej punktów ECTS musi zdobyć student, aby ukończyć studia opisane w tekście. Podaj odpowiednią liczbę. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Liczba punktów ECTS: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 161. 0–2 pkt

O postępowaniu rekrutacyjnym na architekturę

Kryterium kwalifikacyjnym na kierunek *architektura* jest egzamin wstępny z predyspozycji architektonicznych i uzdolnień artystycznych oraz wyniki egzaminu maturalnego, egzaminu dojrzałości, matury międzynarodowej (International Baccalaureate) albo egzaminu dojrzałości zdawanego poza granicami Polski.

Dodatkowym kryterium kwalifikacyjnym na kierunek *architektura* prowadzony w języku angielskim jest znajomość języka angielskiego na poziomie nie niższym niż B2, udokumentowana certyfikatem CPE, CAE, FCE albo TOEFL albo równoważnym, świadectwem matury międzynarodowej, świadectwem potwierdzającym ukończenie liceum lub technikum z wykładowym językiem angielskim albo świadectwem dojrzałości potwierdzającym uzyskanie co najmniej 60% z matury z języka angielskiego zdawanej na poziomie rozszerzonym albo świadectwem dojrzałości z języka angielskiego zdawanego na poziomie dwujęzycznym.

Znajomość języka angielskiego można również udokumentować zaliczeniem testu kompetencyjnego przeprowadzonego online na PK w terminie wskazanym w harmonogramie rekrutacji.

Architektura, Politechnika Krakowska, https://link.operon.pl/7779-pk-architektura (dostęp: 01.07.2022).

Zadanie 161.1. 0–1 pkt

Rozstrzygnij, czy kryteria rekrutacyjne na architekturę prowadzone w języku polskim i języku angielskim są takie same. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 161.2. 0–1 pkt

Na podstawie tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Rekrutacja na architekturę w języku polskim jest prowadzona wyłącznie na podstawie wyników z egzaminu maturalnego.	P	F
Kandydatami na architekturę mogą być tylko absolwenci, którzy ukończyli szkoły średnie w Polsce.	P	F
Kandydat na architekturę prowadzoną w języku angielskim, który ma wynik niższy z egzaminu maturalnego z języka angielskiego na poziomie rozszerzonym niż 60%, może przystąpić do egzaminu z tego przedmiotu organizowanego przez uczelnię.	P	F

Zadanie 162. 0–3 pkt

O podnoszeniu kwalifikacji

Pracownikowi podnoszącemu kwalifikacje zawodowe z inicjatywy lub za zgodą pracodawcy przysługują z mocy prawa:
– płatne zwolnienia z całości lub części dnia pracy,
– płatny urlop szkoleniowy.

Płatne zwolnienia z całości lub części dnia pracy:
– zwolnienia te przysługują w wymiarze wynikającym z programu obowiązkowych zajęć w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz czasu potrzebnego na punktualne przybycie,
– brak limitu takich zwolnień,
– zwolnienia te nie przysługują, gdy program nauki przewiduje zajęcia wyłącznie w czasie dla pracownika wolnym od pracy (np. w wolne weekendy).

Urlop szkoleniowy – wymiar:
– 6 dni – dla pracownika przystępującego do egzaminów eksternistycznych,
– 6 dni – dla pracownika przystępującego do egzaminu maturalnego,
– 6 dni – dla pracownika przystępującego do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe,
– 21 dni – w ostatnim roku studiów – na przygotowanie pracy dyplomowej oraz przygotowanie i przystąpienie do egzaminu dyplomowego.

Podnoszenie kwalifikacji, https://www.pip.gov.pl/pl/f/v/160836/ul%20PodnoszenKwalifik%20Internet.pdf (dostęp: 01.07.2022).

Zadanie 162.1. 0–1 pkt

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Podstawą prawną określającą zasady podnoszenia kwalifikacji zawodowych przedstawionych w tekście jest
A. regulamin zakładu pracy.
B. kodeks pracy.
C. ustawa o związkach zawodowych.
D. kodeks postępowania administracyjnego.

Zadanie 162.2. 0–2 pkt

Na podstawie tekstu sformułuj argument i kontrargument do tezy: *Pracownik, który nie zgłosił pracodawcy informacji o rozpoczęciu nauki na uczelni wyższej, może uzyskać urlop na przygotowanie pracy dyplomowej.*

Argument: .....

.....

.....

Kontrargument: .....

.....

.....

DOBRE PRAKTYKI W PRACY Z ARKUSZEM

O tym pamiętaj, jeśli chcesz rozwiązać arkusz i uzyskać maksimum punktów:

1. Zawsze wnikliwie czytaj polecenia, które precyzują, jakie czynności masz wykonać i jaki zakres materiału uwzględnić.

2. Podawaj tylko tyle przykładów, o ile cię poproszono.

3. Rozwiązuj najpierw te polecenia, które dobrze rozumiesz i potrafisz wykonać.

4. Wiele zadań sprawdza twoje umiejętności, a nie tylko wiedzę. Dlatego warto przywiązywać dużą wagę do cytowanych tekstów lub ich fragmentów oraz materiałów źródłowych, na podstawie których masz wykonać zadanie.

5. Odpowiadaj w sposób zwięzły i prosty. Takie odpowiedzi są najczęściej najlepsze.

6. Podany czas 180 minut jest przewidziany na cały egzamin z wiedzy o społeczeństwie, czyli na rozwiązanie zadań i napisanie wypowiedzi argumentacyjnej.

7. Nie ulegaj stresowi. Skoncentruj się na zadaniu, które masz wykonać.

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD | | |

PESEL | | | | | | | | | | |

EGZAMIN MATURALNY Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE

POZIOM ROZSZERZONY

ARKUSZ I

TERMIN: .....

Czas pracy: **180 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **60**

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 27 stron (zadania 1.–21.). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania i odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
6. Możesz korzystać z kalkulatora prostego.
7. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
8. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

Arkusz opracowany przez Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON.
Kopiowanie w całości lub we fragmentach bez zgody wydawcy zabronione.

Zadanie 1. (0–2)

O koncepcjach zachowania się człowieka

Tekst 1. Wzmocnienia pozytywne to bodźce pojawiające się po zachowaniu, które prowadzą do nasilania się tego zachowania, natomiast wzmocnienia negatywne to bodźce, których dane zachowanie pozwala uniknąć, lub od nich uciec, co także prowadzi do wzrostu częstości wykonywania tego zachowania. Bodźce pojawiające się po zachowaniu, w wyniku czego obserwowany jest spadek częstości pojawiania się danego zachowania, to kary pozytywne, natomiast bodźce, które nie pojawiają się ze względu na wyemitowanie konkretnego zachowania, czemu towarzyszy spadek częstości wykonywania tego zachowania w przyszłości, to kary negatywne.

https://link.operon.pl/8025-analizazachowania (dostęp: 05.04.2022).

Tekst 2. Najważniejszą cechą jednostki jest umiejętność generowania informacji oraz wiedzy. W tej koncepcji człowiek jest sprawcą – podejmuje celowe działania, dzięki którym zaspokaja swoje w pełni uświadomione potrzeby. Kształtuje on siebie samego zgodnie z własnymi wyobrażeniami.

H. Stolarzewicz, *Zachowania pracowników w sytuacjach konfliktowych wywołanych zmianami restrukturyzacyjnymi w przedsiębiorstwie*, Katowice 2006, s. 16.

Przeczytaj polecenie i ustal, jakie znasz koncepcje zachowania się człowieka. Następnie przeczytaj tekst i zastanów się, o jakiej koncepcji jest w nim mowa. Zapisz poprawną odpowiedź.

Zadanie 1.1. (0–1)

Podaj nazwę koncepcji zachowania się człowieka, którą opisano w tekście 1.

Koncepcja behawiorystyczna

Zwróć uwagę, że polecenie jest dwuelementowe. Wróć do tekstów i porównaj zawarte w nich informacje. Zapisz rozstrzygnięcie oraz uzasadnienie, dzięki temu otrzymasz 1 punkt.

Zadanie 1.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy zachowanie się człowieka opisane w tekście 2. jest zgodne z koncepcją przedstawioną w tekście 1.

Rozstrzygnięcie: *nie*

Uzasadnienie:

W tekście 1. człowiek jest sterowany przez środowisko za pomocą nagród i kar, a w tekście 2. sam podejmuje decyzje na podstawie informacji płynących ze środowiska, w którym żyje.

Zadanie 2. (0–2)

Zdjęcie rodziny

Strona 2

O rodzinie w świetle Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego

Art. 27. Oboje małżonkowie obowiązani są, każdy według swych sił oraz swych możliwości zarobkowych i majątkowych, przyczyniać się do zaspokajania potrzeb rodziny, którą przez swój związek założyli. Zadośćuczynienie temu obowiązkowi może polegać także, w całości lub w części, na osobistych staraniach o wychowanie dzieci i na pracy we wspólnym gospodarstwie domowym.

https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640090059/U/D19640059Lj.pdf (dostęp: 05.04.2022).

Zadanie 2.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Rodzina przedstawiona na zdjęciu to

A. rodzina monogamiczna.

B. rodzina poligamiczna.

C. rodzina dwupokoleniowa.

D. *rodzina nuklearna.*

Zapoznaj się z odpowiedziami. Porównaj swoją wiedzę na temat rodzajów rodziny z zaproponowanymi odpowiedziami oraz informacjami zawartymi w tekście, a następnie zaznacz poprawną odpowiedź.

Zadanie 2.2. (0–1)

Rozstrzygnij, biorąc pod uwagę kryterium wielkości, czy tekst dotyczy tego samego modelu rodziny, który przedstawiono na fotografii. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Przypomnij sobie podział rodzin ze względu na kryterium wielkości. Pamiętaj, że aby otrzymać 1 punkt, musisz napisać poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.

Rozstrzygnięcie: *nie*

Uzasadnienie:

Zdjęcie przedstawia rodzinę nuklearną, a w tekście jest mowa o obowiązkach małżonków w każdej rodzinie, bez względu na jej wielkość.

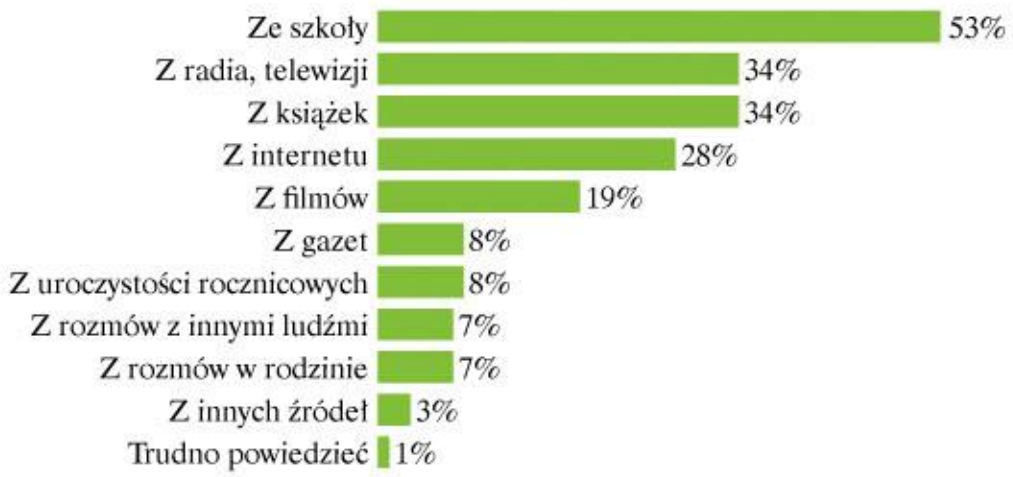
Zadanie 3. (0–4)

Powstania śląskie w pamięci zbiorowej Polaków

Wykres 1.

Skąd przede wszystkim czerpie Pan(i) wiedzę na temat powstań śląskich?

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW, KTÓRZY SŁYSZELI O POWSTANIACH ŚLĄSKICH

Badani mogli wskazać nie więcej niż trzy odpowiedzi

Wykres 2.

Skąd przede wszystkim czerpie Pan(i) wiedzę na temat powstań śląskich?

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW SPOKREWNIONYCH Z UCZESTNIKAMI POWSTAŃ

Badani mogli wskazać nie więcej niż trzy odpowiedzi

Powstania śląskie w pamięci zbiorowej Polaków, Komunikat badań CBOS, Warszawa, kwiecień 2021.

Zadanie sprawdza umiejętność interpretowania wykresów i formułowania wniosków na ich podstawie. Zapisz wniosek. Nie zapomnij odwołać się do danych zaprezentowanych na wykresie.

Zadanie 3.1. (0–1)

Na podstawie wykresu 1. sformułuj wniosek dotyczący wpływu szkoły na kształtowanie świadomości narodowej Polaków.

Szkoła odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu świadomości narodowej Polaków, ponieważ aż 53% respondentów wiedzę na temat powstań śląskich wyniosło ze szkoły.

W zadaniu musisz sformułować argument i kontrargument do podanej tezy. Podane odpowiedzi muszą odnosić się do wykresu.

Zadanie 3.2. (0–2)

Na podstawie wykresów sformułuj jeden argument i jeden kontrargument do tezy: *rodzina odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu świadomości narodowej Polaków.*

Argument:

Rodzina ogrywa kluczową rolę w kształtowaniu świadomości narodowej u tych Polaków, którzy mają przodków bezpośrednio związanych z wydarzeniami historycznymi. Świadczy o tym fakt, że 62% Polaków czerpie wiedzę na temat powstań śląskich od członków swojej rodziny, którzy są związani z tymi wydarzeniami.

Kontrargument:

Rodzina nie odgrywa kluczowej roli w kształtowaniu świadomości narodowej Polaków, ponieważ tylko 7% czerpie wiedzę na temat wydarzeń historycznych od członków rodziny.

Zadanie sprawdza umiejętność interpretowania danych zawartych na wykresie. Zastanów się, jaką funkcję pełni rodzina, której dotyczy wykres 2., a następnie zaznacz poprawną odpowiedź.

Zadanie 3.3. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Z wykresu 2. wynika, że rodzina w tym przypadku pełni funkcję

A. stratyfikacyjną. **B.** ekonomiczną. **C.** *kulturową*. **D.** kontrolną.

Zadanie 4. (0–2)

Tekst 1. O Wietnamczykach w Polsce

Pierwszymi Wietnamczykami na ziemiach polskich byli studenci pobierający naukę na wyższych uczelniach. Najwcześniejsze dane rejestrują ich w roku akademickim 1957/1958. Do połowy lat 60. XX w. rocznie w Polsce przebywało około 40 Wietnamczyków. W rekordowych latach 1971/1972 i 1972/1973 uczyło się w Polsce ponad 800 Wietnamczyków – wiązało się to z trwającą wojną wietnamską, gdy państwa bloku radzieckiego włączyły się w działania pomocowe. Osadnictwo wzrosło po 1989 roku, kiedy to w związku z otwarciem granic Niemieckiej Republiki Demokratycznej do Polski napłynęła z zachodu fala migracji Wietnamczyków, którzy przebywali tam jako robotnicy kontraktowi władz komunistycznych.

Wikipedia, https://link.operon.pl/8025-wietnamczycy (dostęp: 05.04.2022).

Tekst 2. O Karaimach w Polsce

Pierwsze grupy Karaimów przybyły z Krymu w XIII wieku i osiedliły się na ziemiach księstwa halicko-wołyńskiego (Łuck, Halicz, Lwów). Na przełomie XIII/XIV wieku duża grupa Karaimów została osiedlona w Trokach koło Wilna. Na obecne tereny Polski Karaimi przesiedlili się po II wojnie światowej w wyniku repatriacji ze wschodnich kresów Rzeczypospolitej.

Mniejszość karaimska nie ma swoich przedstawicieli w Parlamencie. Mniejszość ta nie wystawiała również swoich kandydatów w wyborach samorządowych przeprowadzonych w 2010 r.

Polscy Karaimi zatracili znajomość ojczystego języka. Nauczanie języka karaimskiego dla dzieci i młodzieży odbywa się podczas letnich szkół języka karaimskiego odbywających się w Trokach, na Litwie.

Karaimów wyróżnia religia karaimska, wywodząca się z judaizmu. Istotne znaczenie w życiu mniejszości karaimskiej ma działalność Karaimskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej.

http://mniejszosci.narodowe.mswia.gov.pl/mne/mniejszosci/charakterystyka-mniejs/6480, Charakterystyka-mniejszosci-narodowych-i-etnicznych-w-Polsce.html (dostęp: 05.04.2022).

Tekst 3. Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym

Art. 2.1. Mniejszością narodową, w rozumieniu ustawy, jest grupa obywateli polskich, która spełnia łącznie następujące warunki:

1) jest mniej liczebna od pozostałej części ludności Rzeczypospolitej Polskiej;

2) w sposób istotny odróżnia się od pozostałych obywateli językiem, kulturą lub tradycją;

3) dąży do zachowania swojego języka, kultury lub tradycji;

4) ma świadomość własnej historycznej wspólnoty narodowej i jest ukierunkowana na jej wyrażanie i ochronę;

5) jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od co najmniej 100 lat;

6) utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie.

https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20050170141/U/D20050141Lj.pdf (dostęp: 05.04.2022).

Przypomnij sobie, co oznacza pojęcie mniejszości narodowej. Następnie przeczytaj tekst i określ, dlaczego Wietnamczyków nie uznaje się w Polsce na mniejszość narodową. Pamiętaj, aby uzasadnić swoją odpowiedź.

Zadanie 4.1. (0–1)

Na podstawie tekstu 1. i treści przytoczonej ustawy wyjaśnij, dlaczego Wietnamczyków nie uznaje się w Polsce za mniejszość narodową.

Wietnamczycy nie są mniejszością narodową, ponieważ mieszkają w Polsce mniej niż 100 lat.

Przypomnij sobie, czym różni się mniejszość etniczna od mniejszości narodowej. Zapisz poprawne rozstrzygnięcie i uzasadnienie.

Zadanie 4.2. (0–1)

Na podstawie testu 2., własnej wiedzy i przytoczonej ustawy rozstrzygnij, czy Karaimi spełniają przedstawione kryteria mniejszości narodowej. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: *nie*

Uzasadnienie:

Karaimi nie są mniejszością narodową, ponieważ nie istnieje na świecie ich państwo narodowe, z którym mogliby się utożsamiać.

Zadanie 5. (0–3)

Tekst 1. O sakramencie Pierwszej Komunii Świętej

Sakrament Pierwszej Komunii Świętej to okazja do pogłębienia więzi pomiędzy dzieckiem a Bogiem. Mówi się, iż jest to najważniejszy sakrament, jaki możemy przyjąć podczas całego swojego życia.

Wyraz *Komunia* pochodzi od łacińskiego słowa *communio*, oznaczającego wspólnotę. Natomiast *Eucharystia* to greckie *dziękczynienie*. Przyjmując komunię, dziękujemy Bogu osobiście za możliwość uczestniczenia we wspólnocie chrześcijańskiej. Symbolem eucharystycznym jest biała hostia, czyli ciało Pana Jezusa pod postacią chleba. W Wielki Czwartek Pan Jezus dziękował Bogu Ojcu podczas Ostatniej Wieczerzy – to właśnie wtedy ustanowił Komunię Świętą.

Sakramento.pl, https://link.operon.pl/8025-ikomunia (dostęp: 05.04.2022).

Tekst 2. Bar/Bat Micwa

Zgodnie z żydowską tradycją, każdy chłopiec osiąga dojrzałość w wieku trzynastu lat. W traktacie Pirke Awot (5, 21) Miszna stwierdza, że „trzynastoletni chłopiec jest zobowiązany do wszystkich przykazań", a w traktacie Nida (5, 6), że dziewczynka osiąga dorosłość w wieku 12 lat. W wieku 12 lat dziewczynka staje się Bat Micwa, dosłownie córką przykazań, co oznacza, że jest zobowiązana do wszystkich Micw. W wieku 13 lat chłopiec staje się Bar Micwa, synem przykazań, i zobowiązany jest do przestrzegania wszystkich przykazań.

Ten kamień milowy w życiu młodych dorosłych tradycja zaznacza uroczystością, w której publicznie wypełniają Micwy, przykazania związane z nauką Tory. Ceremonia najczęściej odbywa się w sobotę w ramach studiowania Tory w Szabat. Dla chłopców i dziewcząt najważniejszą częścią procesu jest publiczne wygłoszenie własnego komentarza do Parszy Tory, wypełniając tym samym najważniejszą Micwę wszystkich – nauczanie Tory.

Gmina Wyznaniowa Żydowska w Warszawie, https://link.operon.pl/8025-barbatmicwa (dostęp: 05.04.2022).

Zadanie 5.1. (0–1)

Podaj nazwę, którą w kulturze określa się obrzędy przedstawione w obu tekstach.

Obrzęd przejścia (rytuał przejścia)

Przypomnij sobie znaczenie pojęcia *obrzęd*. Przeczytaj podane teksty i zapisz poprawną nazwę obrzędu.

Zadanie 5.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy oba teksty omawiają obrzęd o charakterze sakralnym. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: *tak*

Uzasadnienie:

Oba obrzędy mają charakter sakralny, ponieważ pierwszy dotyczy obrzędu charakterystycznego dla religii chrześcijańskiej, a drugi – dla judaizmu.

Wróć do tekstów i skonfrontuj zawarte w nich informacje ze swoją wiedzą na temat obrzędów o charakterze sakralnym. Zapisz rozstrzygnięcie i uzasadnienie.

Zadanie 5.3. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz dwie właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Przedstawione w tekstach obrzędy zaliczamy do kultury

A. materialnej. **B.** *duchowej.* **C.** *symbolicznej.* **D.** społecznej.

Przeczytaj podane odpowiedzi i zastanów się nad znaczeniami podanych rodzajów kultury. Zaznacz poprawną odpowiedź.

Zadanie 6. (0–2)

Plakat propagandowy

Zadanie 6.1. (0–1)

Podaj nazwę pojęcia, którym określamy formę demokracji bezpośredniej przedstawioną na plakacie.

referendum

Odwołaj się do swojej wiedzy na temat form demokracji bezpośredniej. Ustal, jakiego wydrzenia historycznego dotyczy plakat.

Przypomnij sobie przebieg wydarzenia historycznego, którego dotyczy plakat. Wymień fundamentalne zasady demokracji i sformułuj poprawne wyjaśnienie.

Zadanie 6.2. (0–1)

Wyjaśnij, na podstawie własnej wiedzy, czy przedstawiona na plakacie forma demokracji bezpośredniej została zrealizowana zgodnie ze standardami demokracji.

Przedstawione referendum nie zostało zrealizowane zgodnie ze standardami demokracji, ponieważ jego wyniki zostały sfałszowane przez komunistów, którzy przejęli władzę w Polsce po zakończeniu II wojny światowej.

Zadanie 7. (0–2)

Tekst 1. Fragment Konstytucji Austrii

Artykuł 1.

Austria jest republiką demokratyczną, władza pochodzi od Narodu.

Artykuł 2.

(1) Austria jest państwem federalnym.

(2) Federację tworzą samodzielne kraje: Burgenland, Karyntia, Dolna Austria, Górna Austria, Salzburg, Styria, Tyrol, Voralberg i Wiedeń.

https://biblioteka.sejm.gov.pl/wp-content/uploads/2015/05/Austria_pol010811.pdf (dostęp: 05.04.2022).

Tekst 2. Fragment Konstytucji Belgii

Artykuł 1.

Belgia jest państwem federalnym, składającym się ze wspólnot i regionów.

Artykuł 2.

Belgia obejmuje trzy wspólnoty: Wspólnotę Francuską, Wspólnotę Flamandzką i Wspólnotę Niemieckojęzyczną.

Artykuł 3.

Belgia składa się z trzech regionów: Regionu Walońskiego, Regionu Flamandzkiego i Regionu Brukselskiego.

Artykuł 33.

Wszelka władza pochodzi od Narodu. Sposób sprawowania władzy określa Konstytucja.

https://biblioteka.sejm.gov.pl/wp-content/uploads/2015/05/Belgia_pol010811.pdf (dostęp: 05.04.2022).

Przeczytaj podane teksty i skonfrontuj je z własną wiedzą na temat zasad demokracji. Zapisz poprawną nazwę zasady.

Zadanie 7.1. (0–1)

Podaj nazwę fundamentalnej zasady demokracji, która została zawarta w obu konstytucjach.

Zasada suwerenności narodu (zwierzchnictwa narodu)

Zadanie 7.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy oba kraje zaliczamy do państw złożonych. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: *tak*

Uzasadnienie:

Zarówno konstytucja Austrii, jak i Belgi określa te kraje jako federacje, które zalicza się do państw złożonych.

Odwołaj się do swojej wiedzy na temat tego, czym jest państwo złożone. Przeczytaj teksty i rozstrzygnij, czy oba kraje można nazwać państwami złożonymi.

Zadanie 8. (0–3)

Patologia życia publicznego

Rządowa kancelaria

Demotywatory.pl, https://link.operon.pl/8025-rzadowakancelaria (dostęp: 05.04.2022).

Zadanie 8.1. (0–1)

Podaj nazwę pojęcia, którym określa się patologię życia publicznego przedstawioną na ilustracji.

Nepotyzm

Zadanie wymaga odwołania się do wiedzy na temat patologii życia społecznego – patologii władzy. Skonfrontuj swoją wiedzę z ilustracją, a następnie zapisz poprawną nazwę.

Zadanie 8.2. (0–2)

Sformułuj dwa argumenty wyjaśniające, dlaczego przedstawiona patologia władzy stanowi zagrożenie dla demokracji.

Argument 1.

Obsadzanie stanowisk publicznych krewnymi, zamiast kandydatami wyłonionymi na podstawie ich kwalifikacji, podważa wiarygodność instytucji publicznych.

Argument 2.

Obsadzanie stanowisk publicznych krewnymi stwarza zagrożenie, że nie będą się oni kierować się interesem publicznym, a jedynie realizować własne cele, wykorzystując powierzoną im funkcję.

Przypomnij sobie znaczenie pojęcia *demokracja*. Zastanów się, jak patologie władzy wpływają na demokrację. Zapisz poprawne argumenty – za każdy otrzymasz 1 punkt.

Zadanie 9. (0–3)

Tekst 1. Fragment Kodeksu wyborczego

Art. 287. Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej są powszechne, równe i bezpośrednie oraz odbywają się w głosowaniu tajnym.

Art. 288. Prezydent Rzeczypospolitej wybierany jest na pięcioletnią kadencję i ponownie może być wybrany tylko raz.

Art. 289. § 1. Wybory zarządza Marszałek Sejmu nie wcześniej niż na 7 miesięcy i nie później niż na 6 miesięcy przed upływem kadencji urzędującego Prezydenta Rzeczypospolitej i wyznacza ich datę na dzień wolny od pracy przypadający nie wcześniej niż na 100 dni i nie później niż na 75 dni przed upływem kadencji urzędującego Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 292. § 1. Jeżeli w wyborach, o których mowa w art. 289, żaden z kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej nie uzyskał więcej niż połowy ważnie oddanych głosów, czternastego dnia po pierwszym głosowaniu przeprowadza się ponowne głosowanie.

§ 2. W ponownym głosowaniu wyboru dokonuje się spośród dwóch kandydatów, którzy w pierwszym głosowaniu otrzymali największą liczbę głosów

https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20110210112/U/D20110112Lj.pdf (dostęp: 05.04.2022).

Tekst 2. Fragment Konstytucji Belgii

Artykuł 85. Konstytucyjna władza Króla jest dziedziczna w bezpośredniej linii zstępnej, naturalnej i prawowitej Jego Królewskiej Mości Leopolda, Jerzego, Krystiana, Fryderyka Sasko-Koburskiego w porządku pierworództwa. Potomek, który by zawarł związek małżeński bez zgody Króla, a w jego braku, bez zgody tych, którzy sprawują władzę królewską w przypadkach przewidzianych w Konstytucji, traci prawo do korony. Jednakże Król lub w jego braku osoby sprawujące jego władzę w przypadkach przewidzianych w Konstytucji może zwrócić następcy utracone prawa, za zgodą obydwu Izb Parlamentu.

https://biblioteka.sejm.gov.pl/wp-content/uploads/2015/05/Belgia_pol010811.pdf (dostęp: 05.04.2022).

Tekst 3. Fragment Konstytucji Austrii

Artykuł 60.

(1) Prezydent Federalny jest wybierany przez Naród w wyborach równych, bezpośrednich, wolnych, w tajnym i osobistym głosowaniu mężczyzn i kobiet mających prawo wybierania Rady Narodowej; jeżeli do wyborów stanie tylko jeden kandydat, wybory przeprowadzane są w formie głosowania. Art. 25 ust. 5 do 8 stosuje się odpowiednio.

(2) Wybrany zostaje ten, kto uzyskał więcej niż połowę wszystkich ważnych głosów. Jeżeli nie ma takiej większości, odbywa się druga tura wyborów. W niej można oddawać ważne głosy tylko na jednego z dwóch kandydatów, którzy w pierwszej turze zdobyli najwięcej głosów.

https://biblioteka.sejm.gov.pl/wp-content/uploads/2015/05/Austria_pol010811.pdf (dostęp: 05.04.2022).

W zadaniu musisz zwrócić uwagę na charakter prawomocności władzy w opisywanych państwach. Porównaj swoją wiedzę na temat typów legitymizacji władzy z informacjami w tekstach i wpisz poprawny numer w lukę.

Zadanie 9.1. (0–1)

Dokończ zdanie – podaj numer właściwego tekstu.

Legitymizacja z mocy prawa nie została uwzględniona w tekście nr *2*.

Zadanie 9.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy wszystkie państwa, których fragmenty ustawy zasadniczej zamieszczono powyżej, mają tę samą formę rządów. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: *nie*

Uzasadnienie: *Belgia to monarchia, a Polska i Austria to republiki.*

Zadanie wymaga odwołania się do wiedzy na temat form rządów. Określ i scharakteryzuj pozycję głowy państwa w opisywanych krajach, a następnie porównaj swoje typy z tekstami. Rozstrzygnij, czy podane państwa mają tę samą formę rządów. Nie zapomnij o uzasadnieniu.

Zadanie 9.3. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Zarówno w Polsce, jak i Austrii głowa państwa jest wybierana większością bezwzględną.	***P***	**F**
2.	W Belgii funkcjonuje prawo salickie, które wyklucza kobiety z dziedziczenia tronu.	**P**	***F***
3.	System rządów wymienionych w tekstach państw ma charakter gabinetowo-parlamentarny.	**P**	***F***

Przeczytaj każde stwierdzenie i skonfrontuj je z tekstem oraz własną wiedzą. Następnie zaznacz poprawne odpowiedzi.

Zadanie 10. (0–2)

Program NSDAP

Zgodnie z wprowadzonym prawem Żydów pozbawiono majątków, tytułów naukowych i obywatelstwa, później ich życie sprowadzono do wyboru: emigracja lub śmierć. Czwarty punkt programu z 1920 r. – „**Obywatelem może być jedynie ten, który jest narodowym towarzyszem (*Volksgenosse*). Towarzyszem może być jedynie ten, kto jest niemieckiej krwi, bez znaczenia, jaką religię wyznaje.** Żaden Żyd nie może być narodowym towarzyszem" – mógłby być preambułą do przyjętych 15 lat później ustaw norymberskich.

Joanna Hytrek-Hryciuk, *Adolf Hitler: dzień pierwszy*, „Tygodnik Powszechny", wydanie on-line 18.02.2020, https://www.tygodnikpowszechny.pl/adolf-hitler-dzien-pierwszy-162115 (dostęp: 05.04.2022).

Zadanie 10.1. (0–1)

Podaj nazwę pojęcia, jakim określa się postawę narodową wyrażoną w podkreślonym zdaniu w tekście.

Rasizm

Przypomnij sobie, jakie znasz postawy narodowe. Po przeczytaniu tekstu ustal, jakiej postawy dotyczy.

Zadanie 10.2. (0–1)

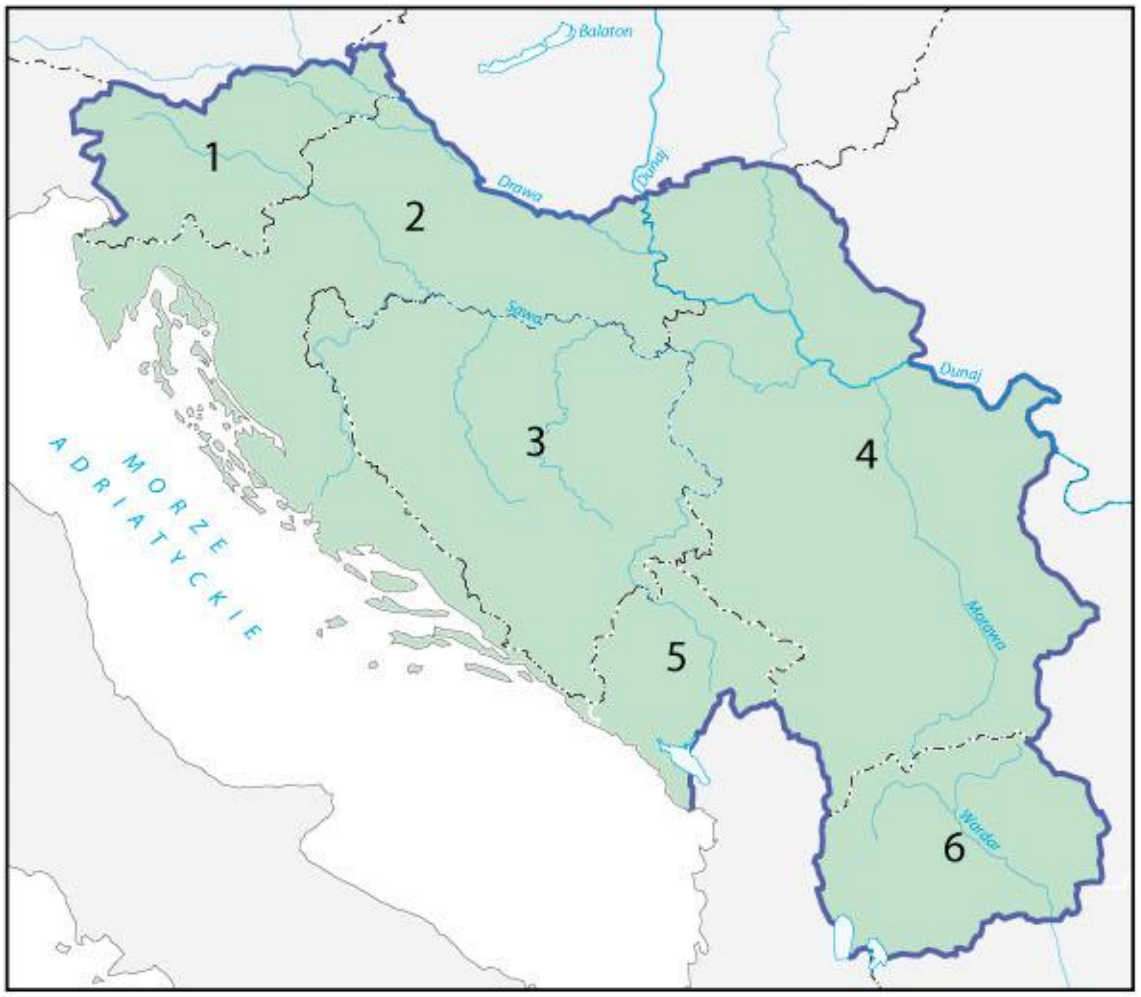
Uzupełnij tekst. Wpisz właściwe: nazwę państwa (1.) oraz nazwę ideologii (2.).

Korzenie ideologii przedstawionej w tekście wiążą się z Narodową Partią Faszystowską, która powstała w 1. *Królestwie Włoch (we Włoszech)*. Jej niemiecka odmiana przedstawiona w tekście to 2. *nazizm*, w którym za wroga ludu uznano Żydów.

Zadanie wymaga odwołania się do tekstu i własnej wiedzy. Przypomnij sobie informacje na temat ideologii totalitarnych. Pamiętaj, że 1 punkt otrzymasz, gdy poprawnie uzupełnisz obie luki.

Zadanie 11. (0–3)

Mapa byłej Jugosławii

O państwach byłej Jugosławii

Opis A. W 1991 r. to państwo ogłosiło niepodległość. Stało się to przyczyną wybuchu wojny, która zakończyła się po podpisaniu w 1995 r. układu pokojowego w Dayton. W 2009 r. ten kraj został przyjęty do NATO, a w 2013 r. przystąpił do Unii Europejskiej.

Opis B. Ogłoszenie niepodległości przez to państwo wywołało międzynarodowy sprzeciw ze strony Grecji. Przyczyną sporu była nazwa państwa, którą Grecy kwestionowali, uznając, że tylko oni mają do niej prawa jako spadkobiercy starożytnych tradycji państwa o tej samej nazwie. W 2018 r. między państwami doszło do porozumienia, w którego efekcie w 2019 r. zmieniono sporną nazwę.

Opis C. To państwo było przeciwne rozpadowi Jugosławii, a jego prezydent Slobodan Milošević rozpoczął działania zbrojne przeciwko krajom, które ogłosiły niepodległość. Dzięki międzynarodowym mediacjom wojna zakończyła się na drodze układu pokojowego w Dayton. Jednak trzy lata później to samo państwo rozpoczęło działania zbrojne przeciwko Albańczykom mieszkającym na terytorium byłej Jugosławii.

Opracowanie własne.

Przeanalizuj mapę i ustal, jakie wydarzenie historyczne jest związane z przedstawionym państwem. Następnie wpisz poprawną odpowiedź.

Zadanie 11.1. (0–1)

Podaj nazwę pojęcia, którym określa się rozpad państwa przedstawionego na mapie.

Dezintegracja

Zadanie 11.2. (0–2)

Uzupełnij tabelę. Do każdego opisu dopisz nazwę właściwego państwa i numer (1–6), którym oznaczono je na mapie.

	Nazwa państwa	Numer na mapie
Opis A.	*Chorwacja*	*2*
Opis B.	*Macedonia Północna (Macedonia)*	*6*
Opis C.	*Serbia*	*4*

Przeczytaj teksty. Odwołaj się do własnej wiedzy. Aby otrzymać 2 punkty, musisz poprawnie uzupełnić wszystkie komórki tabeli.

Zadanie 12. (0–2)

Fragmenty Konstytucji RP

Przepis 1. Rzeczpospolita Polska jest państwem jednolitym.

Przepis 2. Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu.

Przepis 3. Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa.

Przepis 4. Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność tworzenia i działania partii politycznych.

Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483, z późn. zm.

Zadanie 12.1. (0–1)

Do każdej naczelnej zasady ustrojowej zawartej w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przyporządkuj przepis prawny normujący tę zasadę. Wpisz właściwe numery.

Zasada unitarności – przepis *1*

Zasada pluralizmu – przepis *4*

Zadanie wymaga odwołania się do przepisów zawartych w Konstytucji RP. Przypomnij sobie, na czym polegają zasady unitarności i pluralizmu.

Zadanie 12.2. (0–1)

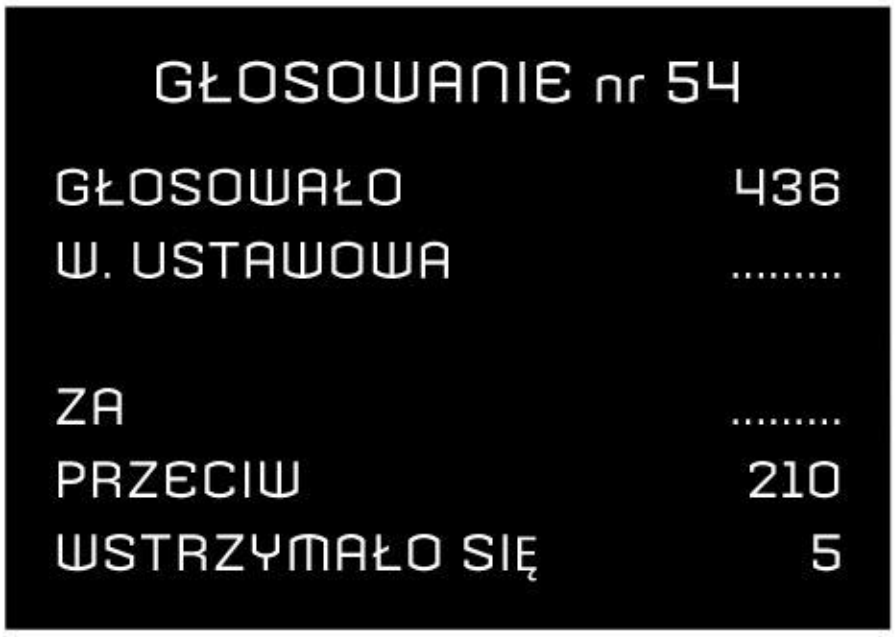
Wyjaśnij, odwołując się do obowiązujących uregulowań prawnych, dlaczego podkreślony fragment przepisu 2. nie ma charakteru etnicznego.

Podkreślony fragment przepisu nie ma charakteru etnicznego, ponieważ w preambule naród został zdefiniowany jako ogół obywateli RP, bez względu na to, jakie mają pochodzenie etniczne.

Odwołaj się do wiedzy na temat koncepcji etniczno-kulturowej narodu. Określ, czy *naród* jako pojęcie konstytucyjne ma charakter etniczny.

Zadanie 13. (0–3)

Przykładowe głosowanie w Sejmie RP nad wnioskiem o wyrażenie zgody na pociągnięcie posła do odpowiedzialności karnej

Opracowanie własne.

Przypomnij sobie, jakie znasz rodzaje immunitetów i czym się one charakteryzują. Następnie zapisz poprawną nazwę.

Zadanie 13.1. (0–1)

Podaj nazwę rodzaju immunitetu, którego może być pozbawiony poseł w efekcie głosowania przedstawionego na ilustracji.

Immunitet formalny (procesowy)

Na podstawie znanych rodzajów większości i podanej ilustracji uzupełnij luki. Otrzymasz 1 punkt, jeśli poprawnie uzupełnisz obie luki.

Zadanie 13.2. (0–1)

Uzupełnij tekst. Wpisz w luki właściwe liczby na podstawie ilustracji.

W głosowaniu nr 54 bezwzględna większość ustawowa wynosiła 1. *231*, a za przyjęciem wniosku opowiedziało się 2. *221*.

Odwołaj się do własnej wiedzy na temat głosowania i skonfrontuj ją z podanym wynikiem głosowania. Rozstrzygnij, czy Sejm wyraził zgodę na pociągnięcie posła do odpowiedzialności karnej. Zapisz uzasadnienie.

Zadanie 13.3. (0–1)

Rozstrzygnij, czy w wyniku przedstawionego głosowania Sejm wyraził zgodę na pociągniecie posła do odpowiedzialności karnej. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: *nie*

Uzasadnienie:

Aby Sejm wyraził zgodę na pociągnięcie posła do odpowiedzialności karnej, za wnioskiem musiałoby się opowiedzieć co najmniej 231 posłów, a za opowiedziało się tylko 221.

Zadanie 14. (0–3)

O głosowaniu korespondencyjnym

Tekst 1. Art. 53a.

§ 1. Wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych może głosować korespondencyjnie.

§ 1a. Głosować korespondencyjnie może również wyborca:

1) podlegający w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych, o których mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2019 r. poz. 1239, z późn. zm.);

2) który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat. […]

§ 4. Głosowanie korespondencyjne jest wyłączone w przypadku głosowania w obwodach głosowania utworzonych w jednostkach, o których mowa w art. 12 § 4 i 7, oraz w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich, a także w przypadku udzielenia przez wyborcę niepełnosprawnego oraz wyborcę, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat, pełnomocnictwa do głosowania.

Dz.U. 2011 nr 21, poz. 112

Tekst 2. Art. 2.1. Wyborca może głosować korespondencyjnie.

2. Głosowanie korespondencyjne jest wyłączone w przypadku głosowania w odrębnych obwodach głosowania utworzonych w zakładach leczniczych, domach pomocy społecznej, domach studenckich lub zespołach domów studenckich, zakładach karnych i aresztach śledczych oraz w oddziałach zewnętrznych takiego zakładu i aresztu oraz w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich, a także w przypadku udzielenia przez wyborcę niepełnosprawnego pełnomocnictwa do głosowania.

Dz.U. 2020 poz. 979

Zadanie 14.1. (0–1)

Podaj nazwę zasady prawa wyborczego, zaliczanej do przymiotników wyborczych, od której zastosowano wyjątki przestawione w powyższych przepisach.

Zasada bezpośredniości

Zadanie wymaga odwołania się do wiedzy na temat przymiotników wyborczych. Po przeczytaniu tekstów zapisz poprawną nazwę.

Zadanie 14.2. (0–1)

Wyjaśnij, na czym polega różnica między przestawionymi aktami prawnymi w zakresie głosowania korespondencyjnego.

W pierwszym przypadku korespondencyjnie mogą głosować tylko określone grupy obywateli, a w drugim takie prawo posiadają wszyscy obywatele.

W zadaniu musisz odwołać się do wiedzy na temat głosowania korespondencyjnego. Zapisz zwięzłe wyjaśnienie po porównaniu własnej wiedzy z podanymi tekstami.

Skonfrontuj każde podane stwierdzenie z tekstami oraz własną wiedzą. Aby otrzymać 1 punkt, musisz zaznaczyć 3 poprawne odpowiedzi.

Zadanie 14.3. (0–1)

Na podstawie tekstów oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Z obu aktów prawnych wynika, że osoby chore na COVID-19 mogą głosować korespondencyjnie.	***P***	**F**
2.	Z obu aktów prawnych wynika, że prawa do głosowania korespondencyjnego nie mają osoby, które podjęły decyzję o głosowaniu przez pełnomocnika.	***P***	**F**
3.	Z obu aktów prawnych wynika, że obywatele przebywający na polskich statkach morskich zostali pozbawieni prawa uczestniczenia w wyborach.	**P**	***F***

Zadanie 15. (0–3)

Wyniki wyborów do jednej z izb parlamentu w Polsce w 2019 r.

Komitet	Liczba głosów	Procent głosów	Liczba mandatów	Procent mandatów
Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość	8 110 193	44,56%	48	48,00%
Koalicyjny Komitet Wyborczy Koalicja Obywatelska PO .N iPL Zieloni	6 490 306	35,66%	43	43,00%
Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Ludowe	1 041 909	5,72%	3	3,00%
Komitet Wyborczy Sojusz Lewicy Demokratycznej	415 745	2,28%	2	2,00%
Komitet Wyborczy Wyborców Wadim Tyszkiewicz	63 675	0,35%	1	1,00%
Komitet Wyborczy Wyborców Lidia Staroń – Zawsze Po Stronie Ludzi	106 035	0,58%	1	1,00%
Komitet Wyborczy Wyborców Krzysztofa Kwiatkowskiego	79 348	0,44%	1	1,00%
Komitet Wyborczy Wyborców Demokracja Obywatelska	44 956	0,25%	1	1,00%

https://sejmsenat2019.pkw.gov.pl/sejmsenat2019/pl (dostęp: 05.04.2022).

Zadanie 15.1. (0–2)

Rozstrzygnij, czy przedstawiona tabela obrazuje wyniki wyborów do Sejmu RP. Swoją odpowiedź uzasadnij dwoma argumentami.

Rozstrzygnięcie: *nie*

Uzasadnienie:

Argument 1. *Z tabeli wynika, że aby zostać parlamentarzystą, nie trzeba było spełnić progu wyborczego, który obowiązuje w Sejmie.*

Argument 2. *Całkowita liczba parlamentarzystów wynosi 100, co jest charakterystyczne dla Senatu, a nie Sejmu, gdzie ta liczba wynosi 460.*

Argument 3. *Na liście komitetów występują komitety wyborcze konkretnych osób, co jest charakterystyczne dla Senatu, a nie dla Sejmu.*

Zadanie odwołuje się do umiejętności odczytywania wyników wyborów. Zastanów się, na czym polegają wybory do Sejmu, a na czym – do Senatu. Zapisz poprawne rozstrzygnięcie i uzasadnienie, w którym podasz dwa argumenty.

Zadanie 15.2. (0–1)

Podaj nazwę systemu wyborczego, według którego wyłaniani są parlamentarzyści do izby przedstawionej w tabeli.

System większościowy

Przypomnij sobie znane ci systemy wyborcze. Ustal, który system miał zastosowanie w głosowaniu, którego wyniki przedstawiono w tabeli.

Zadanie 16. (0–2)

Tekst 1. Przepis Konstytucji RP

Art. 99.

Wybrany do Sejmu może być obywatel polski mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 21 lat.

Wybrany do Senatu może być obywatel polski mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 30 lat.

Wybraną do Sejmu lub do Senatu nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego.

https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm (dostęp: 05.04.2022).

Tekst 2. Życiorys polityka

Mateusz Bochenek

Data i miejsce urodzenia: 12-03-1993, Sosnowiec

Wykształcenie: wyższe

Ukończona szkoła:

Uniwersytet Śląski, Wydział Nauk Społecznych, Nauki społeczne – licencjat (2015)

Uniwersytet Śląski, Wydział Nauk Społecznych, Nauki humanistyczne – magister (2018)

Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej, MBA, MBA (2018) – studia podyplomowe

Zawód: urzędnik samorządowy

https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/posel.xsp?id=026&type=A (dostęp: 05.04.2022).

Przeczytaj podane odpowiedzi i zastanów się, co oznaczają. Odwołaj się do własnej wiedzy oraz do tekstu źródłowego i zaznacz poprawną odpowiedź.

Zadanie 16.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Artykuł 99 Konstytucji RP określa przepisy dotyczące

A. prawa wybierania.
B. czynnego prawa wyborczego.
C. *biernego prawa wyborczego.*
D. struktury parlamentu.

Przeczytaj teksty. Określ, jakie są warunki prawa wybieralności w wyborach do sejmu i senatu, następnie zwróć uwagę na wiek potencjalnego kandydata.

Zadanie 16.2. (0–1)

Podaj nazwę izby, w której zasiada przestawiony parlamentarzysta.

Sejm

Zadanie 17. (0–2)

Tekst 1. Przepis Konstytucji RP

Art. 171.

Działalność samorządu terytorialnego podlega nadzorowi z punktu widzenia legalności.

Organami nadzoru nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego są Prezes Rady Ministrów i wojewodowie, a w zakresie spraw finansowych regionalne izby obrachunkowe.

Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483, z późn. zm.

Tekst 2. O działalności samorządu terytorialnego

Uchwała budżetowa Gminy Medyka na 2020 rok

Nr XVIII/130/19

Rada Gminy Medyka z dnia 20 grudnia 2019 r.

Działając na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 4, pkt 10 i art. 51 ustawy z dnia 8 marca o samorządzie gminnym (j.t. Dz. U. z 2019 poz. 506 z późn. zm.) art. 211 i 212 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r o finansach publicznych (j.t. Dz. U. z 2019 poz. 869 z późn. zm.) Rada Gminy Medyka uchwala co następuje:

§1

1. Określa dochody gminy w kwocie 30 671 035 zł, z tego:
   - dochody bieżące w kwocie 30 120 161 zł
   - dochody majątkowe w kwocie 550 874 zł

(w tym ze sprzedaży majątku 118 000 zł)

2. Określa się wydatki budżetu gminy w kwocie 32 312 983 zł, z tego:
   - wydatki bieżące w kwocie 29 578 441 zł
   - wydatki majątkowe w kwocie 2 734 542 zł

3. Określa się deficyt budżetu gminy w kwocie 1 641 948 zł

http://www.medyka.itl.pl/bip/index.php?page=zwykly.php&under=21&grp=1&dep=206 (dostęp: 05.04.2022).

Zadanie 17.1. (0–1)

Na podstawie tekstów i wiedzy własnej oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Z zapisu Konstytucji wynika, że nadzór nad działalnością władz gminy sprawowany jest na podstawie kryterium zgodności z przepisami obowiązującego prawa.	***P***	**F**
2.	Wójt obowiązany jest do przedłożenia zamieszczonej uchwały regionalnej izbie obrachunkowej.	***P***	**F**
3.	Zamieszczona uchwała budżetowa zostanie zakwestionowana przez organ nadzorczy ze względu na deficyt budżetowy.	**P**	***F***

Skonfrontuj każde stwierdzenie z własną wiedzą oraz tekstami. Zaznacz poprawne odpowiedzi.

Zadanie 17.2. (0–1)

Podaj pełną nazwę organu, który nie został wymieniony w artykule 171, a może dokonać kontroli samorządu terytorialnego zgodnie z podkreślonym fragmentem tekstu konstytucji. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Nazwa organu: *Najwyższa Izba Kontroli*

Uzasadnienie:

NIK posiada uprawnienia do kontroli samorządów terytorialnych pod względem legalności, gospodarności i rzetelności, co oznacza, że może dokonać kontroli zgodnie z ustępem 1.

Zadanie wymaga przypomnienia wiadomości na temat organów nadzoru. Zastanów się, którym z nich podlega działalność samorządu terytorialnego z punktu widzenia legalności. Aby otrzymać 1 punkt, zapisz nazwę organu i uzasadnij odpowiedź.

Zadanie 18. (0–2)

Tekst 1. Sprawozdanie na temat realizacji praw człowieka na świecie

Specjalny Sprawozdawca jest w dalszym ciągu zaniepokojony istnieniem i stosowaniem wadliwych przepisów krajowych, które choć wymierzone w mowę nienawiści, wykorzystywane są w rzeczywistości do uciszenia głosów krytyki i sprzeciwu. Z regulacjami takimi często wiążą się nieproporcjonalne sankcje, takie jak ciężkie roboty, długie wyroki więzienia, dożywotnie pozbawienie wolności czy nawet kara śmierci, za niejasne przewinienie, jak „podżeganie do niepokojów religijnych" w Turkmenistanie, „propagowanie podziałów między osobami religijnymi i niereligijnymi" w Wietnamie, „podżegania do naruszeń" w Iranie, „namawianie do nienawiści i braku szacunku wobec panującego ustroju" w Bahrajnie, „podżeganie do działalności wywrotowej przeciw władzy państwowej" w Chinach, „podżeganie do przestępstw naruszających ład publiczny" w Birmie, „bluźnierstwo" w Pakistanie, „podżeganie do przemocy wobec władz religijnych" w Angoli, „powodowanie nienawiści, niezgody lub nietolerancji na tle narodowości, rasy lub religii" w Macedonii (by zapobiec wszelkiej krytyce macedońskiego Kościoła prawosławnego) oraz „błędne przedstawianie wydarzeń i podżegania do przemocy" w Somalii (by aresztować i więzić niezależnych dziennikarzy).

https://www.arch.ms.gov.pl/pl/prawa-czlowieka/miekkie-prawo-miedzynarodowe (dostęp: 05.04.2022).

Tekst 2. Definicja mowy nienawiści

Mowa nienawiści obejmuje wszelkie formy wypowiedzi, które szerzą, propagują czy usprawiedliwiają nienawiść rasową, ksenofobię, antysemityzm oraz inne formy nienawiści bazujące na nietolerancji m.in.: nietolerancję wyrażającą się w agresywnym nacjonalizmie i etnocentryzmie, dyskryminację i wrogość wobec mniejszości, imigrantów i ludzi o imigranckim pochodzeniu.

Równoważni UW, https://link.operon.pl/8025-mowanienawisci (dostęp: 05.04.2022).

Przypomnij sobie, czym jest mowa nienawiści. Na podstawie tekstu 1. zaznacz poprawną odpowiedź.

Zadanie 18.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Według Specjalnego Sprawozdawcy we wszystkich wymienionych państwach zagrożone jest prawo do

A. wolności wyznania.

B. *wolności słowa.*

C. zrzeszania się.

D. składania wniosków i petycji.

Przeczytaj podane stwierdzenia i skonfrontuj każde z nich z własną wiedzą na temat mowy nienawiści. Zaznacz poprawne odpowiedzi.

Zadanie 18.2. (0–1)

Na podstawie tekstów oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Przepisy krajowe wymienione w tekście 1. nie są sprzeczne z definicją zamieszczoną w tekście 2.	***P***	**F**
2.	Przepisy prawne dotyczące mowy nienawiści są w państwach wymienionych w tekście 1. wykorzystywane do celów politycznych.	***P***	**F**
3.	Z teksu 1. wynika, że kary stosowane za przestępstwa kwalifikowane jako mowa nienawiści są adekwatne do popełnionych przewinień.	**P**	***F***

Zadanie 19. (0–3)

O misjach pokojowych ONZ w Afryce

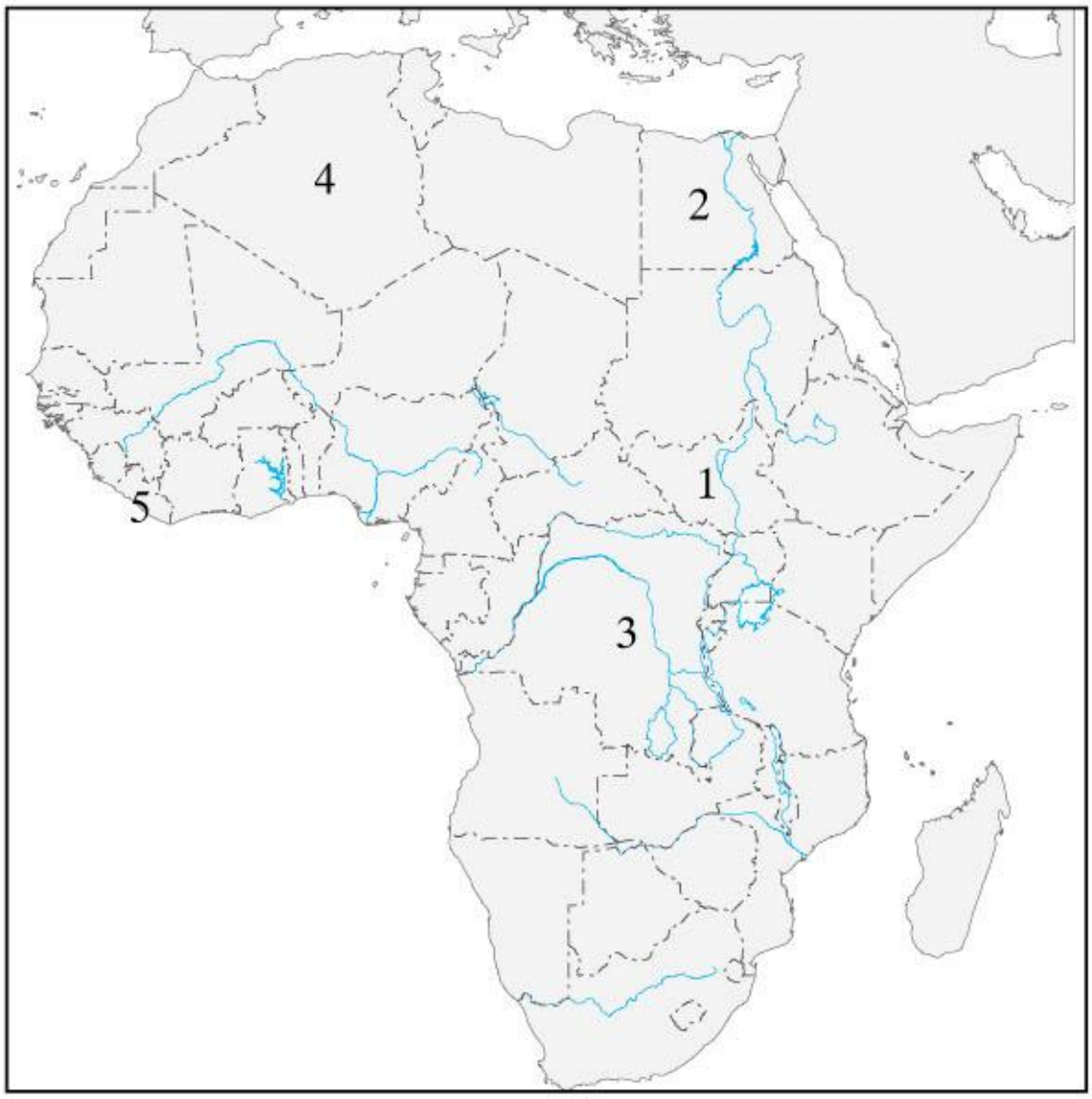
Opis A. W latach 1996 – 1999 na terenie tego państwa trwały walki, które zostały zakończone w lipcu 1999 roku w Lusace po podpisaniu porozumienia między rządem DRK, a pięcioma państwami afrykańskimi – Angolą, Namibią, Rwandą, Ugandą i Zimbabwe. 30 listopada 1999 roku Rada Bezpieczeństwa na mocy rezolucji 1279 ustanowiła Misję Obserwacyjną Organizacji Narodów Zjednoczonych w tym państwie. Jej celem było nadzorowanie zawieszenia broni i rozdzielenia wojsk oraz utrzymanie łączności ze wszystkimi stronami porozumienia. W późniejszych latach mandat misji był wielokrotnie rozszerzany o dodatkowe zadania.

Opis B. 9 lipca 2011 roku to państwo zostało najmłodszym krajem na świecie. Jego powstanie było kulminacją sześcioletniego procesu pokojowego, zapoczątkowanego podpisaniem całościowego porozumienia pokojowego w 2005 roku. Zakończyło ono ponad dwudziestoletnią, wyniszczającą wojnę domową. Misja Narodów Zjednoczonych, powołana przez Radę Bezpieczeństwa w 2005 roku, wspierała implementację CPA, które przewidywało przeprowadzenie referendum niepodległościowego mającego ostatecznie określić status spornego terenu. W referendum, które odbyło się w styczniu 2011 roku, 98,84% głosujących opowiedziało się za niepodległością.

Opis C. Pierwsza wojna domowa w tym państwie trwała z przerwami od 1989 do 1997 roku i pochłonęła 150 tysięcy istnień ludzkich. Wspólnota Gospodarcza Państw Afryki Zachodniej (Economic Community of West African States – ECOWAS) była zaangażowana w pokojowe rozwiązanie sporu od samego początku jego trwania, czego efektem było powołanie przez nią w 1990 roku wojskowej grupy obserwacyjnej ECOMOG. Przedstawicielom ECOMOG udało się w 1993 roku nakłonić zwaśnione strony do podpisania pokoju w miejscowości Cotonou w Beninie. Jednakże w 2003 roku doszło do ponownych napięć w […]. Brak porozumienia między rządem a opozycją co do zasad sprawowania władzy, łamanie praw człowieka, represje wobec przeciwników politycznych i brak reform sektora bezpieczeństwa narodowego doprowadziły do wybuchu kolejnej wojny domowej. 18 sierpnia 2003 roku strony konfliktu podpisały porozumienie pokojowe w Accra, w którym zwróciły się z prośbą do ONZ o wysłanie sił międzynarodowych.

https://unic.un.org.pl/misje_pokojowe/misje_up.php#trwajace
(dostęp: 05.04.2022).

Mapa Afryki

Przeczytaj opisy, a następnie przeanalizuj mapę. Aby otrzymać 2 punkty, musisz uzupełnić wszystkie komórki w tabeli.

Zadanie 19.1. (0–2)

Uzupełnij tabelę – do każdego opisu dopisz nazwę właściwego państwa i numer (1–5), którym oznaczono je na mapie.

	Nazwa państwa	Numer na mapie
Opis A.	*Demokratyczna Republika Konga*	*3*
Opis B.	*Sudan Południowy*	*1*
Opis C.	*Liberia*	*5*

Zadanie sprawdza wiadomości na temat organizacji międzynarodowych odpowiedzialnych za misje pokojowe. Zastanów się, jaka organizacja organizowała misje w Afryce.

Zadanie 19.2. (0–1)

Podaj nazwę, jaką określa się siły międzynarodowe, które realizowały opisane misje pokojowe:

Błękitne/niebieskie hełmy; błękitne/niebieskie berety

Zadanie 20. (0–5)

Wadliwa decyzja administracyjna

Prezydent Miasta Rzeszowa

Rzeszów, dnia 20 maja 2021 r.

Pan
Jerzy Kwiatek
Ul. Fiołkowa 10 m 5
Rzeszów 34-309

Decyzja

Na podstawie art. 61 ust. 1. pkt 1, 2, 3. Art. 64 ust. 2 ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (j.t. Dz. U z 2020 poz. 1876 z późn. zm.) art. 104 ustawy z 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (j.t. Dz.U z 2020 poz. 695 z pózn. zm.) oraz upoważnienia Prezydenta Miasta Rzeszowa nr 111/2019 z dnia 15 kwietnia 2019 r. Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie do wydania decyzji administracyjnej w indywidualnych sprawach z zakresu pomocy społecznej należących do właściwości gminy, po rozpatrzeniu sprawy dotyczącej częściowego zwolnienia z opłaty za pobyt ojca Pana Waldemara Kwiatka w Domu Pomocy Społecznej w Rzeszowie

postanawiam

odmówić częściowego zwolnienia Pana Jerzego Kwiatka z ponoszenia opłaty za pobyt ojca w Domu Pomocy Społecznej w Rzeszowie.

Pouczenie

Od decyzji służy prawo odwołania do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Rzeszowie za pośrednictwem Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy społecznej w Rzeszowie w terminie 14 dni od daty doręczenia.

Otrzymują
1) Adresat
2) a/a

Zadanie wymaga napisania fragmentu pisma formalnego. Przypomnij sobie, z czego składa się decyzja administracyjna. Określ, którego z kluczowych elementów brakuje w wydanej decyzji. Zadbaj o właściwą konstrukcję odwołania – musi zawierać wszystkie konieczne elementy: informacje wstępne, adresata, tytuł dokumentu, podstawę prawną umożliwiającą odwołanie się od decyzji, określenie żądań, uzasadnienie odwołania od decyzji oraz czytelny podpis osoby składającej odwołanie.

Jako Jerzy Kwiatek sformułuj treść odwołania od przedstawionej decyzji administracyjnej, zachowując poprawną formę i wskazując wadliwość tej decyzji – brak jednego z kluczowych elementów. Przyjmij, że decyzja została dostarczona 20 maja 2021 roku.

Jerzy Kwiatek
Ul. Fiołkowa 10 m 5
Rzeszów 34-309

Rzeszów, dnia 25 maja 2021 r.

Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Rzeszowie
za pośrednictwem
Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie
Jan Nowak
Ul. Nieistniejąca 13
Rzeszów 34-309

Odwołanie

od decyzji Prezydenta Miasta Rzeszowa z dnia 20.05.2021 r. Wnoszę odwołanie od decyzji Prezydenta Miasta Rzeszowa z dnia 20.05.2021 r. w przedmiocie odmowy częściowego zwolnienia z ponoszenia opłaty za pobyt ojca w Domu Pomocy Społecznej w Rzeszowie (odpis decyzji doręczono dnia 20.05.2021 r.).

Decyzji powyższej zarzucam brak uzasadnienia. W związku z tym wnoszę o jej uchylenie.

Jerzy Kwiatek

Zadanie 21. (0–7)

O wojnie domowej w Syrii

Trwająca już ponad dekadę – od marca 2011 r. – wojna wciąż się nie zakończyła. Wciąż trwają m.in. walki w rejonie północno-zachodniej prowincji Idlib, a niedawno podpisano rozejm w południowym mieście Dara, gdzie wojna się zaczęła. Po kilku latach ciężkich walk ostatecznie szala przeważyła się na stronę reżimu Baszara Asada, dzięki udzieleniu mu pomocy finansowej i wojskowej przez Rosję i Iran. 13 września syryjski dyktator odwiedził nawet Moskwę, a na Kremlu dziękował Władimirowi Putinowi za „pomoc humanitarną dla Syrii i wysiłki na rzecz powstrzymania rozprzestrzeniania się terroryzmu". Mianem „terrorystów" syryjski reżim określa wszystkich swoich przeciwników.

W lipcu – w 20. rocznicę przejęcia rządów w Syrii od ojca Hafeza Asada – Baszar Asad zorganizował wybory parlamentarne – trzecie od wybuchu wojny domowej. Syryjska opozycja, a także m.in. USA, uznały je jednak za niedemokratyczne, bowiem proces wyborczy nie był kontrolowany, a głosu nie mogły oddać miliony Syryjczyków, którzy z powodu wojny przebywają zagranicą.

A. Wolska, *ONZ: Liczba ofiar wojny domowej w Syrii przekroczyła 350 tys.*, https://link.operon.pl/8025-euractiv-awolska (dostęp: 05.04.2022).

Syria to państwo upadłe – podaj argumenty i kontrargumenty do tego stwierdzenia. Scharakteryzuj przyczyny i skutki wojny domowej w Syrii.

Upadek państwa jest efektem wielu negatywnych zjawisk, które towarzyszą rozpadowi struktur państwowych. Jedną z przyczyn, a zarazem i oznak świadczących o upadku państwa, są toczące się na jego terytorium konflikty zbrojne, które mogą doprowadzić do rozłamu społeczeństwa, załamania gospodarki, demontażu infrastruktury państwowej i cywilnej oraz naruszania praw człowieka. W niniejszej pracy postaram się scharakteryzować przyczyny i skutki wojny domowej w Syrii oraz rozważyć argumenty i kontrargumenty świadczące o upadku tego państwa.

Syria to państwo, w którym władzę w 1963 roku przejęła partia Bass. Z jej ramienia autorytarne rządy sprawuje Baszszar al-Asad, który realizuje ideologię partii opartą na nacjonalizmie i socjalizmie. Konsekwencją polityki prowadzonej przez to ugrupowanie jest dyskryminacja ludności, która nie ma pochodzenia arabskiego, jak np. Kurdowie. Radykalizacja nastrojów społecznych została także wywołana problemami gospodarczymi spowodowanymi suszą, która dotknęła Syrię, oraz napływem uchodźców, z którymi rząd nie potrafił sobie poradzić. W 2011 r. na fali wydarzeń określanych „Arabską Wiosną", przeciwko rządom Baszszar al-Asada wybuchły protesty społeczne. Zostały one zainspirowane zakończonymi sukcesem wystąpieniami m.in. w Tunezji i Egipcie, podczas których udało się obalić rządy autorytarne. Rząd odpowiedział represjami, w wyniku których zginęły setki cywilów w całym kraju. W konsekwencji takiej polityki rządu protesty przekształciły się w powstanie, a po stronie opozycji opowiedziała się część oficerów, którzy zdezerterowali z armii rządowej i utworzyli Wolną Armię Syryjską. Jej zadaniem była ochrona demonstrantów. Te wydarzenia zapoczątkowały proces destabilizacji państwa. Próby mediacji podejmowane ze strony wysłanników ONZ nie przyniosły rezultatów. Zarówno strona rządowa, jak i rebelianci nie przestrzegali warunków rozejmu i dochodziło do dalszych krwawych walk, podczas których użyto broni chemicznej.

W efekcie prowadzonych działań wojennych dochodziło do naruszania praw człowieka. Powszechne było łamanie podstawowego prawa człowieka, jakim

Zadanie polega na rozważeniu tezy i sformułowaniu do niej argumentów oraz kontrargumentów. Przypomnij sobie, czym jest państwo upadłe i czym się charakteryzuje. Pomyśl o argumentach przemawiających za stwierdzeniem, że Syria to państwo upadłe, i przeciwko temu stwierdzeniu. Scharakteryzuj przyczyny wybuchu wojny w Syrii, zwracając uwagę na aspekty: gospodarczy, polityczny i społeczno-kulturalny. Scharakteryzuj skutki wojny. Pamiętaj, aby zadbać o spójność wywodu. Skorzystaj z brudnopisu, w którym napiszesz plan wypowiedzi i uporządkujesz swoje myśli.

jest prawo do życia. Napaści na ludność cywilną, popierającą jedną z walczących stron, były coraz częstsze. Podczas pacyfikacji miasta Daraja zginęło ok. 400 osób. Rebelianci starali się utrudnić działania władz, organizując zamachy na instytucje państwowe. Udany zamach na biuro bezpieczeństwa narodowego, podczas którego zginęli minister i wiceminister obrony, był potężnym ciosem dla reżimu Asada. Świadczył o tym, że najwyższe struktury władzy w państwie nie są w stanie w pełni kontrolować sytuacji w kraju. Do Syrii zaczęli przybywać ochotnicy wspierający zarówno stronę rządową, jak i opozycję. W efekcie walka o władzę zaczęła przeradzać się w wojnę religijną. Szyicki Hezbollah wsparł rząd, który politycznie popierały Chiny i Rosja, natomiast sunnicka opozycja uzyskała polityczne poparcie Zachodu. W wyniku dalszych działań wojennych doszło do umocnienia się w Syrii opozycyjnych organizacji islamskich. Sytuację wykorzystał Abu Bakr Al Baghdadi, który ogłosił powstanie samozwańczego kalifatu ze stolicą w Ar Rakce pod nazwą „Państwo Islamskie" na syryjskich i irackich ziemiach kontrolowanych przez ISIS. Powstaniu samozwańczego państwa na terytorium Syrii nie były w stanie zapobiec siły rządowe. W ten sposób Syria stała się teatrem różnych działań wojennych na dwóch frontach, co świadczy o jej upadku. Pierwszy front to siły rządowe skupione na walce z opozycją, a drugi – wojna z „Państwem Islamskim", z którym walczyli Kurdowie, prowadzący poza tym działania przeciwko syryjskim rebeliantom w celu uzyskania autonomii.

Trwająca wojna doprowadziła do masowej ucieczki Syryjczyków ze swojego państwa. Skala uchodźstwa był tak duża, że doprowadziła do kryzysu migracyjnego w Europie. Wojna pociągnęła także za sobą skutki gospodarcze. W Syrii załamał się sektor paliwowy, który był filarem gospodarki, ponieważ na państwo ze względu na sposób rozwiązywania problemów wewnętrznych zostało nałożone embargo na ropę naftową i gaz. Syryjska waluta w przeciągu roku straciła 50% swojej wartości przy równoczesnym wzroście cen sięgającym także 50%. Formalne władzę w Syrii utrzymał reżim Asada, a tzw. Państwo Islamskie zostało pokonane.

Nie doszło jednak do zjednoczenia kraju. W rękach opozycji pozostaje północno-zachodnia prowincja Idlib, w której schroniły się ostatnie grupy walczące z rządem al-Asada. Oprócz tego część terytorium Syrii jest kontrolowana przez kurdyjskie Ludowe Jednostki Samoobrony. Co prawda w Syrii zostały przeprowadzone wybory parlamentarne, ale opozycja uznała je za niedemokratyczne, ponieważ nie były kontrowane, a Syryjczycy przebywający przez wojnę na uchodźstwie nie byli wstanie oddać swoich głosów. Wszystkie podane świadczą o tym, że Syrię można uznać za państwo upadłe.

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)